

ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

1883

1883

ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΣΣΑ

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ

Τοῦ κ. ΤΡΙΑΝΤ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ

«Ἡ Ἀκαδημία τιμῶσα τὴν διαπρεπῆ καὶ με-
τρίφρονα Ἑλληνίδα, τὴν τοσαῦτα πράττουσαν
ὑπὲρ τῆς πατρίδος, παρέχει τὴν ἀναγνώρισιν
αὐτῆς πρὸς τὰς σημαντικὰς ταύτης ὑπηρεσίας».

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

(*Ἡ τελευταία της φωτογραφία, τὸ 1958)

—Ἦταν πανελλήνια μορφή ἢ Ἄννα Τριανταφυλλίδου;

Δὲν τολμοῦμε ἀκόμα ν' ἀπαντήσουμε θετικὰ σὲ τούτη τὴν ἐρώτησι. Τὸ πολὺπλευρον ἔργον της —ἐθνικὸ, ἐκπαιδευτικὸ, κοινωνικὸ, λογοτεχνικὸ—γε-
μᾶτο φῶς, ζωντανὸ πατριωτικὸ παλμὸ κι' ἀλήθεια, εἶναι τεράστιο καὶ οἱ
πηγὲς του σκορπισμένες.

Ὡς τόσο ἀπ' τὴν ὅλη σχετικὴ ἔρευνα προκύπτει, πὼς ἦταν πανελλήνια
ἡ φυσιγνωμία τῆς μεγάλης Ἑλληνίδος μας. Αὐτὸ θὰ διαπιστώσῃ κι' ὁ ἀνα-
γνώστης, ὅπως πιστεύουμε, ὅταν διαβάσῃ αὐτὸ τὸ βιβλίον.

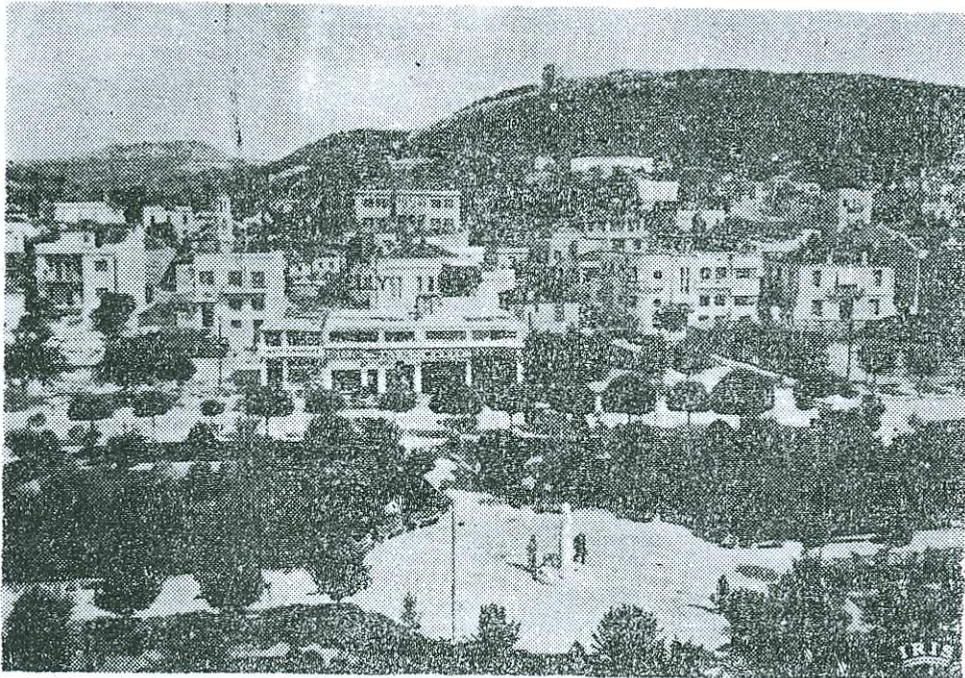
Ἄν εἶναι ἀμφισβητήσιμος, ἴσως, ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτὸς τῆς ἐξαι-
ρετικῆς μορφῆς της, δὲν χωρεῖ καμμιά ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Ἄννα Τριαντα-
φυλλίδου ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς δημιουργικώτερες, δυναμικώτερες καὶ σοφώτερες
προσωπικότητες τοῦ γυναικείου κόσμου τῆς χώρας.

Βαθεῖα στὴ ψυχὴ της, δίπλα στὸν Ἐσταυρωμένον, ὀλόκληρη ἡ Ἑλλάδα.
Μέσα της ἀνεξάντλητη πηγὴ ἀγάπης γιὰ τὴ Γυναῖκα—Μητέρα, γιὰ τὸ Παιδί.
Ἦταν ἱκανὴ καὶ τὸ τραπεζομάνδηλο τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς νὰ ξεσχίσῃ, γιὰ νὰ
ἐπουλώσῃ τὶς κοινωνικὲς πληγὲς τῆς Μητέρας καὶ κάθε γυναίκας, πὺν ζη-
τοῦσε μιὰ ψυχικὴ ἀνακούφισι. Καὶ μὲ πίστι, πὺν ὀπλίζει τοὺς σθεναροὺς
ἀγωνιστάς, πρόσφερε ἀναρίθμητες πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὴν κοινωνία καὶ
αὐτὸ ἔθνος.

ΣΠΟΥΔΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ

Γεννήθηκε τὸ 1867 στὰς Σέρρας, τὴν πατρίδα ἐπιφανῶν Δασκάλων καὶ διανοουμένων, ὅπου οἱ κάτοικοι μὲ ξεχωριστὴ πάντα ἀγάπη ἐκαλλιεργοῦσαν τὰ Γράμματα καὶ ἐλάτρευαν τὰς Μούσας. «Πόλις σοφῶν»¹ εἶχεν ὀνομασθῆ ἡ ὠραία αὐτὴ νύφη τοῦ Στρυμόνος, καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Χατζηδάκις τὴν ἀποκαλεῖ «Ἀθῆναι τῆς Μακεδονίας». Ἦταν τότε

ΑΙ ΣΕΡΡΑΙ

ἡ φήμη καὶ τῶν σχολείων τῶν Σερρῶν, ἰδίως ἀπὸ τὸν 17ον αἰῶνα, ποὺ πολλὲς πλούσιες Ἑλληνικὲς Κοινότητες τῆς ὑποδοῦλου καὶ ἐλευθέρως Ἑλλάδος, ἀκόμη καὶ τῆς Αἰγύπτου, προτιμοῦσαν νὰ καλοῦν Σερραῖους δασκάλους γιὰ τὴ διεύθυνσι τῶν Σχολῶν των².

1. Ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἀπὸ τὸν Τοῦρκο γεωγράφο Χατζῆ Κάλφα δὲν ἔχει ἀποδειχθῆ ἱστορικῶς. Ὁ ἱστορικὸς συγγραφεὺς Πέτρος Πέννας στὴν «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» (1938, εἰς σελ. 131) ἀναφέρει, ὅτι «ὁ Τοῦρκος γεωγράφος ἐννοεῖ διὰ τοῦτου, προφανῶς, τὴν φήμην, τὴν ὁποῖαν εἶχον αἱ Σέρραι, ὡς πόλις, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἀεὶποτε ἐπεδίδοντο εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων».

2. Φημισμένοι Σερραῖοι δάσκαλοι ἦσαν καὶ οἱ Ἐμμανουὴλ Φωτιάδης (γεννηθεὶς τὸ 1805), Ἰωάννης Δέλλιος (1853), καθηγητὴς Βασιλοπαίδων, ποὺ εἶχε καὶ περίφημο Λύκειο στὴν Ἀθήνα, Εὐθαλία Ἀδάμ (1860), ποὺ 40 χρόνια ἦταν διευ-

Στὴν ἰδεώδη τούτῃ ἐποχῇ ἐκπαιδευτικοῦ ὄργασμοῦ τῶν Σερρῶν ἀνέ-
τειλε καὶ τὸ ἄστρο τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ποὺ ἐγαλουχεῖτο μὲ αὐστη-
ρὲς ἔθνικες παραδόσεις καὶ μὲ τὸ ὄραμα τῆς ἐλεύθερης καὶ μεγάλης Πατρί-
δος. Ἀφοῦ ἔτελείωσε μὲ ἄριστα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα στὸ Παρθεναγωγεῖο
τῆς γενετείρας της, συνεχίζει τὰς σπουδὰς της στὸ Ἀρσάκειον Ἀθηνῶν (τὸ
1880) μὲ ὑποτροφία τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας Ἀθηνῶν, ὕστερ' ἀπὸ
λαμπρὴ ἐπιτυχία σὲ σχετικὸ διαγωνισμὸ.

Ἡ ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ
16 χρονῶν, μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου Ἀθηνῶν

«Ἀνύποπτη, τότε ἡ Ἀθήνα, σημειώνει ἡ καθηγήτρια Ξανθίππη Βα-
καρέλλη, δὲν ἤξερε, πὼς ἴκείνη τὴν ἡμέρα δεχόταν Ἐκείνην, ποὺ θὰ γινόταν
ἡ μεγάλη Ἀπόστολος, ἡ μητέρα τῶν Ἑλληνίδων· θρεμμένη μὲς τοὺς καῦ-
μοὺς τῆς σκλαβιάς, μιὰ ἰδιοσυγκρασία ἀνήσυχη, ποὺ ζητοῦσε τὴ δράση, ἔφερε
μαζί της καὶ τὸ μεγάλο ὄνειρο νὰ ἰδῇ ἐλεύθερη τὴ Μακεδονία καὶ τὴν Ἑλ-

θύντρια τοῦ Ζαππεῖου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Δημήτριος Μακρῆς (1862), ὁ
ὁποῖος εἶχε φημισμένο ἐκπαιδευτήριον στὴν πρωτεύουσα, ὅπου φοιτοῦσαν, ὅπως καὶ
στοῦ Ἰ. Δέλλιου, τὰ παιδιὰ τῶν καλλιτέρων ἀθηναϊκῶν οικογενειῶν. (Ἑλλης Ἀγ-
γέλου-Βλάχου «Ἡ Παιδεία εἰς τὰς Τουρκοκρατούμενας Σέρρας» Ἀθῆναι 1935
σελ. 23-40.—Π. Πέννα «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» σελ. 131-155.)

λάδα ἀναγεννημένη. Σ' αὐτὸ τὸ ὄνειρο ἔκανε τάμα τῆ ζωῆ της, στὴν ὑπηρεσία αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ ρίχτηκε στρατιώτης στὶς πρώτες γραμμές, χωρὶς νὰ ὑποχωρήσῃ ποτέ».

Κάνει ἐντύπωση μὲ τὴν πρώτη της ἐμφάνισι στὸ Ἄρσακειο. Τὴν θαυμάζουν ὅλοι. Ἡ εὐφυΐα της ἀκτινοβολεῖ. Ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς της, ἡ ἐπιμέλεια της, ἡ δίψα γιὰ μάθησι ξεχωρίζουν. Συμμαθήτριες καὶ καθηγήτριες τὴν λατρεύουν. Ἔρχεται πρώτη.

ΙΩΑΝΝΑ ΚΛΕΒΕ (1885)

Διευθύντρια τοῦ Ἄρσακειοῦ Ἀθηνῶν

Τὸ 1885 ἀποφοιτᾷ ἀπὸ τὸ Ἄρσακειο μὲ ἐξαιρετικὴ τιμῆ. Κατακτᾷ τὸ περίφημο γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη Πάλλειο βραβεῖο: «... Ἐπειδὴ παρὰ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ Ἄρσακειῷ Παρθεναγωγείῳ δίαιταν ἀρίστη τε πολιτεία βίου ἐχρησάτο, τῇ τε γραμμάτων πείρᾳ τὰς ἐφαμίλλους αὐτῇ ὑπερβάλετο, τὸ τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας Διοικητικὸν Συμβούλιον δίδωσιν αὐτῇ μετ' ἐπαίνων τὸ Πάλλειον βραβεῖον».

Καὶ ἡ Γερμανίδα διευθύντρια τοῦ Ἄρσακειοῦ Ἰωάννα Κλέβε τῆς δίνει, κατὰ τὴν ἀποχώρησι τῆς Μακεδονοπούλας μας ἀπὸ τῆ Σχολῆ (30-9-1885) τὴν εὐχὴ της: «Μεῖνε πιστὴ εἰς τὸ ἔργον καὶ ἤρεμος, μετριόφρων καὶ ἐπιμελής, εὐσεβὴς καὶ ἔχουσα πεποίθησιν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ὁ Θεὸς θὰ εἶναι πάντα μαζί σου».

Κι' ἦταν μαζί της ὁ Ὑψιστος.

Τὴν πρώτη της διδασκαλικὴ πείρα παίρνει στὸ Διδασκαλεῖο Αἰκατερίνης Λασκαρίδου, στὸ οἶκημα ποῦ εἶναι σήμερα τὸ Ἑλληνικὸ Ὁδεῖο, στὴν ὁδὸ Φειδίου, ἀριθ. 3.

Τὸ 1886 διορίζεται Ὑποδιευθύντρια¹ τοῦ Γυμνασιακοῦ Παρθεναγωγείου Σερρών. Διευθύντρια ἦταν ἡ δ)νὶς τότε Ἀγγελικὴ Μαργαρίτου, ἡ κατόπιν κ. Σχοινᾶ. Οἱ παλαιοὶ καθηγηταὶ τῆς (Ἰωάννης Τσικόπουλος, Λουκᾶς Δημητριάδης κ.ἄ.) εἶναι τώρα συνεργάται τῆς. Εἶναι μόλις 19 Μαΐων, ἕνα μπουμποῦκι, κι' ἔχει τὴν Παιδαγωγικὴν διεύθυνσιν τοῦ Σχολείου² μὲ τὲς πολλὰς καὶ σοβαρὰς εὐθύνες. Διδάσκει Γεωγραφία, Φυσικὴν, Βοτανικὴν. Εἶναι γεμάτη ὄνειρα καὶ δρᾷσιν στὴν προσφιλεῖ τῆς γενετείρας τῆς ἀτμόσφαιρα. Ἡ νεανικὴ τῆς ψυχὴ πάλ्लεται ἀπὸ ἐθνικὸν ἐνθουσιασμόν. Ὅλη τῆς ἡ διδασκαλία διαπνέεται ἀπὸ πατριωτικὰ κηρύγματα.

Δὲν φοβεῖται καὶ περιφρονεῖ τὸν σκληρὸν Τοῦρκο κατακτητὴν. Τὸν πρῶτον ἀκόμη χρόνον, στὴν ἑορτὴ τῶν ἑξατάσεων, βάζει τὶς μαθήτριες τῆς νὰ τραγουδήσουσιν, παρουσίᾳ καὶ τοῦ Τοῦρκου Διοικητοῦ τῶν Σερρών, τοὺς στίχους τοῦ Σολωμοῦ «Στῶν Ψαρρῶν τὴν ὀλόμαυρον ῥάχη». Κι' ὅταν ἐρωτήθηκε ἀπὸ τὸν Διοικητὴν ὁ γεν. ἐπόπτης τῶν Σχολείων, πὺ καθότανε δίπλα του, ἀπάντησε :

— «Δὲν εἶναι τίποτε, Πασᾶ μου. Ἐνα... ἀπλὸ ναυτικὸν τραγοῦδι!»

Διδάσκει στὶς Σέρρας τέσσαρα χρόνια. Ὁ πόθος τῆς νὰ τελειοποιηθοῦν αἱ ἐπίσης λαμπρὰ μορφωμέναι ἀδελφές τῆς, τὴν φέρνει τὸ 1890 πάλιν στὴν Ἀθήνα. Τὴν παρεκίνησε στὴν κάθοδόν τῆς αὐτὴ στὴν πρωτεύουσα καὶ ἡ σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Ζυμβρακάκη, πὺ ἦταν συμμαθήτρια τῆς στὸ Ἀρσακίον.

Διορίζεται στὸ Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον τοῦ «Συλλόγου Κυριῶν ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως» (τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων) καὶ συγχρόνως εἶναι ἐσωτερικὴ, γιὰ ἕνα χρόνον, στὸ Ἀμερικανικὸν Παρθεναγωγεῖον Χίλλ, ὅπου μεταξὺ ἄλλων εἰσάγει καὶ διδάσκει καὶ τὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης.

Τὸ 1891 φέρνει κοντὰ τῆς ἀπὸ τὰς Σέρρας τὴν μητέρα τῆς Μαρία καὶ τὲς τρεῖς ἀδελφές τῆς Ἑλένη (Τσακασιάνου), πὺ ἔκαμε κατόπιν πέντε χρόνια καὶ στὴν Λίβερπουλ τῆς Ἀγγλίας, Ἀναστασία (Σακοράφου) καὶ τὴν Λουίζα. Ὁ πατέρας τῆς Ἐμμανουὴλ Τριανταφυλλίδης, κτηματίας, μὲ εὐρύτατη μόρφωσιν, πὺ ἔγινεν ἀργότερα Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Μητρο-

1. Ὅταν ἀπόφοιτος καὶ ἀριστοῦχος τοῦ Ἀρσακείου ἐπέστρεψεν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου στὰς Σέρρας, «ὑπῆρξε, σημειώνει εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 31-10-54 ὁ Βασ. Ἡλιάδης, κοινὴ βοή ὑπὲρ τοῦ διορισμοῦ τῆς ὡς διευθυντρίαν τοῦ Παρθεναγωγείου τῶν Σερρών, ἀλλὰ τότε ἦταν μόλις 19 ἐτῶν. Πρῶτοι δὲ οἱ συγγενεῖς τῆς ἀντετάχθησαν εἰς τὸν διορισμὸν αὐτόν».

2. Τὸ γυμνασιακὸν Παρθεναγωγεῖον Σερρών ἦταν ἰσότιμον πρὸς τὸ Ἀρσακίον Ἀθηναίων.

πόλεως Σερρών, είχε αποθάνει τὸν ἴδιο χρόνο. Ὁ ἀδελφός της Ἰωάννης, πὸν εἶχεν τελειοποιήσει τὶς σπουδές του στὸ Παρίσι καὶ ἐργαζότανε στὴν Νομαρχία τοῦ Σηκουάνα, ἀπέθανεν ὡς Νομάρχης Κοζάνης τὸ 1914.

Ἡ ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ με συμμαθήτριες της στὸ Ἀρσάκειο
δεύτερη ἐκ δεξιῶν καθισμένη, μετὸ βιβλίο στὸ χέρι

ΤΟ ΠΡΩΤΥΠΙΟΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ ΤΗΣ

Τὸ 1899 ἡ ἐξαίρετη διευθύντρια τοῦ Προτύπου Παρθεναγωγείου Καλλιόπη Κεχαγιᾶ, (ιδρύτρια τοῦ Ζαπείου Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Φυλακῶν Ἀβέρωφ κλπ. ἀπὸ τὴν Προῦσα) ἀποσύρεται, γιὰ διωρίσθηκε γενικὴ ἐπόπτρια τοῦ Ἀρσακείου, καὶ ἀναθέτουν στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου τὴν διεύθυνσι τοῦ Παρθεναγωγείου.

Τὸν Ἰούνιο τοῦ ἰδίου χρόνου ἐκχωρεῖται ἡ Σχολή¹ εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἀδελφὴν τῆς Ἑλένης καὶ ὀνομάζεται «Πρότυπον Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον Δεσποινίδων Τριανταφυλλίδου», ποῦ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι «ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν προστασίαν» τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας. Στεγαζότανε στὴν ὁδὸν Πανεπιστημίου, ἀριθμὸς τότε 26 καὶ 26α, ὅπου ἦταν ἀργότερα (1928) τὸ πρῶτο οἶκημα τῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος.

Δίνει νέα πνοὴ στὴ Σχολή. Ἀφοσιώνεται ὀλόκληρη σ' αὐτή, ὅπως καὶ οἱ πολῦτιμες ἀδελφές τῆς. Ἡ θερμὴ πατριωτικὴ τῆς ψυχὴ ἔθεσεν ὡς θεμέλιο μορφώσεως στὸ Παρθεναγωγεῖο τὸν Ἑθνισμό. Ἐξέγειρε καὶ δυνάμωνε στὶς μαθήτριες τὸ αἶσθημα τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἐμμονῆς στὰ πάτρια μὲ σχετικὰς

1. Πρόεδρος τοῦ «Συλλόγου Κυριῶν ὑπὲρ τῆς γυναικείας παιδείσεως», ἰδιοκτῆτου ἕως τότε τῆς Σχολῆς, ἦταν ἡ Ἑλένη Γ. Σκουζέ, ἡ ὁποία τὸν ἐπόμενο χρόνο, ἦτοι στὶς 15 Ἰουλίου 1900, ἔστειλε στὶς Ἀδελφές Τριανταφυλλίδου τὴν κάτωθι ἐπιστολή :

«Φίλοι Κυρίαί Τριανταφυλλίδου,

» ἤθελον νὰ σᾶς συγχαρῶ εὐθὺς μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐξετάσεων τοῦ Προτύπου, ἀτυχῶς ἕνεκα μικρᾶς ἀδιαθεσίας ἐβράδυνα νὰ ἐκτελέσω τὴν ἐπιθυμίαν ἐμοῦ τε καὶ τῶν συναδέλφων μου.

» Γνωρίζετε τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀμέριστον ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην μας, μετὰ πόσης δὲ στοργῆς σᾶς παρηκολουθήσαμεν καὶ μετὰ τὴν εἰς ὑμᾶς παχώρησιν τοῦ Προτύπου, ἐννοεῖτε λοιπόν, ὅτι ἡ χαρὰ σας εἶναι καὶ χαρὰ μας, διότι τὸ Πρότυπον εἶναι καὶ ἔσεται πάντοτε ὑπὸ τὴν ἠθικὴν προστασίαν τοῦ Συλλόγου. Συγχαίρουσαι ὑμᾶς καὶ πάλιν, ὀφείλομεν νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμεν διὰ τὴν, περὶ τῶν κηδεμονουμένων μας, τῶν ὑποτρόφων τῆς Αὐτῆς Μεγαλειότητος, μητρικὴν ὑμῶν μέριμναν.

» Δέξασθε, ἀγαπηταί Κυρίαί Τριανταφυλλίδου, τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεως ἐμοῦ τε καὶ τῶν συναδέλφων μου.

» Ἡ Πρόεδρος

» Ἑλένη Γ. Σκουζέ»

Στὴν Ἐφορεία τοῦ ἰδίου Συλλόγου ἦταν μέλος καὶ ἡ Εὐφ. Δραγούμη, μητέρα τοῦ Ἰωνος Δραγούμη.

ὁμιλίες καὶ ἀναγνώσματα, κατάλληλα νὰ διεγείρουν στὶς τρυφερὰς ψυχὰς τοὺς χριστιανικὰ συναισθήματα καὶ ὑψηλὰ καὶ γενναῖες ἰδέες. Ἀπέβλεψε στὴ θεωρητικὴ μόρφωσι μὲ βᾶσι τὶς νεώτερες παιδαγωγικὰς ἀρχὰς καὶ στὴν ἐφαρμογὴ πρακτικῶν γνώσεων, ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Ἔδωσε προσοχὴ καὶ στὶς Ξένες Γλῶσσες, ποὺ ἐδίδασκαν ἱκανώτατοι καθη-

ΜΑΡΙΑ ΕΜΜ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ
Μητέρα τῆς Ἄννας Τριανταφυλίδου

γηταί. Καὶ ἔκαμε τὸ Σχολεῖο τῆς ἀληθινὸ «ἐγκαλλώπισμα τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως στὴν Ἀνατολή».

Ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ τύπος τῶν Ἀθηνῶν χαιρετίζει μὲ τὰ καλύτερα λόγια τὸ ἀνακαινιστὴν Παρθεναγωγεῖο τῆς. Ἡ «Ἐφημερίς» τοῦ Κορομηλᾶ τῆς 1ης Αὐγούστου 1899 (Ἀριστείδης Ρούκης) γράφει :

«Εἰς τὸ καθεστὼς τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδευτηρίων ἐπῆλθε προσφάτως μεταβολή, τὴν ὅποιαν χαιρετίζομεν εὐφροσύνως καὶ ἐφ' ἧς στηρίζομεν τὰς χρηστοτάτας τῶν ἐλπίδων. Τὸ Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον τοῦ Συλλόγου τῶν Κυριῶν, ὅπερ τοσοῦτον ἤκμαζεν, ἐξεχωρήθη εἰς τὴν τελευταίαν αὐτοῦ διευθύντριαν, τὴν τοσοῦτον εὐδοκιμήσαν ἐν τῇ διευθύνσει, καὶ κατὰ πάνδημον ὁμολογίαν ἐκτάκτως ἐπιτυχοῦσαν ἐν γένει ἐν τῷ ἐκπαιδευτικῷ αὐτῆς σταδίῳ δεσποινίδα Ἄνναν Τριανταφυλίδου. Ἡ διακεκριμένη

αὕτη παιδαγωγός, μετὰ τῶν ἐτέρων τριῶν ἀδελφῶν αὐτῆς, πασῶν ἀριστούχων τοῦ Ἄρσακείου, ἀποτελεῖ προνομιούχον οἰκογένειαν διδασκαλισσῶν, ἐξ ὧν ἄλλαι συναγωνισθεῖσαι ἔλαβον καὶ τὸ Βάλλειον βραβεῖον, ἄλλαι δὲ τὸ δίπλωμα τοῦ ἐνταῦθα Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου, διέπρεψαν δὲ καὶ διαπρέπουσι πάσαι ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ ὑψηλοῦ καὶ ἀνθρωπιστικοῦ ἔργου τῆς παιδαγωγοῦ. Οὕτως αἱ ἠνωμένοι ἐν φρονήσει καὶ σεμνότητι, ἐν παιδείᾳ καὶ ἀρετῇ, ἐν παιδαγωγικῇ ἱκανότητι Ἀδελφαὶ Τριανταφυλλίδου ἀνέλαβον ἐπὶ ἰδίᾳ εὐθύνη τὴν ἐξακολούθησιν τῆς λειτουργίας τοῦ Προτύπου Παρθεναγωγείου, ἡ δὲ σεπτὴ ἡμῶν Ἄνασσα εὐμενῶς ἐξηκολούθησε σκέπουσα αὐτὸ ὑπὸ τὴν Ὑψηλὴν Αὐτῆς προστασίαν».

Ἡ Ἀνθίπη Ἰ. Παλαμίδου, νύφη τοῦ πρωθυπουργοῦ Ρήγα Παλαμίδα, ποὺ εἶχε καὶ δύο κόρες τῆς οἰκότροφος στὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς Τριανταφυλλίδου, σ' ἓνα ἄρθρο τῆς, ποὺ δημοσιεύθηκε στὴν ἐφημερίδα «Θεσσαλία» τοῦ Βόλου στίς 14 Αὐγούστου 1899, ὅπου ἐπιτίθεται γιὰ τὴ «ρουπαρογραφία ποὺ τείνει νὰ διασειῇ ἐκ θεμελίων τὸ ἐπὶ ἐθνικῶν παραδόσεων κοινωνικὸν ἡμῶν οἰκοδόμημα, καὶ γυναῖκες διαπρεπεῖς ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσαι θέσιν ἐνασμενίζονται γενόμεναι θλιβεραὶ ἠρωίδες κοινωνικῶν σκανδάλων», καταλήγει ὡς ἑξῆς :

«Θέλετε, ἀγαθοὶ καὶ φιλόστοργοι γονεῖς, νὰ δώσητε εἰς τὰ τέκνα ὑμῶν σοβαρῶς ἐλληνοπρεπεῖ ἀνατροφὴν; Θέλετε νὰ καταστήσητε τὰς θυγατέρας σας χρηστὰς πολίτιδας, ἐναρέτους συζύγους καὶ μητέρας, τὸ χάρμα καὶ τὸ καύχημα τοῦ οἴκου σας; Ἐμπιστευθετὴ τὴν ἐκπαίδευσιν, τὴν ἠθικὴν αὐτῶν διάπλασιν, ἐν πάσει ἀσφαλείᾳ καὶ ἡσυχίᾳ πνεύματος, εἰς τὴν πεφωτισμένην πείραν τῆς δεσποινίδος Ἄννης Τριανταφυλλίδου, Διευθυντρίας τοῦ ἐν Ἀθήναις Προτύπου Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου. Ἡ ἀρτιωτάτη αὐτῆς μόρφωσις, ὁ ἀνεπίληπτος εἶος, ἡ σεμνότης καὶ εὐγένεια τοῦ ἥθους, ἡ τοῦ καθήκοντος εὐσυνείδητος ἐκπλήρωσις, ἠνωμένοι μετὰ ἀγνῆς φιλοπατρίας, καθιστῶσι τὴν διδασκαλίαν Τριανταφυλλίδου πρότυπον ὄντος διευθυντρίας καὶ παιδαγωγοῦ».

Στίς 15 Ἀπριλίου 1903 ἡ Βασίλισσα Ὄλγα, συνοδευομένη ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῶν Τιμῶν Κυρία Σοφία Μπαλατατζῆ καὶ ἀπὸ τὸν «Κλειδοῦχο» Διονύσιο Μεσσαλαῖ, ἐπισκέφθηκε τὸ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν τῆς προστασίαν Παρθεναγωγεῖο τῆς Ἄννης Τριανταφυλλίδου, ὅπως συνήθιζε μιὰ ἢ δυὸ φορὲς τὸ χρόνο.

Ὅλες οἱ Ἀθηναϊκὲς ἐφημερίδες σχολίασαν, ὅπως καὶ ἄλλοτε, τὴν ἐπίσκεψιν αὐτῆ καὶ ἀνέφεραν, πὼς ἡ Βασίλισσα ἀπεκόμισε τίς πρὸ καλὲς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ Παρθεναγωγεῖο, ὅπου ἐξήτασεν ὅλα μὲ ἐνδιαφέρον καὶ προσοχή.

Καὶ ἡ «Πρωΐα» τῆς 16 Ἀπριλίου 1903 σημειώνει γιὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς Βασίλισσας :

«Ἡ Α. Μεγαλειότης μετὰ χαρᾶς ἔδλεπε τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητριῶν καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀμεμπτον εὐταξίαν, ἐπανειλημ-

ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΚΑΣΙΑΝΟΥ, ἀδελφὴ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου καὶ συνιδιοκτῆτρια τοῦ «Προτύπου Παρθεναγωγείου Διδων Τριανταφυλλίδου». (Ἀπέθανε στίς 23-7-1960)

μένως δ' ἐξέφρασε πρὸς τὰς διευθυνούσας τὸ ἐπιφανὲς ἐκπαιδευτήριον Κυρίας τὴν ὑψηλὴν Αὐτῆς εὐαρέσκειαν καὶ διὰ τὴν ἄκραν σεμνότητα τοῦ ἤθους καὶ διὰ τὴν σωματικὴν εὐταξίαν τῶν μαθητριῶν καὶ διὰ τὴν λίαν ἐπιμελῆ περίθαλψιν, ἧς τυγχάνουσιν αὐται».

Ἡ ἑφημερίδα «Σκρίπ» τῆς 21 Μαΐου 1907 εἰς ἓνα μακροσκελὲς ἄρθρο μὲ τίτλο «Ἡ γυναικεία ἐκπαίδευσις ἐν Ἀθήναις — Τὸ Παρθεναγωγεῖον Ἀδελφῶν Τριανταφυλλίδου— Μία τελειότης.» ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων :

«Τοιοῦτον πλήρες περιβάλλον εἶναι ἐπόμενο νὰ κάμῃ πλήρη καὶ τὸν προορισμὸν του. Ὅτι δὲ τὸν ἐκτελεῖ εἶναι ἀπόδειξις ἡ ἐάσις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προγράμματος τοῦ Παρθεναγωγείου, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ἐθνικὴ ἀγωγὴ.

»Ἀναμφισβητήτως δὲν εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ἀθηναία μαθήτρια ἀποφοιτῶσα ἐκ παντὸς ἄλλου Παρθεναγωγείου τῶν Ἀθηνῶν εἶναι τόσον Ἑλληνίς, ὅσον ἐκ τοῦ Παρθεναγωγείου αὐτοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Μελάς τιμᾶται μετὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐν κιβώτιον δέχεται διαρκῶς τὸν ὄβολον τῶν μαθητριῶν ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων καὶ εἰς τὸ ὁποῖον κατ' ἔτος διοργανοῦνται πατριωτικαὶ ἐορταί, συλλέγονται ἱεραὶ τινες χιλιάδες καὶ προσφέρονται εἰς τὰ ὀρφανὰ τῶν Μακεδόνων, εἰς τὰ πυρπολημένα σχολεῖα, εἰς τὰς κρημνισμένας ἐκκλησίας μας.

»Πατριωτικαὶ διαλέξεις, θρησκευτικαὶ ὁμιλίαι, ἐθνικὰ ἀναγνώσματα, πατριωτικοὶ περίπατοι¹ διαρκεῖς συμβουλαὶ καὶ παραινέσεις, ἐγχαράτουν βαθύτερον ὅλων τῶν ἄλλων διδασκαλιῶν εἰς τὰς τρυφερὰς καρδίας τῶν πανελληνίων παρθένων, τῶν ἀντιπροσωπευουσῶν εἰς τὸ τέμενος αὐτὸ ἕλην τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, τὴν συναίσθησιν τοῦ προορισμοῦ των ὡς Ἑλληνίδων οἰκοδεσποινῶν τοῦ μέλλοντος.»

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παραθέσουμε ἐδῶ καὶ τὶς ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Διευθύντρια Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψιν τῆς Βασίλισσας στὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς μεγάλης Σερραΐας πατριώτισσος, ποὺ δημοσίευσε στὴν «Ἑβδομάδα» μιὰ μαθήτρια της, ἡ κατόπιν εὐγενικὴ ἀρχόντισσα Ἀλεξάνδρα Μαυρογένους :

«. . . Ἦταν τὸ ὄνομα τῆς Διευθυντρίας τοῦ Σχολείου μου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ ἐκλεκτότερα παρθεναγωγεῖα τῆς ἐποχῆς, καὶ ἡ Διευθύντρια δὲν ἦτο γιὰ μᾶς μιὰ ἀπλή Διευθύντρια, ἀλλὰ μιὰ στοργικὴ μητέρα, διὰ τὴν ὁποῖαν εἴχαμε ὅλες τὴν μεγαλύτερη λατρεία μαζί με τὸν πιδὸ βαθὺ σεβασμό.

»Ἦταν αὐστηρή, μὰ ἦταν καὶ δικαία, καὶ ἂν ἔκαμε ποτὲ μιὰ παρατήρησι, τὴν ἔκαμνε με τὴν καλωσύνη, ὥστε θὰ ἔπρεπε

1. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἦταν ἡ πρώτη, ποὺ ἐφάρμοσε τὰ ὑπαίθρια μαθήματα (1902)

νά είναι πολύ στραβόξυλο τὸ παιδί, διὰ νὰ μὴ φιλοτιμηθῆ νὰ διορθωθῆ.

»Κι' ἀνάμεσα στὶς παιδικὲς ἀναμνήσεις, ποὺ μοῦ ξαναῆλθαν στὸν νοῦ, εἶδα νὰ ξεπροβάλλῃ μιὰ σεπτὴ μορφή. Ἡ μορφή τῆς καλῆς μας Βασίλισσας Ὀλγας, ποὺ ἦταν ἡ ὑψηλὴ προστασία τοῦ Παρθεναγωγείου μας καὶ τὸ ἐπισκέπτετο τακτικὰ.

ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ ΔΙΔΩΝ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

Στὸν καναπέ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου... «νοννά» μιᾶς κούκλας στὰ βαπτίσιμα τῆς! Οἱ μικρὲς ἐσωτερικὲς μαθήτριες περιμένουν τὶς μεγάλες καλεσμένες γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ.

«Σὲ μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἐπισκέψεις, ποὺ ἀποτελοῦσαν πάντα τὸν στόχον τῶν παιδικῶν μας ὀνείρων, θυμοῦμαι ὅτι ἡ Βασίλισσα Ὀλγα ἔπιασε τὰ μαλλιά μου καὶ μὲ τῆ βαρειὰ τῆς φωνὴ εἶπε κάποια κολακευτικὴ φράσι γι' αὐτά, ἐνῶ ἔλεγε στὸν ἀγαπημένο κλειδοῦχο, ποὺ τὴν συνώδευε :

— Ἀὐτὴ εἶν' ἡ ἀνεψιά σου Μεσσαλᾶ ;

» Εἶχα γίνῃ κόκκινη σὰν παπαροῦνα !

»Κι' ὅταν ἡ καλὴ μας Βασίλισσα ἔφευγε ἀφήγουσα στὴν κάθε μαθήτρια ἀπὸ ἓνα θρησκευτικὸ βιβλιαράκι, εἶχα γίνῃ τὸ ἀντικείμενο τοῦ γενικοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὶς συμμαθήτριές μου, γιὰτὶ ἡ Βασίλισσα εἶχε ἀγγίξει τὰ μαλλιά μου !»

Ὅλες οἱ μαθήτριες εἶχαν, ἀλήθεια, νὰ λένε γιὰ τὴ θαυμάσια διευθύντρια τους καὶ γιὰ τὰ ἔθνικά της κηρύγματα. Ἔδινε ξεχωριστὴ σημασία στὸ μάθημα τῆς «Ἐθνικῆς Κατηγήσεως».

Ὁ ἐπιθεωρητὴς Θεοδωρόπουλος σὲ μιὰ ἐπιθεώρηση τοῦ Παρθεναγωγείου «Διδων Τριανταφυλλίδου» ἔσβυσε μὲ κόκκινο μολύβι τὸ μάθημα τῆς «Ἐθνικῆς Κατηγήσεως» καὶ τῆς «Καλῆς Συμπεριφορᾶς» καὶ πρόσθεσε μιὰ ὥρα Μαθηματικῶν εἰς τὰ δύο πού εἶχε. Μὰ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἐξακολούθησε νὰ ἔχη κρυφὰ τὸ ἴδιο πρόγραμμα. Δὲν ἐννοοῦσε νὰ χάσῃ ἐθνικὸ μάθημα, ὅπως ἦταν ἡ «Ἐθνικὴ Κατήγησις», πού δίδασκεν ἡ ἴδια.

Ἡ ὥρα τοῦ μαθήματος τῆς ραπτικῆς στὸ «Πρότυπο Παρθεναγωγεῖο» τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου

Κι' ὠμιλοῦσε μὲ τέτοια ἀγάπη κι' ἐνθουσιασμό γιὰ ἐθνικὰ θέματα καὶ γιὰ τοὺς ἀρχαίους μας προγόνους, λὲς κι' εἶχε ζήσει ἡ ἴδια ὅλη τὴ δοξασιμένη μας ἐποχή. . . Ἦταν τόση ἡ παραστατικότητα τῶν ἀφηγήσεων της, πὸν μιὰ μικρούλα μαθήτρια τὴ διέκοψε κάποιαν ἡμέρα :

—«Συγγνώμη πὸν σᾶς διακόπτω. Ἦσαστε παροῦσα, ὅταν κτιζότανε ἡ Ἀκρόπολι» ;

Προσπαθοῦσε ἡ μεγάλη μας Μακεδόνισσα νὰ ἐμπνεύσῃ στὶς μαθήτριες της ὅλα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα ἰδανικά, πὸν ἐξυψώνουν τὴν ψυχὴ καὶ νὰ μεταδώσῃ σ' αὐτὲς τὴ λατρεία, τὴν ὁποῖαν ἡ ἴδια εἶχε γιὰ τὴν ἀθάνατη ἀρχαία Ἑλλάδα, γιὰ τὸ ἐλληνικὸ πνεῦμα, γιὰ τὶς ἐλληνικὲς παραδόσεις.

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου δὲν λησμονοῦσε ποτὲ καὶ τὴν ὑπόδουλη πατρίδα, γιὰ τὴν ὁποῖα μιλοῦσε τακτικὰ καὶ μὲ ξεχωριστὴν ἐμπνευσι στὶς νεαρές της μαθήτριες, πὸν τὶς ἔκαμε νὰ νοιώθουν πιὸ μεγάλη ἀγάπη γιὰ τὴν Πατρίδα καὶ νὰ τὴν ὀραματίζονται μεγάλη κι' ἐνδοξη.

Τὸ Παρθεναγωγεῖο της ἦταν τὸ πρῶτο, πὸν καθιέρωσε «ἀγορὰς» γιὰ ἐθνικοὺς σκοποὺς, ὅπως γιὰ τὴν ἀνέγερσιν ἀγάλματος Θεόδωρου Κολοκο-

τρόνη, για τὴν ἐνίσχυσι τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου, καὶ ἰδιαίτερος γιὰ τὴ σκλαβωμένη Μακεδονία, ὅπως γιὰ τὰ παιδιὰ Δοξάτου, Νιγρίτας καὶ Σερρών, ὅταν κατεστράφησαν οἱ ὠραῖες αὐτὲς πόλεις ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἐφέδρων Μακεδόνων, γιὰ τὴν ἀνέγερσι τοῦ Σχολείου τοῦ Κρουσόβου καὶ ἄλλα. Καὶ μὲ τὴν εὐγλωττη καὶ στοργικὴ ἔκκλησι πρότεινε κάθε μαθήτρια νὰ ρίχνη ἓνα πεντάλεπτο ἢ δεκάλεπτο κάθε πρωτὶ στὸν κουμπαρᾶ, γιὰ ν' ἀγοράζονται παιχνίδια, γλυκίσματα, φροῦτα, βιβλία, τετράδια, γιὰ τὰ παιδάκια ἀπόρων ἐπιστράτων, στὰ ὁποῖα διένεμαν οἱ ἴδιες μαθήτριες, πὺν ἀπετέλεσαν ἔτσι ἓνα Σύλλογο μὲ τὴν ἐπωνυμία «Σταγῶν Δρόσου», καὶ ἀσκοῦνταν μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ καὶ στὰ ἔργα κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης.

Ἄς μᾶς ἐπιτρέψῃ ὁ ἀναγνώστης νὰ παραθέσουμε ἐδῶ ἓνα ἀκόμα χαρακτηριστικὸ ἄρθρο, πὺν δημοσιεύθηκε στὴν «Πινακοθήκη» (σελ. 177—178) ὅπου τονίζεται ξεχωριστὰ ἡ προσωπικότητα τῆς διευθύντριας καὶ ἡ τελειότης καὶ ὁ πατριωτικὸς χαρακτήρ τοῦ σχολείου της :

«Πρὸ ἐτῶν ἔγκριτοι δέσποιναι τῶν Ἀθηνῶν Ἰδρυσαν Παρθεναγωγεῖον πρὸς πλήρωσιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν ἠθοπλαστικῆς καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, τὸ Πρότυπον. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς λειτουργίας του ἐδικαίωσε τὸν τίτλον αὐτόν. Ἀλλ' ἡ Σχολὴ αὕτη ἤχθη εἰς ἐπίζηλον σημεῖον ἀκμῆς, ἀφ' ὅτου ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν καὶ εἶτα τὴν ἰδιοκτησίαν ἡ ρέκτις καὶ διακεκριμένη παιδαγωγὸς κυρία Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὑπὸ τὴν δεξιωτάτην ἡγεσίαν τῆς ὁποίας τὸ ἴδρυμα ἀπέβη ἀληθινὸν ἐγκαλλώπισμα τῆς γυναικείας ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀνατολῇ.

» Εὐρυτάτης μορφώσεως, ὑπερόχου ἠθους καὶ πολυτίμου πείρας εὐμοιροῦσα ἡ Διευθύντρια αὐτοῦ, ἐσθθουμένη ἀπὸ ἐφαιλλοὺς ἀδελφάς, κατέστησε τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς οἰκογένειαν μᾶλλον ἢ σχολεῖον. Ἀπέβλεψεν εἰς τὴν θεωρητικὴν ἀφ' ἑνὸς μὲρφωσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν νεωτάτων παιδαγωγικῶν ἀρχῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐφαρμογὴν πρακτικῶν γνώσεων, ἀπαραιτήτων εἰς τὸν καθ' ἡμέραν βίον. Ἀρμονικὸς συνδυασμὸς φιλολογικῆς ἀναπτύξεως καὶ οἰκοκυρωσύνης. Τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ μαθήματα ὡς καὶ τὰ τῶν ξένων γλωσσῶν διδάσκονται εὐμεθόδως παρ' ἱκανωτάτου προσωπικοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ οἰκιακὴ οἰκονομία—μαγειρικὴ, ραπτικὴ, πιλοποιεῖα κλπ. Τὴν διδασκαλίαν τούτων ποικίλλει ἡ ἀσκήσις τοῦ σώματος καὶ ἡ ψυχαγωγία, διὰ τῆς γυμναστικῆς, τοῦ χοροῦ καὶ τοῦ ἄσματος.

«Εἶναι ἀξιοθαύμαστος ὄντως ἡ διδακτικὴ μέθοδος· τὴν ἐξετίμησαν ὅσοι ἠτύχησαν νὰ παρακολουθήσουν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἀκόπως καὶ εὐαρέστως μανθάνουν αἱ μαθήτραι φυσικὴν ἱστορίαν

λ.χ. ἡ γεωγραφίαν. Ἀπὸ ξηρῶν μαθημάτων μεταβάλλονται εἰς ψυχαγωγικά καὶ καλλιτεχνικά. Βάσις τῆς ἐν γένει μορφώσεως, εἶναι ὁ ἐθνισμός. Ἐθνικὴ κατῆχησις διδάσκεται ἀπὸ τῶν μικρῶν ἐτι τάξεων. Μανθάνουν οὕτω αἱ μαθήτριά να ἀγαποῦν τὴν Πατρίδα καὶ να τὴν δραματίζονται ἐνδοξον καὶ μεγάλην. Αἱ τελευταῖαι πολεμικαὶ περιστάσεις ἔδωσαν ἀφορμὴν, ὥστε να ἀναδειχθῆ ὁ μέγας πατριωτισμὸς τῆς Διευθύνσεως. Τὸ «Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον» ἔσχε τὴν εὐτυχὴ καὶ εὐγενῆ ιδέαν τῆς διὰ τῶν μικρῶν μαθητριῶν παροχῆς εὐχαριστήσεων εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ τῶν ἀπόρων ἐπιστράτων. Δι' εὐγλώττου καὶ στοργικῆς ἐκκλήσεως ἡ κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου προέτεινεν, ὅπως ἐκάστη μαθήτρια ρίπτῃ ἐν πεντάλεπτον κάθε πρωὶ εἰς τὸν κουμπάραν, ἵνα ἀγοράζωνται παιγνίδια, γλυκίσματα, ὀπωρικά, βιβλία, τετράδια, διὰ τὰ ἀτυχῆ παιδάκια, τὰ ὅποια ἔνεκα τῆς εἰς τὸν πόλεμον ἀπουσίας τοῦ πατρὸς ἐστερήθησαν αὐτῶν. Εἶναι διπλοῦν τὸ ὄφελος. Ἡ παρεχομένη στὰ ἄπορα ἀνακούφισις ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀγαθοεργία εἰς ἣν συνειθίζουσιν αἱ εὐποροὶ μαθήτριά, διανέμονται αἱ ἴδιαι τὰ δῶρα καὶ ἀντιλαμβάνονται ἀπτότερον τῆς δυστυχίης καὶ τῆς ἀνάγκης ἅμα ὅπως τὴν ἀνακουφίζωσι. Ἡ πρότασις τῆς κ. Τριανταφυλλίδου, ἥτις ἐνεσωματώθη εἰς τὸν Σύνδεσμον «Σταγῶν δρόσου» ἔσχε μεγάλην ἐπιτυχίαν.

»Εἰς τὸ Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον¹ ἐφοίτησαν ὄλαι σχεδὸν αἱ διακεκριμέναι ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ κοινωνίᾳ νεαραὶ δέσποιναι, ὡς καὶ αἱ γνωστότεραι εἰς τὸν πνευματικὸν κόσμον δεσποινίδες. Καὶ ἡ διάκρισις αὕτη προέρχεται ὄχι τόσο ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ὅσον ἀπὸ τὴν περικοσμοῦσαν αὐτὰς ἐκλεκτὴν μόρφωσιν, ἡ ὅποια ὀφείλεται εἰς τὸ «Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον».

1. Καίτοι τὸ Παρθεναγωγεῖον ἦταν ἰδιωτικόν, τὸ πρόγραμμα εἶχε πολλὰς ὄρες μαθημάτων. Σύμφωνα μὲ μίαν ἀνακοίνωσιν τῆς Διευθύντριας Ἄ. Τριανταφυλλίδου, ποὺ δημοσιεύθηκε στὶς ἐφημερίδες τῆς 30-9-1916, οἱ μαθήτριάς τῆς ἀνωτάτης τάξεως «ἐδιδάχθησαν ἐν πρωτοτύπῳ μὲν τὴν Ἐκάβην καὶ τὴν Μήδειαν τοῦ Εὐριπίδου, τὴν Ἀντιγόνην καὶ Ἡλέκτραν τοῦ Σοφοκλέους, καὶ ἐν μεταφράσει τὸν «Προμηθεὶα Δεσμώτην» τοῦ Αἰσχύλου».

»2ον. Τὰ ἐκλεκτότερα μέρη ἐκ τῶν δοκιμωτέρων ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

»3ον. Δημοτικὰ ἄσματα καὶ νεωτέρους Ἑλλήνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς.

»4ον. Μαθήματα Μυθολογίας, Ἀρχαιολογίας καὶ Τέχνης, μετ' ἐπισκέψεων συχνῶν εἰς τὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τόπους» κλπ.

»Τὸ πρόγραμμα τοῦ Σχολείου ἐκείνου θὰ τὸ ζήλευαν, ἀναφέρει ἡ παιδαγωγὸς Ε. Βακαρέλλη, (8-5-1938) πολλὰ σχολεῖα καὶ τῆς ἐποχῆς ἀκόμα. Ἡ παιδαγωγικὴ ψυχὴ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου τὴν ὄθησε να δημιουργήσῃ μεσ' ὅστὸ σχολεῖο τῆς μιὰ ὀλοκληρωμένη μορφὴ ἀνθρώπινης ζωῆς».

Γιὰ τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶχε συγκεντρώσει πλῆθος συγχαρητηρίων καὶ εὐχαριστηρίων ἔγγράφων Ἑργαζῶν, Δημοσίων Ἀρχῶν, Ἰδρυμάτων. Μερικὰ εἶναι κατ' ἐντολὴν τῆς Βασιλίσσης.

Νὰ ἔνα εὐχαριστήριον ἔγγραφο τῆς «Ἐπικούρου τῶν Μακεδόνων Ἐπιτροπῆς» μὲ ἀριθμὸν πρωτοκόλλου 1813) 12-1-1908 :

«Πρὸς τὴν

Κυρίαν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου,

Διευθύντριαν τοῦ Προτύπου Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου

Ἀδελφῶν Τριανταφυλλίδου

Ἐ ν τ α ὐ θ α

Εὐχαρίστως ἐμάθομεν ἐκ τῆς ἀπὸ 26 Ὀκτωβρίου π.ἔ. ὑμετέρας ἐπιστολῆς, ὅτι τὸ ἐκ τῆς ἀξιοποιήσεως λίαν διοργανωθείσης ἐν τῷ Προτύπῳ Παρθεναγωγείῳ ἀγορᾶς ποσὸν δραχμῶν δισχιλίων (2.000) κατεθέσατε εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐκφράζουσα τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως τοῦτο διατεθῆ ὑπὲρ τῶν καταστραφέντων ἑλληνικῶν σχολείων τοῦ χωρίου Ρακόθου.

» Διαδιεβάζοντες ὑμῖν τε καὶ πάσαις ταῖς μετασχούσαις τῆς ἀγορᾶς τὰς ζωηρὰς εὐχαριστίας τῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπὶ τῇ πατριωτικῇ ταύτῃ πρωτοβουλίᾳ, καὶ συγχαίροντες ἐπὶ τῇ ἐπικούρῳ εἰσφορᾷ τῇ τόσον τρανῶς μαρτυρούσῃ τὰ φιλογενῆ ὑμῶν αἰσθήματα, ἀνακοινοῦμεν ἀσμένως, ὅτι, κατὰ ληφθεῖσαν ἀπόφασιν, τὸ εἰρημένον ποσὸν θέλει διατεθῆ πρὸς ἀνέγερσιν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων Ρακόθου, ἀφοῦ ἐξετασθῶσιν αἱ ὑπάρχουσαι ἀνάγκαι καὶ ὁ τρόπος τῆς χρησιμοποιήσεως αὐτῶν.

Εὐλογοῦντες ὑμᾶς πατριωτικῶς διατελοῦμεν μετὰ πολλῆς τιμῆς.

Εὐχέτης πρὸς Θεὸν

Ὁ Πρόεδρος

† Ὁ Ἀθηνῶν Θεόκλητος»

Παραθέτομε παρακάτω καὶ ἕνα ἄλλο χαρακτηριστικὸν ἔγγραφο τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τῆς Βασιλίσσης «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλληνίδων», μὲ ἀριθ. πρωτ. 38 τῆς 23ης Ἰανουαρίου 1917 :

«Κατ' ἐντολὴν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης, λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐκφράσωμεν πρὸς Ὑμᾶς ἀπείρους καὶ θερμοτάτας εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλίαν μεθ' ἧς ἀνελάβατε τὴν διοργάνωσιν ἐράνου μεταξὺ τῶν μαθητριῶν τοῦ Ὑμετέρου Παρθεναγωγείου ὑπὲρ τῶν συσσιτίων τοῦ Πατριωτικοῦ Συνδέσμου.

»Πρὸς τὰς μικρὰς Ἑλληνίδας, αἱ ὁποῖαι μὲ τόσην προθυμίαν ἀνέλαβον νὰ συνεισφέρουν ὑπὲρ τοῦ φιλανθρωπικοῦ σκοποῦ τούτου, παρακαλοῦμεν νὰ διαβιβάσητε τὰς ἰδιαιτέρας τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης εὐχαριστίας, ἡτις ἔλαβεν γνῶσιν τῆς εὐγενοῦς των πράξεως, ὡς καὶ τὴν πληροφορίαν, ὅτι διὰ τῶν 75 δρχ. τὰς ὁποίας μᾶς ἐνεχείρησεν Ἐπιτροπὴ ἐκ μικρῶν μαθητριῶν (ὡς δευτέραν δόσιν) ἡγοράσθησαν ἤδη εἰσιτήρια συσσιτίων, τὰ ὁποῖα πρόκειται νὰ διανεμηθῶσι κατ' αὐτὰς εἰς τοὺς δυστυχοῦντας κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεγάλης Ἐθνικῆς δοκιμασίας.

«Μετὰ πάσης τιμῆς

»Ἡ Ἀντιπρόσωπος τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης

»Ἀγγελικὴ Ἰ. Κοντοσταύλου

»Ἡ Γεν. Γραμματεὺς

Ἡ Ἀντιπρόεδρος

»Κ. Παρρὲν

Ἰουλία Γ. Στρέϊτ»

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶχεν ιδρύσει στὸ σχολεῖο τῆς καὶ Τμῆμα Μαθημάτων γιὰ Κυρίες καὶ Δεσποινίδες, ὅπου δίδασκαν καὶ καθηγηταὶ Πανεπιστημίου. Ἀργότερα στὸ ἴδιο Τμῆμα παρέδιναν οἱ ἴδιοι καθηγηταὶ καὶ ἀνώτερα μαθήματα γιὰ τὶς τελειόφοιτες τοῦ Παρθεναγωγείου καὶ γιὰ Κυρίες τῆς «ἀνεπτυγμένης κοινωνίας».

Διεύθυνε 19 χρόνια τὸ λαμπρὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ τὸ εἶχε καταστήσει ἀσυναγώνιστο στὴν Ἀθήνα καὶ ἐφάμιλλο μὲ τὰ τελειότερα σχολεῖα τῆς Εὐρώπης, ὅπως ὠμολόγησε τότε καὶ ἓνας «ἐπίσημος ξένος». «Τέμενος Γραμμάτων καὶ φυτώριον τῆς γυναικείας μορφώσεως» εἶχε χαρακτηρισθῆ ἡ Σχολὴ τῆς. Εἶχεν ἐφαρμόσει στὸ σχολεῖο τῆς ὅλα τὰ νεώτερα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα, πὺ τὰ περισσότερα μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς εἶχαν εἰσαχθῆ γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα. Ἐκαμνε γι' αὐτὸ τακτικὰ ταξίδια στὴ Γαλλία, Γερμανία, Ἑλβετία, Αὐστρία, Ἰταλία, Δανία, Βέλγιο καὶ Σουηδία.

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ

Πώς ύστερα να μη ἐπιβληθῆ τὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου ; Κοντὰ στὴν ἰσχυρὴ πανοπλία του ἦσαν ἀφθαστες καὶ αἱ παιδαγωγικὲς γνώσεις τῆς ἴδιας—πολλὲς ἦσαν ἔμφυτες—ποὺ κατηύγαζαν μαζὺ μὲ τὴν εὐρύτατη ἀντίληψι καὶ εὐφυΐα της.

Ἡ ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ καθισμένη με μερικὲς μαθήτριες της καὶ τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ τοῦ Παρθεναγωγείου της σ' ἓνα ἀπ' τὰ ὑπαίθρια μαθήματα, ποὺ πρώτη ἐφήρμοσε στὴν Ἑλλάδα. Στὸ δένδρο διακρίνεται καὶ ὁ ἀδελφός της Ἰωάννης Τριανταφυλλίδης, Νομάρχης Κοζάνης.

«Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου καταπιάστηκε τὸ μεγάλο της ἔργο, τονίζει ἡ παιδαγωγὸς καὶ καθηγήτρια τοῦ Προτύπου Εἰδι-

κοῦ Σχολείου Ἀθηνῶν Ξανθίπη Βακαρέλλη¹, ἐφωδιασμένη μὲ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὸ παιδί. Τὸ παιδί τ' ἀντίκρυζε ὄχι σὰν «ἀμελητέα ποσότητα», μὰ σὰν μπουμπούκι, ποῦ γιὰ ν' ἀνοίξη χρειάζεται τὴ θαλπωρὴ μιᾶς πραγματικῆς μητρικῆς ἀγάπης. Μιὰ εὐθεία πίστη, σὰ θρησκεία, κρατοῦσε πάντα τὴν ψυχὴ της στραμμένη στὸ παιδί. Τὸ κλεισε μέσα στὴν ψυχὴ της μ' ὄλες τὶς τάσεις του, μ' ὄλες τὶς ἀσυνείδητες μὰ βιολογικὰ καθορισμένες ἀνησυχίες

ANNA TRIANTAFYLLIDOU

ὅπως ἦταν ὅταν διηύθυνε τὸ Παρθεναγωγεῖο της (1917)

Συνέλαβε τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ἠθικῆς ὑπόστασης μιᾶς κοινωνίας. Διαισθάνθηκε πὼς μόνο ἂν στραφῆ πραγματικὰ ἡ προσοχὴ δλόκληρης τῆς κοινωνίας στὴν ἐκπαίδευση, θάναί δυνατό νὰ ὑψωθῆ τὸ ἠθικὸ καὶ πνευματικὸ της ἐπίπεδο. Ἡ ἀγάπη, καὶ μόνον αὐτή, τὴν καθοδηγοῦσε νὰ βρῆ τὸ σωστὸ δρόμο, γιὰ νὰ κατακτήσῃ τὶς ἀπαλὲς ψυχὲς τῶν παιδιῶν. Ἐννοιοθε πὼς ἡ βία γιὰ τὸ παιδί εἶναι τὸ φοβερὸ δηλητήριο, ποῦ μαραζώνει μιὰ γιὰ πάντα τὴ ψυχὴ.

«Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου δὲν ἦταν ἡ ἀπὸ καθέδρας διευθύντρια, δὲν ἦταν ἡ ψυχρὴ δασκάλα, ποῦ ἀπομάκρυνε ψυχικὰ τὸ

1. Στὴν ὁμιλία της στὴν ἐορτὴ τοῦ Συλλόγου Ἀνατολικομακεδόνων «Ὁ Φίλιππος», στίς 8 Μαΐου 1938, πρὸς τιμὴν τῆς ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν βραβευθεῖσης Ἄννας Τριανταφυλλίδου.

παιδί, μὰ ζούσε κοντά του, παρακολουθούσε μ' ἀγάπη τούς παιδικούς καϋμούς, ἄκουε τούς μυστικούς πόθους, καταλάβαινε τις ἀνησυχίες και ἐπεδίωκε ν' ἀνακαλύψη τὸ βαθύτερο μυστικό, πὸ ἐκλεινε μέσα ἢ κάθε ψυχῆ. Ἡ σωστὴ αὐτὴ και βασικὴ στάση της ἀπέναντι στὸ παιδί ἦταν τὸ ἀπόλυτο ἐχέγγυο τῆς ἐπιτυχίας τοῦ σκοποῦ της. Εἶχε στὰ χέρια της τρεῖς ἡλικίες : νήπια, παιδιά, ἐφήβους. Γνώριζε βαθειὰ τὰ προβλήματα τῆς κάθε ἡλικίας. Ἦξερε τὴν ἰδιότυπη ψυχολογία της, γι' αὐτὸ και ἐφήρμοζε τὰ κατάλληλα παιδαγωγικὰ μέσα γιὰ κάθε ἡλικία».

Αὐτὸ τὸ ἰδανικὸ καλλιεργοῦσεν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὡς παιδαγωγός, μὲ τὴ θερμὴ πατριωτικὴ ψυχὴ της, και μὲ τὴν ἐπιδίωξι νὰ κάμη τὴ γυναῖκα πρὸ πάντων μητέρα και πραγματικὴ Ἑλληνίδα, μὲ βαθειὰ ἐπίγνωσι τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς της. Χάρισε στὴν κοινωνία μητέρες φωτισμένες.

Ἦταν παιδαγωγὸς σοφὴ και πρωτοπόρος.

«Ἡ ἐκπαιδευτικὴ της δράση, ἀναφέρει ἡ Βακαρέλλη στὴν ἴδια παραπάνω ὀμιλία της, τὴν τοποθετεῖ στὴν πρώτη γραμμὴ τῶν Ἑλλήνων Παιδαγωγῶν και μεταξὺ τῶν πρωτεργατῶν τῆς Ἀναγέννησης τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Εὐγνωμοσύνη γεμίζει τις ψυχὲς τῶν ἐκπαιδευτικῶν, σὰν σκεφθοῦν τὴν τεράστια συμβολή, πὸ ἔφερε στὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου».

Και ἡ σημερινὴ πρόεδρος τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» κ. Μαρία Μομφερράτου, πὸν συνεργάσθηκε μαζί της στενὰ και ἐγκάρδια πενήντα ὀλόκληρα χρόνια, τονίζει εἰς ἓνα ἄρθρο της :

«Ἡ δράσις της ὡς παιδαγωγοῦ εἶναι πολὺ γνωστὴ. Εἶναι ἀπειραι αἱ καλαὶ μητέρες και σύζυγοι και καλαὶ Ἑλληνίδες, αἱ ὁποῖαι ἀκόμη τῶρα ἀποδλέπουν πρὸς τὴν κ. Τριανταφυλλίδου μὲ βαθειὰν ἀγάπην και εὐγνωμοσύνην και θαυμασμόν.

»Δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰ συνήθη παιδαγωγικὰ συστήματα. Τὸ πνεῦμα της, τὸ τόσοσ συγχρονισμένον και προοδευτικόν, ὃ ἐνθερμος πατριωτισμός της τῆς ἐνέπνευσαν πολλὰς καινοτομίας. Τὸ σχολεῖον ἦτο δι' αὐτὴν μικρὰ κοινωνία, και δι' αὐτὸ ἠθέλησε νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὰ παιδιὰ ὅλα ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα συντελοῦν εἰς τὸν σχηματισμόν μιᾶς κοινωνίας ἀξίας τοῦ προορισμοῦ της.

Τὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ὕστερα ἀπὸ εἰκοσαετῆ θριαμβευτικὴ δράσι, και στὸ ὁποῖο πολλὲς και ἀπ' τις σημερινὲς διακεκριμένες δέσποινες τῶν Ἀθηνῶν, ὅπως εἶδαμε παραπάνω, χρεωστοῦν τὰ φῶτα τους, ἀναγκάσθηκε νὰ κλείσῃ τὸ 1918, λόγῳ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ πρώτου πολέμου.

ΣΤΗΝ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΑΥΛΗ

Μὰ δὲν σταματᾶ καὶ ἡ δρᾶσι τῆς ἡρωίδος μας. Τὸ σχολεῖο της ἔκλεισε, ἀλλὰ νέοι ὀρίζοντες ἀνοίγουν ἔμπρὸς της.

Εἶναι πάντα μιὰ ἀπ' τὶς μεγαλύτερες καὶ τὶς πιὸ περιζήτητες δασκάλισσες. Τὴν βλέπουμε νὰ διδάσκη καὶ στὰ Ἀνάκτορα. Εἶν' ἀπ' τὶς πρώτες δασκάλες τοῦ μικροῦ πρίγκιπος καὶ σημερινοῦ λαοφιλοῦς Βασιλεῦς μας Παύλου. Δυὸ χρόνια παρέδιδε τὰ πρῶτα Ἑλληνικὰ μαθήματα καὶ στὴ πριγκίπισσα Εἰρήνη τῆς Ἑλλάδος, ἀδελφὴ τοῦ Βασιλέως. Ἐπίσης ἡ Ἐλισσάβητ καὶ ὡς Διάδοχος καὶ ὡς Βασίλισσα ἦταν μαθήτρια καὶ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, μὲ τὴν ὁποίαν εἶχε συνδεθῆ καὶ μὲ φιλία.

Ἡ βασίλισσα Ἐλισσάβητ ρώτησε μιὰ ἡμέρα τὴν Μακεδόνισσα δασκάλα της, γιὰ ποιὸ λόγο δὲν παρουσιάζει τὴν ἀγαπημένη της ἀδελφὴ Λουίζα, γιὰ τὴν ὁποία ἀρκετὲς φορὲς τῆς μίλησε.

— Ἀφ' οὔτου ἀπέθανεν ὁ Στρατηλάτης Κωνσταντῖνος, ἀπήντησεν ἐκείνη, ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ἀντέχει νὰ περάσῃ οὔτε ἕξω ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα!

Εἶχε, ἀλήθεια, τόσο εὐαίσθητη ψυχὴ ἡ Λουίζα Τριανταφυλλίδου. Ἦταν ἡ ἀχώριστη σύντροφος τῆς κάθε στιγμῆς τῆς ἀδελφῆς της Ἄννας. Ὅσοι τὴν εἶχαν καλὰ γνωρίσει ἔκλαψαν μὲ σπαραγμὸ ψυχῆς γιὰ τὸ χαμό της¹ (1-1-54). Γιὰ τὴν Ἄννα ἦταν τὸ μεγαλύτερο κτύπημα τῆς ζωῆς της.

1. Διεομήνευσε παραστατικὰ τὴ βαθεῖα θλίψι ἰδίως τῶν μελῶν τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» γιὰ τὴ σκληρὴ ἀπώλεια τῆς Λουίζας Τριανταφυλλίδου, ἡ τότε Ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ κ. Μ. Μομφερράτου στὸν ἐπικήδειο λόγο της. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσουμε ἐδῶ μερικὰ ἀποσπάσματα, σὰν ἄλλο μνημόσυνο :

« Ὑπῆρξες τύπος τελείου ἀνθρώπου, θερμὴ πατριώτις, λάτρις τῆς Ἑλλάδος μας καὶ ἀκοίμητος φρουρὸς τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων, δὲν ἐδέχεσο εἰς τὰ αἰσθήματά σου αὐτὰ κανένα συμβιβασμὸν καὶ καμμίαν παραχώρησιν.

» Ἐθυσίασες ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἰδανικῶν. Ἐξαιρετικῶς φιλόστοργος ἀδελφὴ, ἐστάθης πιστὴ καὶ ἀφοσιωμένη σύντροφος τῆς μεγάλης σου ἀδελφῆς καὶ πολυτίμου προέδρου μας, ἀνεκτίμητος συνεργάτις της, ἐμόρφωσες καὶ σὺ καλὰς Ἑλληνίδας, ἐμπνεύσασα εἰς αὐτὰς τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Θρησκείας.

» Ὑπερβολικὰ μετριόφρων δὲν ἠθέλησες ποτὲ νὰ ἐμφανίσῃς τὰ μεγάλα σου προσόντα... Ἄλλ' ὅσοι ἔτυχε νὰ σὲ γνωρίσουν περισσότερον ἤξευραν πόσον ἀπεραντος ἦτο ἡ μόρφωσίς σου, πόσον σπινθηροβόλον τὸ πνεῦμα σου καὶ πόσον εὐγενῆς ἡ ψυχὴ σου. Εἰς αὐτοὺς θὰ μείνης ἀλησμόνητος, ἀγαπητὴ Λουίζα, καὶ τὸ παράδειγμά σου θὰ ἐμψυχώνῃ εἰς τὲς καρδιές μας τὰ αἰσθήματα, διὰ τὰ ὁποῖα σὺ ἠγωνίσθης.»

Καὶ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶχε πονέσει βαθειὰ γιὰ τὸν θάνατο τοῦ ἔστεμμένου Στρατιώτη Κωνσταντίνου. Πάνω στὸ μεγάλο της αὐτὸν πόνο ἐμπνεύσθηκε ἓνα ποίημα, ποὺ εἶναι ἓνα μικρὸ ἀριστούργημα, μὲ τίτλο «Εἰς τὸν Ἥρωα καὶ τὸν Μάρτυρα» :

Ἡ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΟΛΓΑ

ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὅποιας διατελοῦσε τὸ Πρό-
τυπον Παρθεναγωγεῖον τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου

Μέσ' στ' ἅγιο Βῆμα τῆς ψυχῆς, «εἰς τῶν ἁγίων τὰ Ἅγια»,
τὸν ἔκλεισε καὶ τὸν φρουρεῖ τοῦ Γένους ἡ λαχτάρα
καὶ σὰν τὰ ξωτικά διαβοῦν, καὶ σὰν λυθοῦν τὰ μάγια,
καὶ σὰν τὰ χέρια μας λυθοῦν, ποὺ τᾶδεσε ἡ κατάρρα,
θὰ ξεπροβάλλ' ὀλόλαμπρος, σὲ ἄφθαρτη ὠμορφάδα,
καὶ Θρόνον ἄλλον ὃ Λαὸς αἰώνιον θὰ σοῦ στήσῃ
τῆς ἱερῆς λατρείας μας ἄσβεστη ἡ λαμπάδα :
κοιμήθηκε σὰν ἄνθρωπος, σὰν Ἅγιος θὰ ξυπνήσῃ.

Ἡ ἀείμνηστη Βασίλισσα Σοφία εἶχε τόσο συγκινηθῆ, πὺ ἐδωσεν ἐντολὴ νὰ λιθογραφηθῆ τὸ ὄραϊο αὐτὸ ποίημα. Κι' ἦταν, ὅπως εἶπεν ἀργότερα στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἡ τότε Κυρία ἐπὶ τῶν Τιμῶν Ἀγγελικὴ Κοντοσταύλου, τὸ μόνο πὺ ἀνήτησεν ἡ ἴδια ἡ Βασίλισσα στὸ παρεκκλησι τοῦ Ρωσικοῦ Ναοῦ τῆς Φλωρεντίας, ὅπου ἦταν ἀρχικῶς ἡ σεπτὴ σορὸς τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου. («Σκριπ» τῆς 9-1-1927).

Τὴν μεγαλύτερη συμπάθεια γιὰ τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶχεν ἡ Βασίλισσα Ὀλγα. Τῆς ἔδειξεν ἀρκετὲς φορὲς πόσο τὴν ἐκτιμοῦσε. Κι' ὅταν κάποτε, σὲ μιὰ ἀπ' τὶς συνηθισμένες τῆς ἐπισκέψεις στὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς δὲν ἀντίκρουσε τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ ἀνήσυχη ἔμαθε, πὺς ἔφυγε ξαφνικὰ καὶ ἐπειγόντως στὴν Κοζάνη, ὅπου ἦταν πολὺ βαρεῖα ἄρρωστος ὁ ἀδελφός τῆς Ἰωάννης, Νομάρχης, τῆς ἔστειλεν ἡ Βασίλισσα τὸ κάτωθι τηλεγράφημα :

Κυρίαν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου
Διοικητήριον
Κοζάνην

Μεταβάσα σήμερον σχολεῖον μετὰ λύπης ἐπληροφορήθην ἀπουσίαν σας, ἔνεκα σοβαρᾶς ἀσθενείας ἀδελφοῦ. Εἶδησις καλλιτερεύσεως ἔφθασε παρουσία μου πρὸς χαρὰν μου. Εὐχομαι ἐγκαρδίως ταχεῖαν καὶ πλήρη ἀνάρρωσιν.

Ὀλγα

Αὐτὸ τὸ τηλεγράφημα τὸ φύλαγε ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου σὰν ἅγιον κειμήλιον ἕως τὴν τελευταία τῆς πνοῆς. Κι' εἶχε σημειώσει σ' αὐτὸ μὲ μολύβι : Ἀπίστευτον διὰ μίαν Βασίλισσαν !

Νὰ κι' ἓνα ἰδιόχειρο σημείωμα τῆς Ἰουλίας Καρόλου,¹ μὲ τὸ ὁποῖο διαβιβάζει ἓνα μύνημα τῆς Βασιλομήτορος Ὀλγας :

Τῆ 5ῃ Μαρτίου 1914

Ἀγαπητὴ Ἄννα,

Ἡ Α.Μ. ἡ Βασίλισσα Μήτηρ σὲ παρακαλεῖ νὰ μοῦ γράψῃς πόσαι μαθήτριά σου στεροῦνται «Ψηγμάτων»² διὰ νὰ σοῦ ἀποστείλω.

Μετ' ἀγάπης

Ἰουλίαν Ν. Καρόλου

1. Ἡ Ἰουλία Καρόλου ἦταν πολλὰ χρόνια Ἰδιαιτέρα Γραμματεὺς τῆς Βασιλείσσης Ὀλγας καὶ συνεργάσθηκε φιλικὰ μαζύ τῆς. Ἀπόφοιτος τοῦ Ἀρσακείου, διακρίθηκε καὶ ὡς διδασκάλισσα τῶν Βασιλοπαίδων. Ἡ σημερινὴ Μεγάλη Κυρία ἐπὶ τῶν Τιμῶν κ. Μαίρη Καρόλου εἶναι νύμφη τῆς, νυμφευθεῖσα τὸν μοναδικὸ τῆς υἱό.

2. Πρόκειται γιὰ ἓνα μικρὸ ὄραϊο θρησκευτικὸ βιβλιαράκι μὲ τίτλο : «Ψήγματα Χρυσοῦ», πὺ διένεμεν ἡ Βασίλισσα Ὀλγα σὶς μαθήτριες τοῦ Παρθεναγωγείου τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου σὲ κάθε τῆς ἐπίσκεψι.

Τη 5^η Μαρτίου
1914.

Αγαπητή Άννα, ή
Α. Μ. ή Βουσίμωσα Μη
"την σε σερνισαρι τοι
μου χρις, οσον μα-
δηριου σου σερουτρου
"Γυμνασιου" δια' τα' οση
αποσειω. Μει' αγαπης
Ιουλια Καρολου.

Ἰδιόχειρο σημείωμα τῆς Ἰουλίας Καρόλου.
(Τὸ κείμενο δημοσιεύεται στὴν προηγούμενη σελίδα).

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἔννοιωθε πάντα βαθειὰ εὐγνωμοσύνη γιὰ τὴ Βασίλισσα Ὀλγα. Τὴν λάτρευε σὰν ἄλλη ἅγια. Ἦταν τόσο μεγάλη ἡ ἀγάπη της γιὰ τὴν Βασιλομήτορα Ὀλγα, πὺ ὅταν βάπτισε μιὰ κόρη τῆς ἀδελφῆς της Ἐλένης Τσακασιάνου, τῆς ἔδωσε τὸ ὄνομα Ὀλγα (ἀδελφὴ τῆς κ. Μαρίας Ἀργυριάδου), πὺ ἀπέθανε τὸν Ἰούνιο 1961.

Ἦταν ἡ καλὴ αὐτὴ Βασίλισσα μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς γυναικεῖες φυσιογνομίες, πὺ ἀγάπησε μὲ ὅλη τὴ δύναμι τῆς ψυχῆς της. Ἡ ἴδια γράφει σ' ἓνα πρόχειρο σημείωμα, χωρὶς ἡμερομηνία¹:

«Τρεῖς γυναικεῖαι μορφαι μὲ ἔμειναν διὰ παντὸς χαραγμέναι εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μου καὶ σπουδαίως ἐπηρέασαν τὴν ζωὴν μου :

1. Ἀναστ. Κοτρότσου.
(6 ἐτῶν ἐγὼ)
2. Ἐλπινίκη Σαμαρτζίδου.²
(8 ἐτῶν ἐγὼ)
3. Βασίλισσα Ὀλγα.
(23 ἐτῶν Α.Τ.)»

Ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ μας Βασίλισσα, ἡ λατρευτὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ Φρειδερίκη, συμπαθοῦσε τὴν Μεγάλη Σερραία Πατριώτισσα καὶ παρακολουθοῦσε μὲ ἐνδιαφέρον τὸ ἔθνικὸ της ἔργο.

Καὶ ὁ Βασιλεὺς μας Παῦλος δὲν ξέχασε τὴ δασκάλα του, ὅπως θὰ δοῦμε ἀμέσως παρακάτω. Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεῖα στὸ Βερολίνο ἔδωσε μιὰ δεξίωσι πρὸς τιμὴν τοῦ τότε Διαδόχου Παύλου, πὺ εἶχε ἐλθεῖ στὴ Γερμανία γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες. Ὅταν ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Ἀλέξ. Ραγκαβῆς παρουσίασεν εἰς αὐτὸν μὲ κολακευτικὰ λόγια τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου, πὺ εἶχε φθάσει μὲ ὥραϊες νεάνιδες τοῦ

1. Οἱ περισσότερες σημειώσεις της καὶ ὁμιλίες της εἶναι γραμμένες σὲ πρόχειρα χαρτιά καὶ χωρὶς ἡμερομηνία. Εἶναι ἡ μόνη παράλειψι, πὺ ἔκαμνε ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου.

2. Ἡ Ἐλπινίκη Σαμαρτζίδου ἦταν κόρη τῆς ἐξαίρετης λογίας Εὐφροσύνης Σαμαρτζίδου, πὺ ὑπῆρξε καὶ διευθύντρια τοῦ Παρθεναγωγείου τῶν Σερρῶν. Ἡ Ἐλπινίκη καὶ ἡ ἀδελφὴ της Μαρία, στὸ χρονικὸ διάστημα πὺ ἡ μητέρα τους Εὐφροσύνη διεύθυνε τὸ Παρθεναγωγεῖο καὶ ὁ ἀδελφός τους Χριστόφορος ἦταν καθηγητὴς τοῦ Γυμνασίου Σερρῶν καὶ διευθυντὴς τοῦ Διδασκαλείου Θηλέων Σερρῶν, ἀνέπτυξαν ἐξαιρετικὴ κοινωνικὴ καὶ φιλανθρωπικὴ δρασί. (Π. Πέννα «Ἱστορία τῶν Σερρῶν» σελ. 145-146).

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἔγραψεν ἓνα ὥραϊο βιογραφικὸ ἄρθρο γιὰ τὴν Εὐφροσύνη Σαμαρτζίδου, πὺ ἦταν καὶ ἡ πρώτη Ἑλληνίδα δημοσιογράφος, κοινωνιολόγος, ποιήτρια καὶ ἐκδότρια τῆς «Κυψέλης» τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Γεννήθηκε στὴν Σκῦρο τὸ 1820 καὶ ἀπέθανε τὸ 1877.

Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖες θριάμβευσαν μὲ τις χαρακτηριστικὲς τοπικὲς ἐνδυμασίαις τους καὶ τοὺς ἑλληνικοὺς χορούς, ὁ Διάδοχος τὸν διέκοψε χαμογελῶντας :

—Σὲ μένα θὰ πῆτε τι εἶναι ἡ Κυρία Τριανταφυλλίδου; Φάγαμε μαζὺ «ψωμὶ κι' ἀλάτι»!

Κι' ὕστερα τῆς εἶπε.

—Δὲν ἦλθατε νὰ μὲ ἰδῆτε.

Καὶ ὅταν μικρούλης ὁ προῖγκιψ Παῦλος ἦταν μαθητὴς της, τὴν ρώτησε μιὰ μέρα.

—Καὶ ἡ δική σας «Ἀμφιτρίτη» κουνιέται; . . .

Νόμιζε τὸ προγκιπόπουλο, μὲ τὴν ἀθῶα ψυχούλα του, πὼς κι' ἡ δασκάλα του εἶχε θαλαμηγό, σὰν τὴ βασιλικὴ «Ἀμφιτρίτη», ποὺ «κουνιόνταν» στὴ τρικυμία . . . .

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΔΡΑΣΙΣ

Ἡ πῶς σημαντικὴ κοινωνικὴ καὶ ἐθνικὴ δράσις τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου εἶναι ἡ ἐκτὸς τοῦ σχολείου της.

Τὸ 1905 συγκροτεῖ ομάδες Κυριῶν γιὰ φιλανθρωπικοὺς καὶ γενικὰ κοινωνικοὺς σκοποὺς.

Ἀγωνίζεται καὶ μοχθεῖ χρόνια δλόκληρα γιὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ παιδικοῦ Κινηματογράφου, ποὺ ἦταν ἀκόμα ἄγνωστος στὴν Ἑλλάδα. Νοιώθει βαθεῖα πόση ἐπίδρασι ἔχει ὁ κινηματογράφος στὴ διάπλασι τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ. Γίνεται Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Παιδικῶν Κινηματογράφων, καὶ πρωτοστατεῖ στὴν ἴδρυσιν τοῦ πρώτου παιδικοῦ κινηματογράφου, ποὺ λειτούργησεν ἀρκετὰ χρόνια, στὸ «Σπλένιτι» καὶ «Ἀττικόν», ἤτοι ἕως τὸ 1926, ὁπότε —ἐπὶ Παγκάλου—ἰδιοποιήθηκε.

Πονεῖ τὸν στρατιώτη καὶ τὸν περιβάλλει μὲ ὅλη της τὴ συμπάθεια. Δὲν διστάζει, μέσ' στὸ πλῆθος τῶν ἀσχολιῶν της, ν' ἀναλάβῃ καὶ τὰ καθήκοντα Προέδρου τοῦ Γυναικείου Τμήματος τοῦ Σωματείου «Ἡ ψυχαγωγία τοῦ Στρατιώτου», ὅπου μεταξὺ ἄλλων φροντίζει καὶ γιὰ τὴν ἀποστολὴ χιλιάδων τόμων στὸ Μέτωπο κατὰ τὴ χρονικὴ περίοδο 1921—22.

Ξεχωρίζει καὶ ὡς Ἐφορος τῆς «Ἐπιτροπῆς πρὸς περιθάλαψιν τῶν ὀρφανῶν τοῦ Πολέμου» (1914—18) μαζί μὲ τὴν ὑπέροχη πατριώτισσα Ναταλία Παύλου Μελά.

Ἐπίσης κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ προηγουμένου Παγκοσμίου Πολέμου συντάσσει, ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Γυναικείων Ὄργανώσεων, καὶ στέλνει μιὰ πρωτοχρονιά στὸ μαχόμενον ἡρωϊκὸ Ἑλληνικὸ Στρατὸ τὸ παρακάτω ἐνθουσιῶδες καὶ συγκινητικὸ μήνυμα :

«Μὲ τῆς ψυχῆς τὰ μάτια θαμβωμένα ἀπὸ τὴν λάμψιν τῶν κατορθωμάτων σας, ποὺ ἐγγίζουσιν τὰ ὅρια τοῦ Μύθου, αἱ Ἑλληνίδες ἡμεῖς, Μητέρες καὶ Ἀδελφαί σας, μέσα εἰς τὴν μεγάλην τῆς Πατρίδος ἔννοιαν, σᾶς ἀτενίζομεν τὴν στιγμὴν αὐτὴν, τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους της Πρόμαχοι, καὶ ἡ σκέψις μας μόλις κατορθώνει νὰ φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου σεῖς, ἀτρόμητοι Ἥρωες, ἔχετε πρὸ πολλοῦ ἤδη φθάσει μὲ τὴν προᾶξιν σας τὴν ὑψηλὴν καὶ τὴν ἀσύγκριτον !

«Ἡ ἔννοια τοῦ «Μεγάλου Χρέους», διὰ τὸ ὁποῖον ὀμιλεῖ ὁ ἐθνικός μας ποιητής, ἔχει τόσον βαθεῖα ριζώσει εἰς τοῦ καθενός σας τὴν ψυχὴν, ὥστε νὰ σᾶς μεταμορφώσῃ εἰς γίγαντας τοῦ Μύθου πλέον, ἐμπρὸς εἰς τοὺς ὁποίους μὲ κατάπληξιν ἀληθινὴν στέκεται ἡ παγκόσμιος ψυχὴ, καὶ οἱ ὁποῖοι, διὰ τὰς

ἐπερχομένας γεννεάς, θὰ μείνουν θρυλοί πλέον και παραδόσεις. Ἄς εἴσθε εὐλογημένοι μέσα εἰς τὴν ζοφερὰν νύκτα, ὅπου μᾶς ἔρριψε μίαν ἡμέραν ἢ μεγάλη Ἄδικία, ἢ ἄνευ προηγουμένου εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν διὰ τὰς συνθήκας τῆς, σεῖς, μὲ τῶν Ἑλληνικῶν ψυχῶν σας τὴν ἐκθαμβωτικὴν λάμπιν, ἀναδεικνύεσθε τὸ φῶς τὸ ἀνέσπερον, ἢ ἀθάνατος ἀκτινοβολία τοῦ ὁποίου θὰ κάμη ὥστε νὰ διαλυθοῦν μίαν ἡμέραν τὰ σκότη τῆς βαρβαρότητος και τῆς ἀδικίας και θὰ ἐπαναφέρῃ τὴν γαλήνην και τὴν ἡρεμίαν εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγωνιστὴν ψυχὴν διότι ἡ τύχη και αἱ συνθήκαι σᾶς φέρουν σήμερον ὄχι μόνον τοῦ πατρίου ἐδάφους ἀτρομήτους προασπιστάς, ἀλλὰ και τῶν Ἑλευθεριῶν τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου τὴν στιγμὴν αὐτὴν ιδεώδεις ὑπερμάχους. Συνεχισταὶ ἀπαράμιλλοι μᾶς μοναδικῆς σχεδὸν εἰς τὸν κόσμον Παραδόσεως, μὲ τὸ ὄραϊον εἶδος τῆς πίστεώς σας εἰς τὴν μεγάλην τῆς Πατρίδος ἔννοιαν και τὰ κελεύσματα τῆς, μὲ τὴν ἀσάλευτον προσήλωσιν εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων σας, στέκεσθε σήμερον εἰς τὰς ἐπάλλξεις, πού εὐγένεια αἰῶνων σᾶς ἔταξε ὡς ζωντανὸν παράδειγμα τοῦ τι ἀπεργάζεται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ὁ Ἑλληνοχριστιανικὸς Πολιτισμὸς!

«Ἄς εἴσθε τρεῖς φορὰς εὐλογημένοι!

«Αἱ Ἑλληνίδες ἡμεῖς, Μητέρες και Ἀδελφαί σας, μέσα εἰς τὴν μεγάλην ἔννοιαν τῆς Πατρίδος, σᾶν ἕνας και μόνος ἀνθρώπος στεκόμεθα εἰς τὸ πλευρόν σας, και ὑπερήφανοι παρακολουθοῦμεν τοὺς ἐπικοὺς ἀγῶνας σας. Σᾶς παρακολουθοῦμεν νύκτα και ἡμέραν, μὲ τὰ βαθύτερα αἰσθήματα τῆς στοργῆς, τῆς εὐγνωμοσύνης και τοῦ ὑψηλοτέρου συγχρόνως θαυμασμοῦ. Ἀπὸ τὰ βάθη τῶν καρδιῶν μας, σᾶς ἀπευθύνομεν τὸν στοργικώτερον τῶν χαιρετισμῶν μας, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἀνατέλλοντος Νέου Ἔτους. Ἐπικαλούμεθα τὴν θεῖαν Ἀντίληψιν διὰ τὴν πλήρη εὐδωσιν τῆς Μεγάλης, τῆς Ἱερᾶς Ἀποστολῆς σας, και ἐναγωνίως περιμένομεν τὴν Μεγάλην ἐκείνην Στιγμὴν, πού θὰ χαιρετίσωμεν τὴν θριαμβευτικὴν, μεταξὺ ἡμῶν ἐπάνοδόν σας: τὴν Ἁγίαν ἐκείνην Ἡμέραν κατὰ τὴν ὁποίαν στεφανωμένοι μὲ τὰς δάφνας, πού ἐσώρυσεν ἡ ἀνδρεία σας και ὁ ἡρωϊσμὸς σας, και μὲ τὸν κλάδον πλέον τῆς ἐλαίας εἰς τὸ χέρι, ὑπερήφανοι διὰ τὸ γιγάντιον ἔργον, τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν ἡ Ἑλληνική σας ψυχὴ πρὸ πάντων, θὰ ἠμπορέσητε ἡσυχοὶ και ἱκανοποιημένοι νὰ ἀναπαυθῆτε εἰς τοὺς στοργικοὺς κόλπους τῆς ἡσύχου πλέον και ἱκανοποιημένης ἐπίσης Μεγάλης Πατρίδος. Νὰ ἀνεγείρητε ἐκ νέου τοὺς κατεστραμμένους βωμούς τῆς και τὰ ἱερά τῆς, και νὰ καθίσσητε και πάλιν παρὰ τὰς οἰκογενειακάς σας ἐστίας, πράγματα ὅλα ἱερά, διὰ τὰ ὁποῖα τόσον σκληρὰ ἀλλὰ και κατὰ τρόπον τόσον Ἑλληνικὸν ἠγωνισθῆτε και ἐξακολουθεῖτε νὰ ἀγωνίζεσθε ἀσύγκριτοι τῆς θυσίας και τοῦ καθήκοντος Στρατιῶται.

«Ὁ Θεὸς μαζί σας, ἀγαπημένα μας Ἀδέλφια»!

Πρώτη ἢ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἐδημιούργησεν, ὅπως ἀναφέραμε προηγουμένως, στὸ Παρθεναγωγεῖο τῆς τὴν κίνησι ὑπὲρ τῶν παιδιῶν τῶν

ἐφέδρων τοῦ πολέμου 1912—13 μὲ τὶς συνεισφορὰς τῶν μαθητριῶν της. Αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς αὐτῆς δημοσιεύουν μὲ χτυπητοὺς τίτλους, στίς πρῶτες σελίδες τους, τὶς χριστιανικὲς καὶ πατριωτικὲς ἐκκλήσεις της γιὰ τοὺς ἀγωνιζομένους στὸν Ἱερὸν Ἄγωνα.

Διατελεῖ ἀντιπρόεδρος καὶ κατόπιν πρόεδρος τῆς «Οἰκοκυρικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἐνώσεως Ἑλληνίδων», ἀντιπρόεδρος τοῦ «Συνδέσμου Ἀποφοίτων Ἀρσακείου», τοῦ Συλλόγου Ἀνατολικομακεδόνων «Ὁ Φίλιππος», τῆς «Ἐταιρείας Ἀναπήρων Παίδων».

Συμμετέχει ἐπίσης μὲ ἐνεργὸ δρᾶσι στὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τοῦ «Ἐθνικοῦ Συνδέσμου» καὶ ἄλλων σοβαρῶν κοινωφελῶν Ὁργανώσεων.

Εἶναι λάτρις τοῦ πρασίνου. Ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς διαφυλάξεως τῆς πανίδος καὶ τῆς γλωρίδος, ὡς καὶ τῆς ἀναδασώσεως ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερων ἐκτάσεων τῆς εἶχε γίνει συνείδησις. Δὲν ἀνεχότανε τὴν ἐρήμωσι. Ἦθελε μόνο πράσινο νὰ βλέπη. Προσφέρει πολὺτιμες ὑπηρεσίες στὴ «Φιλοδοσικὴ Ἐνωσι Ἀθηνῶν», ὅπου διακρίνεται καὶ γίνεται δέκα ὀλόκληρα χρόνια ἢ «ἀκούραστος» ἀντιπρόεδρος¹. Στὸ Α΄ Φιλοδοσικὸ Συνέδριον εἰσηγείται τὴν ἴδρυσιν τῶν «Σχολικῶν Κήπων» τονίζουσα, ὅτι αὐτὸ ἐπιβάλλεται καὶ ἀπὸ σοβαροὺς παιδαγωγικοὺς λόγους.

Εἰς ἓνα ἔγγραφο της (μὲ ἀριθ. πρωτ. 23]10—8—1937, ποὺ ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν πρόεδρο Σ. Τσάκωνα καὶ Γεν. Γραμματέα Ἡλ. Ἰωαννίδη), ἢ «Φιλοδοσικὴ Ἐνωσις» ὑπογραμμίζει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς :

» . . . Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου τυγχάνει ἀκούραστος Ἀντιπρόεδρος τῆς Φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως Ἀθηνῶν ἀπὸ δεκαετίας καὶ πλέον.

» Πρωτοστατεῖ πάσης κινήσεως ὑπὲρ τοῦ προπαγανδισμοῦ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸ δένδρον καὶ ἐργάζεται ποικιλομόρφως πρὸς δημιουργίαν φιλοπρασίνου συνειδήσεως παρὰ τῷ Λαῷ καὶ ἰδίᾳ τῇ νεολαίᾳ (ἐορταὶ τοῦ πρασίνου, διαλέξεις, διδαχὴ σιροτροφίας, ἀναδασώσεις, Συνέδρια ὑπὲρ τοῦ πρασίνου κ.λ.π.).

» Εἰς τὴν κ. Ἄνναν Τριανταφυλλίδου ὀφείλεται καὶ ἡ μεγάλη προσπάθεια τῆς δημιουργίας τῆς ὀργανώσεως τοῦ Στρατοῦ τοῦ Πρασίνου τῆς Νεότητος».

1. Σήμερα ἀκολουθεῖ τὰ βήματά της καὶ ἴσως μὲ πιὸ ἔντονη δρᾶσι ἢ κ. Καίτη Ἀργυροπούλου.

ΕΙΣ ΤΟ «ΛΥΚΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ»

Ἐκεῖ πού ἀναπτύσσει μεγάλη δρασί, εἶναι τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων». Δὲν ἦταν ἰδρυτικὸ μέλος του¹. Μὰ προσῆλθε στοὺς κόλπους του ἀπὸ

ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ ΠΑΡΡΕΝ

Ἰδρύτρια τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων»

1. Τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων» ἰδρύθηκε τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1910 καὶ ἀναγνωρίστηκε ὡς νόμιμο σωματεῖο στὶς 19 Φεβρουαρίου 1911. Τὰ ἰδρυτικὰ του μέλη ἦσαν : Καλλιρρόη Παρρέν, Νίνα Φωκά, Εἰρήνη Καλογέρη, Ἀμαλία Καντᾶ, Ἄννα Παπαδοπούλου, Μαρία Ὀρλώφ, Ἑλένη Ρουσσοπούλου, Ἀσπασία Σκορδέλη, Ἑλένη Γεωργαντιῆ, Μυρσίνη Κλεάνθους, Ἐρατῶ Ἀσπρογέρακα, Βέρθα Λέκκα, Ἀλεξάνδρα Μιχαηλίδου, Οὐρανία Βουγιούκα, Χαρίκλεια Ἀλεξανδρίδου, Σμαράγδα Γεννάδη, Εἰρήνη Δημητρακοπούλου ἢ Ἀθηναία, Λικατερίνη Μαρούλη, Μαρία Μομφερράτου, Εἰρήνη Νικολαΐδου.

τις πρώτες, ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ χρονιά (1911) τῆς ιδρύσεώς του¹. Ξεχωρίζει ἀμέσως μὲ τὸ δημιουργικὸ τῆς πνεῦμα. Εἶναι ἀπὸ τις πρὸ πολὺτιμες συνεργάτιδες τῆς ἀείμνηστης ιδρύτριας Καλλιρρόης Παρρέν². Ἐδῶ βρίσκεται στὸ στοιχεῖο τῆς. Κάνει θαύματα.

Ἡ ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ στὴν ἑορτὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τῆς ιδρύτριας τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων Καλλιρρόης Παρρέν (31-10-1945). Ὅπισθὲν τῆς ἡ σημερινὴ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου κ. Ἀγνή Διαμαντοπούλου

1. Στὴν πρώτη ἐκδοθεῖσα «Λογοδοσία Λυκείου Ἑλληνίδων 1911», στὴ σελίδα 16, ἀναφέρεται ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ὡς «Ἐφορος τῆς Ἐφορίας Παιδαγωγῶν». Δὲν μπορέσαμε νὰ ἐξακριβώσουμε τοὺς λόγους τῆς ἀπουσίας τῆς ἀπὸ τὴν ιδρυτικὴ συγκέντρωσι (Ἰδρυτικὴ Γενικὴ Συνέλευσι) τοῦ Δεκεμβρίου 1910, πού ἔγινε στὸ σπίτι τῆς Καλλιρρόης Παρρέν. Κι' αὐτὸ γιατί ὅταν ζοῦσε ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου νομίζαμε, ὅπως ἀκόμα πιστεύουν πολλοί, πὼς κι' αὐτὴ ἦταν μιὰ ἀπὸ τις ιδρύτριες τοῦ Λυκείου.

2. Ἀπόφοιτος ἐπίσης τοῦ Ἀρσακείου ἡ Καλλιρρόη Παρρέν ὑπῆρξε μιὰ ἐξαιρετὴ φυσιογνωμία. Ἐκδότρια τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Κυριῶν» ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν προστασία καὶ τὴν ἀνύψωσι τῆς γυναίκα. Ἰδρυσε τὴν «Ἐνωσιν τῶν Ἑλληνίδων», πού ἦταν ὑπὸ τὴν ἐπίτιμη προεδρία τῆς Βασίλισσας Ὀλγας, τὴν «Ἐπαγγελματικὴ καὶ Οἰκοκυρικὴ Σχολή», (γιὰ τὴ μόρφωσι τῆς ἐργαζομένης γυναίκα καὶ τὴν προστασία τῆς ἀπὸ κάθε ἠθικὸ κίνδυνο), καὶ τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων».

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παραθέσουμε ἐδῶ μερικὰ ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ὡραία εἰσήγησι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τῆς Καλλιρρόης Παρρέν, πού ἔκαμε κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς πεντηκονταετηρίδος τῆς

Τὸ 1920 ἐκλέγεται Ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου. Ἄξιζε, βέβαια, ν' ἀνεβῆ πολὺ ἐνωρίτερα στὸ ἀξίωμα αὐτό. Ἀλλὰ ἕως τὸ 1918 εἶχε, ὅπως εἶδαμε, τὴ διεύθυνσι τοῦ Προτύπου Παρθεναγωγείου τῆς, μετὶ τῆς πολλῆς εὐθύνης του, καὶ εἶχε συγχρόνως ζωηρὴ συμμετοχὴ καὶ εἰς ἄλλα σωματεῖα.

καὶ τῆς 25)τηρίδος τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, στὴν αἴθουσα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», στίς 24 Μαΐου 1936 :

«...Καὶ χωροῦμεν πρὸς τὸν χαρμόσυνον αὐτὸν ἑορτασμὸν γεμᾶται ἀπὸ συγκίνησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ζωηρότατα συγχρόνως αἰσθήματα ἱκανοποιήσεως, δικαιολογημένης, ἃς μᾶς ἐπιτραπῆ τοῦτο, ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν πραγμάτων. Πεντηκονταετία ὅλη συμπληροῦται σήμερον, ἀφ' ὅτου Ἑλληνίς γυναῖκα, πρώτη αὐτῆ, συνελάμβανε καὶ θαυμασίως ἐπραγματοποιεῖ ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα, ἀλλὰ καὶ τολμηρότερα συγχρόνως (διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μάλιστα) σχέδια ἀναδημιουργίας καὶ ἀναπλάσεως τῆς γυναικείας Ἑλληνικῆς ψυχῆς, μετὶ τὴν ἰδρυσιν κυρίως τοῦ πρώτου γυναικείου Ἑλληνικοῦ περιοδικοῦ, καί, διὰ μιᾶς ἀποφασιστικῆς κινήσεως, νέους διήνοιγεν ὀρίζοντας εἰς τὴν γυναικείαν Ἑλληνικὴν σκέψιν, ὀρίζοντας πνευματικούς, οἱ ὅποιοι τόσῃν ἐπίδρασιν ν' ἀσκήσουν ἔμελλον εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ζωὴν. Καὶ εἰκοσιπενταετία, κατὰ σύμπτωσιν εὐτυχεστάτην, συμπληροῦται ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ «Λυκείου Ἑλληνίδων», τοῦ ὁποιοῦ ἢ ἀπόσκοπος σταδιοδρομία καθ' ὅλον τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ δαιμόνιον, πράγματι, ὀργανωτικὸν πνεῦμα τῆς Ἰδρυτρίας καὶ Προέδρου του, κ. Καλλιρρόης Παρρέν.

Ἐἰκοσιπενταετία, ἀφ' ὅτου ἡ Καλλιρρόη Παρρέν, μετὶ τὴν ψυχὴν δραματιζομένην, Ἱεροφάντης καὶ Δαδοῦχος νέων Ἑλευσινίων Μυστηρίων, διήνοιγε δρόμους ὀδηγοῦντας εἰς τοὺς κόσμους τῶν μυστικῶν Ἑλληνικῶν λαμπροτήτων, τὰς ὁποίας πρώτη αὐτῆ μεταξὺ τῶν Ἑλληνίδων, τόσον ζωηρὰ διησθάνθη, ὥστε κανὲν ἐμπόδιον νὰ μὴ εἶναι ἀρκετόν, διὰ νὰ τὴν σταματήσῃ εἰς ἔνθεον ὀρμὴν τῆς. Εἰκοσιπενταετία, ἀφ' ὅτου ἡ ὑπέροχος Πατριωτὶς ἔκαμε ν' ἀναβιώσουν δόξαι παλαιαὶ λησιμονημένοι καὶ πρώτη εἰς τὰ ἀμφιβόλου ὠραιότητος ξενικὰ ἤθη καὶ ἔθιμα ἀντέταξε τὰς μυστικὰς τῶν θεῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων ὠραιότητος, παρουσιάσασα αὐτὰς εἰς ὅλην τὴν ἱερὰν ἀγιότητά των καὶ μετ' ὅλον τὸ ἄρωμα, ποῦ ἀποπνέουν αὐταί. Εἰκοσιπενταετία ἀκόμη, ἀφ' ὅτου ἡ ἀνωτέρας φιλανθρωπίας πατριωτικῆς ψυχῆς τῆς, μέσα εἰς τὰ συναρπαστικὰ σχέδιά της τῆς ἀναβιώσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν πνευματικῶν μας θησαυρῶν, δὲν ἀπηξίωσε νὰ στραφῆ καὶ πρὸς τὴν ἐργαζομένην ἄπορον μητέρα καὶ πρὸς τὸ ἀπροστάτευτο παιδί, καὶ νὰ δημιουργήσῃ κίνησιν, ἀποκορύφωμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξε τὸ Α' Γυναικεῖον Συνέδριον τοῦ 1921.

Ἐὐχόμεθα τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», ὡς εἰς καὶ μόνος ἀνθρώπος, ὑπερήφανον διὰ τὴν ἰδρύτριαν καὶ Πρόεδρόν του, μετ' ἰστορικὴν εὐγνώμονα, ἀλλὰ καὶ μετ' ἃς αἰσθήματα τοῦ ὑψηλοτέρου θαυμασμοῦ, ἔρχεται καὶ περιβάλλει κατὰ τὸν ἐπίσημον αὐτὸν τοῦ βίου τῆς σταθμόν, καθ' ὃν ἡ Α.Μ. ὁ Βασιλεὺς ἰδιοχείρως ἠδδόκησε νὰ ἀπονεύμῃ τὸν χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος καὶ τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν τῆς χώρας Ἰδρυμα, ἢ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν, τὸ μετάλλιον τῆς ἀρετῆς. Σὺσσωμον ἀνευφημῆ τὴν ἰσχυρὰν προσωπικότητα, ὑπὸ τὴν μεγάλην πνοὴν τῆς ὁποίας ἐξεκολάφη αὐτὸ καὶ

Μετὰ τὸν θάνατο τῆς Παρρέν, τὸ 1940, ἀναλαμβάνει τὴν προεδρία τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων». Οὐσιαστικὰ προεδρεῖ ἀπὸ τὸ 1937. Μὲ πρότασι τῆς «προεδρευούσης» Ἄννας Τριανταφυλλίδου στὴ Γενικὴ Συνέλευσι τῆς 21ης Μαρτίου 1937, ἡ Καλλιρρόη Παρρέν, ποῦ, «λόγῳ ἀσθενείας», ἀδυνατοῦσε «νὰ παρακολουθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς ἐργασίας τοῦ Λυκείου», ἀνακηρύχθηκε, «τιμῆς ἔνεκεν», Ἰσόβιος Πρόεδρος τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων¹.

Ἐκτοτε ἄλλα εἴκοσι συνέχεια χρόνια, ἤτοι ἕως τὴν 90)ετηρίδα της, ὁπότε ὑπέβαλε τὴν παραίτησί της, λόγῳ γήρατος, εἶναι ἡ ἀεικίνητη ἐμπνεύστρια καὶ σκαπανεὺς κάθε εὐγενικῆς δημιουργίας τοῦ ἰδρύματος. Χρειαζόνται σελίδες πολλές γιὰ νὰ συλλάβῃ ὁ ἀναγνώστης τὸ μέγεθος τοῦ ὅλου ἔργου της στὸ φημισμένο «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», ποῦ διατελεῖ ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν προστασίαν καὶ τὴν Ἐπίτιμον Προεδρίαν τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης καὶ τὸ

βαθμηδὸν ἐξειλίχθη εἰς πραγματικὴν δύναμιν, κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν συγχρόνως, ἀποδείξαν ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ του, τί μπορεί νὰ ἐπιτελέσῃ ἔνωσις ψυχῶν θερμαινομένων καὶ κινουμένων ἀπὸ τὰ αὐτὰ ἰδιώδη.

»Σύσσωμον τιμᾶ καὶ γεραίρει τὴν ἀπαράμιλλον Ὀργανώτριαν, ἡ ὁποία τόσον θαυμασίως περὶ ἑαυτὴν νὰ συγκεντρώσῃ ἐγνώρισε τὰς ποικίλας τοῦ τόπου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἰδιοφυίας, καὶ νὰ δώσῃ φτερὰ εἰς τὰ τόσων εἰδῶν τάλαντα καὶ τὰς τόσας δεξιότητας, τὰς λανθανούσας μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς, καὶ ἴσως-ἴσως προωρισμένας νὰ σβύσουν κάποτε, χωρὶς τὴν δυναμικότητά των νὰ κατορθώσουν νὰ θέσουν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Κοινωνίας καὶ τῆς Πατρίδος.

»Τὴν μεγαλεπίβολον Ἰδρύτριαν, ἡ ὁποία τόσον στερεῶς τὰς βάσεις τοῦ ἔργου της κατέβαλε καὶ τόσο εδρῶ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸ πρόγραμμά του ἐχάραξεν, ὥστε τὸ Λύκειον νὰ μὴ ἔχη ἢ νὰ ἐξακολουθῇ βαδίζον καὶ ἐργαζόμενον ἐπὶ τῶν μεγάλων ἐκείνων γραμμῶν, τὰς ὁποίας ἔσυρεν ἡ Καλλιρρόη Παρρέν, κατ' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἰδρυσίν του, διὰ νὰ ἴδῃ συντελουμένην πλήρη εἰς τὸ μέλλον τὴν ἀποστολήν του.

»Τὴν μεγαλοπράγμονα γυναῖκα, ἡ ὁποία καὶ ἀπέναντι τοῦ ξένου ἀκόμη κόσμου περιλάμπρως ἐτίμησε τῆς πατρίδος τὸ ὄνομα, ἡ ὁποία τόσον μὲ τὸ δαιμόνιον ὀργανωτικὸν πνεῦμα της, ὅσον καὶ μὲ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφίδος τὸ χάρισμα, μὲ τὸ ὁποῖον θαυμασίως τὴν ἐπροίκισεν ἡ φύσις, κατόρθωσεν ἐκ τοῦ μηδενὸς νὰ δημιουργήσῃ καὶ θαυμασίως νὰ συντηρήσῃ ὀργανισμόν, ὅμοιον τοῦ ὁποίου, κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν, Κράτη μόνον καὶ Κυβερνήσεις εἶναι δυνατὸν νὰ ἰδρῦσουν καὶ νὰ συντηροῦν. Τὴν ἔξοχον ἐν τέλει Ἑλληνίδα, ἡ ὁποία, ἀπὸ τὴν φωτεινοτάτην σκέψιν της καὶ μόνην ὀδηγηθεῖσα, σημειώνει ἕνα σταθμὸν σημαντικώτατον εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐξελιξέως τῆς Ἑλληνίδος, ἐνῶ συγχρόνως γράφει μίαν ἀπὸ τὰς ὠραιότερας σελίδας εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ».

1. «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος βον τοῦ Ὀκτωβρίου 1938 : «Λογοδοσία τῶν πεπραγμένων τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων κατὰ τὸ ἔτος 1937». Ἐπίσης στὴν «Ἀκρόπολι» (Ἀθηνῶν) τῆς 19)11)1937 ἀναφέρεται ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ὡς «προεδρεύουσα».

ὁποῖο περίου ἐώρτασε πανηγυρικὰ τὴν 50ετηρίδα του ¹. Τὰ εἴκοσι δύο Τμήματα του, ἂν καὶ ἔχουν ἰδιαίτερη τὸ καθένα του ὄργανουσι, ἦσαν πάντα ὑπὸ τὴν ἄγρυπνη ἐπίβλεψι τῆς ἀεικίνητης προέδρου.

Ἡ Α.Μ. ἡ Βασίλισσα Φρειδερίκη, φωτογραφουμένη μετὴν Πρόεδρον Ἄννα Τριανταφυλλίδου, εἰς μίαν ἐπίσκεψίν Της στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων.

1. Ὁ πανηγυρικὸς ἐορτασμὸς τῆς 50ετηρίδος τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» ἔγινε στὶς 9 Μαΐου 1961, στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ», ὅπου ὠμίλησαν, γιὰ τὸ ἔργον του καὶ ἐξύμνησαν τὶς δύο πρῶτες προέδρους του Καλλιρρόη Παρρὲν καὶ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ὁ Ὑπουργὸς Δικαιοσύνης κ. Κωνστ. Καλλίας, ὁ πρόεδρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ κ. Κ. Γεωργακόπουλος, ποὺ ἐπέδωσε τὸ ἀνώτατο παράσημο τοῦ Ε.Ε.Σ. στὴν πρόεδρον τοῦ Λυκείου κ. Μομφερράτου γιὰ τὴν ἔθνικὴ καὶ κοινωνικὴ δράσι τοῦ ἐορτάζοντος ἰδρύματος, ὁ πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» καὶ καθηγητὴς Πανεπιστημίου κ. Θε. Βλησίδης, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Βουλευτὴς Αἰτολοακαρνανίας κ. Γεώργ. Ἀθανασιάδης-Νόβας, πρῶην

Δημιουργεῖ καὶ ἀναλαμβάνει ἐμπνευσμένες πρωτοβουλίες σ'ὅλες τὶς ἐθνικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ Λυκείου. Ἀφοσιώνεται μὲ ξεχωριστὸ ζήλο γιὰ τὴ γυναῖκα καὶ τὸ παιδί.

Ἀγωνίζεται μὲ σθένος καὶ μαχητικότητα γιὰ τὴν ἀναγνώρισι καὶ ἀξιοποίησι τῆς θέσεως τῆς Ἑλληνίδος. Εἶναι μιὰ ἀπ' τοὺς πρωτοπόρους. Ἄλλ' ἔχει ἐδῶ καὶ συντηρητικὲς σκέψεις :

«Τὴν γυναῖκα ἢ Ἄννα Τριανταφυλλίδου τὴν ὠραματίσθηκε, τονίζει εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 31)10)54 ὁ παλαιμαχος λόγιος Β. Ἡλιάδης, τὴν εἶδε καὶ τὴν αἰσθάνθηκε ἀπὸ τὰ πρῶτα νεανικά της χρόνια, ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς πλεόν συντηρητικὲς γυναῖκες εἰς τὸν τελευταῖον ἀγῶνα τῶν Ἑλληνίδων διὰ τὴν ἀναγνώρισιν εἰς αὐτὲς τῶν ἰδίων πολιτικῶν δικαιωμάτων μὲ τοὺς ἄνδρες. Ἄλλ' ἡ συντηρητικότης αὐτῆς τῆς γηραιᾶς σήμερον Ἑλληνίδος δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ὡς ἀναχρονιστικὴ ἰδεολογία καὶ ὡς ἔμμονη προσήλωσις πρὸς τὶς ἀρχὲς ποὺ κρατοῦσαν πρὸ πενήντα καὶ πλεόν... γυναῖκα μέσα στὸ σπῆτι καὶ μακριὰ ἀπὸ κάθε κοινωνικὴ ἢ καὶ γενικώτερη ἐκδήλωσι. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου διεκρίθηκε πάντοτε διὰ τὸ προοδευτικόν της πνεῦμα καὶ τὸν ριζοσπαστισμὸν της. Τὰ στενὰ ὄρια τῆς γυναικείας δράσεως οὐδέποτε τῆς ἦσαν ὑποφερτά. Ἄλλ' ἡ συντηρητικὴ ἄποψις της εἰς τὸ ζήτημα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας καὶ συγκεκριμένως τὴν ψῆφον, συνίσταται εἰς τοῦτο : ἐὰν ἡ Ἑλληνίδα ἔχει βαθειὰ συνείδησι, ὅτι δὲν πρέπει ἡ οἰκογένεια καὶ αἱ ὑποχρεώσεις πρὸς αὐτὴν νὰ τεθοῦν εἰς δευτέ-

Ἐπισημαίνεται ὅτι ὁ ἄρθρος, ποὺ ἀπήγγειλεν ἓνα θαυμάσιο ποίημα, γιὰ τὴν 50ετηρίδα τοῦ Λυκείου, ὁ καθηγητὴς Πανεπιστημίου κ. Γ. Μέγας, ἡ πρόεδρος τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνίδων κ. Ἐλμῖνα Παντελάκη, ἐκ μέρους τῶν γυναικείων ὀργανώσεων, ἡ πρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων Βόλου κ. Εἰρήνη Μπρισίμη, ἐξ ὀνόματος τῶν παραρτημάτων τοῦ Λυκείου, ἡ πρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων Ἀθηνῶν κ. Μαρία Μομφερράτου, αἱ ἀντιπρόεδροι τοῦ Λυκείου κ. Ἀγνή Διαμαντοπούλου καὶ κ. Ἀσπασία Ἡλιάσκου.

Στὴν ἀρχὴ διαβάσθηκε τὸ παρακάτω μήνυμα τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλείσης :

«Σήμερα εορτάζεται ἓν ἔργον μισοῦ αἰῶνος. Ἐργον ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ στοργῆς. Ἀγάπης διὰ τὴν Ἑλληνίδα καὶ τὰ παιδιά της Ἑλλάδος, σεβασμοῦ διὰ τὰς παραδόσεις καὶ ἔθιμά μας, στοργῆς διὰ τοὺς ἐθνικοὺς αὐτοὺς θησαυροὺς, τοὺς ὁποίους τίποτε δὲν μπορεῖ ν' ἀντικαταστήσῃ. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ τιμητικαὶ διακρίσεις ἐβράβευσαν τὸ ἔργον τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, πῶς μεγάλο, ὅμως, βραβεῖον ἀπὸ ὅλα εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προσηλασθειῶν σας. Μπορεῖτε νὰ εἰσθε ὑπερήφανοι δι' αὐτό. Εἶμαι βεβαία, ὅτι καὶ τὰ ἐπόμενα πενήντα χρόνια θὰ εἶναι ἀντάξια ἐκείνων ποὺ ἐπέρασαν καὶ εὐχομαι εἰς ὅλους, μέλη καὶ φίλους τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, καλὴν δύναμιν καὶ καλὴν προκοπὴν».

ραν μοῖραν, τότε καὶ ἡ ἴδια μὲ ὄλον τὸν νεανικὸν ἐνθουσιασμὸν ποὺ διατηρεῖ ἀκόμη, πλειοδοτεῖ εἰς τὴν ἀνάμιξιν τῆς γυναίκα εἰς τὴν πολιτικὴν. Εἶναι ὑπὲρ τῆς γυναικείας ψήφου, ἐφόσον ἡ ψήφος αὐτὴ δὲν ἀπομακρύνει τὴν γυναῖκα ἀπὸ τὸν ρόλον τῆς εἰς τὸ σπίτι ὡς μητέρας καὶ νοικοκυρᾶς. Αἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς ἐμορφώθησαν, ἐρριζώθησαν καὶ ἔγιναν συνείδησις εἰς τὴν παλαίμαχον παιδαγωγὸν καὶ ἐκλεκτὴν γυναῖκα μέσα εἰς τὸ οἰκογενειακὸν περιβάλλον, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισε καὶ ἔζησε».

Ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψι τῆς Βασιλίσσης Φρειδερίκης σ' ἓνα Σχολεῖο ἀγραμμάτων γυναικῶν. Ἡ ἴδια ἡ Βασίλισσα, μὲ τὴ γνωστὴ ἀπλότητά της, βοηθεῖ τὴν παλαίμαχον πρόεδρον Ἄνναν Τριανταφυλλίδου, γιὰ νὰ μὴ σκοντάψη στὰ σκαλοπάτια. (Ἰούλιος 1954).

Μὲ τὰ πρῶτα ἀκόμα βήματα τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» (1911) ἰδρύει τὸ Τμῆμα Μητέρων καὶ Παιδαγωγῶν, ποὺ τὸ διευθύνει ἡ ἴδια πολλὰ

χρόνια. Ἐδῶ δίδει τὴ ψυχὴ της. Ἀφοσιώνεται ὀλόκληρη στὴν ὑψηλὴ καὶ δύσκολη ἀποστολὴ τοῦ Τμήματος.

Ἰδρῦει τὸ 1926 τὰ πρῶτα «Σχολεῖα ἀναλφαβήτων γυναικῶν», ὅπου ἑκατοντάδες μητέρες λαϊκῶν τάξεων ἔμαθαν ὄχι μόνον ἀνάγνωσι καὶ γραφή, ἀλλὰ καὶ Ὑγιεινὴ, Οἰκοκυρικὴ, Ἱστορία τῆς Πατρίδος μας, Στοιχεῖα ἀνατροφῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ ἄλλες πρακτικὲς γνώσεις¹.

1. Πολλὰ ἐγκωμιαστικὰ ἄρθρα γιὰ τὰ σχολεῖα αὐτὰ ἐδημοσιεύθησαν στὶς ἐφημερίδες. Ἐδῶ παραθέτουμε τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ σχετικοῦ ἄρθρου τοῦ Νίκου Σταθάτου εἰς τὸ «Ἐθνος» (Ἀθηνῶν) τῆς 17 Μαΐου 1948 :

«Μὲ ἀληθῆ πνευματικὴν χαρὰν συνωμίλησα μὲ τὴν πρόεδρον τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων κ. Ἄνναν Τριανταφυλλίδου διὰ τὰς νυκτερινὰς σχολὰς τοῦ λαμπροῦ Ἰδρύματος, τοῦ ὁποίου προΐσταται. Ἡ ἴδια ἢ κ. Τριανταφυλλίδου, ποὺ κατὰ τὰ ἔτη 1910—11 ἦτο ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου καὶ ἑφορος τοῦ Τμήματος Μητέρων καὶ Παιδαγωγῶν, ἐπρωτοστάτησεν εἰς τὴν ἰδρυσιν καὶ λειτουργίαν τῶν ἑσπερινῶν αὐτῶν σχολῶν διὰ τὰς ἀγραμμάτους μητέρας. Καὶ σήμερον ἀκόμη αἱ δαπάναι τῶν σχολῶν καλύπτονται κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τὰ διδάκτρα τῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα ἢ κ. Τριανταφυλλίδου δίδει κάθε Πέμπτην εἰς τὰς κυρίας τοῦ Λυκείου, κατὰ τὰ ὁποῖα μαθήματα γίνεται ἡ ἐρμηνεῖα καὶ αἰσθητικὴ ἀνάλυσις τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν δραμάτων.

» Ἡ πρόεδρος, λοιπόν, τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, ἡ «σοφὴ Ἑλληνίς», καθὼς ἀπεκάλεσεν εἰς μίαν εἰσήγησίν του τὴν κυρίαν Τριανταφυλλίδου ὁ Ἄλέξ. Φιλαδελφεύς, μοῦ ἐξέθεσεν δι' ὀλίγων τὴν λειτουργίαν καὶ τὴν δρᾶσιν τῶν Σχολῶν :

» Εἰς ἓκ τῶν κυριωτέρων σκοπῶν, τοὺς ὁποίους ἐπιδιώκει τὸ Λύκειον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του, εἶναι ὁ διαφωτισμὸς τῆς μητέρας εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὸν προορισμὸν της, ὡς καὶ ἡ προστασία τῶν μητέρων καὶ παιδιῶν τῶν ἀπόρων λαϊκῶν τάξεων.

» Μεταξὺ τῶν ἄλλων μέσων πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρω σκοποῦ εἶνε καὶ ἡ κατὰ τὸ 1926 ἰδρυσις σχολῶν ἀγραμμάτων μητέρων. Αἱ ἑσπεριναὶ σχολαὶ ἠδξήθησαν σὺν τῷ χρόνῳ, κατὰ δὲ τὸ 1940 ἐλειτούργουν 10 σχολαὶ εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τῆς πόλεως μὲ ἀριθμὸν μαθητριῶν ὑπὲρ τὰς 1.000. Εἰς τὰς σχολὰς αὐτὰς δὲν περιλαμβάνονται αἱ ἰδρυθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἐπαρχιακῶν παραρτημάτων τοῦ Λυκείου καὶ λειτουργοῦσαι εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τὴν Κατοχὴν δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λειτουργήσουν αἱ σχολαὶ, λόγῳ τῶν δυσχερῶν συνθηκῶν, εὐθὺς ὁμοῦ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, κατεβλήθη προσπάθεια πρὸς ἀνασύστασιν αὐτῶν, ἥδη δὲ λειτουργοῦν 6 σχολαὶ, εἰς τὰς ὁποίας φοιτοῦν ὑπὲρ τὰς 500 μαθητρίαις».

«Αἱ σχολαὶ στεγάζονται, τῇ ἐγκρίσει τοῦ Ἰπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας, εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν. Κατ' ἀρχὰς ἐλειτούργουν τρεῖς τῆς ἐβδομάδος, τώρα, ὁμοῦ, λόγῳ ἀνυπερβλήτων τεχνικῶν δυσχερειῶν, λειτουργοῦν ἀνὰ δίωρον δις τῆς ἐβδομάδος. Ἡ φοίτησις εἰς αὐτὰς εἶναι τετραετής, αἱ δὲ μαθήτριάι των ἀποτελοῦνται κυρίως ἀπὸ μητέρας μέχρι 50 ἐτῶν, αἱ πλεῖσταὶ τῶν ὁποίων ἀσχολοῦνται εἰς τὰ οἰκιακὰ ἢ ἐργάζονται εἰς τὰ ἐργοστάσια.

«Τὸ πρόγραμμα τῶν εἰς τὰς σχολὰς διδασκομένων μαθημάτων, συνε-

Πολλές ἀπ' τὶς μητέρες, ποὺ τελείωσαν τὰ σχολεῖα αὐτά, ἐξέφρασαν στὴν πρόεδρο Τριανταφυλλίδου καὶ μὲ θερμὰ γράμματα τὴν εὐγνωμοσύνη τους. Νὰ ἔνα χαρακτηριστικὸ γράμμα (κατὰ πιστὴν ἀντιγραφὴν) ἀπὸ τὴν Καισαριανὴν (Ἀθηνῶν) :

Κα Πρόεδρε, Ἐκ μέρους τῶν μητέρων ἀλλὰ καὶ τῶν τέκνων μας, σὰς ἐκφράζω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μας διὰ τὴν στοργικὴν μέριμναν τὴν ὁποῖαν ἐπιδεικνύετε ἐπὶ τετραετίαν διὰ τὴν ψυχαγωγίαν ἡμῶν καὶ διὰ τὴν ἠθικὴν ἐξύψωσιν τοῦ τμήματος τούτου τῆς πόλεως Ἀθηνῶν Καισαριανῆς. Διὰ τῶν συγκεντρώσεων τῶν συνδιαλέξεων τῶν κινηματογραφικῶν παραστάσεων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι μᾶς ξεκουράζετε ἀπὸ τὴν δίνην τῆς βιοπάλης, ἀλλὰ μᾶς δίδετε δύναμιν καὶ θάρρος, μὲ τὰ διδάγματά σας ὡς πραγματικὴ μάνα, διὰ νὰ ἐκτελέσωμε τὸ μεγάλο ἔργον μας ὡς μητέρες καὶ Ἑλληνίδες. Εἰς σὰς ἀξίζει πραγματικὰ ὁ τίτλος τῆς Μάνας. Εὐχομαι ὁ θεὸς νὰ σὰς δώσῃ μακροζωΐαν διὰ νὰ ἐξακολουθήσετε τὸ φιλόανθρωπον καὶ θεάρεστον ἔργον σας.

Μὲ σεβασμὸν μιὰ μητέρα

Ἄννα Σ. Κεραμιδᾶ

Γιὰ τὸ ἔργο τῶν σχολείων ἀγραμμάτων γυναικῶν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐβράβευσε τὸ 1937 τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων. Εἶναι ἀξιοθαύμαστη, ἀλήθεια, ἡ συμβολὴ αὐτὴ κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ.

χίζει ἡ κ. πρόεδρος, περιλαμβάνει : Ἀνάγνωσιν, γραφὴν, στοιχεῖα ἀριθμητικῆς, Ὁρησκευτικὰ, Ἐθνικὴν Ἱστορίαν καὶ Ἐθνικὴν Κατῆχησιν, στοιχεῖα ὑγιεινῆς καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας. Τὰ μαθήματα τῆς ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ ἀριθμητικῆς διδάσκονται ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ μισθοδοτούμενης διδασκαλίσεως, ἀνὰ τρεῖς δὲ κυρίαι, μέλη τοῦ Τμήματος Μητέρων καὶ Παιδαγωγῶν τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, εὐγενῶς προσφερόμεναι, διδάσκουν εἰς ἕκαστον σχολεῖον τὰ ὑπόλοιπα μαθήματα, πλὴν τοῦ τῆς Ὑγιεινῆς, ποὺ διδάσκεται ἀπὸ Ἀδελφὰς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς Νοσοκόμων τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὰς ὁποίας διαθέτει πρὸς τοῦτο ὁ Ἑλληνικὸς Ἐρυθρὸς Σταυρὸς. Εἰς τὰς σχολὰς ἐπιδιώκεται ἡ διαπαιδαγώγησις τῶν Ἑλληνίδων μητέρων. Ἐπιδιώκεται νὰ καταστοῦν καλὰ Ἑλληνίδες καὶ μητέρες, ἀξιαὶ τοῦ ὕψηλοῦ προορισμοῦ των. Εἰς τὰς φοιτώσας εἰς τὰς σχολὰς μητέρας παρέχονται δωρεὰν βιβλία, τετράδια καὶ ὀμματουάλια ἀκόμη—ἐφ' ὅσον ἔχουν ἀνάγκην—τυγχάνουν δὲ πάσης δυνατῆς ἠθικῆς καὶ ὀλικῆς προστασίας ἐκ μέρους τοῦ Λυκείου.

«Κατὰ τὴν 2αν Φεβρουαρίου, τὴν καθιερωμένην πρὸς ἑορτασμὸν τῆς Ἡμέρας τῆς Μητέρας, διανέμονται εἰς τὰς μαθητριάς εἶδη ρουχισμοῦ, ὡς καὶ διάφορα χρήσιμα εἶδη, ἀπονέμονται δὲ εἰς τὰς καλυτέρας καὶ χρηματικὰ θραβεῖα».

Πολλὰ χρόνια, ἀπὸ τὸ 1920 κι' ἔπειτα, δίνει στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων εἰδικὰ μαθήματα στὶς νεαρὲς μητέρες γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τους.

Πολλὰ ἐπίσης χρόνια, κυρίως ἀπ' τὸ 1915, κάμνει ὁμιλίες στὶς κυρίες τοῦ Λυκείου, γιὰ τὴ διαφώτισί τους εἰς «ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀποστολὴν τῆς Ἑλληνίδος Γυναικός».

Γιὰ νὰ τονίσῃ περισσότερο τὴν ὑψηλὴ καὶ ἱερὴ ἀποστολὴ τῆς Μητέρας, ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἰσηγεῖται καὶ κατορθώνει νὰ καθιερώσῃ τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων ἀπὸ κοινοῦ μὲ τὸ Πατριωτικὸν Ἰδρυμα τὸν ἐπίσημο ἑορτασμὸ τῆς «Ἡμέρας τῆς Μητέρας». Ὡς ἡμέρα αὐτὴ ὀρίζεται ἡ 2α Φεβρουαρίου. Καὶ ἑορτάζεται γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα. Γιὰ ἓνα διάστημα ὁ ἑορτασμὸς αὐτὸς εἶχε προηγουμένως ἐνταχθῆ στὴν «Ἑβδομάδα τοῦ Παιδιοῦ».

Στὴν ἑορτὴ τῆς «Ἡμέρας τῆς Μητέρας» τὸ 1938, ἀφοῦ ἀνέφερε στὴν ὁμιλία της τὸ «Τραγούδιμα τῆς Μητέρας» τοῦ Παύλου Νιρβάνα, ἐπρότεινεν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, «ὅπως εἰς κάθε πόλιν, εἰς κάθε χωριὸ τῆς Ἑλλάδος στηθῆ μνημεῖον διὰ τὴν Μητέρα».¹

Ἦταν μιὰ μεγάλη μητέρα ἡ Μακεδόνισσα ἀγωνίστρια. Μιὰ πραγματικὴ μητρικὴ ψυχὴ. Κι' ἄς μὴ εἶχε πανδρευθῆ. Τὴν εὐτυχία τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας ἐθυσίασε στὸ καθῆκον, στὴν ὑπηρεσία τῆς Μητέρας καὶ τοῦ Παιδιοῦ. Οἱ σκέψεις της γιὰ τὴ μάννα καθρεφτίζονται καὶ στὸν «Δεκάλογο τῆς Μητέρας», πού τὸν ἔγραψε ἡ ἴδια :

1) Ὁ θεσμὸς τῆς Οἰκογενείας εἶνε ἡ μεγαλυτέρα νίκη τοῦ πολιτισμοῦ.

2) Τὰ θεμέλια τῆς Οἰκογενείας καὶ τῆς Κοινωνίας στηρίζει κυρίως ἡ Μητέρα.

3) Μέσα εἰς τὴν Οἰκογένειαν καὶ ἀπὸ τὴν Μητέρα πρὸ πάντων ὁ μικρὸς ἄνθρωπος λαμβάνει τὸν τύπον, τὸν ὁποῖον θὰ φέρῃ εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν.

4) Τὸ ἐπάγγελμα τῆς Μητέρας παιδαγωγοῦ εἶναι τὸ ἀνώτερον ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπαγγελμάτων.

5) Ὁ Διδάσκαλος κάμνει τὸν καλὸν μαθητὴν. Τὸν καλὸν ἄνθρωπον πλάττει ἡ Μητέρα ἢ ἄξια.

6) Τίποτε δὲν ἀναπληρώνει τὴν καρδιὰ καὶ τὸ γάλα τῆς Μάννας.

7) Ἡ μεγαλυτέρα συμβολὴ μιᾶς γυναικὸς εἰς τὴν Κοινωνίαν καὶ τῆς Πατρίδος τὴν πρόοδον εἶνε ἓνα παιδὶ καλὸ.

8) Μόνον ἀνάγκη πραγματικὴ δικαιολογεῖ τὴν ἔξω τῆς οἰκογενείας ἐργασίαν μιᾶς Μητέρας.

---

1. «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος 2ον, Ἀπριλίου 1938, σελ. 7.

9) Ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα καθήκοντα μιᾶς Μητέρας εἶνε καὶ ἡ φροντίς νὰ μορφώσῃ ἑαυτὴν διαρκῶς διὰ τὸ ἔργον της.

10) Πραγματικὴ μητρικὴ ψυχὴ αἰσθάνεται ἑαυτὴν Μητέρα καὶ ὄλων τῶν ἀποκλήρων παιδιῶν τῆς τύχης¹.

Ἐνα χειρόγραφο (2ας σελίδος) τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου μὲ τὰ δύο τελευταῖα ἄρθρα τοῦ «Δεκαλόγου τῆς Μητέρας» (τὰ 8 προηγούμενα ἄρθρα του εἶναι γραμμένα πάλιν ἀπ' τὴν ἴδια στὴν πρώτη σελίδα τοῦ ἀνωτέρω ἰδιοχείρου σημειώματός της) ἔχει μιὰ σχετικὴ σημείωσί της :

«Μὲ τὸν «Δεκάλογον» αὐτὸν ὡς πρόγραμμα, μὲ τὸ τελευταῖον ἰδίως παράγγελμά του, ἐξεκίνησε πρὸ ἐτῶν ὀμᾶς Κυριῶν τοῦ Τμήματος «Μητέρων καὶ Παιδαγωγῶν» τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» πρὸς νέον εἶδος ἐνεργείας, δυσχεροῦς βέβαια ἀρκετὰ εἰς τὴν ἀρχήν, ἀλλ' ἡ ὁποία ὅμως ἐβοηθεῖτο ἀπὸ τὴν πίστιν».

Μὲ τὴ γνωστὴ σεμνότητα καὶ μετριοφροσύνη της, δὲν ἀναφέρει τίποτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ της στὸ σημείωμα αὐτό. Τονίζει μονάχα, πὼς στὴν νέα δυσχερῆ ἐνέργεια ἡ Ὀμᾶς Κυριῶν «ἐβοηθεῖτο ἀπὸ τὴν πίστιν». Ἐδῶ ὁ ἀναγνώστης ἀντιλαμβάνεται, βέβαια, πὼς τὴν «πίστιν» αὐτὴν ἐνέπνεεν ἡ ἴδια. Τὴν πίστιν ποῦ ἔκαμνε θαύματα.

Πίστευε ἀκράδαντα, ὅπως ἐτόνισε καὶ εἰς ἓνα Συνέδριον, ὅτι «ἡ μᾶλλον ἀποτελεσματικὴ προστασία τοῦ Παιδιοῦ εἶναι ἢ ἀπὸ πάσης πλευρᾶς προστασία τῆς Μητέρας καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ μόρφωσις τῆς φυσικῆς προστατίδος τοῦ Παιδιοῦ».

Στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου ὀφείλεται ἡ ἴδρυσις (1911) τοῦ Τμήματος τῶν Δεσποινίδων τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων. Τὰ νεαρὰ μέλη του περιβάλλει «σὰν μιὰ μητρικὴ ἀγκαλιὰ καὶ προσπαθεῖ μὲ ὀμιλίαι, μὲ ἐκδρομὰς στοὺς ἱστορικοὺς τόπους, μὲ ἐπισκέψεις εἰς τὰ μουσεῖα, νὰ ἐνδυναμώσῃ εἰς τὰς ψυχὰς των ὅλα ἐκεῖνα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν μίαν σωστὴν Ἑλληνοπούλαν».

Ἡ ἴδια ἰδρύει τὸ Τμῆμα Οἰκοτεχνίας, μὲ δυὸ ἐργαλειοὺς στὴν ἀρχὴ

1. Τὸν «Δεκάλογον τῆς Μητέρας» ἀντιγράψαμε ἀπὸ ἓνα ἀπόκομμα τῆς ἐφημερίδος «Πρωτῆ» (Ἀθηνῶν) τῆς 2ας Φεβρουαρίου 1935, (μὲ μερικὰς ἰδιόχειρες προσθήκας τῆς ἰδίας Ἄννας Τριανταφυλλίδου), ὅπου δημοσιεύθηκε ἐπ' σὺκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς «Ἡμέρας τῆς Μητέρας». Τώρα ἡ ἡμέρα αὐτὴ ἑορτάζεται στίς 14 Μαΐου.

καὶ τὰ συναφῆ¹. Μερικὲς Κυρίες ἔβλεπαν τὶς πρῶτες ἡμέρες μὲ κάποια δυσπιστία τὴν «ὀπισθοδρομική», ὅπως ἐχαρακτήρισαν, αὐτὴ ἐνέργεια.

—Τώρα ποὺ κυριαρχοῦν παντοῦ οἱ μηχανές, διαμαρτυρήθηκε μία κυρία, σκέφθηκε νὰ φέρῃ τοὺς ἐργαλείους ;

9. Αὐτὸ εἶναι μεγαλότερα μαθηματα
 μιᾶς Μητέρας ἐπὶ καὶ τὸ φρον
 οἷς τὰ κορφαῖα ἐαυτὴν διαραβῶν
 εἰς τὸ ἔργον τῆς.

10. Πραγματικὴ κηρὶκὴ φροσύ
 αἰσθάτελα ἐαυτὴν Μητέρα
 καὶ ἔστω τὸν ἀποσπῆσαν καὶ
 εἰς τὸν τῆς ἔργου.

Καὶ τὸν «Δεκαλόγον» εὐλοῖ ὡς ἄρτι
 ἡρακλεῖ, μὲ τὸ μεγαλοτάτον ἴδιον
 παραρτήμα τὸν ἐκμύθησε ἐπὶ
 τὸν ὅρας Κορινοῦ τοῦ ἡρακλεῖ
 «Μητέρας καὶ Παιδαγωγῶν» τοῦ
 Γουκίνοῦ τὸν ἐπὶ τῆς τῆς ὁρα
 τῶν εἰδῶν ἐπερμίας, δυσχερῶν
 δέβαια ἀρμεία, εἰς τὴν ἀρχὴν
 ἐπὶ τὴν ὁραία ὁρα εἰς τὴν εἰς
 ἀπὸ τοῦ ὁραία.

Χειρόγραφο τῆς ANNAS TRIANTAFYLLOU μὲ τὰ δύο τελευταῖα ἀρ-
 θρα τοῦ «Δεκαλόγου τῆς Μητέρας» καὶ μιὰ σημείωσί της.

Μὰ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου προχωροῦσε στὸ ἔργο της. Ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ ἐπιμονὴ της ἦσαν παροιμιώδεις. Λίγο ἀργότερα τὴν δικαιολόγησαν ὅλες καὶ ἐξέφρασαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμό τους . . .

1. Τὴν πατροπαράδοτη τέχνη τῆς ὑφαντικῆς ἀνέλαβαν νὰ διδάξουν στὴν ἀρχὴ οἱ κυρίες Κάκια Ἡλιάδου καὶ Μειμάρη, ποὺ προσεφέρθηκαν δωρεάν. Εἴκοσι ἦταν οἱ πρῶτες μαθήτριες, νεαρὲς δεσποινίδες ἀπ' τὶς καλύτερες οἰκογένειες τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου τὶς ὠνόμασε «ἐργαστίνες», εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἀρχαίων ἐκείνων εὐγενῶν παρθένων, ποὺ ὑφαίναν τὸ πέπλο τῆς Ἀθηνᾶς. Τὸ ὕφασμα, ποὺ ὑφαίνονταν στοὺς ἐργαλεῖους τοῦ Λυκείου, προωρίζονταν γιὰ τὸ ντύσιμο τῶν φτωχῶν μητέρων τοῦ ἰδρύματος.

Ἰδρύει τὸ 1952 τὸ Τμήμα τῆς Ἑθνικῆς Προστασίας τοῦ Ἐργαζομένου Παιδιοῦ. Πολλὰ ἐργαζόμενα παιδιά ἀνακουφίζονται. Βρίσκουν μιὰ πραγματική προστασία.

Κάμνει μεταρρυθμίσεις στὴν Ἱματιοθήκη—Ἐργαστήριο καὶ στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Λυκείου. Ἰδρύει καὶ Λαϊκὸ Ἀναγνωστήριο.

Ἰδρύει τὸ Τμήμα Οἰκοκυρικῆς, ὅπου δίδουν μαθήματα Ραπτικῆς, Κοπτικῆς καὶ Μαγειρικῆς.

Ἄλλ' ἢ μεγαλύτερη ἐπιτυχία της στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων εἶναι τὸ Τμήμα Ἑθνικῶν Παραδόσεων. Μὰ στὴν ἴδρυσί του (τὸ 1937) συναντᾶ κάποια παράξενη ἀντίδρασι, πού τὴν ὑπερηδᾶ μὲ τὴν ἐξαιρετική της ἱκανότητα¹. Εἶναι, φαίνεται, μοίρα τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ν' ἀντικρῦζουν καὶ ἀντιδράσεις στὴ δημιουργική τους πορεία.

Ἡ Μακεδόνισσα πατριώτισσα, μὲ τὴ μεγάλη της ἀντίληψι καὶ ὀξυδέρκεια, ἐννοιωθε βαθεῖα τὸ μέγεθος τῆς σπουδαιότητος τῆς μελέτης καὶ τῆς διατηρήσεως τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων. Καὶ χάρισε στὸ Τμήμα αὐτὸ ξεχωριστὴ ὄντοτητα. Σὲ λίγο καιρὸ ὅλη ἡ Ἀθήνα εἶχε νὰ λέη γιὰ τὴν ἐξαιρετικὴ δρᾶσι τοῦ Τμήματος.

Ἐδῶ ἀναπτύσσει ἓνα ἄλλο μεγάλο ἔργο. Ἔργο πραγματικὰ ἐθνικό. Εἶναι τὰ ἐβδομαδιαῖα περίφημα μαθηματά της, ὅπου ἐρμηνεύει καὶ ἀναλύει ζωντανὰ τοὺς ἀρχαίους μας συγγραφεῖς.

Ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὁ Ἡσίοδος, ὁ Πλάτων, ὁ Πίνδαρος, ὀλόκληρη ἡ Ἰλιάδα καὶ ἡ Ὀδύσεια τοῦ Ὀμήρου διδάχθηκαν ἀπ' τὴ «σοφὴ Ἑλληνίδα» μας.

Διδάσκει μὲ ὄλην τὴν θέρμη τῆς ψυχῆς της καὶ γοητεύει ὅλες τὶς ἀκροατρίδες της, κυρίες καὶ δεσποινίδες τοῦ Λυκείου. Εἶναι τόση ἡ φήμη της, πού κάποτε ἔρχονται νὰ παρακολοθηθοῦν τὰ μαθήματα αὐτὰ καὶ ξένες κυρίες ἀπὸ διάφορες Πρεσβεῖες.

Δὲν ἀρκεῖται μονάχα στὴν ἐρμηνεία τοῦ ἀρχαίου κειμένου. Ἀναζητεῖ συγχρόνως τὴ ρίζα κάθε ἀρχαίας λέξεως. Ἀποδεικνύει ἔτσι, πὼς ἡ σημερινή μας καθαρεύουσα εἶναι ὁμαλωτάτη ἐξέλιξις τῆς ἀρχαίας γλώσσης.

Τὰ μαθήματα αὐτὰ ποικίλλει μὲ διάφορες διηγήσεις της ἀπ' τὴ μυθολογία. Οἱ θελκτικὲς μορφὲς τῶν θεῶν καὶ θεαινῶν τοῦ Ὀλύμπου, τῶν Νηρηίδων καὶ τῶν Μουσῶν ζωντανεύουν στὰ μάτια τῶν ἀκροατριῶν της. Παρουσιάζει παρσαστατικὰ τοὺς θρύλους τῆς φυλῆς μας καὶ τὰ ἀρχαῖα ἥθη καὶ ἔθιμα, γιὰ νὰ διαπιστωθῇ ἀκόμα μιὰ φορὰ, πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι μιὰ συνεχῆς ἀλυσίδα τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως.

Ἄλλ' ἄς δοῦμε μερικὲς ἐντυπώσεις μιᾶς ἀπ' τὶς ἐκλεκτὲς καὶ γνωστὲς ἀκροατρίδες, τῆς κ. Ἑλένης Σιφναίου, πού δημοσίευσε σὲ μιὰ ἐφημερίδα :

1. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ γράψουμε σχετικὲς λεπτομέρειες.

«Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, μὲ τὴ γλυκεῖα καὶ συναρπαστικὴ φωνή της, κάθε Σάββατο, ἀναπτύσσει, μπροστὰ στὸ κοινό, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ γυναῖκες καὶ κορίτσια—μέλη τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων—τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, τὴ ζωὴ καὶ τὶς συνήθειες τῶν ἀρχαίων προγόνων μας. Σὲ ὅσους ἔχουν τὴν εὐχαρίστησι νὰ τὴν ἀκοῦνε ἢ διακεκριμένη ἑμιλήτρια ἀναφέρει τοὺς θρύλους, μὲ βάσι τὴν ἠθικὴ ἀγωγή, ποὺ ἔχει θαυτάτη ἀπήχησι στὶς νεανικὲς καρδιές, ἐξηγεῖ τὶς παραδόσεις, ποὺ ἐξυμνοῦν τὴν ὥραία κυψέλη, τὸ θασίλειο τῆς γυναίκας, ὅπου γίνεται ἡ πλουσιώτερη ἐργασία καὶ ὅπου ἡ νοικοκυρὰ «εἶναι ἡ ἐστεμμένη ἰέρεια τοῦ Οἰκογενειακοῦ Τέμπλου»—κατὰ τὸν ποιητὴ—εἶναι ἀληθινὰ ἀσυναγώνιστη. «...Ζωντανεύοντας αὐτὲς τὶς παραδόσεις, μεταφράζοντας τοὺς θρύλους, ποὺ ἔχει τρυγήσει στὰ ἀρχαῖα κείμενα ἡ κ. Τριανταφυλλίδου θγάζοντας συμπεράσματα σχετικὰ μὲ τὴ ψυχρὴ σὺνθεσι, τὴν ποιητικὴ ἰδιοσυγκρασία καὶ διανοητικὴ καλλιέργεια τῶν προγόνων μας, καὶ αὐτὰ τὰ συμπεράσματα, ποὺ συμπληρώνει μὲ τὴ μόρφωσί της καὶ τὴν πνευματικὴ της ἀνωτερότητα, προσφέρει μιὰ μεγάλῃ ὑπηρεσία στὸ Ἔθνος, στὶς μέλλουσες μητέρες τῆς αὐριανῆς γενεᾶς».

Μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον, μὲ λαχτάρια περίμεναν οἱ κυρίες τοῦ Λυκείου ν' ἀκούσουν τὰ μαθήματα τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ποὺ ὡς τὰ βαθειὰ γεράματά της ἐξακολουθοῦσε νὰ διδάσκη.

Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ φαίνεται ὀλοφάνερα καὶ στὸ παρακάτω γράμμα μιᾶς σεβαστῆς δέσποινας τῶν Ἀθηνῶν, τῆς Ἀθανασίας Ρεδιάδου (τοῦ πρώην ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν) ποὺ τῆς ἔγραψε ἀπ' τὸ Κεφαλάρι στὶς 7 Ὀκτωβρίου 1957.

Ἀγαπημένη μου Κα Ἄννα,

Μὲ τι συγκίνησι ἐδιάβασα εἰς τὴν «Καθημερινήν», ὅτι θὰ ἀρχίσῃ καὶ πάλιν τὸ ὥραϊόν σας μάθημα μὲ τὴν ἐρμηνίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων. Ὁ νοῦς μου ἔτρεξε στὰ τριάντα χρόνια πίσω, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σπῆτι τῆς πλατείας Κάνιγγος ἔγινε ἡ ἀρχὴ σὲ ἓνα κύκλο μικρὸ μὲν ἀλλὰ μὲ τι ἐνθουσιασμὸ καὶ τι ἀφοσίωσι. Εἴσθε ἡ ἐμπνεύστριά μας καὶ ἡ φωτεινὴ σας φυσιογνωμία, στεφανωμένη μὲ τὰ ὥραϊα λευκὰ μαλλιά, μᾶς κρατοῦσε σὰν μαγνίτης. Γιὰ μένα ἰδιαιτέρως ἡ πνευματικὴ αὐτὴ τροφὴ μοῦ ἀνοίξε ἀγνώστους κόσμους ὠμορφιάς: Αἰσχύλος, Πίνδαρος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Ὅμηρος. Καὶ σκέπτομαι πόσο ἀξιολύπητοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ (καὶ εἶναι τόσο πολλοὶ) ποὺ δὲν αἰσθάνον-

ται τὸν ἀνεκτίμητο θησαυρό, πὸ μᾶς ἄφησαν οἱ μεγάλοι πρόγονοί μας. Τὶ φτωχοὶ πὸ εἶναι, καὶ τοῦ Κροίσου τὰ πλούτη ἂν ἔχουν ἀκόμα. Ἄς εἶμεθα εὐτυχεῖς, καὶ ἄς γεράσαμε, πὸ ἐζήσαμε μιὰ ἐποχὴ τόσο ἀνώτερη ἀπὸ τὴν σημερινὴ ὑπὸ ἔποψιν πνευματικὴν καὶ ἄς ἐλπίζουμε, πὸς καὶ ὁ σημερινὸς κόσμος θὰ ἐπα-

ANNA TRIANTAFYLLIDOU

(τὸ 1920)

Φωτογραφία ληφθεῖσα ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 6589)4-6-1920 διαβατήριόν της, «διὰ Ἰταλίαν, Γαλλίαν, Ἑλβετίαν, Γερμανίαν καὶ Αὐστρίαν», ὅπου σημειώνεται, ὅτι εἶναι τὸ «ἀνάστημα μέτριον, ὀφθαλμοὶ καστανοί».

νέλθη πάλι, ὕστερα ἀπὸ μιὰ τέτοια περιπέτεια πὸ περνᾶ, στὴν λατρεία τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ.

» Ἐγὼ ἰδιαιτέρως σᾶς εὐχαριστῶ καὶ σᾶς εἶμαι εὐγνώμων παντοτεινά.

» Μὲ θερμὴν ἀγάπη

» Ἀθ. Ρεδιάδου».

Καὶ ἡ κ. Μ. Μομφερράτου τονίζει :

«Δὲν θὰ συνεβούλευα κανένα ἀρχαιολόγον νὰ θελήσῃ νὰ συζητήσῃ μαζί της διὰ τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν συγγένειαν τῶν

θεῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς ἀπογόνους των. Ἡ ἀπέραντος μνήμη της θά τὸν κατετρόπωνε.»

Ὅλες τὶς εἰσπράξεις ἀπ' τὰ εἰσιτήρια γιὰ τὰ μαθήματά της¹ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου τὶς διέδτε, ὅπως εἶδαμε καὶ προτύτερα στὸ ἄρθρο τοῦ Ν. Σταθάτου, γιὰ τὰ σχολεῖα τῶν ἀγραμμάτων μητέρων.

Στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων» ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἐμπνέεται κάθε τόσο νέες πρωτοβουλίες γιὰ εὐγενεῖς καὶ προοδευτικὲς ἐξορμήσεις.

Ἔκαμε πολλὲς ἐνέργειες γιὰ τὴν καθιέρωσι τοῦ ἑορτασμοῦ πρὸς τιμὴν τῶν «Πυθαγορείων» Γυναικῶν.

Ἐνήργησε συστηματικὰ στὴν Κυβέρνησι, γιὰ νὰ καθιερωθῆ ἑτησίᾳ μεγάλη κίνησις «εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κοσμοϊστορικοῦ γεγονότος τῆς ἀποβιβάσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Φιλίππους τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς εἰς Ἄρειον Πάγον διδασκαλίας του περὶ τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ».

1. Παραθέτουμε ἐδῶ τὰ θέματα τῶν μαθημάτων τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ποὺ δίδαξε τὸ πρῶτο τρίμηνο τοῦ 1938, τὰ ὁποῖα παίρνουμε ἀπὸ τὸ «Δελτίο Λυκείου Ἑλληνίδων», (τεῦχος 2ον, Ἀπριλίου 1938, σελ. 11).

«1/ Ἡ εὐγένεια τῆς καταγωγῆς τῶν ἐθνικῶν μας παραδόσεων.

» 2) Τὸ μέγα χρέος ἡμῶν τῶν Ἑλλήνων.

» 3) Αἱ λαμπρότητες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ὁ παγκόσμιος θαυμασμός,

» 4) Αἱ μοναδικαὶ ἀρεταὶ τῆς γλώσσης μας εἰς ὅλας τὰς λεπτομερεῖας των.

» Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ της περὶ τῶν λαμπροτήτων τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ κ. Τριανταφυλλίδου ἐτόνισεν, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα παράδοσις ἐνὸς ἔθνους εἶναι ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία καὶ ὑπέμνησε τὰ γραφέντα ὑπὸ διαπρεποῦς ξένου λογίου, «ὅτι θὰ κατεκρημνίζετο ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς, εἰ ἂν ἐχάνετο ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς». Ἀνέφερον ὡσαύτως τὴν περιφημον φράσιν τοῦ Lafontain «Πάντες ἐξ Ἀθηνῶν καταγόμεθα» καὶ τὸ ρητὸν τοῦ Croiset ὅτι «τὸ ὄνομα Ἑλλην δὲν σημαίνει μόνον ὄνομα φυλῆς, ἀλλὰ βαθμὸν πολιτισμοῦ».

«Ἀναφερομένη εἰς τὴν γραμματολογικὴν ἄποψιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἡ κ. Τριανταφυλλίδου εἶπεν, ὅτι ἐκ τῶν 4900 λέξεων τοῦ Ἐθαγγελίου μόνον αἱ 400 δὲν εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ συγχρόνῳ Ἑλληνικῇ.

«Εἰς ἑτέραν ὁμιλίαν ἔκαμε ἐνδιαφέροντα παραλληλισμὸν μεταξὺ τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐξηγήσασα, σὺν τοῖς ἄλλοις, τὴν σημασίαν τῆς λέξεως «Λύκειον». Λύκειον ἐσήμαινε, εἰς τὴν ἀρχαίαν, Φροντιστήριον καὶ παρήγετο ἐκ τοῦ Λύκη=φῶς.

» Ἐν τέλει, ἐτόνισεν ὅτι ἡ Δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι ἡ γλῶσσα εἰς τὴν ὁποίαν ὁ νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀγάπησεν, ἐθρόνησεν καὶ ἐμόχθησεν καὶ ὅτι εἶναι ἀξία τοῦ σεβασμοῦ καὶ θαυμασμοῦ μας.

» Σχετικῶς μὲ τὴν οἰκοτεχνίαν, ἡ κ. Τριανταφυλλίδου ἀνέφερε τὴν κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους εὐεργετικὴν δράσιν τῆς Δανηλίδου, εὐ-

Σ' όλες τις έκτακτες μεγάλες ανάγκες περιοχών της χώρας, που επλήγησαν (για σεισμοπλήκτους, βομβοπλήκτους κ.λ.π.) εισηγείται τη διανομή ιματισμού και στέλνει τὸ Λύκειο μεγάλες ποσότητες ρούχων, φαρμάκων κλπ.

Ἀνέθεσε στὸ Τμήμα Δεσποινίδων τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων καὶ παρακολούθησε συστηματικὰ τὴν ὅλη ὑπόθεσι τοῦ μνημείου Εὐτυχίας Καλύβα, «πρὸς τὸν σκοπὸν φρονηματισμοῦ τῆς Νέας Γενεᾶς». Ὁ ὠραῖος ἐπιμνημόσυνος λόγος στὴ μεγαλοπρεπῆ σχετικὴ τελετῇ, πὺ εἶχε διαβασθῆ ἀπὸ τὴν Ἐφορο τοῦ Τμήματος Δεσποινίδων Μ. Ματζίνη, ἦταν τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ἡ ὁποία εἶχεν ἐμποδισθῆ νὰ προσέλθῃ στὴν ἐορτῇ.

Καὶ ἡ ἴδια ἔγραψε τὴν ἐπιτύμβια ἐπιγραφή :

«Μιᾶς Μακαρίας¹ σὰν νὰ ἐφύσησε πνοὴ
πάνω σὲ σέ, τὴν πάναγνη Ἑλληνίδα
κι' ἔδωσες νειάτα, Εὐτυχία, καὶ ζωὴ
γιὰ τὰ ἀδέρφια σου, γιὰ τὴν Πατρίδα».

Ἀντιπροσώπευσε τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», τὸ Πατριωτικὸν Ἰδρυμα καὶ ἄλλες Ὄργανώσεις εἰς Διεθνή Συνέδρια Παρισίων, Ἀμβούργου, Ρώμης, Ἀθηνῶν.

Ἔκαμε μεγάλες Ἀγορὲς στὸ Λύκειο ὑπὲρ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Προήδρευσε στὴ μεγάλη γυναικεία συγκέντρωσι, πὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὰ γυναικεῖα σωματεῖα Ἀθηνῶν, στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσού» στίς 7 Νοεμβρίου 1949, ὅπου αἱ Ἑλληνίδες διεδήλωσαν τὴν πικρία καὶ τὴν ἀγανάκτησί τους γιὰ τὴν ἐγκληματικὴ ἀπαγωγὴ 28.000 Ἑλληνοπαίδων ἀπὸ τοὺς συμμορίτας - κομμουνιστὰς καὶ διαμαρτυρήθηκαν ἔντονα πρὸς τὸν Ὄργανισμὸν Ἠνωμένων Ἐθνῶν καὶ πρὸς ὅλο τὸν πολιτισμένο κόσμον, γιὰ τὸ ἀπάνθρωπο αὐτὸ παιδομάζωμα. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἔκαμε μιὰ σύντομη συγκινητικὴ εἰσήγησι.

Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ της προσόντα εἶναι καὶ ἡ λεπτὴ διπλωματικὴ της ἱκανότητα. Δὲν εἶναι μικρὴ ἡ συμβολὴ της στὸ γεγονός, ὅτι πολλὲς ξένες κυρίες ἰσχυρῶν Διπλωματῶν ἐκδηλώνουν θερμὰ φιλελληνικὰ αἰσθήματα καὶ συνεργάζονται φιλικὰ μὲ τὰ μέλη τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων». Ἰδιαίτε-

γενοῦς φίλης τοῦ Βασιλείου Βουλγαροκτόνου, ἥτις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Πατρῶν διηύθυνε περίφημα ὑφαντήρια.

» Σχετικῶς μὲ τὴν δεδροφοτεῖαν, ἡ κ. Τριανταφυλλίδου ἐπρότεινε ὅπως, πρὸς ἐνίσχυσιν ταύτης, καθιερωθῆ τὸ ἔθιμον καὶ εἰς κάθε χαρμόσυνον περίστασιν τοῦ οἰκογενειακοῦ μας βίου φυτεύωμεν ἓν δένδρον καὶ δὴ μουριά, τὸ τόσοσιν χρήσιμον διὰ τὸν τόπον μας δένδρον αὐτό.

1. Εἶναι τὸ ὄνομα μιᾶς ἄλλης ἡρωίδος, πὺ ἀναφέρει ὁ Εὐριπίδης στοὺς «Ἡρακλειδεῖς», ἡ ὁποία ὑπέικουσα εἰς χρησμὸν προσέφερε τὴ ζωὴ της, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλι της καὶ τὴν οἰκογένεια της.

ρα ἡ Πρέσβειρα τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν Ἀμερικῆς κ. Λουκρητία del Vall Grady δείχνει μεγάλη συμπάθεια στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ προσφέρει τόσες πολύτιμες ὑπηρεσίες στὶς ἑλληνικὲς ὑποθέσεις, ποὺ ἀνακηρύσσεται (5-1-1950) Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων «εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης διὰ τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον της καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπην της»¹.

Καὶ ὅταν οἱ γυναικεῖες Ὄργανώσεις τῆς Ἑλλάδος ὠργάνωσαν μιὰ συγκινητικὴ ἀποχαιρετιστήριον ἑορτὴ (23-6-50) πρὸς τιμὴν τῆς Πρέσβειρας κ. Γκραίηντ, ποὺ ἔφρουγεν ἀπὸ τὴ χώρα μας, λόγῳ μεταθέσεως τοῦ συζύγου

Ἀπὸ τὴν ἀποχαιρετιστήριον δεξίωσιν τῶν Γυναικείων Ὄργανώσεων πρὸς τιμὴν τῆς πρέσβειρας τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Grady, παραπλευρῶς τῆς ὁποίας διακρίνεται καὶ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου.

της, ἀνέθεσαν στὴ γηραιὰ πρόεδρο τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» Ἄ. Τριανταφυλλίδου νὰ ἀπευθύνῃ στὴν πολύτιμη ξένη τὸν χαιρετισμό.

«Τὸ εὐφρόσυτον αἶσθημα τῆς χαρᾶς, εἶπε, ὅτι ἐπαναβλέπομεν ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καὶ πάλιν τὴν Μεγάλην Φίλην τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἐξοχωτάτην Πρέσβειραν κυρίαν Grady, τὸ ἐπισκιάζει, κατὰ τρόπον πλέον ἢ δικαιολογημένον ἢ ζωηρὰ λύπη διὰ τὴν ἐκ τῆς Πατρίδος μας δριστικὴν ἀπομάκρυνσίν της. Καὶ εἶνε φυσικὸν ἐκ δάθρων νὰ συγκινηθῇ τὴν ψυχὴν μας, ὡς Ἑλληνίδων, ἡ ἀπομά-

1. «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεύχος 5ον, Ὀκτωβρίου 1951, σελ. 6.

κρυνσις αὐτῆ μιᾶς ἀκραιφνοῦς λάτριδος τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ τῶν Μεγάλων Ἑλληνικῶν Ἰδεωδῶν, ἡ ὁποία τόσον ἀνεπιφυλάκτως, τόσον ἐνθουσιωδῶς εἰς κάθε περίπτωσιν δὲν ἀπέκαμνε νὰ τὸ ἐκδηλώσῃ. Κατὰ τὴν μεταξὺ ἡμῶν παραμονὴν τῆς, πράγματι, τόσα μᾶς ἔχει δώσει δείγματα τοῦ ἀγνοῦ αὐτοῦ Φιλελληνισμοῦ τῆς ἡ Μεγάλης καὶ πολύτιμος Φίλης.

»Δὲν λησμονοῦμεν, δὲν εἶναι εὐκολον νὰ λησμονήσωμεν, πόσους ὥραίους τρόπους προσεγγίσεως εἰς τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν ἐγνώριζε νὰ ἐξευρίσκη, κάθε φοράν, τὸ ἐξαιρετικῶς λεπτὸν πνεῦμα τῆς καὶ ἡ ἀνεξάντλητος εἰς αἰσιοδοξίαν ψυχὴ τῆς, καθ' ὅλα αὐτὰ τὰ δύσκολα χρόνια, πού ἐπεράσαμε μᾶζι. Χρόνια κινδύνων καθημερινῶν καὶ ἀγωνιωδῶν καταστάσεων, τὸν ἀντίκτυπον τῶν ὁποίων ἦτο φυσικόν, περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλον, νὰ αἰσθάνεται ἡ γυναικεία ἑλληνικὴ ψυχὴ. Δὲν λησμονοῦμεν ἐπίσης τὰς ὥραιὰς ψυχικὰς ἐκάστοτε ἐξάρσεις τῆς πολυτίμου Φίλης, προκειμένου καὶ κατὰ τρόπον πρακτικώτερον ἀκόμη νὰ ἐξυπηρετηθῇ ἡ τόσον ἐκ τῶν δυσμενεστάτων συνθηκῶν καὶ περιστάσεων, κατὰ τὰ φοβερὰ αὐτὰ χρόνια, ταλαιπωρηθεῖσα χώρα μας. Ἔχομεν πρόσφατον ἐντελῶς τὴν τόσον πρωτοτύπου χαρακτῆρος, ἀλλὰ καὶ τόσης πρακτικότητος συγχρόνως, τελευταίαν μεγαλειώδη ἔμπνευσίν τῆς. Ἀλλὰ διερμηνεύουσα τὰς σκέψεις καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ εὐγνώμονα αἰσθήματα τῶν Γυναικείων Ὁργανώσεων, τὰς ὁποίας ἔχω τὴν τιμὴν, αὐτὴν τὴν στιγμὴν, ν' ἀντιπροσωπεύω, τὰς σκέψεις των καὶ τὰ αἰσθήματά των ὡς Ἑλληνίδων, τῶν ὁποίων τόσης τιμῆς καὶ θαυμασμοῦ ἔτυχεν ἡ Πατρίς ἐκ μέρους τῆς ἐξόχου Γυναικός, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ τιμητικὴ αὐτῆ συγκέντρωσις ἀπόψε, δὲν θὰ ἤθελα νὰ παρασιωπήσω καὶ τὴν δικαιολογημένην συγκίνησίν μας, ὡς ἀτόμων, πλέον, διὰ τὴν ἀπέναντι μιᾶς ἐκάστης ἐξ ἡμῶν ἐπιδειχθεῖσαν ἐκ μέρους τῆς πάντοτε ἐξαιρετικὴν φιλοφροσύνην καὶ συμπάθειαν, τῶν ὁποίων διὰ παντὸς θὰ κρατήσωμεν τὴν ἀνάμνησιν. Τὸ μικρὸν ἑλληνικὸν τεχνούργημα, τὸ ὁποῖον σήμερον τῆς προσφέρομεν, μὲ ὅλην τὴν ἀγάπην μας, θὰ τῆς ὀμιλή, ἐλπίζομεν, πάντοτε διὰ τὸ πρᾶγμα.

»Καὶ τώρα δίδουσα τέλος εἰς τὴν ἀσθενεστάτην αὐτὴν τῶν αἰσθημάτων μας ἐξωτερικευσιν, αἰσθάνομαι ζωηρὰν τὴν ἀνάγκην δι' ἄλλην μίαν φοράν, νὰ τονίσω τὸ θαυμάσιον αἰσθημα τῆς λύπης ὄλων ἡμῶν διὰ τὴν ἐκ τῆς Πατρίδος μας ἀπομάκρυνσιν τόσον τῆς Μεγάλης καὶ πολυτίμου Φίλης, τῆς εὐγενεστάτης Πρεσβείρας Κυρίας Γραίντη, ὅσον καὶ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ Πρέσβεως καὶ πολυτίμου τῆς Ἑλλάδος Φίλου ἐπίσης καὶ ἀντιλήπτορος Κυρίου

Grady. Εὐχόμεθα ἡ πλήρης ὑγεία καὶ πᾶν ἐν γένει ἀγαθὸν νὰ ἀκολουθῇ ἀμφοτέρους παντοῦ καὶ πάντοτε. Ἄς μὴ μᾶς λησμονοῦν, ὅσονδήποτε μακρὰν τῆς Πατρίδος μας καὶ ἂν εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἐξῆς. Ὅσον δι' ἡμᾶς εἶναι βέβαιον, ὅτι οὐδέποτε θὰ τοὺς λησμονήσωμεν.¹

Ἡ διπλωματικὴ τῆς ἱκανότητα ἔσωσε κατὰ τὴν Κατοχὴ καὶ τὸ κτίριο τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» (Δημοκρίτου, 14) ἀπὸ γερμανικὴ ἐπίταξι.

Ἐνα πρῶτὶ τοῦ 1941 μιὰ ἐπιτροπὴ Γερμανῶν ἀξιωματικῶν ἐπισκέφθηκε τὸ Λύκειο, γιὰ νὰ τὸ ἐπιτάξῃ. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου τοὺς δέχθηκε στὸ σαλόνι κι' ἔπιασε μαζί τους φιλικὴ συζήτησι. Δὲν τῶκαμε, βέβαια, μὲ προθυμία. Δύσκολη καὶ μισητὴ φαινότανε καὶ εἰς αὐτὴν ἡ γερμανικὴ Κατοχὴ. Μὰ εἶχε γνωρίσει καὶ σκληρότερη σκλαβιά: τὴν τούρκικη. Καὶ τὴν συνεχῆ ἀπειλὴ τῶν Βουλγάρων κομιτατζήδων. Ἄλλ' ἔδῳ ἔπρεπε νὰ σώσῃ τὸ Λύκειο. Ἡ συζήτησί της ἦταν μιὰ μάχη διπλωματικὴ.

1. Ἡ κ. Γκραιντνυ στὴν ἀπάντησί της εἶπε τὰ ἐξῆς:

«Κάνετε λάθος νὰ νομίζετε πὼς φεύγω. Καθὼς στέκομαι ἐδῶ, στὸ ὠραιότερο τοπιὸ τοῦ κόσμου, κι' ἔχω ἀντίκρυ μου τὴν Ἀκρόπολι καὶ γύρω μου τίς γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος, ξέρω ὅτι στὸ ἐξῆς θὰ εἶμαι πάντοτε ὅπου θρῖσκάσατε καὶ σεῖς καὶ ὅτι ἐκεῖ πού πάω θὰ σᾶς πάρω καὶ σᾶς μαζί μου. Σ' αὐτὸν τὸν κόσμον πού ζοῦμε, τώρα ὄλα πηγαίνουν τόσο γρήγορα, ὥστε τὸ σήμερα μᾶς κάμει νὰ ξεχνᾶμε τὸ χτές. Θυμηθῆτε ὅτι ἡ πρώτη ἐπαφὴ πού εἶχα μαζί σας ἦταν πρὸ δυόμιση ἐτῶν. Ἰπῆρχαν τότε 77 ὀργανώσεις καὶ ἡ κάθε μιὰ τραβοῦσε τὸ δρόμο της. Ἀπὸ τότε ὁμως, χάρις στίς κοινές μας προσπάθειες, θαδίζουμε ὄλες ἐνωμένες, κι' αὐτὸ συνέτελεσε, ὥστε σεῖς οἱ γυναῖκες νὰ εἴσθε σήμερα ἡ πραγματικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Τώρα πού τελείωσε ὁ πόλεμος καὶ γύρω σας ἀπλώνεται ἡ εἰρήνη πρέπει νὰ σηκώσετε τὸ κεφάλι σας ψηλά καὶ νὰ στηρίξετε τὸν τόπο σας μὲ τὴ συμπαγῆ δύναμί σας. Προχθές ἐπέστρεψα ἀπὸ κάποιον ἄλλον τόπο, πού εἶναι κι' αὐτὸς τόπος μου. Μίλησα γιὰ σᾶς καὶ εἶπα ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνῃ γνωστὸ. Ἐκάνα δὲ μιὰ διαπίστωσι, τὴν ὁποία ἀνεκοίνωσα καὶ στὴ Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ στοὺς γερουσιαστάς, πού δημιουργοῦν τὴν κοινὴ γνώμη τῆς Ἀμερικῆς. Τοὺς εἶπα ὅτι σὲ καμμιά χώρα τοῦ κόσμου, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς δικῆς μου δὲν στέκονται οἱ γυναῖκες σὲ τέτοιο ὑψηλὸ ἐπίπεδον καὶ δὲν εἶναι τόσο ἀξιοθαύμαστες ὅσο οἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος. Κι' αὐτὸ, γιὰτί ἐσεῖς ὡς χτές ἀκόμη εἶχατε τὸν πόλεμο στὴ χώρα σας, ἐνῶ ἔμεῖς τὸν πόλεμο, πού ἔγινε ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα μας, τὸν ἔχουμε ξεχάσει πρὸ πολλοῦ, γιὰτί δώσατε στὴν Πατρίδα σας ὄλη τὴν ψυχὴ σας καὶ τὸν ἑαυτὸ σας, χωρὶς νὰ γυρέψετε κανένα ἀντάλλαγμα, καὶ ὅτι τὸ μόνο προνόμιον πού ζητήσατε ἦταν νὰ σᾶς ἐπιτραπῇ νὰ προσφέρετε ἀκόμη περισσότερα».

Καὶ κατέληξε:

«Φεύγω ὡς Ἑλληνίς καὶ θὰ μείνω γιὰ πάντα Ἑλληνίς».

(Ἐφημερίς «Ἡ Βραδυνή» τῆς 24/6/1950)

Είπε στους Γερμανούς, πώς τηρεί πάντα ώραϊες ἀναμνήσεις ἀτ' τὴν ἐπίσκεψί της στὴ Γερμανία, πρὶν λίγα χρόνια, μαζί με τὰ κορίτσια τοῦ Λυκείου, πὸ εἶχαν προσκληθῆ ἀπὸ τὸν Χίτλερ, κι' ἔμειναν ἕνα περίπου μῆνα. Καὶ τοὺς ἔδειξε διάφορα ἀποκόμματα γερμανικῶν ἑφημερίδων, πὸ ἐξέφραζαν τὸν ἐνθουσιασμό τους γιὰ τὴν ὁμορφιὰ τῶν Ἑλληνίδων, γιὰ τοὺς ὡραίους χορούς τους καὶ τὶς τοπικὲς ἐνδυμασίες τους. Οἱ ἀξιωματικοὶ σὰν διάβασαν καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν ἑφημερίδων τους γιὰ τὸ «Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων», ζήτησαν συγγνώμη καὶ ἔφυγαν. . . .

Ἡ Ὀμάς Δεσποινίδων τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» με τοὺς Γερμανοὺς ξεναγούς τους στὴν Ἰένα. Στὴν ἄκρη ἀριστερὰ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου με μπερέ.

Ἡ γηραιὰ πρόεδρος εἶχε κερδίσει τὴ μάχη. Τὸ Λύκειο μπόρεσε ἔτσι νὰ συνεχίσει τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐθνικοὺς ἀγῶνες του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς σκληρῆς Κατοχῆς.¹

Πολύτιμη ἦταν ἡ συμβολὴ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου στὴ μεγάλη ἐπιτυχία πὸ εἶχε ἡ ὁμάδα τῶν δεσποινίδων τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» κατὰ τὴν ἐπίσκεψί της στὴ Γερμανία. Ἐγινε τὸν Ἰούλιο τοῦ 1936, με τὴν εὐκαιρία τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων τοῦ Βερολίνου καὶ τοῦ Διεθνοῦς Συνε-

1. Σχετικὰ με τὴν παραπάνω ἀπαλλαγὴ τοῦ Λυκείου ἀπ' τὴν ἐπίταξι, τὸ «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων» στὸ τεῦχος Νο 1 τοῦ Δεκεμβρίου 1947 γράφει :

«Ἐφθασεν ὁ κατακτητὴς μέχρι τοῦ κατωφλίου τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων», ἀλλ' ἐκεῖ εὐρέθη φρουρὸς ἀγρυπνος ἢ πρόεδρος αὐτοῦ κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ἡ ὁποία με τὸ ἀδάμαστον σθένος της καὶ με τὴν διπλωματικότητά πὸ τὴν διακρίνει, τὸν ἠνάγκασε νὰ ὑποχωρήσῃ».

δρίου Ψυχαγωγίας τῶν ἐργαζομένων τάξεων, στὸ Ἀμβουῤυγο, ὅπου «ἠκούσθησαν ὄλαι τῆς γῆς αἰ γλῶσσαι» κι' ὅπου ὠμίλησε καὶ διακρίθηκε καὶ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου.

Δὲν ἦταν ἀπ' τὶς συνηθισμένες ἐκδρομὲς ἢ ἐξόρμησι αὐτῆ τοῦ Λυκείου. Ἦταν μιὰ ἐθνικὴ ἀποστολὴ. Καὶ ἐτίμησε τὴν Ἑλλάδα. Μὲ τὶς γραφικὲς καὶ πλούσιες ἐθνικὲς ἐνδυμασίαι, μὲ ἱστορικὲς ἀναπαραστάσεις καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς χοροὺς, ποὺ χόρευαν τὰ χαριτωμένα κορίτσια τοῦ Λυκείου, μὲ γοητεία κι' ἀρχοντιά, στὸ Ἀμβουῤυγο, στὸ Ὀλυμπιακὸ Στάδιο τοῦ Βερολίνου, μὲ 100.000 θεατὰς, καὶ σ' ἄλλες πόλεις τῆς πανίσχυρης Χιτλερικῆς Γερμανίας, ἐθροιάμβευσε, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ, ὁ ἀθάνατος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς. Ἀνέζησε μὲ ὅλη τὴ λαμπρότητα, σὲ διεθνῆ στίβο, ἢ παλαιὰ Ἑλληνικὴ ζωὴ, ποὺ σκόρπισε ρίγη ἐνθουσιασμοῦ ὄχι μόνον εἰς ἄτομα καλλιεργημένα καὶ ἱκανὰ ἐπομένως νὰ νοιώσουν τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν ἁρμονία τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς, ἀλλὰ καὶ στὰ πλήθη ἀκόμη.

Ἄλλ' ἄς ἀφήσουμε τὴν ἴδια Ἄννα Τριανταφυλλίδου νὰ περιγράψῃ μιὰ ἀπὸ τὶς 13 ἐμφανίσεις, ποὺ ἔκαμε στὴ Γερμανία ἢ Ὁμάδα τῶν 42 κοριτσιῶν¹ τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, στὸ Θέατρο «Θάλεια» τοῦ Ἀμβουῤυγου, μὲ τίτλο «Ἑλληνικὸς Λαὸς — Ἡ ἐξέλιξις τοῦ πολιτισμοῦ διὰ μέσου τῶν χιλιετηρίδων».

«...Ἐνεφανίσθησαν ἕνα πρωῒνὸ αἰ Ἑλληνοπούλες μας εἰς τὸ ἑλληνικωτάτης ὀνομασίας κομψότατον Θέατρον «Θάλεια». Ἡ ἐπιτυχία καὶ ἐδῶ, ἐδῶ πρὸ πάντων, ὑπῆρξε θριαμβευτικὴ. Εἰς τὴν ἐπίδειξιν αὐτὴν ἐπαρουσιάσθη ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐνδύματος ἀπτότερον ἀκόμη καὶ ἀφῆκε τὰς ζωηροτέρας τῶν ἐντυπώσεων. Τὸ Θέατρον κατάμεστον. Ἡ Μινωικὴ ἀναίμακτος θυσία, ἡ πομπὴ Αὐτοκρατείας τοῦ Βυζαντίου μὲ τὴν ἀκολουθίαν τῆς, ὁ χορὸς τῶν πεπλοφόρων μὲ τὰς λαμπρὰς κινήσεις του, ὁ Βυζαντινὸς χορὸς, συντεθειμένος ἐπάνω εἰς θέμα βυζαντινὸν ἀθηντικόν, πέντε ἀπὸ τοὺς νεωτέρους μας χοροὺς: Καλαματιανὸς — Κυθηραϊκὸς — Ἡπειρωτικὸς — Μακεδονικὸς καὶ Χανιώτικος καὶ τέσσαρα δημοτικὰ τραγούδια ἀπὸ τὰς ἐκλεκτὰς Ἑλληνίδας καὶ καλλιτέχνιδας τοῦ ἄσματος δ)ίδας Οἰκονόμου καὶ Τσάκωνα ἠγειραν θύελλαν ἐνθουσιασμοῦ. Ἐπευφημῖαι παρατεταμέναι, ἀνθοδέσμαι, ἐκδηλώσεις

1. Μεταξὺ αὐτῶν ἦσαν καὶ αἱ Δ)ίδες Εὐδοκία Τσάκωνα, Οἰκονόμου, Μ. Βουκίδου, Δωροθέα Ἀλευρᾶ, Ἰωάννα καὶ Ἐρασμία Μπαῖρακτάρη, Αὖρα Διαμαντίδου, Ζωὴ Βουτσινᾶ, Μάρω Ἀλευρᾶ, Μπέλλα Ραφτοπούλου, Καίτη Παπαναστασίου, Ἰωάννα Κωνσταντινίδου, Λάση Γαλάτη, Ρέλλα Μικροῦ, Ἰωάννα Παλάσχα, Ἑλ. Λαμπρινίδου, Σοφία Μιχαηλίδου, Καίτη Γεωργαντῆ, Ἄννα Κυριαζῆ, Εἰρήνη Γαρσοῦλη, Εἰρήνη Ἀλεξοπούλου, Ἀλεξάνδρα Σταυροπούλου. Ἐπίσης αἰ Κυρῖαι Ἄννα Ἀλευρᾶ, Αἰκ. Μαρινάκη, Ἑλένη Γεωργαντῆ, Ρίτσα Βαρβιτσιώτη, Ἰωάννα Θάνου, Ὀλγα Βελλίνη.

ἄλλαι ἀλησμόνητοι. Ἐξίστατον νὰ ἀποχωρήσουν οἱ Γερμανοὶ ἀπὸ τὸ Θέατρον. Ὁρβιοὶ ἐχειροκρότουν καὶ ἐπευφήμουν συγχρόνως, καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς ἤγγισε τὰ ὅρια τῆς φρενιτιδος, ὅταν τὰ καλὰ μας κορίτσια, μὲ τὰ χέρια ὑψωμένα πρὸς τὰ ἔμπρός, εἰς χιτλερικὸν χαιρετισμὸν, ἔψαλλαν, ἐπὶ σκηνῆς πάντοτε, τὸν Γερμανικὸν Ἐθνικὸν ὕμνον: Deutschland über alles καὶ τὸν νέον Ἐθνικοσοσιαλιστικὸν ὕμνον, τὸ ἄσμα τοῦ Χόρστ Βέσσελ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχαν γρήγορα-γρήγορα ἀσκηθῆ προηγουμένως. Μὲ τὸν Ἐθνικὸν

Σὲ μιὰ δεξίωσι στὴ Γερμανία, ὅπου προσφωνεῖ τὰ κορίτσια τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» ἓνας ἀνώτερος Γερμανὸς ἀξιωματικὸς, δεξιὰ τοῦ ὁποίου κάθεται ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου.

μας Ὑμνον, ὁ ὁποῖος ἐψάλλη συνοδευοῦσης τῆς Ὁρχήστρας, ἐν τῷ μέσῳ μεγάλης συγκινήσεως καὶ ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ τῶν παρισταμένων, ἔληξεν ἡ ὥρα ἡ Ἑλληνικὴ ἑορτή.

»Ὑπὸ τὸ κράτος ἔλου αὐτοῦ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ποὺ ἐδο-
νοῦσε, θὰ ἔλεγε κανεὶς, καὶ τὴν ἀτμόσφαιραν ἀκόμη τοῦ Ἀμ-
βούργου, ἡ Ὁμάς τοῦ Λυκείου, προπορευομένου τοῦ Ὑπουργοῦ
κ. Λούδαρι (Ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Συνέδριον)
καὶ ἀκολουθοῦντος ἔλου σχεδὸν τοῦ πλήθους τοῦ Θεάτρου, διη-
θύνη πεζῆ εἰς τὸ παρὰ τὴν ὄχθη τῆς Ἀλιστερ Μνημεῖον τοῦ
Ἀγνώστου Στρατιώτου καὶ κατέθεσε στέφανον».

Θριαμβευτικὲς καὶ οἱ ἄλλες ἐμφανίσεις τῶν κοριτσιῶν τοῦ Λυκείου στὴ Γερμανία, μὲ τὴν ἀγρυπνη πάντα ἐπίβλεψι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου καὶ τὴν καλλιτεχνικὴ διεύθυνσι τῆς Μαρινάκη, ποὺ τὴν βοηθοῦσαν ἡ καλλιτέχνη Βουκίδου, ἡ Βαρβιτσιώτη καὶ ἡ Θάνου.

Καὶ συνεχίζουμε τὴ δημιουργικὴ δρᾶσι τῆς Μακεδονίσσας πατριώτισσας στὸ Λύκειο.

Ἐργάσθηκε γιὰ νὰ ἐπιβάλη τὸ «Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων» νὰ καθιερωθῆ τὸ ἐθνικὸ ἔνδυμα ὡς ἐπίσημο καὶ ὄχι νὰ ἐμφανίζεται στὸ καρναβάλι. Σχετικὰ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου στὴ συνέντευξί της στὴν ἐφημερίδα «Ἄκρόπολις», ποὺ δημοσιεύθηκε στίς 19 Νοεμβρίου 1937 εἶπε :

«...Ἡ ἐπαρχία μιμεῖται τὴν πρωτεύουσαν, καὶ διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν θὰ προσπαθήσωμεν νὰ καθιερώσωμεν τὸ Ἐθνικὸν ἔνδυμα εἰς τὰς ἐπισήμους τελετὰς καὶ τὰς δεξιώσεις. Ἔτσι ἐλπίζομεν,

Κατάθεσις στεφάνου πρὸ τοῦ βωμοῦ τῆς Ἑλληνίδος ἡρώτιδος στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων» κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς ἐπετείου τῆς 28ης Ὀκτωβρίου τοῦ 1945. Διακρίνονται ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου (μὲ τὰ ὀλόασπρα μαλλιά της) καὶ οἱ κυρίες Ἀγνή Διαμαντοπούλου (μὲ τοπικὴ ἔνδυμασία), Ὀλγα Βελλίνη, Ἑλένη Γεωργαντᾶ, γλύπτρια, Μπέλλα Ρουσοπούλου, γλύπτρια, Μαρία Βουκίδου, ζωγράφος, Ἑλένη Διαμαντοπούλου-Βορίδη, Ζευγώλη, Πηνελόπη Πατέλη καὶ οἱ μικροὶ Διαμαντῆς Διαμαντόπουλος καὶ Θεόδωρος Γαβριηλίδης.

ὅτι αἱ ἐπαρχίαι θὰ ἐγκολπισθοῦν τὴν προσπάθειάν μας, καὶ ἡ γραφικότης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς γυναικειᾶς ἀμφίσεως δὲν θὰ σδύση μὲ τὴν μόδαν καὶ τὸν μοντερνισμόν. Οἱ ξένοι ἀναζητοῦν εἰς τὴν Μόδαν τὸ ὡραῖον σύνολον, διότι δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἀναζητήσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ τὸ εὑρουν, ὅπως τὸ θέλουσιν, εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου των, εἰς τὰς παραδόσεις των, ἀνάλογον δὲ πρὸς

τήν ἰδιοσυγκρασίαν των καὶ τὸ περιβάλλον των. Ἐνῶ ἔμεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔχομεν τὰ πάντα. Διὰ τὰς Ἑλληνίδας ὑπάρχουν τὰ πρότυπα, ὥστε αἱ ἐμφανίσεις των νὰ εἶναι ἐξαιρετικά, χωρὶς καμμίαν ἐπιτήδευσιν ἢ καινοτομίαν εἰς τὸ ντύσιμο καὶ χωρὶς τὴν δημιουργίαν νέου Ἑλληνικοῦ τύπου γυναικείας ἀμφιέσεως, μολονότι θὰ μπορούσε νὰ δημιουργηθῇ καὶ αὐτός. Τὰ κοσμηματα τῶν ἀρχαίων ἀναγλύφων, αἱ συνθέσεις τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, τὰ ὠραῖα Ἑλληνικά κεντήματα παρέχουν πλουσίας ἐμπνεύσεις διὰ νὰ ἀποτελεσθῇ ἕνα καθαυτὸ Ἑλληνικὸν σύνολον, ἂν δὲν ἀρκεσθῶμεν εἰς ὅσα ἔχομεν. Ἄλλ' ἔχομεν πολλά. Κάθε κυρία ἢ δεσποινὶς μπορεῖ νὰ ἀνεύρῃ τὸ ἐθνικὸν ἔνδυμα, ποῦ τῆς πηγαινεῖ. Ὅταν δὲ γενικευθῇ ἢ χρησιμοποιοῦνται εἰς τὰς ἐπισημοὺς τελετὰς καὶ συγκεντρώσεις, ὅπως ἐλπίζομεν, αἱ Ἑλληνίδες θὰ ἀντιληφθοῦν πόσον ἄδικον εἶχαν νὰ τὸ ἀγνοοῦν καὶ νὰ θέλουν νὰ τὸ πετάξουν.

«Ἡ ἀρχὴ θὰ γίνῃ ἀπὸ τὰς κυρίας καὶ δεσποινίδας τοῦ Λυκείου, αἱ ὁποῖαι φέτος εἰς τὰς συγκεντρώσεις καὶ τοὺς χοροὺς θὰ ἐμφανίζονται μὲ ἐθνικὰς ἀμφιέσεις. Ἔτσι ἐλπίζομεν νὰ γενικευθῇ ἢ χρῆσις τῆς ἐθνικῆς ἔνδυμασίας. Αἱ ἐπαρχίαι, ὅπως εἶπαμεν, ἀκολουθοῦν τὴν πρωτεύουσαν, ἀλλὰ καὶ πολλαὶ κυρίαὶ τοῦ Λυκείου θὰ περιοδεύσουν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν, ὥστε νὰ διατηροῦμεν θασίμους ἐλπίδας ἐπιτυχίας τῆς προσπάθειάς»¹.

Μὲ τὴν ἐνθουσιώδη πρωτοβουλία τῆς συνεστήθηκε στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», τὸ 1939, ἡ «Μέριμνα ὑπὲρ τοῦ Στρατιώτου», ποῦ διωργάνωσι τακτικὰ στὸ Λύκειο εὐθηνὰ πλεκτικὰ τέτια², κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων κυρίως καὶ δεσποινίδες ἐπλεκαν δραστήρια γιὰ τοὺς φρουροὺς τῶν ὄρεινῶν συνόρων τῆς Πατρίδος. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς «Μερίμνης ὑπὲρ τοῦ Στρατιώτου» ἦταν ἡ Ἀθανασία Ρεδιάδου.

Ὁ καθορισμὸς τῶν σκοπῶν τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων «καθαροῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρος» ἔγινε μόνον τὸ 1937, ὕστερ' ἀπὸ σχετικὲς τροπο-

1. Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἐξεράγη ὁ πόλεμος. Ἡ πατριωτικὴ προσπάθεια τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου καὶ τῶν ἄλλων φιλοτίμων κυριῶν τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» γιὰ τὴν καθιέρωσι τῆς ἐθνικῆς ἀμφιέσεως ἐναυάγησε. Θὰ ἦταν, ἀλήθεια, εὐχῆς ἔργον νὰ συνέχιζε τὴν ἀνωτέρω ἐθνικὴ πρωτοβουλία ἢ νέα Διοικήσις τοῦ Λυκείου.

2. Τὰ τέτια αὐτὰ εἶχαν θαυμάσια ἀποτελέσματα. Μέσα στοὺς πρώτους δύο μῆνες πλέχτηκαν καὶ παραδόθηκαν στὴ «Φανέλλα τοῦ Στρατιώτου» 184 περιλαίμια, 70 ζῶνες, 27 γυλέκα, 20 ζεύγη κάλτσες καὶ 5 ζεύγη γάντια. («Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος 7ον, Δεκεμβρίου 1939).

ποιήσεις στο Καταστατικό τοῦ Λυκείου, πού τις εἰσηγήθηκε κυρίως ἡ Ἄννα Τριανταφυλίδου καί οἱ ὅποῖες ψηφισθήκανε στή Γενική Συνέλευσι τῶν Μελῶν τῆς 12 Ὀκτωβρίου 1936¹.

Εἴκοσι περίπου χρόνια διεύθυνε τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων» μὲ μεγάλη σύνεσι καί ἐπιδεξιότητα, πού κινούσε ὄλων τὸν θαυμασμό.

«Ἡ κ. Τριανταφυλίδου κατώρθωσε, τονίζει σὲ μιὰ ὀμίλια τῆς ἢ τότε Ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου κ. Μ. Μομφερράτου² ἕνα ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα πράγματα. Νὰ διοικῆ μὲ μεγάλην αὐστηρότητα καί συγχρόνως νὰ λατρεύεται ἀπὸ τὰς συνεργατρίδας τῆς. Ἴσως τὸ μυστικὸ τῆς ιδιότητος αὐτῆς νὰ εἶναι τὸ ὅτι, παρ' ὅλα τὰ ἔτη καί τὰ χιονισμένα μαλλιά τῆς, διατηρεῖ μιαν καρδίαν νέαν καί γεμάτην καλωσύνην».

---

1. Οἱ τροποποιήσεις αὐτὲς ἐνεκρίθησαν ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθ. 12155)17-12-1936 ἀπόφασιν τοῦ Δικαστηρίου τῶν ἐν Ἀθήναις Πρωτοδικῶν. (Σελὶς 3 τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» τοῦ ἔτους 1937).

2. Ἡ κ. Μαρία Τιμ. Μομφερράτου, πού ἀπὸ τὸ 1958 εἶναι πρόεδρος τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων», συνεργάσθηκε μὲ τὴν Ἄννα Τριανταφυλίδου πενήντα ὀλόκληρα χρόνια, κι' ἦταν ἀπ' τὶς ἐγκάρδιες φίλες τῆς. Γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα καί εἶναι κόρη τοῦ Θεμ. Φιλαδελφῆ, τοῦ ἐξαίρετου συγγραφέα τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας καί τοῦ Συναξαριστῆ (2 τόμοι), ἀδελφῆ τοῦ ἀρχαιολόγου, ζωγράφου καί λογοτέχνη Ἀλεξ. Φιλαδελφῆ καί σύζυγος τοῦ στρατηγοῦ Τιμολ. Μομφερράτου.

Εἶναι μιὰ πολυσχιδῆς πνευματικὴ μορφή μὲ ποικίλη στρατιωτικὴ καί λογοτεχνικὴ δρᾶσι, καί τιμῆθηκε μὲ τὸν χρυσοῦν Ταξίαρχη Εὐποιίας.

Ἀφιέρωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς τῆς στὶς εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων», ὅπου ἦταν πολλὰ χρόνια ἀντιπρόεδρος, καί τώρα ὡς πρόεδρος, μὲ τὴν ἐπάξια καί ἀγρυπνὴ ἐποπτεία τῆς, ἔδωσε νέα ὄθησι στὶς διάφορες ἐκδηλώσεις του.

Ἀσχολήθηκε ιδιαίτερα μὲ τὴν παιδικὴ λογοτεχνία. Ἐκτὸς τοῦ ἠθοπλαστικοῦ περιοδικοῦ «Παιδικὴ Ζωή», πού διεύθυνε 4 χρόνια μαζὺ μὲ τὴν Ἄννα Τριανταφυλίδου, ἐξέδωσε καί τὰ κάτωθι ἔργα :

1. «Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ζωήν». (Σειρὰ μὲ γλαφυρότατες περιγραφὰς ἱστορικῶν καί ἀρχαιολογικῶν τόπων τῆς χώρας μας. Τὸ βιβλίον κρῖθηκε εὐμενέστατα ἀπὸ τοὺς διανοουμένους καί κριτικούς τῆς Ἑλλάδος).

2. «Ὁ Μικρὸς Πρόσκοπος». (Εὐχάριστο ἀνάγνωσμα γιὰ προσκόπους).

3. «Ὁ Ἐξάδελφος Χάν». (Παιδικὸ μυθιστόρημα).

4. «Τὸ Καλογεράκι τοῦ Μυστρᾶ». (Παιδικὸ ἱστορικὸ μυθιστόρημα εἰς δύο ἐκδόσεις).

Ἔδωσε πολλὰς ὥραϊες διαλέξεις.

Εἶναι τέλος παντοῦ καί πάντοτε παρούσα σὲ κάθε πατριωτικὴ καί κοινωνικὴ ἐκδήλωσι.

Και ἡ ἴδια στὸ ἄρθρο τῆς «Ἀνασκόπησις τῆς δράσεως τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων κατὰ τὴν περίοδον 1950-51»¹ ὑπογραμμίζει :

«Τὸ κῦρος τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἔχει ἀποκτήσει τὸ Λ.Ε. οφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν ὑπέροχον Ἑλληνίδα, ἣτις προΐσταται αὐτοῦ, τὴν κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ἡ ὁποία, ἀκαταπόνητος πάντοτε, κρατεῖ τὸ Λ.Ε. εἰς ἓνα ὑψηλὸν ἐπίπεδον ἀξιοπρεπείας καὶ συνάμα προόδου».

ΜΑΡΙΑ ΤΙΜ. ΜΟΜΦΕΡΡΑΤΟΥ
ἡ σημερινὴ Πρόεδρος τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων

Γεμάτη ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὴν πρόεδρο τοῦ Λυκείου Ἄ. Τριανταφυλλίδου ἡ κ. Ἑλ. Γ. Λέλη τῆς τραγουδεῖ (18-3-1948):

«Μὲ τὴν ψυχὴ στημόνη
καὶ μὲ τὸ πνεῦμα ὑφάδι,
ἀκούραστα ὑφάνατε «τὸ Ἑλληνικὸ πανί».

1. «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος 5ον, Ὀκτωβρίου 1951, σελ. 1

Χρυσὲς κλωστὲς στὸν ἀργαλειὸ
 χιλιάδες οἱ Ἑλληνίδες,
 ποὺ σεῖς τοὺς ἐκεντήσατε
 κάθ' Ἐθνικὴ χορδῇ,
 περήφανες μὲ θανμασμὸ
 Σᾶς περित्रιγυρίζουν,
 ὅπως στὴ Μάννα τρέχει
 μ' ἀγάπη τὸ παιδί . . . .

Ἄγαπητὴ Πρόεδρος
 καὶ Σεβαστὴ μου Φίλη,
 μαζί μὲ τὴν Πατρίδα μας
 κι' ἐγὼ εὐγνωμονῶ,
 γιατί μὲ τὴν Σοφία Σας,
 μὰ καὶ τὴ Καλωσύνη
 μοῦ διώχνετε τὰ σύννεφα,
 ποὺ ἔχω στὴν ψυχὴ
 καὶ μὲ χαρὰν αἰσθάνομαι
 ὅτι ροδίζει ἡ Αὐγὴ . . . »

Καὶ ἡ ποιήτρια Ἄγγελικὴ Κοντῆ στὴ συλλογὴ ποιημάτων της «Πα-
 τρίδα Γῆ» ἔγραψε τὸ παρακάτω ὠραῖο ποίημα μὲ τίτλο «Στὴν Σεβαστὴν δι-
 δάσκαλον Κυρίαν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου, Πρόεδρον Λυκείου Ἑλληνίδων»:

«Ψυχὴ, ἀπὸ θεία ἐπίνευσι ταμένη
 ἀπόστολος καὶ μῦστις τῆς πιδ ἀγνῆς θρησκείας,
 Τὴ διάφανη μορφή καὶ ὀλόλευκη ὄψι
 μᾶς δείχνεις ἔμπρὸς στὴ θύρα τῶν ἀδύτων.

Κορφή, ποὺ τοῦ ὠραίου πορφυρώνει ἢ λάμψι
 ἀντίφωτο ἀπ' τὸν ἥλιο τοῦ ἄχραντου λόγου.
 Σφαλεῖς βαθειά σου, σκορπᾶς ἀκτινοβόλα
 τῆς κάθε Ἑλληνικῆς γωνιάς παλμὸ καὶ γνώμη.

Κι' εἶν' ἡ φωνὴ σου δέησι καὶ μαντεία.
 Κι' εἶν' ἡ ἐνδόμυχή σου προσδοκία καὶ πίστι.
 Νὰ στηλωθῆ ὁ βωμὸς γιὰ τὴν Ἁγία Πατρίδα
 στῶν τέκνων της ὅλων τὰ στήθη, τὰ θλιμμένα.

Στέκεις στὸ θρόνο σου Προμηθεᾶς μὲ φλόγα.
 Καὶ μεῖς, πουλιά, ἀπ' τίς φλέβες σου θρεμμένα,
 Ποιὸ λάλημα γλυκὸ νὰ ψάλλωμε; ἄξιο
 στ' ἀτίμητό σου δῶρο, στὴν προσήλωσί σου!»

Σ' όλα τὰ μακρὰ χρόνια τῆς προεδρίας της στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων ἦταν πάντα πιστὰ προσηλωμένη στὸ καθῆκον. Δὲν δεχότανε ποτὲ φιλικὲς παρεμβάσεις, ὅταν καταλάβαινε πὼς ἦταν ἄδικες, ἢ ἦσαν ἀντίθετες στοὺς κανονισμοὺς τοῦ Ἰδρύματος.

Ὅταν τοὺς πρώτους μῆνες τῆς ἀπελευθερώσεως μία Ἐπιτροπὴ Μακεδονισσῶν Κυριῶν ζήτησε γιὰ μιὰ παρέλασι ἀπὸ τὴ συμπατριώτισσα πρόεδρο τοῦ Λυκείου μερικὲς μακεδονικὲς φορεσιές, γιὰ νὰ ἐπιστραφοῦν μετὰ δύο μέρες, ἐκείνη ἀρνήθηκε νὰ τὶς δώσει, γιὰ τὸ ἀπαγόρευε τὸ Καταστατικὸ (ἄρθρο 8) τοῦ Λυκείου.

Εἶναι ἀναμφισβήτητο, ὅτι ἡ ἐξαιρετικὴ πολυσχιδὴς δραῖσις τοῦ «Λυκείου Ἑλληνίδων» ὀφείλετο κυρίως στὸ δημιουργικὸ πνεῦμα τῆς προέδρου τοῦ Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Αὐτὸ τὸ τόνησε, ἐξ ἄλλου, καὶ ἡ τωρινὴ πρόεδρος τοῦ Λυκείου κ. Μομφερράτου¹. Συμπεραίνεται ὀλοκάθαρα κι' ἀπὸ ὅσα εἶπαμε ὡς τώρα καὶ ἀπὸ τὶς σελίδες ποὺ θ' ἀκολουθήσουν.

Μὲ τὴ συμπλήρωσι τῆς ἐνενηκονταετηρίδος της, τὸ 1958, ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ὑποβάλλει τὴν παραίτησί της ἀπ' τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων. Εἶχε πιά κουρασθῆ. Κι' ἡ ἡλικία της δὲν τῆς ἐπέτρεπε ἄλλο περιθώριο δράσεως. Πενῆντα περίπου χρόνια ὑπηρετήσε μὲ πίστι κι' ἀφοσίωσι τοὺς σκοποὺς τοῦ Λυκείου, ποὺ τὸ εἶχε καταστήσει πραγματικὴ «Ἐθνικὴ Κιβωτό, ἢ ὁποία συγκέντρωσε καὶ συντηρεῖ τὰ ἐθνικὰ ἔθιμα καὶ τὴν ἀγνὴ ἑλληνικὴ παράδοσι».

Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο τοῦ Λυκείου ἀνακηρύσσει τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου Ἐπίτιμο Πρόεδρό του, γιὰ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισι τῶν μεγάλων ὑπηρεσιῶν της στὸ ἴδρυμα, ὅπου ὀλόψυχα ἀφιέρωσε τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς ζωῆς της. Τὸ σχετικὸ ψήφισμα, σὲ ἀριστοτεχνικὴ περγαμινή, ποὺ διακοσμήθηκε ἀπ' τὴν Ἐφορο τοῦ Καλλιτεχνικοῦ Τμήματος κ. Γεωργαντῆ, τῆς ἐπιδόθηκε στὶς 12 Φεβρουαρίου 1959.

Μὰ θὰ ἦταν παράλειψις μεγάλη, ἂν δὲν ἀναφέραμε τὴν πολύτιμη συμπαράστασι στὶς προοδευτικὲς καὶ εὐεργετικὲς ἐνέργειές της τῶν εὐγενῶν καὶ φιλοτίμων Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων τῶν ἐκάστοτε Διοικητικῶν Συμβουλίων²

1. Στὸ ἄρθρο της «Ἀπὸ τὴν δραῖσιν τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων κατὰ τὴν περίοδον 1949-50», ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος 4ον Ὀκτωβρίου 1950, σελ.3.

2. Τὸ Διοικ. Συμβούλιον τοῦ 1950-51 ἀποτελοῦσαν οἱ Κυρίες :

Πρόεδρος : Ἄ. Τριανταφυλλίδου.

Ἄντιπρόεδροι : Μ. Μομφερράτου καὶ Μαρία Γερακάρη.

Γεν. Γραμματεὺς : Ἄ. Διαμαντοπούλου.

Εἰδ. Γραμματεὺς : Καλλιρρόη Βαρβιτσιώτη.

Γεν. Ταμίας : Μαρία Σουλιώτη.

Ἐφορος Οἰκονομικῶν : Γεωργία Θαλασσινοῦ.

Κοσμητῶρ : Ἄννα Ἀλευρά.

Σύμβουλοι : Αἰλιανοῦ Νίνα, Βουκίδου Μαρία, Γεωργαντῆ Ἑλένη, Γιαννο-

τοῦ Λυκείου καὶ τῶν Ἐφορειῶν τῶν Τμημάτων τοῦ ἰδρύματος. Οἱ περισσότερες ἀπ' αὐτῆς ἦσαν δραστήριες, ἀκούραστες, μὲ μεγάλη μόρφωσι, μὲ ἰδανικά καὶ ἐνθουσιασμό, μὲ δημιουργικὲς πρωτοβουλίες. Ἐπὶ κεφαλῆς τους ἦσαν ἡ Ἀντιπρόεδρος Μαρία Τ. Μομφερράτου καὶ ἡ Γεν. Γραμματεὺς Ἀγνή Διαμαντοπούλου, ποὺ ἦσαν τὸ δεξι χέρι τῆς Προέδρου.

Ὅλες μαζί οἱ ἐκλεκτὲς αὐτὲς Ἑλληνίδες εἰργάσθησαν μὲ πίστι καὶ ζῆλο κι' ἔκαμαν τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων νὰ ξεχωρίζη ἀπ' ὅλα τὰ ἰδρύματα καὶ νὰ «συμβολίζη ἀδιάκοπα, ὅπως σημειώνει ἡ Ρούλα Παπαδημητρίου, ὅ,τι πιὸ ἄξιο κλείνει ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ὅσα τιμοῦν τὴν Ἑλληνίδα».¹

Καὶ ὁ ἀκαδημαϊκὸς Γ. Ἀθανασιάδης—Νόβας, (Γ. Ἀθάνας) ἀπ' τοὺς καλλίτερους φίλους τοῦ Λυκείου καὶ εἰλικρινῆς θαυμαστῆς τοῦ ἔργου τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, τραγουδεῖ :

. . . . .
 Τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων
 ὄραϊο στεφάνι τῶν σκοπῶν,
 μεστὴ ἀνθοδέσμη τῶν φροντίδων,
 πανέρι πλούσιο τῶν καρπῶν. . .

πούλου Σοφία, Ζαῖμη Ἰωάννα, Ἡλιάσκου Ἀσπασία, Θάνου Ἰωάννα, Καλλιγᾶ Κούλα, Κοτζιά Αἰκατερ., Λέλη Λέλα, Μάνου Ξανθή, Μαρινάκη Αἰκατ. Ματζίνη Μαρία, Ὁρλώφ Κάκια, Παπαφλέσσα Αἰκατ. Παπαχρίστου Ἐλένη, Σταθάτου Χριστίνα, Στῆβενς Ἄννα, Χρυσικοῦ Ἐλένη καὶ Χριστοδούλου Σοφία.

Καὶ τὸ τελευταῖο Διοικ. Συμβούλιο ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου τὸ 1958 ἀποτελοῦσαν οἱ κυρίες :

Προεδρεῖον : Τὸ ἴδιο ὅπως τὸ ἀνωτέρω τοῦ 1950-51.

Σύμβουλοι : Αἰλιανοῦ Νίνα, Γεωργαντῆ Ἐλ. Γερομίχα Φανή, Δεκάζου (Γεναροπούλου) Ἰωάννα, Ζαῖμη Ἰ. Ἡλιάσκου Ἀ. Καλλιγᾶ Κ. Κιτριλάκη Μαρία, Κορομηλᾶ Ρίτσα, Λόντου Χαρ. Μάνου Ξ. Ὁρλώφ Κ. Παπαφλέσσα Αἰκατ. Πεζοπούλου Ἰφιγένεια, Ρουσσέν Μάρθα, Σερπιέρη Ρίτσα, Σταθάτου Χ. Σκουζέ Ἐλένη, Χριστοδούλου Σ. καὶ Χρυσικοῦ Ἐλένη.

Πολύτιμες συνεργάτιδες τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου (ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω μέλη Διοικ. Συμβουλίων) ἦσαν καὶ πολλὲς ἄλλες Κυρίες καὶ Δεσποινίδες ἀπ' τὰ παλαιότερα Διοικητικὰ Συμβούλια. Μερικὲς ἀπ' αὐτῆς ἀναφέρονται στὰ παρακάτω μέλη τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων».

Ἀραπίδου Οὐρ. Βότση Ἐλμίνα, Βελίνη Ὁ. ἀντιπρ. Βασιλειάδου Ἀνθῆ, ἀντιπρ. Βλαστοῦ Δέσποινα, Ἐμπεδοκλῆ Ἐλ., Ζούζουλα Ἐλένη, Καλαποθάκη Δάφνη Καλλάρη Μ. Καλλιφρονᾶ Ἐλ. Λιβεριοῦ Ἐλ. Μάνου Ξανθή, Νικολαΐδου Εἰρήνη (ἀντιπρόεδρος), Πετσοπούλου Ἰφιγ. Πιστόλη Π. Σκουζέ Λ. Ὑψηλάντη Μαρία.

Οἱ περισσότερες ἀπ' τὶς παραπάνω Κυρίες δὲν ζοῦν πιά. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὅπως κι' ὅλο τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», τὶς θυμοῦντανε πάντα μὲ ἀγάπη.

1. «Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος», ποὺ ἐκδίδει ἡ ἴδια στὴ Θεσσαλονίκη (τεῦχος 58, σελ. 350).

. . . . .
 Τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων
 στήν ἔθνικὴ ριζώνει γῆ
 ἔστία τῶν μικρῶν Πατρίδων,
 ἀλήθειας κι' ὁμορφιάς πηγῆ.¹

Στις ὁμιλίες ποὺ ἔγιναν κατὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς πεντηκονταετηρίδος τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» στήν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ», στίς 9 Μαΐου 1961, δὲν τονίσθηκαν ξεχωριστὰ ὁ σημαντικὸς, ὁ βασικὸς ρόλος καὶ ἡ μεγάλη συμβολὴ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου στήν πρόοδο καὶ στήν ὅλη ἐξέλιξι τοῦ πανηγυρίζοντος ιδρύματος. Καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ἐκπροσωπῶν τὴν Κυβέρνησιν, ἀνέφερε στὸν ὠραῖο χαιρετισμὸ του μόνον τὸ ὄνομα τῆς ιδρυτριάς τοῦ Λυκείου.² Ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης κ. Κων. Καλλίας εἶπε τοῦλάχιστο στὸ λόγο του, ὅτι ἐπίσης θὰ τιμᾶται «καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ πίστις τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου»³.

Ἐνῶ ὁ ἀναγνώστης θὰ ἔχη, βέβαια, ἀντιληφθῆ, ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμεν ἕως ἐδῶ, τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου τῆς ἡρωίδος μας στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων καὶ τὴ θέσι ποὺ τῆς ἀναλογεῖ σὲ μιὰ σύγκρισι . . . Βραβεύθηκε πανηγυρικᾶ, ὅπως θὰ δοῦμε ἀμέσως παρακάτω, καὶ ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

---

1. «Νέα Ἑστία», τεῦχος 814 τῆς 1ης Ἰουνίου 1961. σελ. 716 (Ἀπήγγειλεν ὁ ἴδιος στὸν ἑορτασμὸ τῆς 50ετηρίδος τοῦ Λυκείου, στίς 9 Μαΐου 1961.

2. Περίληψις τοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ κ. Παν. Κανελλοπούλου δημοσιεύθηκε στήν «Καθημερινή» τῆς 10-5-1961.

3. Ἡ ὁμιλία του, ὅπως καὶ ἡ ὁμιλία καὶ τὸ ποίημα τοῦ κ. Γ. Ἀθανασιάδη —Νόβα, δημοσιεύθηκε στήν «Νέα Ἑστία», τεῦχος 814 τῆς 1-6-1961, σελ. 714-715,

ΤΟ ΑΡΓΥΡΟΥΝ ΜΕΤΑΛΛΙΟΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

Τὸ μακροχρόνιο ἔθνικόν, παιδαγωγικόν, κοινωνικὸ ἔργον τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ποὺ γινότανε πάντα ἀθόρυβα, ἀναγνωρίσθηκε κατὰ τὸν ἐπισημότερον τρόπο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν. Στὴν πανηγυρικὴ συνεδρία τῆς 24ης Μαρτίου 1938 τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν ἴδρυμα τῆς χώρας τῆς ἀπένευμε τὸ Ἀργυροῦν Μετάλλιον.

Παραθέτομε παρακάτω τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τῆς ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας ἀειμνήστου Γεωργίου Οἰκονόμου, ποὺ ἀποτελεῖ ἀληθινὸν ὕμνον γιὰ τὴ μεγάλην μας Μακεδόνισσα καὶ τὴν ἱστορικὴν γενέτειρά της πόλιν τῶν Σερρῶν :

«Μετὰ πρότασιν τῆς Συγκλήτου καὶ ἀπόφασιν τῆς Ὀλομελείας ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς μετὰλλιον εἰς τὴν Κυρίαν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου δι' ὅσα μέχρι τοῦδε πολλὰ καὶ καλὰ ἔπραξεν ὑπὲρ τῆς μορφώσεως τῶν Ἑλληνίδων καὶ ὑπὲρ τῆς διαπλάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ αὐτῶν χαρακτῆρος ὡς καὶ τῆς παρ' αὐταῖς προαγωγῆς τοῦ πνεύματος τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης καὶ φιλανθρωπίας.

»Γεννηθεῖσα ἐν Σέρραις τῆς Μακεδονίας ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἀπεκόμισεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐλευθέρην πατρίδα ζωηράν τὴν φλόγα τῆς φιλοπατρίας καὶ βαθύτατον τὸ αἶσθημα τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως, τὸ ὁποῖον εἶχε χαλυβδῶσει ἡ ἐντὸς ξενικοῦ περιβάλλοντος διαβίωσις. Τὰ πολύτιμα ταῦτα ἐφόδια, συμπληρωθέντα δι' ἀρίστην παιδείαν ἐν Ἀθήναις, ἐχρησιμοποίησε τὸ πρῶτον ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς πατρίδι, ἔπειτα δὲ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ ἔθνους, ὅπως μορφώσῃ ἀληθεῖς Ἑλληνίδας, ἀξίας τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀποστολῆς ἐν τε τῷ στενωτέρῳ ἐκείνῳ περιβάλλοντι καὶ ἐν τῷ πλαίσιῳ τῆς εὐρυτέρας πατρίδος.

»Καὶ ὅτε συντελέσασα μακρὸν ἐκπαιδευτικὸν ἔργον ἐστράφη τὸ 1918 πρὸς εὐρυτέραν κοινωνικὴν δρᾶσιν διετήρησεν ὡς στόχον τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς τὴν τελείωσιν τῆς γυναικὸς ὡς συζύγου καὶ μητρός. Ὁ «δεκάλογος τῆς μητέρας» συνοψίζει τὴν δρᾶσίν της. Παρακολουθοῦσα τὴν γυναῖκα ἐν παντὶ ἴδρυσεν πρώτη διὰ τοῦ ἀρμοδίου τμήματος τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων τὰ «Σχολεῖα τῶν ἀναφαβήτων γυναικῶν», ὅπου παρὰ τὰ γράμματα παρέχεται καὶ

πάσα δυνατή ψυχική τροφή, άνευ τῆς ὁποίας θά ἦσαν ἀχρηστα τὰ γράμματα. Ἡ Ἐκπαίδευσις ἐβράβευσε προσφάτως τοὺς ἀγῶνας τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων πρὸς μείωσιν τῶν ἀναλφαβήτων Ἑλληνίδων. Θά ἦτο ἄδικος ἐὰν δὲν ἐβράβευε καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγῶνων τούτων.

» Πολύτιμον ὡσαύτως προσφέρει ὑπηρεσίαν ἡ Κυρία Ἄννα Τριανταφυλλίδου διὰ τοῦ τμήματος τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων τοῦ Λυκείου, ὅπου κρατύνεται ἡ πίστις καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸν ἀληθῆ ἐθνικὸν βίον καὶ τὰ ἀσάλευτα θεμέλια τοῦ πατριωτικοῦ οἰκοδομήματος.

« Ὑπῆρξεν πρὸς τούτοις ἐνθερμὸς ὑποστηρικτῆς τοῦ παιδικοῦ κινήματος κινήματος, τῶν σχολικῶν κήπων, τῶν παιδικῶν ἀναγνωστηρίων, ἐξέδωκε μετὰ τῆς Κυρίας Μ. Μομφερράτου τὴν «Παιδικὴν Ζωὴν», ἔδρουσε κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον τὸ σωματεῖον «Ψυχαγωγία τοῦ στρατιώτου» καὶ ἐν γένει ἀνέπτυξε δρᾶσιν, ἡ ὁποία τὴν ἐξαίρει εἰς ἀνωτέραν περιωπὴν.

» Ἡ Ἐκπαίδευσις τιμῶσα τὴν διαπρεπῆ καὶ μετριοφρονα ταύτην Ἑλληνίδα, τὴν τσαῦτα πράττουσαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος παρέχει τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς πρὸς τὰς σημαντικὰς ταύτης ὑπηρεσίας, ἀλλὰ καὶ χαίρει διότι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς τιμᾶ γόνον τῆς πόλεως ἐκείνης, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἐν χαλεποῖς καιροῖς ἐθνικὴ ἀκρόπολις καὶ συνεδέθη στερρῶς μετὰ τῆς νέας Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Αἱ Σέρραι δύνανται νὰ εἶναι ὑπερήφανοὶ διὰ τὴν τιμωμένην σήμερον γνησίαν Ἑλληνίδα, ἡ ὁποία ὡσαύτως ὑπερηφάνως φέρει χωρὶς νὰ κάμπηται τὸ θάρρος τῆς εὐγενείας τῆς γενεατείας.

» Ἡ Ἐκπαίδευσις, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς μεγάλης πατρίδος, γηθόσυνος χαιρετίζει τὰ παραδείγματα ταῦτα καὶ προβάλλει ταῦτα πρὸς μίμησιν, διότι ἡ ὀρθὴ καὶ πεφωτισμένη πορεία τῆς γυναικὸς ἀποτελεῖ σημαντικώτατον παράγοντα τοῦ ἐθνικοῦ καὶ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος»¹.

Ἡ πανηγυρικὴ αὐτὴ ἐπιβράβευσις τῶν πολυετῶν ἀγῶνων καὶ ἀποστολικῶν μόχθων τῆς ἐθνικῆς ἐμψυχώτριας καὶ φλογερῆς Σεραφείας πατριώτισσας προκάλεσε μεγάλο ἐνθουσιασμό καὶ στὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων, «διότι ἡ ἀναγνώρισις πάσης ἐργασίας συντελεσθείσης ἐντὸς τοῦ Λυκείου ἀντανακλᾷ καὶ εἰς αὐτό». Τὰ μέλη του ἔσπευσαν νὰ διοργανώσουν μιὰ σεμνὴ συγκέντρωσι γιὰ νὰ συγχαροῦν τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου. Τὴν προσφώνησε μὲ

1. Πρακτικὰ τῆς Ἐκπαίδευσις Ἀθηνῶν, τεῦχος 1938, σελ. 254-255.

συγκινητικά λόγια ἡ ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου Εἰρ. Νικολαΐδου, πού υπέμνησεν ὅλη της τῆ σοβαρῆ ἐργασία στό Λύκειο.

Κατόπιν ὠμίλησεν ἡ Μ. Μομφερράτου :

«Ὅταν ὁμιλῆ κανεῖς διὰ τήν κ. Τριανταφυλλίδου, εἶπε, δέν ἔμπορεῖ νά μή ἀναφέρῃ τήν ἐξαιρετικήν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς

Ἡ Βασίλισσα Φρειδερίκη, ἡ Πριγκήπισσα Εἰρήνη (ἀδελφή τοῦ Βασιλέως), ἡ Πριγκήπισσα Μαρία (Βοναπάρτου) τοῦ Γεωργίου, ἡ Βασιλομήτωρ Ἑλένη τῆς Ρουμανίας, εἰς μίαν ἐπίσκεψίν των εἰς τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», μαζί με τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου.

της, τὴν ἀπέραντον καλωσύνην, ἡ ὁποία τὴν κάμνει νά ξεχνᾷ ὅλα τ' ἀγκάθια πού ἀπῆντησε εἰς τὸν δρόμον της καὶ τὰ πικρὰ κεντήματά των. Ἴσως ν' ἀντλή τὴν ἐπιείκειαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν καθημερινὴν συναναστροφὴν μετὰ τὰ θεῖα πνεύματα τοῦ Ὁμήρου καὶ

τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Πινδάρου καὶ τοῦ Αἰσχύλου, διότι μαζί τους ζῆ περισσότερον παρὰ μὲ ἡμᾶς. Διὰ τὰς χιλιάδας κορίτσια ποὺ ἐπέρασαν ἀπὸ τὸ σχολεῖον τῆς ἡ κ. Τριανταφυλλίδου — ἂν καὶ δὲν ἔγινε ποτὲ μητέρα — εἶχε πράγματι μητρικὴν καρδίαν καὶ ὅλαι αὐταὶ αἱ παλαιαὶ μαθήτριά μ' εὐγνωμοσύνην καὶ συγκίνησιν ἐνθυμοῦνται τὰ χρόνια ποὺ ἐπέρασαν κοντὰ τῆς καὶ αἰσθάνονται γι' αὐτὴν ἀπεριόριστον ἀφοσίωσιν. Τὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου διακρίνει ἀκόμη πρωτοφανῆς μετριοφροσύνη, ἡ ὁποία τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ ἀρριβισμού καὶ τῆς αὐτοδιαφημίσεως τὴν ἐκράτησε μακρὰν τῆς κινήσεως, ἀφοσιωμένην ἐντελῶς εἰς τὰ ἰδανικὰ τοῦ Λυκείου Ἑλληνίδων, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου θυσιάζει ὅλον τῆς τὸν καιρὸν, ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις, ὅλην τῆς τὴν δημιουργικότητα. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ μέλη τοῦ Λυκείου τὴν περιβάλλουν ὄχι μόνον μὲ τὸν σεβασμὸν καὶ μὲ τὸν θαυμασμὸν ποὺ ἀξίζει ἡ ἀνωτέρα προσωπικότης τῆς, ἀλλὰ καὶ μὲ ἀληθινὴν στοργὴν καὶ ἀγάπην. Καὶ γι' αὐτὸ σήμερα συμμερίζονται τὴν χαρὰν τῆς καὶ ὑπερηφανεύονται διὰ τὴν τιμὴν ποὺ τῆς ἔγινε καὶ ἡ ὁποία ἀντανακλᾷ εἰς ὀλόκληρον τὸ Λύκειον»¹.

Στὴν ἴδια συγκέντρωσι διαβάστηκε κι' ἓνα θερμὸ συγχαρητήριο γράμμα τοῦ τότε διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἀλησμόνητου Ἀλεξάνδρου Φιλαδελφῆος:

«... Εἰς ταῦτα προσέρχομαι καὶ ἐγώ, συνεχίζει ὁ Φιλαδέλφης, ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἵνα ἐξάρω τὴν βαθεῖαν ὑμῶν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας καὶ τὰς πολυετεῖς σας διδασκαλίας καὶ διαλέξεις περὶ τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ πεζογράφων, μὲ τὰς ὁποίας ἐγαλουχήσατε καὶ ἐφωτίσατε γενεὰς ὅλας Ἑλληνίδων. Ἄς ἀναγραφῆ λοιπὸν μὲ χρυσᾶ γράμματα τὸ ἐνδοξὸν ὄνομά Σας εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων».

Ξεσηκωθήκανε καὶ οἱ Ἀρσακειάδες. Διωργάνωσαν μὲ τὴ «Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία» τους μιὰ ἐπιβλητικὴ ἑορτὴ στὸ Ἀρσάκειο Ψυχικοῦ, στίς 11 Ἀπριλίου 1938, πρὸς τιμὴν τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, τῆς «παλαιότερας κατ' ἀρχαιότητα καὶ πρώτης κατὰ τὴν ἀξίαν Ἀρσακειάδος»².

1. «Δελτίον Λυκείου Ἑλληνίδων», τεῦχος 2ον τοῦ Ἀπριλίου 1938, σελ. 4.

2. Τὸν χαρακτηρισμὸν αὐτὸν παρελάβαμεν ἀπὸ ἓνα ἔγγραφο τῆς «Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας» τῆς 8-12-1956, ποῦ τὸ ὑπογράφει ὁ πρόεδρος τῆς ἀκαδημαϊκῆς Π. Πουλίτσας.

Μετὰ τὴν εἰσήγησι τῆς Ἄν. Γιαννοπούλου, διευθύντριας τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, ὠμίλησεν ἡ καθηγήτρια Ἄγ. Νικοκάβουρα, ποῦ ἐγκωμίασε τὸ πολὺπλευρο ἔργο τῆς τιμωμένης, τῆς ὁποίας ἐτόνισε τὴν «ἀπεριόριστον ἀγάπην πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὸ παιδί» καὶ τὸν «δυνατὸν παλμὸν διὰ τὴν ἀγαπημένην πατρίδα», καὶ «ὅτι ἔχομεν πραγματικὰ ἐνώπιόν μας τὴν σύγχρονον Ἑλληνίδα, πρὸς τὴν ὁποίαν ὀφείλεται ἡ πανελλήνιος εὐγνωμοσύνη».

Καὶ κατέληξε :

«Ἄλλ᾽ ἡ ἀποστολὴ τῆς κ. Τριανταφυλλίδου δὲν ἐτελείωσεν.

Ἐνα ἔργον τόσον εὐρὸ καὶ πλούσιον εἰς ἐνεργητικότητα καὶ χειμαρῶδες εἰς ἐκδήλωσιν ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ περιορισθῇ εἰς χρονικὰ ὅρια. Ἡ ὁρμὴ ποῦ κινεῖ τὴν ζωτικότητά της ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι αὐτόχρομα νεανική.

» Ἡδὴ ἐργάζεται ἀκαταπονήτως διὰ τὴν Πανελλήνιον Ἐνωσιν Γυναικείων Σωματείων, εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν Ἐθνικῶν Παραδόσεων, ἡ ὁποία θὰ ἐπιστεγάζῃ τὸ ὅλον οἰκοδόμημα τῆς τεραστίας αὐτῆς κοινωνικῆς ἐργασίας»¹.

Δὲν μπορούσαν, βέβαια, νὰ μείνουν ἀδιάφοροι καὶ οἱ συμπατριῶτες τῆς βραβευθείσης, οἱ Μακεδόνες τῶν Ἀθηνῶν, οἱ ὁποῖοι συγκινήθηκαν βαθειὰ ἀπ' τὴ μεγάλη τιμὴ, ποῦ ἔγινε στὴν ἐξαίρετη Μακεδόνισσα. Μὲ τὴν πρωτοβουλία τοῦ Συλλόγου Ἀνατολικομακεδόνων «Ὁ Φίλιππος» διοργανώθηκε μιὰ ὠραία «φιλολογικὴ συγκέντρωσις» στὶς 8 Μαΐου 1938, στὴν αἴθουσα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Στὴν εἰσήγησί του ὁ πρόεδρος τοῦ Συλλόγου² δικηγόρος κ. Ἀστέριος Χατζηδίνης ἀναφέρθηκε, στὸ τέλος, στὴ μεγάλη ἀγάπη τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου γιὰ τὴ Μακεδονία :

«Τὴν ἀγάπην καὶ λατρείαν της πρὸς τὴν Μακεδονίαν, εἶπε, μεταδίδει πρὸς πάντα πλησίον της, εἰς πᾶν βῆμα της. Εἰς πᾶσαν στιγμὴν καὶ εὐκαιρίαν ὑμνεῖ τὴν Μακεδονίαν καὶ προκαλεῖ ἐνθουσιασμὸν ἀκράτητον ὑπὲρ ταύτης.

» Εἰς τὰς διαλέξεις της, εἰς τὰ Συνέδρια, εἰς τὰς Ὄργανώ-

1. Μέσα στὸ πλούσιο πρόγραμμα τῆς ἑορτῆς ἦταν καὶ ἓνα ποίημα τῆς μαθητρίας Γυμνασίου Λυδίας Αὐλωνίτου, μὲ τίτλο «Πρὸς τὴν Μεγάλην Ἀδελφὴν μας Καν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου», ποῦ τὸ ἀπήγγειλεν ἡ Αὔρα Διαμαντίδου. Τὸ ποίημα αὐτὸ δίνει ὠραῖο χαρακτηρισμὸ τῆς «τετιμημένης Πρωτάνεως τῶν Ἀποφοίτων Ἀρσακειάδων».

2. Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου ἦταν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς ὁ ἱατρὸς χειρουργὸς κ. Νίκος Τσίμπας, βουλευτὴς Δράμας (ἀπὸ τὴν Ἀλιστράτη).

σεις, μέσα εις τὰς ἀπειραριθμούς ἀπασχολήσεις της, ἔχει τὸ βλέμμα της διαρκῶς φιλοστόργως ἐστραμένον πρὸς τὴν εἰκόνα τῆς γενετέρας της καὶ ὀμιλεῖ, γράφει, πράττει διαρκῶς ὑπὲρ ταύτης.

» Κατὰ δὲ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1923 ἐν διαλέξει της, ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ «Παρνασσοῦ», ὑπὲρ τῶν σεισμοπλήκτων τῆς Χαλκιδικῆς μὲ θέμα «Ἡ Μακεδονία», ἐμπνευσμένη ἀπὸ φλογερὸν πατριωτισμὸν, περιεστράφη περὶ τοὺς θρύλους, τὰς παραδόσεις, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τῆς παλαιᾶς καὶ συγχρόνου Μακεδονίας, ἀποδείξασα πλήρως τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ἀκραιφνῆ ἑλληνικότητα τῆς χώρας.

» Ἄοκνος καὶ ἐνθουσιώδης σπεύδει νὰ βοηθήσῃ τοὺς Μακεδόνας καὶ τὴν Μακεδονίαν, συνιστῶσα ἐπιτροπὰς καὶ μετέχουσα τοιούτων διὰ κάθε ἀνάγκην αὐτῶν μετὰ ἀπὸ καταστροφᾶς ἢ θεομηγνίας. Πρῶτη μεταξὺ τῶν κυριῶν ὀργανῶν φιλανθρωπικὰς συγκεντρώσεις ὑπὲρ τῶν θυμάτων ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Στρυμόνος καὶ συντελεῖ εἰς τὴν γενναίαν ἐνίσχυσιν τῶν πλημμυροπλήκτων. Τὰ θύματα τῶν καταστροφῶν τῆς Χαλκιδικῆς ἀπορροφοῦν δλόκληρον τὴν σκέψιν καὶ τὴν φιλόστοργον μέριμνάν της καὶ τὴν βλέπομεν μεταξὺ τῶν Ἐπιτροπῶν πρὸς συλλογὴν ἐράνων νὰ ἐργάζεται ἀκαταπονήτως διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῶν παθόντων. Τέλος σοβαρὰ καὶ πολῦτιμος ὑπῆρξεν ἡ συμμετοχὴ της εἰς τὸ ἐθνικὸν ἔργον τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας, τὴν ὁποίαν ἴδρυσεν ὁ ἀείμνηστος Ἀντώνιος Χρηστομάνος.

» Δὲν δύναμαι δέ, ὡς Μακεδὼν καὶ ἰδιαιτέρως ὡς Σερραῖος, νὰ μὴ ὑπογραμμίσω ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα γεγονότα τῆς μεγάλης αὐτῆς προσπαθείας ὑπὲρ τῆς Μακεδονίας, τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1913 ἀναληφθεῖσαν παρ' αὐτῆς πρωτοβουλίαν διὰ τὴν ὀργανωσιν ἐράνων ὑπὲρ ἡμῶν τῶν Μακεδονοπαίδων τῶν πόλεων Σερρῶν, Νιγρίτης καὶ Δοξάτου.

» Αἰσθανομένη βαθύτατα τὰς ταλαιπωρίας καὶ τὰς στερήσεις μας, συμπάσχουσα μαζὺ μας ἔστω καὶ μακρὰν εὐρισκομένη, διεργηγεύει τὸν πόνον μας καὶ προκαλεῖ τὴν πανελλήνιον συγκίνησιν ἀρχίζουσα τὰς προσπαθείας της ἀπὸ τὰς μαθητρίδας διὰ μιᾶς ἐκκλήσεως, ἱερᾶς δι' ἡμᾶς.

» Τὴν ἀπέραντον μὀρφωσίν της, τὸν ἐνθουσιασμὸν της καὶ τὴν ζωτικότητά της, διέθεσεν ἀφθόνως διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου της. Πατρίς, Μακεδονία, οἰκογένεια, μητέρα, παιδί, ἰδοὺ ποῦ ἔτεινε τὸ ἔργον της, ἰδοὺ τὸ Πάνθεον τῆς πίστεως τῆς πραγματικῆς Ἑλληνίδος, τῆς τελείας γυναικός, τῆς Μεγάλης Σερραίας κ. Ἄννας Τριανταφυλλίδου! ».

Κατόπιν ὠμίλησεν ὁ ἱστορικός συγγραφεὺς κ. Πέτρος Πέννας, δικηγόρος, γιὰ «τὸ ἔργον τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου». Στὸ τέλος τῆς ὁμιλίας του ἀνέφερε τὴν νοσταλγία τῆς τιμωμένης γιὰ τὴν ἰδιαίτερή της πατρίδα, τὰς Σέρρας, πὺ ὑπῆρξεν πάντα ἀκρόπολις κι' ἐστία τῶν γραμμάτων.

«Ἀφ' ἧς ἐποχῆς, ἐτόνισεν ὁ κ. Πέννας, ἡ πολυσχιδῆς καὶ ποικιλόμορφος δράσις της δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν κ. Ἄνναν Τριανταφυλλίδου νὰ ἀπομακρύνεται εὐκόλως τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δὲ ἀνάγκη τῆς παρακολουθήσεως τῆς ἐν γένει ἐκπαιδευτικῆς καὶ μορφωτικῆς κινήσεως ὠδήγουν συχνὰ τὰ βήματά της κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας πρὸς τὰς Εὐρωπαϊκὰς πρωτευούσας, αἱ Σέρραι ἐλαχίστας μόνον φορὰς ἐδέχθησαν τὴν ἐπίσκεψίν της. Καὶ θὰ ἐνόμιζεν κανεὶς ἀσφαλῶς, ὅτι κατόπιν τούτου, ἡ ὥραία πατρίς, τὴν ὁποῖαν ἄφησεν, ἐξορμῶσα πρὸς εὐρύτερους ὁρίζοντας, θ' ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν μίαν ἀπλῆν σκιὰν ἀναμνήσεως.

» Ὅσοι ἐγνώρισαν ἐκ τοῦ πλησίαν τὴν κ. Ἄνναν Τριανταφυλλίδου καὶ ηὐτύχησαν νὰ ἀπολαύσωσι τὴν γοητεῖαν τῆς ὁμιλίας της, θὰ ἀντελήφθησαν πόσον μία τοιαύτη κρίσις θὰ ἦτο ἄδικος καὶ σφαλερά. Διότι ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρετε, κατὰ τὴν συζήτησιν μαζύ της, τὸ ὄνομα τῶν Σερρῶν, διὰ νὰ ἀντιληφθῆτε, ὅτι αἱ Σέρραι τὴν ἀκολουθοῦν παντοῦ καὶ ὅτι εἰς οἶονδῆποτε περιβάλλον καὶ ἂν εὐρίσκεται, δὲν ζῆ παρὰ μὲ τὴν ἔντονον αἰσθησιν, τὴν θαυταῖαν ἀγάπην πρὸς αὐτὰς καὶ μίαν ἀθεράπευτον νοσταλγίαν. Καὶ τότε πρόσωπα καὶ πράγματα τοῦ ὥραίου παρελθόντος ζωντανεύουν ὅλα πρὸ τῶν ὀμμάτων σας, καὶ εὐχαρίστως δέχεσθε νὰ περιπλανηθῆτε ἐπὶ ὥρας μαζύ μὲ αὐτὴν, ἀνὰ τὰ λιθόστρωτα τῆς καταστραφείσης πλέον Βυζαντινῆς Πολιτείας.

» Ὅσοι τὴν παρηκολούθησαν ὁμιλοῦσαν, ἢ μᾶλλον διδάσκουσαν, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν προεδρείαν της τμήμα τῶν Ἐθίμων καὶ Παραδόσεων τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, τὴν ἤκουσαν μὲ ἐπιμονὴν νὰ ζωντανεύῃ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα πρὸ παντὸς τῆς ἰδιαίτερας της πατρίδος, ὅπου ἡ Βυζαντινὴ, παράδοσις καὶ ὁ κοινωνικὸς ρυθμὸς διετηροῦντο περισσότερον ἀγνά. Καὶ ὅσοι ηὐτύχησαν νὰ ἀναγνώσουν τὴν σειρὰν τῶν ἠθογραφικῶν διηγημάτων, τὰ ὁποῖα ἐδημοσίευσεν εἰς διάφορα περιοδικά, θὰ ἴδουν, ὅτι δὲν ὑπάρχει διήγημα, τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπόθεσις νὰ μὴ ἔχη ληφθῆ ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Σερραϊκοῦ μικροκόσμου καὶ νὰ μὴ λαμβάνῃ χώραν εἰς ἓνα ἀπὸ τὰ γνῶριμα καὶ χαρακτηριστικὰ μέρη τῶν Σερρῶν».

Τελευταία ανέβηκε στο βήμα η Ξανθίππη Βακαρέλλη, καθηγήτρια. Το θέμα της ομιλίας της ήταν η "Αννα Τριανταφυλλίδου ως παιδαγωγός.

«Αφροσιώθηκε στη μόρφωση της γυναίκας, είπε, την εποχή που επικρατούσε η αντίληψη, πώς για να θεωρηθῆ μορφωμένη μιὰ γυναίκα, ἔφτανε νὰ μπορῆ νὰ γράφῃ χωρὶς ὀρθογραφικὰ λάθη. Τὸ σχολεῖο της εἶχε σὰν θεμελιώδη ἀρχή: ἴδια ἀγωγή καὶ μόρφωση στ' ἀγόρια καὶ κορίτσια. Ἡ "Αννα Τριανταφυλλίδου, γυναίκα αὐτῆ, πόνεσε γιὰ τὴν κατάντια τῆς γυναίκας καὶ τὴν ἀμορφωσιὰ καὶ ἀφιέρωσε καὶ ἀφιερώνει ὅλη της τὴ ζωὴ γιὰ νὰ ἀνέβῃ τὸ πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο τῆς γυναίκας. Πίστευε πὼς μόνο σὰν ἐμπιστευτοῦμε τὴ νέα γενεὰ σὲ χέρια μορφωμένων μητέρων, θὰ ἀνεβάσουμε τὴν ἔθνικὴ μας στάθμη. Ζοῦσε τὴ μειονεκτικὴ θέση τῆς γυναίκας καὶ ἤθελε νὰ ἐνισχύσῃ ἠθικὰ τὸ γυναικεῖο κόσμο, νὰ κάμῃ ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀξία του, νὰ παύσῃ συνειδητὰ καὶ ὑποσυνειδητὰ νὰ τὸν πιέζῃ τὸ συναίσθημα τῆς κατωτερότητος. Γι' αὐτὸ εἶχεν ἐγκαινιάσει μιὰ σειρὰ ἀπὸ διαλέξεις γύρω ἀπὸ τὶς κορυφαῖες Ἑλληνίδες, πὺ στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων ξεπέρασαν τὴν ἐποχὴ τους καὶ ἀποδείχτηκαν πραγματικὰ ἰσάξιος μὲ τὸν ἄνδρα. Ἔσπασε τὴν πρόληψη καὶ χάραξε καινούργιους δρόμους στὴ γυναικεῖα μόρφωση καὶ κατάρτηση. Τὸ σχολεῖο της ἦταν μιὰ πραγματικὴ ἄσση μέσα στὴν ξηρότητα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Προσπάθησε νὰ δώσῃ ὅ,τι διψάει ἡ ἀνθρωπίνῃ ψυχῇ, ἱκανοποίησε, ὅσο ἦταν δυνατὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ της, τὶς ἀνησυχίες πὺ γεννιοῦνται αὐθόρμητα καὶ αὐτόματα μέσα στὶς ζωντανὲς νεαρὲς ψυχές.

»Ἡ παιδαγωγικὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ δράση τῆς "Αννας Τριανταφυλλίδου, συνέχισεν ἡ Βακαρέλλη, δὲν περιορίσθηκε μόνο στὴν καθαυτὸ σχολικὴ ἐργασία· πρόσεξε ὅλους τοὺς παράγοντας πὺ ἔχουν ἐπίδραση στὴ διάπλαση τῆς ψυχῆς τοῦ παιδιοῦ. Θέατρο, κινηματογράφο, παιδικὲς βιβλιοθῆκες, παιδικὰ ἀναγνωστήρια. Πράγματα πὺ μόνον ἓνα ἀνήσυχο παιδαγωγικὸ μυαλὸ μὲ δλοκληρωμένη ἐπιστημονικὴ κατάρτηση μπορεῖ νὰ συλλάβῃ. Καὶ σῆμερα ἀκόμα συνεχίζεται ἡ φωτισμένη παιδαγωγικὴ της δράση».

Καὶ κατέληξε:

«Γιὰ ὅλα αὐτὰ, γιὰ τὴ θυσία μιᾶς ζωῆς δλόκαιρης στὸ βωμὸ τοῦ πιδ ὑψηλοῦ ἰδανικοῦ, πὺ εἶναι ἡ μόρφωση τῆς νέας γενεᾶς, ἡ "Αννα Τριανταφυλλίδου δὲν ζήτησε τίποτε, οὔτε δόξες, οὔτε τιμές, ἀθόρυθα περνάει ἀνάμεσά μας, δουλεύει ἀκούραστη καὶ πιστὴ ἰέρεια. Ἡ ἀπλῆ αὐτῆ τιμητικὴ γιορτῆ εἶναι μιὰ σεμνὴ προ-

σφοδρά ἐκ μέρους τῶν Μακεδόνων στή μεγάλη συμπατριώτισσά τους, γιὰ τὴν ὁποία εἶναι ὑπερήφανοι. Μὰ γιὰ τὴν ἀνώτερη αὐτὴ γυναῖκα δὲν εἶναι ὑπερήφανες μονάχα οἱ Σέρρες καὶ ἡ Μακεδονία, εἶναι ὑπερήφανη ὅλη ἡ Ἑλλάδα. Τὸ παράδειγμά της ὑψώνεται σὰν ἕνας λαμπρὸς φάρος, ποὺ φωτίζει καὶ θὰ φωτίζῃ κάθε ψυχὴ Ἑλληνικὴ στὸ δρόμο τοῦ Ὁραίου, τοῦ Μεγάλου, τοῦ Ἀληθινοῦ».

Συγκινημένη ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἀντιφώνησε μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ αὐτὴν γλαφυρότητα ὕφους. Ἡ ὁμιλία της συγκίνησε ὅλους βαθεῖα. Δὲν ἦταν μόνον ἕνας σύντομος ἀπολογισμὸς τῆς πολυσχιδοῦς της δράσεως. Ἦταν καὶ μιὰ ἐξομολόγησι.

Παραθέτουμε ἐδῶ τὴν ἱστορικὴ ὁμιλία της. Ἔχει τὴ θέσι της — στὰ κύρια σημεῖα — καὶ στὴν νεώτερη Ἱστορία τῶν Σερρῶν. Καὶ πρέπει ν' ἀποτελῇ κειμήλιο γιὰ κάθε Σερραῖα, γιὰ κάθε Μακεδόνισσα γυναῖκα καὶ παράδειγμα γιὰ ὅλες τὶς Ἑλληνίδες.

Ἄφοῦ εὐχαρίστησε ἡ Μεγάλη Μακεδόνισσα τοὺς διοργανωτὰς τῆς ἑορτῆς, τοὺς ἐκλεκτοὺς ὁμιλητὰς καὶ ὅλους ὅσοι μὲ τόση ζεστὴ προθυμία ἔσπευσαν ἐδῶ γιὰ νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸν τιμητικὸν ἑορτασμόν, δεικνύοντες μὲ τὴν εὐγενῆ αὐτὴν προθυμίαν, ὅτι δὲν ἀφίνει ἀσυγκίνητη τὴ ψυχὴ τους «οἰασδήποτε φύσεως ἐθνικὴ ἐνέργεια, ἔστω καὶ ἡ ἀσθενεστέρα», ὡς ἡ ἰδικὴ της, συνέχισε :

«Πρέπει νὰ ὁμολογήσω, ὅτι ἡ ἰδέα ἐνὸς τοιοῦτου ἑορτασμοῦ ὁποῖος ὁ σημερινός, μὲ ἐστενοχώρησε κάπως : νὰ ἀπασχολῇ κανεὶς μὲ τὸ ἄτομόν του καὶ τοὺς στενοτέρους ἔτι τῶν φίλων του, δὲν εἶναι πρᾶγμα ποὺ δίδει ἄνεσιν, καὶ ἀντέτεινα εἰς αὐτὸ ἀρχετὰ. Ἄλλ' ἡ εὐγενικὴ ἐπιμονὴ τῶν σχόντων τὴν ἰδέαν, καὶ πρὸ πάντων ἡ σκέψις, ὅτι εἰς τὸ πρόσωπόν μου ἐπρόκειτο νὰ τιμηθῇ ἡ Μακεδόνισσα, κατίσχυσαν ὅλων μου τῶν δισταγμῶν. Διότι, ἂν δικαιούμαι εἰς κάποιον τίτλον τιμῆς, αὐτὸς ἀναμφιβόλως εἶνε ὁ τίτλος τῆς «Μακεδόνισσας». Εἶνε ἡ εὐκαιρία καὶ εἶμαι εὐτυχής, ὅτι ἤμπορῶ σήμερον νὰ τὸ διακηρύξω κάπως ἐπισημότερον ὅτι, μολονότι ἐκ τῶν 53 ἐτῶν τῆς δράσεώς μου 4 μόνον ἀφιέρωσα εἰς τὴν ἰδιαιτέραν Πατρίδα μου, τὰς Σέρρας, εἶμαι εὐτυχής δυναμένη νὰ διακηρύξω ἐν τούτοις, ὅτι νοερῶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔλειψα ἀπὸ τὴν προσφιλεῖ μοι γενέτειραν, Ἐπὶ πᾶσι πάντοτε αὐτὴ ἡ ἱερωτέρα μου ἀγάπη, ὁ βαθύτερός μου πόνος. Μικρὰν ἀκόμη κόρην, μαθήτριαν τοῦ Ἀρσακείου, ὅπου ἐπὶ πενταετίαν ἔζησα ὡς ἐσωτερικὴ, μὲ συνεκλόνιζεν ἐκ βάθρων ἡ ἀνάμνησίς της, καὶ ἤθελα ὅλοι νὰ ξεύρουν τὰς εὐμορφίας της. Δυ-

στυχῶς, καὶ τὸ ὄνομά της, εἰς τὰ χρόνια ἐκεῖνα, ἦτο ἄγνωστον εἰς τὰς πλείστας τῶν νεαρῶν συντρόφων μου, καὶ αὐτὸ ἐπλήγωνα βαθύτατα τὴν παιδικὴν μου ψυχὴν.

» Μὲ ποῖαν ζέσιν, μὲ ποῖον ἐνθουσιασμὸν ἐπεδόθη ἐν εἰς τὸ νὰ καταστήσω προσφιλὲς τὸ ὄνομα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος μου καὶ τῆς Μακεδονίας γενικώτερον, ὅταν τῷ 1890 ἐπέστρεφα εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ἐγκατασταθῶ ὀριστικῶς πλέον! Ἦμην ἤδη εἰς θέσιν νὰ δράσω, ὅπως ἐγὼ ἐνόμιζα καλύτερον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς, καὶ ἡ σκέψις αὐτῆ μου ἔδιδε δύναμιν ἀφάνταστον. Μέσα εἰς τὸ ὄλον ἐκπαιδευτικὸν ἔργον μου τοῦ καιροῦ ἐκείνου, αὐτὴ ἦτο ἡ προσφιλεστέρα τῶν φροντίδων μου· εἶχε καταντήσει ἡ ὥραία μικρὰ φύχισίς μου τὸ νὰ κάμνω προσυλήτους μεταξὺ τῶν μαθητριῶν μου εἰς τὴν ἱερὰν ἰδέαν τῆς Μακεδονίας. Ἐπωφελοῦμην καὶ τῆς μᾶλλον ἀσημάντου ἀφορμῆς, διὰ νὰ ζωγραφίσω τὰ φυσικὰ καὶ ἠθικὰ κάλλη τῆς Μακεδονίας μας. Καὶ ποῖαν χαρὰν, ποῖαν ὑπερήφανον ἱκανοποίησιν ἐδοκίμαζα, ὅταν αἱ προσφιλεῖς μου μαθήτριαι, αἱ ἐσωτερικαὶ ἰδίως, δέσποιναι σήμερον αἱ πλείσται ἐξέχουσαι τῆς κοινωνίας, διὰ νὰ μᾶς εὐχαριστήσουν, κάθε φορὰν τὰς διὰ τοῦ ἄσματος συνήθεις τῶν ἐσωτερικῶν μαθητριῶν ψυχαγωγίας των ἐτελείωναν μὲ τὸν «Ἕμνον τῆς Μακεδονίας» αὐτὸν ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἔψαλλαν καὶ αἱ παλαιότεραι μαθήτριαί μου εἰς τὰς Σέρρας! «ὦ προσφιλεῖς Μακεδονία, τροφὸς καὶ μήτηρ σεβαστή». Ἡ ὁδὸς Πανεπιστημίου ὁλόκληρος ἀντήχει ἀπὸ τὸ ὠραῖον καὶ μεγαλοπρεπὲς Μακεδονικὸν ἄσμα εἰς τὴν πληκτικὴν ἡσυχίαν τῶν τότε νυκτερινῶν ὥρῶν. Ἀλησμόνητα θὰ μοῦ μένουν τὰ ἔτη ἐκεῖνα. Τὸ «Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον» μας ἦτο τὸ Μακεδονικὸν Παρθεναγωγεῖον, ἔτσι τὸ ἀντελαμβάνοντο τότε μεγάλοι καὶ μικροὶ καὶ τὸ περιέβαλλον μὲ συγκινητικὴν πράγματι στοργὴν. Ἐξοῦσαμεν κυριολεκτικῶς καὶ ἐκινούμεθα μέσα εἰς ἀτμόσφαιραν Μακεδονικὴν: Ἀναγνώσματα, ὁμιλίαι, ἑορταί, ἐνέργειαι πατριωτικαὶ τῶν μαθητριῶν, ὅλα εἶχαν σχεδὸν τὴν Μακεδονικὴν σφραγίδα καὶ ἡ καρδιά μας ἀντλοῦσε, ἀπ' αὐτὴν πάλιν τὴν θερμὴν ἀτμόσφαιραν, κάθε ἡμέραν καὶ νέον θάρρος καὶ νέαν δύναμιν διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου.

«Τὸ ἐπίσημον ξέσπασμα, οὕτως εἶπεῖν, τῆς διπλῆς αὐτῆς ἐν Ἀθήναις ψυχικῆς ζωῆς μου ἔλαβε χώραν τὸν Μάρτιον τοῦ 1921 κατὰ τὸ 1ον Πανελληνιον Γυναικεῖον Συνέδριον τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων», τὸ ἀσφαλῶς εἰς λαμπρότητα μοναδικὸν ἐκεῖνο Συνέδριον, τοῦ ὁποῖου τὴν ἑναρξιν ἐτίμησαν ὁ ἠρωϊκὸς ἐκεῖνος τῆς Μακεδονίας ἐλευθερωτής, ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος μετὰ τῶν

αειμνήστων Βασιλισσῶν Ὀλγας καὶ Σοφίας καὶ ὄλων τῶν Πριγκήπων καὶ Πριγκηπισσῶν. Εἶχα ἐκλεγῆ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συνεδρίου, καὶ μετὰ τῆς Προέδρου καὶ ἐξεχουσῶν προσωπικοτήτων, καθηγητῶν Πανεπιστημίου καὶ ἄλλων ἀρμοδίων, κατηρτιζομεν τὸ πρόγραμμα τῶν σχετικῶν εἰσηγήσεων, ὁμιλιῶν καὶ ἀνακοινώσεων. Μεταξὺ ἄλλων, ἐπρόκειτο πέντε ἐκ τῶν κυριῶν τοῦ Λυκείου νὰ λάβουν ὡς θέμα τῆς ὁμιλίας των, κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου, καὶ μίαν ἐκ τῶν κυριωτέρων Ἑρωτῶν τοῦ Ἀγῶνος.

» Ποία εὐκαιρία θὰ μοῦ ἦτο μᾶλλον πρόσφορος διὰ νὰ ἐμφανίσω εἰς τὸ Πανελλήνιον τὴν μορφὴν ὄχι μιᾶς Μακεδονικῆς Ἑρωτῆδος ἀπλῶς, ἀλλὰ τὴν ὁμαδικὴν ψυχὴν τῆς Μακεδονίδος γυναικός; Καὶ λοιπὸν αὐτὸ ἔλαδα ὡς θέμα κατὰ τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τῆς ἐπισήμου ἐνάρξεως τοῦ Συνεδρίου.

» Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἐντύπωσιν ποὺ ἀφῆκε τὸ θέμα μου αὐτὸ θὰ ἦτο δύσκολον. Εἶχα βάλει ὅλην μου τὴν ψυχὴν, διὰ νὰ ζωγραφίσω τοὺς ἀγνώστους ἡρωϊσμοὺς τῶν γυναικῶν τῆς Μακεδονίας. Ὅταν ἐτελείωσα, τῶν πλείστων τὰ μάτια ἦσαν ὑγρά, καὶ ἡ μεγάλη αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἐδονεῖτο ὅλη ἀπὸ τὰς ἐνθουσιωδεστέρας τῶν ἐκδηλώσεων. Ἐγὼ ἐθριαμβεῦσα. Εἶχα δεῖξει, ὅπως ἤθελα νὰ δεῖξω ἀκριβῶς τὴν Μακεδονίδα γυναῖκα: Ὅλην τὴν ἀπλὴν ἐκείνην, ἀλλὰ τόσο ὠραίαν ἠθικῶς ψυχροσύνθεσίν της: τὴν αἰσθαντικότητά της τὴν τόσο συγκρατημένην, τὴν σῶφρονα καὶ μετρημένην ψυχικότητά της, τὴν ψυχὴν ἐκείνην, ἡ ὁποία, συνειθισμένη εἰς διαρκῆ θυσίαν καὶ εἰς ἀπάρησιν τοῦ ἑαυτοῦ της, δὲν ἔχει καὶ ἰδέαν τοῦ τί προσφέρει εἰς τὸ σύνολον, τὴν ἀπλὴν καὶ ἀξιοπρεπῆ ψυχὴν, ἡ ὁποία ὁμως γνωρίζει νὰ αἴρεται εἰς ὕψη δυσθεώρητα, ὅταν ἡ ἀνάγκη τὸ καλῆ, ὅπως τὸ ἀπέδειξεν εἰς κάθε περίστασιν, καὶ τελευταίως ἀκόμη, ὀλίγον πρὸ τῆς ἀπελευθερώσεως, ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν ἄρρενα σύντροφόν της.

» Τὴν ψυχροσύνθεσιν αὐτὴν τοῦ Μακεδόνα Ἕλληνα γνωρίζοντας ἐκ τοῦ σύνεγγυς εἰς καιροὺς παλαιότερους ὁ αἰμνηστος Ἰ. Καλοστύπης, καὶ εἰσδύσας ὅσον ἐλάχιστοι εἰς αὐτὴν ἐκ τῶν τότε ἐλευθέρων Ἑλλήνων, ἔγραψεν εἰς τὴν «Μακεδονίαν» του, εἰς τὸ παλλόμενον ἀπὸ τὸν ἱερώτερον πατριωτικὸν ἐνθουσιασμὸν σύγγραμμά του: «Λαὸς τοιοῦτος πιθανὸν νὰ μὴ ἰσοῦται πρὸς τὴν δξύτητα καὶ τὸ εὐεπίφορον εἰς ἀκρότητας συναισθημάτων καὶ πρὸς τὸ ζωηρὸν καὶ νεωτεριστικὸν καὶ εὐμετάβολον τῶν πρὸς νότον ὁμοφύλων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ θαυμάζει τις τὸ ἰσχυρὸν καὶ ἐδραῖον τῆς διανοίας, τὸ δάθος τοῦ συναισθήματος καὶ τὸν πρὸς τὰ πάτρια σιγη-

λόν, ἀλλὰ πυριφλεγῆ ἐνθουσιασμόν». Αὐτά, μεταξύ ἄλλων, ἔλεγε κατὰ τὸ 1896 ὁ ἐνθους ἐκείνος ἀπολογητῆς τῆς Μακεδονικῆς ψυχῆς καὶ τοῦ συγκρατημένου πατριωτισμοῦ τῆς, ὁ μέγας Ἑλλην πατριώτης, ὁ ὁποῖος ἔζησεν, εὐτυχῶς, διὰ νὰ ἰδῆ τὴν Μακεδονίαν, πού σὰν ἀληθῆς Μακεδὼν ἐλάτρευσε, νὰ τὴν ἰδῆ ἐλευθέραν. Ἄς δώσωμεν δόξαν τῷ Θεῷ οἱ Μακεδόνες, ὅτι τὸ θεῖον ἐκεῖνο τῆς Μακεδονικῆς ψυχῆς ὄνειρον εἶναι ἀπὸ πολλοῦ πλέον πραγματικότης.

» Ἐλευθέρα καὶ ὑπερήφανος σήμερον ἡ Μακεδονία μας δι' ὅσα τόσον περιφανῶς εἰς χρόνους ἐνδόξους παλαιότερους προσέφερον εἰς τὴν Μεγάλῃν Ἑλληνικὴν Πατρίδα, ἀλλὰ καὶ δι' ὅσα ἀκόμη ἀφανῶς καὶ ἀγογγύστως συνετέλεσεν εἰς μεταγενεστέρους καιροὺς χαλεπωτάτους, ἐπὶ αἰῶνας διαρκέσαντας, ἐλευθέρα σήμερον καὶ ὑπερήφανος ζῆ τὸ ὠραῖον ὄνειρόν τῆς, καὶ καθημερινῶς προάγεται εἰς εὐημερίαν ὑπὸ τὰς στοργικὰς πτέρυγας τῆς Μεγάλῃς Ἑλληνικῆς Πατρίδος καὶ τὴν ἀγρυπνον φροντίδα τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τῆς.

» Ἀλλὰ καιρὸς νὰ δώσω πέρας εἰς τὴν μικρὰν μου αὐτὴν ἐξομολόγησιν. Εὐγνώμων πρὸς τὸ ἀνώτατον πνευματικὸν τῆς χώρας μας Ἴδρυμα διὰ τὴν τιμὴν τῆς ὁποίας μὲ ἤξιώσεν, εὐγνώμων πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς μοι συμπατριώτας διὰ τὴν τόσον τιμητικὴν δι' ἐμὲ σημερινὴν ἐκδήλωσίν των, θὰ εἶμαι εὐτυχῆς, ἂν ὁ Θεὸς μοι ἐπιτρέψῃ νὰ δλοκληρώσω τὸ ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔταξα ἐμαυτὴν. Ἄν κατὰ τὴν μακρὰν ἐνάσκησιν τοῦ ἔργου τούτου κατώρθωσα νὰ ἐμφανίσω τὴν δυναμικότητα τοῦ γυναικείου κόσμου τῆς προσφιλοῦς Μακεδονίας μας καὶ εἰς ἄλλα ἐπίπεδα, πνευματικώτερα αὐτὰ καὶ εὐρυτέρας ἐκτάσεως, ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔδρασα, δὲν ζητῶ ἄλλην ἀμοιβὴν διὰ τὴν ταπεινὴν συμβολὴν μου, κόκκον ἄμμου ἐλάχιστον, εἰς τῆς Μεγάλῃς Πατρίδος τὸ ἱερὸν Οἰκοδόμημα»¹.

Ἔτσι σκεφτότανε ἡ Μεγάλη μας Μακεδόνισσα. Ἡ ψυχὴ τῆς πλημμύριζε ἀπὸ φλόγα πατριωτικὴ.

Ἐκτὸς ἀπ' τὶς πανηγυρικὰς ἐκδηλώσεις ποὺ ἀναφέραμε, ἡ βραβευθεῖσα ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία ἠρωΐδα μας πῆρε καὶ πολλὰ θερμὰ συγχαρητήρια γράμματα ἀπὸ καλοὺς φίλους καὶ φίλες.

1. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ὁμιλία αὐτὴ δημοσιεύθησαν στὴν «Σφαίρα» Πειραιῶς τῆς 22-6-1938, μὲ τίτλο «Μιά ὠραία καὶ ἐμπνευσμένη ὁμιλία τῆς Ἄννας Τριάνταφυλλίδου».

Πρώτη έσπευσε νά τήν συγχαρή ή εξαίρετη συμπατριώτισσά της Εὐθαλία Ἀδάμ, πρόεδρος τῶν Ζαππείδων. Ὑπέροχη κι' αὐτή Ἑλληνίδα. Καύχημα ἐπίσης τῶν Σερρῶν. Νά τὸ γράμμα της :

Ἀθῆναι 25 Μαρτίου 1938

Φίλη Κυρία Τριανταφυλλίδου,

«Σᾶς ἀπευθύνω μετὰ τῆς ἀνεψιάς μου τὰ πλέον ἐγκάρδια συγχαρητήρια διὰ τήν δικαίαν ἀναγνώρισιν καὶ ἐπιδράβουσιν ὑπὸ

Μία ἄλλη Μεγάλη Σερραία πατριώτισσα, ἡ Εὐθαλία Ἀδάμ, ἐργαζομένη στὸ γραφεῖο της εἰς τὸ Ζάππειον Παρθεναγωγεῖον Κωνσταντινουπόλεως

τῆς Ἀκαδημίας τοῦ πολυετοῦς ἐθνικοῦ καὶ μορφωτικοῦ ὕμῶν ἔργου.

» Διερμηνεὺς τῆς ἐκτιμῆσεως δλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν Ἑλληνίδων, εἰς τὰς ὁποίας ἀφιερῶσατε τοὺς ἐνθουσιασμοὺς τῆς νεότητος καὶ τὰ ὠραιότερα τῆς ψυχῆς σας ἰδανικά, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐπραξεν ἔργον δικαιοσύνης τιμῆσασα ἐπαξίως τὴν ἐνθουσιώδη ὑπέρμαχον τῶν Ἑλληνικῶν ἰδεωδῶν, τὴν ἀκάματον καὶ ἐμπνευσμένην σηματοφόρον τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ καὶ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῆς πεφιλημένης Πατρίδος.

» Ὑπερήφανοι αἱ συμπολιτιδές σας, ἀγαπητὴ Κυρία, σᾶς συγχαίρομεν ἐκ καρδίας μὲ ὄλην μας τὴν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην.
 Εὐθ. Ἀδάμ¹»

Ὁ δὲ ἐμπνευστὴς καὶ ἐκ τῶν πρωτεργατῶν τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος (1904—1908) Ἀθανάσιος Ἀργυρός, σοφὸς ἐπιστήμων καὶ λευκὸς πολιτικός, τῆς γράφει ἀπὸ τὰς Σέρρας, στίς 21 Ἀπριλίου 1938 :

«ὦ! πόση ἦτο ἡ χαρὰ μου, ὅταν τὸ ἐδιάδασα. Καὶ ἐνθουμήθηκα πὸ σᾶς ἐχαρκτήριζα πάντοτε ὡς τὸ σέμνημα καὶ τὸ καύχημα τῶν Σερρῶν. Ἡ Ἀκαδημία ἤλθε νὰ ἐπιβραβεύσῃ τὸν χαρακτήρισμόν».

Καὶ καταλήγει :

«Σᾶς συγχαίρω πολὺ ἐγκαρδίως διὰ τὴν τιμὴν πὸ σᾶς ἐκα-

1. Γεννήθηκε στὰς Σέρρας τὸ 1860. Οἱ λαμπρές της σπουδὲς στὸ Παρθενναγωγεῖο τῶν Σερρῶν τῆς ἔδωσαν τὸ 1875 ὑποτροφία τοῦ Κων. Ζάππα γιὰ τὸ Ζάππειο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πὸ τὸ τελείωσε τὸ 1879 μὲ ἐξαιρετικούς βαθμούς. Ἦταν ἡ πρώτη ἀπόφοιτος τοῦ φημισμένου αὐτοῦ τεμένου τῆς Παιδείας, γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάσθηκε «πρωτότοκος κόρη τοῦ Ζαππείου». Ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Κωνσταντινίου Ζάππας τῆς ἔδωκεν ὑποτροφία γιὰ τρία χρόνια, γιὰ ἀνώτερες παιδαγωγικὲς σπουδὲς στὴ Γενεὺ καὶ ἔπειτα στὸ Παρίσι. Τὸ 1882 ἐπέστρεψε στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ διωρίσθηκε καθηγήτρια τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ τῆς Οἰκιακῆς Οἰκονομίας στὸ Ζάππειο καὶ τὸ 1888 ἔγινε διευθύντρια τῆς Σχολῆς αὐτῆς.

Ἀνέλαβε μὲ ταπεινοφροσύνη ἡ Εὐθαλία Ἀδάμ στοὺς νεανικούς της ὄμους τὴ διεύθυνσι τοῦ τηλαυγοῦς αὐτοῦ φάρον τῆς Ἀνατολῆς μὲ τίς τεράστιες εὐθύνες. Ἄρτια ἐξωπλισμένη ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς καὶ καλύτερα ἐκπαιδευμένη ἀπὸ κάθε ἄλλη Ἑλληνίδα δασκάλα τῶν ἡμερῶν της, κατώρθωσε ὄχι μόνο ν' ἀνταποκριθῇ στὴ δύσκολη, λόγῳ τῆς ἰδιορρύθμου πολιτικῆς καταστάσεως στὴν Κωνσταντινούπολι, διεύθυνσι τοῦ Ζαππείου, ἀλλὰ καὶ νὰ αὐξήσῃ τὴ φήμη του. Ἦταν μικροκαμωμένη, ἀλλὰ μὲ πνεῦμα μαχητοῦ. Σεμνὴ καὶ μεγάλη πατριώτισσα.

Κι' ὅταν σὲ μιὰ δύσκολη ἐποχὴ τὸ Ζάππειο κινδύνεψε νὰ κλείσῃ, αὐτὴ πρῶτη ἔδωσε τὸ παράδειγμα μὲ τὴν παραίτησί της ἀπ' τὸν μισθό, τὴν ἀκολούθησαν οἱ συνάδελφοί της, καὶ μὲ ζωτικὰ οἰκονομικὰ μέτρα της τὸ Ζάππειο στάθηκε καὶ ἔγινε ἀκόμη ἰσχυρότερο ἀπ' αὐτὴ τὴ δοκιμασία.

Τὸ 1927 ὑποχρεώθηκε ἀπ' τοὺς Τούρκους ἡ Εὐθαλία Ἀδάμ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Κωνσταντινούπολι. «Ἦταν ἓνα λαμπρὸ σύμβολο τῆς Ἑλλάδος, σημειώνει σ' ἓνα ἀγγλικὸ ἄρθρο της στὴν «Hellenia» (No 18—19 τοῦ 1952) ἡ Εὐσεβία Κασάπογλου, τὸ ὁποῖο δὲν ἤμποροῦσε νὰ τὸ ἀνεχθῇ ἡ νέα τουρκικὴ πολιτικὴ κατάστασις».

Σαράντα χρόνια διέθυνε τὸ Ζάππειο. Ἐκατοντάδες μαθήτριες της μεταλαμπάδευσαν τὰ φῶτα της στίς νέες γενεές.

Τιμήθηκε μὲ πολλὰς ἑλληνικὰς καὶ ξένες τιμητικὰς διακρίσεις. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τῆς ἔδωσε (1940) τὸ βραβεῖο τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας. Κι' ὁ Βασιλεὺς τῆς ἀπένευξε τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸ τοῦ Φοίνικος (1951). Ἀπέθανε σὲ βαθεῖα γεράματα.

μεν ἡ Ἀκαδημία. Πόσον δὲ δικαιολογημένην τὴν εὐρίσκω εἶναι περιττὸν νὰ σὰς τὸ εἶπω. Ἡ χαρὰ μου εἶναι πολὺ μεγάλη διὰ τὴν εὐφημον μείαν τῶν Σερρῶν ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας».

Ἄλλὰ καὶ ὁ Τύπος, σχεδὸν ὁλόκληρος, ὑποδέχθηκε μὲ ἐνθουσιασμὸ τὴν βράβευσι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου.

Ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ὑπὸ τοῦ Βασιλέως ἀπονομῆς τοῦ παρασήμου τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Γεωργίου Α' εἰς τὴν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου. Διακρίνονται ἡ παρασημοφορηθεῖσα, ἡ πρόεδρος τοῦ Πατριωτικοῦ Ἰδρύματος κ. Λίνα Π. Τσαλδάρη πρῶην Ὑπουργός, ἡ πρόεδρος τοῦ Α. Ε. κ. Μ. Μομφερράτου, ἡ πρόεδρος τοῦ Σώματος Ἑλληνίδων Ὁδηγῶν κ. Λίνα Παπαγεωργίου, ἡ πρόεδρος τοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνίδων κ. Ἑλμίνα Παντελάκη, ἡ ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐπιστημόνων Γυναικῶν κ. Γεωργακοπούλου

Ἡ «Βραδυνή» τῆς 28 Μαρτίου, 1938 γράφει μεταξὺ ἄλλων :

«...Καὶ ὁμολογεῖται γενικῶς, ὅτι σπανίως ἐγίνε δικαιοτέρα βράβευσις ἔργου τόσης ἐθνικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίας, ὅσῃν ἔχει τὸ ἔργον τῆς βραβευθείσης. Διότι τὸ ἔργον τῆς κ. Ἄννας Τριανταφυλλίδου ὑπὲρ τῆς διαπλάσεως τοῦ χαρακτῆρος τῶν συγχρόνων Ἑλληνίδων καὶ ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς τοῦ πνεύματος τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης καὶ φιλανθρωπίας μεταξὺ αὐτῶν εἶναι ἔργον διαρκές, ἔργον ποὺ θὰ μείνη καὶ εἰς τὰς ἐπομένας γενεάς».

Ἡ ἑφημερὶς ἀναλύει ἐν συνεχείᾳ τὸ πολύπλευρο ἔργο τῆς. Μιὰ ἀκόμα ἀναγνώρισι τῶν ἐθνικῶν προσπαθειῶν τῆς.

ΝΕΕΣ ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Λίγα χρόνια μετά τὸν τελευταῖο πόλεμο, τὸ 1949, τὸ «Ἰνστιτοῦτον ἄξιοποιήσεως τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν τῆς Ἑλλάδος», εἰς εἰδικὴν συγκέντρωσιν τῆς ἀπονέμει τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον «εἰς ἐπιβράβευσιν τῶν ὑπὸ τῆς μεγάλης αὐτῆς Ἑλληνίδος ἐπιτελεσθέντος ἔργου διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν προαγωγὴν τῆς πατρίδος».

Εἶναι ἡ π ρ ὄ τ η Ἑλληνίδα, ποὺ τιμᾶται τὸν ἐπόμενον χρόνον (1950) ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν μὲ τὸ παράσημο τοῦ Ταξιαρχοῦ Γεωργίου τοῦ Α' ¹.

Ἡ νέα αὐτὴ μεγάλη τιμὴ προκαλεῖ πάλιν τὸν ἐνθουσιώδη συναγερομὸ τῶν γυναικείων σωματείων. Θέλουν νὰ πανηγυρίσουν τὴν καινούργια γυναικεία κατάκτησι στὸ πρόσωπο τῆς ἀγαπημένης τους γηραιᾶς συναγωνίστριας. Καὶ διοργανώνεται στίς 9 Μαρτίου 1950 μιὰ σεμνὴ καὶ ἐπιβλητικὴ ἑορτὴ στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», πρὸς τιμὴν τῆς προέδρου του, ὅπου «πλήθος ἐκλεκτοῦ κόσμου συνέρρευσε, διὰ νὰ συγχαρῆ καὶ ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμόν του πρὸς τὴν ὑπέροχον Ἑλληνίδα».

Πρώτῃ ὠμίλησεν ἡ ἀντιπρόεδρος Μ. Μομφερράτου, ποὺ βρῆκε μιὰ ἀκόμη εὐκαιρία γιὰ νὰ διερμηνεύσῃ τὴ μεγάλη ἀγάπη τῶν Κυριῶν τοῦ Λυκείου, τὴν ὁποίαν εἶχαν γιὰ τὴ γηραιὰ πρόεδρο :

«Μὲ μεγάλην χαρὰν εὕρισκόμεθα, εἶπε, σήμερα συγκεντρωμένοι τριγύρω σας, διὰ νὰ πανηγυρίσωμεν ἓνα εὐτυχὲς γεγονός»,

1. Τὸ σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ Πρακτικοῦ συνεδριάσεως τοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τῶν Βασιλικῶν Ταγμάτων Ἀξίας καὶ Τιμῆς ποὺ συνῆλθε στίς 18 Νοεμβρίου 1949 εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ ἀπετελεῖτο ἀπὸ τοὺς Ἀλέξην Πάλλην καὶ Ἄνδρ. Δελμούζον, Πληρεξουσίου Ὑπουργοὺς Α' Τάξεως, Δημ. Λεβίδην, Μέγ. Αὐλόρχην τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, Π. Πουλίτσαν, Πρόεδρον Συμβουλίου Ἐπικρατείας, Ἡλ. Παπαηλιοῦ, Πρόεδρον Ἀρείου Πάγου, Ἀντιστράτηγον Στυλ. Κιτριλάκην, Ὑποναύαρχον Β. Κύρην καὶ τὸν Προϊστάμενον τῆς Διευθύνσεως Ἐθιμοτυπίας Ὑπουργὸν Δημ. Βικέλαν, ὡς εἰσηγητὴν, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Ἐπὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 5836 ἐ.ἔ. προτάσεως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ἐξαιρετικῶς γνωμοδοτεῖ ὁμοφώνως ὑπὲρ ἀπονομῆς τοῦ Σταυροῦ Ταξιαρχῶν τοῦ Β. Τάγματος Γεωργίου τοῦ Α' εἰς τὴν Καν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου, ἐξέχουσαν Ἑλληνίδα διὰ τὴν ἀπὸ ἐξηκονταετίας καὶ πλέον ὑπέροχον ἐθνικὴν δρᾶσιν καὶ μιαν ἐκ τῶν πρώτων ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἀξιῶν τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος».

τὸ ὁποῖον ἔρχεται ἔπειτα ἀπὸ τόσας δοκιμασίας, ἔθνικὰς καὶ ἀτομικὰς σας, νὰ χύσῃ κἄποιον βάλαμον εἰς τὴν πικραμένην καρδίαν σας.

«Ἡ ἀναγνώρισις καὶ ἀνταμοιβὴ τῶν κόπων σας καὶ τῶν θυσιῶν σας ὑπὲρ τῆς Πατρίδος εἶναι κάτι ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ «κάλιο ἀργὰ παρά ποτέ».

«Μᾶς εἶπατε προχθές, ὅτι σᾶς συγκινεῖ ἡ ἀγάπη μὲ τὴν ὁποῖαν σᾶς περιβάλλομεν. Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη αὐτή, φυσικὴ καὶ αὐθόρμητος, εἶναι ἀπλή ἀνταπόδοσις. Σᾶς ἀγαποῦμε, Κυρία Πρόεδρος, διότι εἴσθε μία ἐξαιρετικὴ γυναῖκα, ἡ ὁποία ἔλον τῆς τὸν ἔλον ἀφιέρωσε εἰς τὰ ὑψηλότερα ἰδανικά.

» Σᾶς ἀγαποῦμε, διότι εἴσθε ὁ φάρος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδηγεῖ πρὸς καλὸν καὶ ὠραῖον.

» Σᾶς ἀγαποῦμε, διότι σᾶς βλέπομε νὰ θυσιάσετε καθημερινῶς ὅλας τὰς δυνάμεις σας, σωματικὰς καὶ πνευματικὰς, διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ Λυκείου, δηλαδὴ σκοποὺς ἀκραιφνῶς ἑλληνικούς.

» Σᾶς ἀγαποῦμε, διότι, εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις τὰς ὁποίας διερχόμεθα, μᾶς ἐδώσατε θαυμάσιον παράδειγμα ἀκαταβλήτου σθένους καὶ ἐγκαρτερήσεως.

» Σᾶς ἀγαποῦμε, τέλος, διότι αἰσθανόμεθα ὅτι καὶ σεῖς μᾶς ἀγαπάτε.

» Καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν εἶμαι βεβαία, ὅτι διερμηνεύω τὸ αἶσθημα ὅλων ἐδῶ τῶν συναδέλφων ὅταν φωνάζω: Ζήτω ἡ Ἄγνα Τριανταφυλλίδου. Ὁ Θεὸς νὰ τῆς χάριση πολλὰ—πολλὰ ἀκόμη ἔτη διὰ νὰ σκορπίξῃ τριγύρω τῆς τὴν δημιουργικὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας τῆς».

Κατόπιν προσεφώνησε ἡ γεν. γραμματεὺς Ἄγνη Διαμαντοπούλου :

«... Ἐκτοτε εἰργάσθητε παντοιοτρόπως διὰ τὴν ἀγαπημένην σας Μακεδονίαν καί, συνεχίζουσα τὴν ἔξοχον δρᾶσιν σας, ἐμορφώσατε σειρὰς δλοκλήρους γενεῶν Ἑλληνίδων, ἐπιδιώξασα, παντὶ σθένει, νὰ ἐνσταλάξετε εἰς τὰς ψυχὰς των τὸ ἀληθὲς θρησκευτικὸν αἶσθημα, τὴν ἀκραιφνῆ πρὸς τὴν Πατρίδα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπην καὶ τὴν προσήλωσιν πρὸς τὰς ἀθανάτους ἔθνικὰς μας παραδόσεις.

«Τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων, διὰ τὴν πραγμάτων τοῦ ἔργου τοῦ ὁποῦ εἰργάσθητε μὲ ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ὑπερέχου ψυχῆς σας, ἀπὸ αὐτῆς τῆς συστάσεώς του, αἰσθάνεται ἀληθινὴν ὑπερφηάνειαν διὰ τὴν προσγενομένην πρὸς ὑμᾶς τιμὴν, πρώτην

Από την απονομή του αργυρού μεταλλίου του «Ινστιτούτου αξιοποίησως των πλουτοπαραγωγικών πηγών της Ελλάδος» στην Άννα Τριανταφυλλίδου, η οποία κρατεί το σχετικό δίπλωμα. Επίσης διακρίνονται ο Πρόεδρος του ανωτέρω Ινστιτούτου Αλέξανδρος Φιλαδέλφους, η Μ. Μομφερράτου, η Α. Διαμαντοπούλου (1949).

φορὰν ἀπονεμομένην εἰς Ἑλληνίδα» :

Καὶ κατέληξε :

«Εἰς ἐνδειξίν τῆς ὀφειλομένης πρὸς ὑμᾶς τιμῆς, σεβαστῆ καὶ ἀγαπητῆ Κυρία Πρόεδρος, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον παρακαλεῖ νὰ δεχθῆτε, μαζὺ μὲ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ἄνθη, μίαν τοπικὴν ἐνδυμασίαν τῆς γενετείρας σας πόλεως, ὡς ἀναμνηστικὸν καὶ συμβολικὸν συγχρόνως δῶρον, τὸ ὁποῖον οἱ συνεργάτιδές σας εὐλαδικῶς καταθέτουν πρὸ τοῦ θωμοῦ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων, δι' ὑμᾶς τὴν Μεγάλην Ἱερείαν του, ἡ ὁποία, νυχθημερὸν ἐπαγρυπνοῦσα, κρατεῖ ὑψηλὰ καὶ ἀνημμένην τὴν δᾶδα τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τοῦ θωμοῦ τούτου, διὰ νὰ τὴν μεταλαμπαδεύσῃ εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεάς».

Ἐκ μέρους τῆς Ὀμοσπονδίας τῶν Διεθνῶν Λυκείων τὴν προσεφώνησε ἡ Εἰρήνη Μεταξᾶ καὶ ἐκ μέρους τῶν Γυναικείων Ὄργανώσεων ἡ πρόεδρος τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλληνίδων κ. Ἑλμίνα Παντελάκη, ἡ ὁποία τῆς προσέφερε μία ἀργυρῆ πλάκα μὲ τὴν ἐπιγραφή: «Αἱ Γυναικεῖαι Ὄργανώσεις βαθύτατα εὐγνωμονοῦσαι τὴν Ἄνναν Τριανταφυλλίδου».

Ἡ κ. Παντελάκη εἶπε μεταξὺ ἄλλων ὠραίων λόγων καὶ τὰ ἑξῆς :

«Δίκαιον ἐπιστέγασμα τῶν ἀμετρήτων κόπων μιᾶς δλοκλήρου ζωῆς, ἀφιερωμένης εἰς τοὺς τρεῖς μεγάλους καὶ βασικούς τομεῖς δράσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων στηρίζεται ἡ εὐημερία καὶ ἡ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος. Τὸ ἔργον τῆς διαπλάσεως τῆς νέας γενεᾶς, τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν ιδεωδῶν καὶ σκοπῶν, τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν. Ἡ τιμητικὴ αὐτῆ διάκρισις προκαλεῖ μέσα στὴν ψυχὴν ὄλων ἀνεξαιρέτως τῶν Ἑλληνίδων τὸ αἶσθημα τῆς βαθυτάτης ἱκανοποιήσεως καὶ ταυτοχρόνως μιᾶς ἀπέραντης καὶ ἀγνῆς ὑπερηφανείας. Μᾶς κάμετε νὰ χαίρωμεν, νὰ ἀγαλλώμεθα καὶ νὰ καυχώμεθα πὺ εἴμεθα γυναῖκες ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ».

Κατόπιν χαιρέτισαν μὲ θερμὰ λόγια ἐκ μέρους τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἑθνικῶν Δικαίων ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἀργυροκάστρου κ. Παντελεήμων, τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» ὁ κ. Πετρίδης, τῆς Φιλοδασικῆς Ἐταιρείας ὁ κ. Ἀναγνωστόπουλος καὶ ἐκ μέρους τῆς «Ἑθνικῆς Ἐνώσεως Βορείων Ἑλλήνων» (Ἡπειρωτῶν, Θρακῶν, Μακεδόνων) ὁ σοφὸς Μακεδὼν ἀκαδημαϊκὸς Ἀντώνιος Κεραμόπουλος.

Ἡ Ἐφορος τοῦ Τμήματος Τέχνης τοῦ Ἀλυκείου τῶν Ἑλληνίδων δ. Μαρία Βουκίδου φιλοτέχνησε τὴν προσωπογραφία τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, πὺ τὴν προσέφερε ὡς δῶρο. Ἡ προσωπογραφία αὐτὴ ἀναρτήθηκε τιμητικὰ στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ Ἀλυκείου.

Πολλὰ πάλιν καὶ τὰ συγχαρητήρια γράμματα, πού πήρε μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς παρασημοφορίας της ¹.

Νέα ἄρθρα καὶ ἐγκωμιαστικά σχόλια στὶς ἐφημερίδες.

Τὸ ἐπτάστιχο ἄρθρο τῆς ἐβδομαδιαίας Ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος «Ἀνεξαρτησία» τῆς 20-3-1950 (σελ. 4) μὲ τίτλο «Ἡ παρασημοφορία τῆς κ. Ἄννας Τριανταφυλλίδου—Ἐκπληκτικὴ ζωτικότης καὶ φλογερὰ ἰδιοσυγκρασία τῆς 83οῦτιδος Ἑλληνίδος» ἀρχίζει ὡς ἐξῆς :

«Ἡ Ἑλληνικὴ Πατρίδα ἐτίμησε προχθές, μὲ μίαν ἀπὸ τὶς ἀνιάτερες διακρίσεις της, μιὰ ζωὴ ἀφιερωμένη δλόκληρη στὴν ἐξυπηρέτησι τοῦ Ἔθνους, τῆς κοινωνίας καὶ τῆς μελλούσης Ἑλληνίδος μητέρας. Καμμιά ἄλλη γυναίκα δὲν ἔχει τιμηθῆ ἕως τώρα μὲ τὸν ἀνώτερο Ταξιάρχην τοῦ Γεωργίου, ἀλλὰ καὶ καμμιά δὲν ἔχει φθάσει στὴ σεβαστὴ ἡλικία τῶν ὀγδοήκοντα τριῶν ἐτῶν, χωρὶς νὰ πάψη οὔτε στιγμή νὰ ἐργάζεται, νὰ σκέπτεται καὶ νὰ δρᾷ μὲ τὴν ἴδια ὄρεξιν καὶ τὴν ἴδια ζωτικότητα, πού εἶχε, ὅταν κοριτσάκι δεκαοκτῶ χρόνων, τὸ 1886, φορτώθηκε τὶς βαρεῖες εὐθύνες τῆς ὑποδιευθυντρίας τοῦ «Ἑλληνικοῦ Παρθενολογικοῦ Σερρῶν.

»Μακεδονοπούλα ἦταν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου καὶ ἀνῆκε στὴ γενεὰ ἐκείνη πού στὴν ἐλεύθερη, μὰ περισσότερο ἀκόμη στὴν

1. Ὁ πρόεδρος τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός» Ἴπποκρ. Καραβίας τῆς γράφει στὶς 6.3.1950 (Α.Π. 239) μεταξὺ ἄλλων :

«Ἡ τιμητικὴ αὕτη διάκρισις ἀποτελεῖ δικαιοτάτην ἐπιβράβεισιν εἰς τὴν διακεκριμένην Ἑλληνίδα, τὴν ἀφιερῶσαν ὅλην της τὴν ζωὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Πολιτείας, τῆς κοινωνίας καὶ τῶν γραμμάτων.

«Ὁ Σύνδεσμος Ἀποφοίτων Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας στὸ ἔγγραφό του τῆς 9)3)1950 τονίζει :

«Αἱ Ἀπόφοιτοι Ἀρσακειαδὲς υπερήφανοι διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν προερχομένην Ἄνναν Τριανταφυλλίδου, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς παρασημοφορήσεώς της, προσφέρουν εἰς τὴν νικητρίαν πολυμόχθου ἀγῶνος διὰ τὴν φυλὴν καὶ τὸ μέλλον της, διὰ τὴν θρησκείαν καὶ τὰς παραδόσεις μας, ὀλίγα ἄνθη μὲ τὰς διαπύρους αὐτῶν εὐχάς, τὸν θαυμασμόν των, τὴν εὐγνωμοσύνην των καὶ τὴν ὑπόσχεσιν μιμήσεως τοῦ εὐγενοῦς της παραδείγματος, ὡς γέρας τῆς ὠραίας της Νίκης».

Ὁ δὲ «Σύλλογος Ζαπιδῶν» καταλήγει τὸ ὑπ' ἀριθ. 316)14-3-1950 ἔγγραφό του ὡς ἐξῆς :

«Πολὺ πρὶν ἀπὸ κάθε ἐπίσημη διάκρισι, ἢ συνειδησις τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν ἔχει ξεχωρίσει τὴν ἐκλεκτὴν Μακεδόνισσα καὶ λαμπρὰν Ἑλληνίδα, καὶ εἴμεθα πολὺ εὐτυχεῖς νὰ αἰσθανώμεθα ὑμᾶς ἐμψυχωτὴν καὶ ὁδηγὸν σὲ κάθε γενικωτέρου ἐνδιαφέροντος ἐκδήλωσιν μας».

υπόδουλη Ἑλλάδα, μεγάλωνε μὲ τὸ δράμα τῆς Μεγάλης Ἰδέας, καὶ γιὰ μόνον σκοπὸ τῆς ζωῆς της εἶχε τὴν ἀφιέρωσι ὅλων τῶν σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων της στὴν Πατρίδα».

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἀπαντᾷ μὲ εὐχαριστίες στὶς προσφωνήσεις, ποὺ τῆς ἔγιναν στὴν ἑορτῆ, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς παρασημοφορίας της μὲ τὸ παράσημο τοῦ Ταξιάρχου τοῦ Γεωργίου Α' (1950).

Καὶ λίγο παρακάτω προσδέτει :

«Ὁνειρό της ἦταν νὰ δώσῃ στὶς Ἑλληνίδες νὰ γνωρίσουν τίς παραδόσεις τῆς φυλῆς τους καὶ νὰ καταλάβουν πὼς αὐτὲς εἶχαν τὸν προσορισμὸ νὰ συνεχίσουν τούτῃ τὴν παράδοσι καὶ νὰ τίς μεταλαμπαδεύσουν στὰ παιδιά τους. Ἔτσι ὑπῆρξε μιὰ ἀπὸ τίς ιδρύτριες τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» τὸ 1911 μαζί μὲ τὴν Καλλιρρόη Παρρέν, καὶ ἦταν ἐκεῖνη ποὺ ἔδρυσε τὸ Τμῆμα Μητέρων καὶ τὸ Τμῆμα Ἐθνικῶν παραδόσεων. Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Παρρέν αὐτὴ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσι τοῦ Λυκείου ὡς πρόεδρος του καὶ αὐτὴ εἶναι σήμερα ἡ ψυχὴ του καὶ ἡ φλόγα του».

Ἀργότερα (Ἰούλιον 1950) ὁ Βασιλεὺς ἀπονέμει στὴν παλαιὰ του δασκάλα τὸν Ἀνώτερον Ταξιάρχην τοῦ Τάγματος Εὐποιίας.

Τιμῆθηκε καὶ ἀπὸ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ μὲ τὸ μετάλλιον ἑξαιρέτων πράξεων (1950).

Από την τελετή της απονομής του μεταλλίου της πόλεως των Αθηνών στην Άννα Τριανταφυλλίδου, η οποία, είναι στο πρώτο κάθισμα. Διακρίνονται επίσης ο τότε Νομάρχης Αττικής κ. Γ. Γεωργιάδης, η κ. Λίνα Τσαλδάρη, η κ. Άγνη Διαμαντοπούλου, ο άκαδημαϊκός Αντ. Κεραμόπουλος, ο κ. Π. Πέννας, η κ. Άλευρά (1952).

Παραλείψαμε ν^ο αναφέρουμε, ότι τὸ 1906, ὅταν διεύθυνε τὸ Πρότυπο Παρθεναγωγεῖο της, τιμήθηκε με τὸν σταυρὸ τοῦ Παναγίου Τάφου.

Τέλος ὁ Δήμος Ἀθηναίων εἰς «πανηγυρικὴν συνεδρίασιν» ἐπιβραβεύει στὶς 30 Ἀπριλίου 1952 τὸ ἔργον τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου με τὸ χαλκοῦν μετάλλιον τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν¹.

Οἱ ὑπεράξιες αὐτὲς τιμὲς στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου, μαζὶ με τὸν θάνασμον καὶ τὴν ἀγάπη ὅλων ποὺ τὴν ἐγνώρισαν, εἶναι ἡ ἐκδήλωσις τῆς πανελληνίου εὐγνωμοσύνης.

---

1. Ἡ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τοῦ μεταλλίου ἦταν μεγαλοπρεπής. Ὁ Δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Κ. Νικολόπουλος ὑποδέχθηκε καὶ ὠδήγησε τὴν τιμωμένην Ἑλληνίδα ἀπὸ τὰ προπύλαια τοῦ Δημαρχείου στὴν αἴθουσα τῶν τελετῶν διὰ τῆς μαρμαρίνης κλίμακος, ὅπου εἶχαν παραταχθῆ, σὰν τιμητικὴ φρουρὰ τῆς σεβαστῆς προέδρου των, 70 κορίτσια τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων» με τὶς γραφικὰς ἐθνικὰς ἐνδυμασίαις τους. Ἀμέσως ὁ πρόεδρος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κ. Γεωργόπουλος ἐκήρυξε τὴν ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως καὶ ὠμίλησε γιὰ τὸ ἔργο τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Ὡραῖα λόγια τῆς ἀπηύθυνε καὶ ὁ Δήμαρχος, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἡ μουσικὴ τοῦ Δήμου ἀνέκρουε τὸν Ἑθνικὸ Ὑμνον, τῆς ἐγχείρισε τὸ μετάλλιον με δίπλωμα ἀπὸ περγαμινῆ. Τὸ πυκνὸ καὶ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον με παταγώδη χειροκροτήματα ἐξεδήλωσε τὸν ἐνθουσιασμό του. Ἡ τιμηθεῖσα εὐχαρίστησε με συγκινησι καὶ με τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὴν μειοφροσύνην εἶπε, ὅτι «εἶναι μικρὰ ἡ ἐλάχιστη ἀπέναντι τῆς Πατρίδος προσφορά» της, «χρέος ἱερὸν, ἄλλως τε, τοῦ κάθε πολίτου».

Ἡ ΑΓΑΠΗ ΤΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΕΤΕΪΡΑ Γῆ

Ἡ μακρόχρονη διαμονή στήν Ἀθήνα, ἡ ἐκλεκτή συναστροφή καί ἡ συχνή ἐπαφή μέ τόν καλλίτερο πνευματικό κι' ἐπιστημονικό κόσμο τῆς πρωτεύουσας, οἱ ἀπειρες ἀσχολίες καί οἱ συνεχεῖς εὐγενεῖς ἀγῶνες τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου δέν ἐμείωσαν ποτέ τήν ἀγάπη καί τὸ ἐνδιαφέρον της γιά τήν ἰδιαίτερή της πατρίδα, τές Σέρρες, καί γενικώτερα γιά τή Μακεδονία. Νοσταλγοῦσε πάντα τήν εὐλογημένη Μακεδονική γῆ.

Εἶδαμε στό προηγούμενο κεφάλαιο μιὰ ζωντανή εἰκόνα τῆς λατρείας της γιά τὰ Μακεδονικά χώματα ἀπ' τοὺς συμπατριῶτες της Ἀστέριο Χατζηδῖνα καί Πέτρο Πέννα. Αὐτὴ τῆ θερμῆ ἀγάπη μᾶς φανέρωσε καί ἡ ἴδια τόσο παραστατικά στήν ὁμιλία—ἐξομολόγησι, ποὺ ἀναφέραμε στήν πρὸς τιμὴν της ἐορτῆ τῶν Μακεδόνων. « . . . Ἄν δικαιῶμαι εἰς κάποιον τίτλον τιμῆς, εἶπε, αὐτὸς ἀναμφιβόλως εἶνε ὁ τίτλος τῆς «Μακεδότισσας». Ἦταν περίφανη γιά τήν καταγωγή της.

Καί μέ πόσο θερμὸν ἐνδιαφέρον ἐργαζότανε στό «Πρότυπον Παρθενωγωγεῖον» της, ὅπως μιλήσαμε στήν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου, μέ τοὺς συχνοὺς ἐράνους τῶν μαθητριῶν της, γιά νὰ ἐπουλώσῃ τίς τόσες πληγές, γιά ν' ἀνακουφίσῃ τ' ἀπορφανισθέντα Μακεδονόπουλα, γιά νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀνέγερσι τῶν καταστραφέντων σχολείων τῆς Μακεδονίας.

Νὰ μιὰ θερμὴ ἔκκλησί της :

«Εἰς τὰς μικρὰς τρυφερὰς καρδίας σας, τῶν ὁποίων τοὺς θησαυροὺς τόσον καλὰ γνωρίζω, ἔρχομαι καί πάλιν σήμερον νὰ ὁμιλήσω. Συνεννοήθην πάντοτε τόσον πολὺ μαζί σας, ἀγαπημένα μου παιδιὰ, ὥστε νὰ μὴν εἶναι ἀνάγκη πολλῶν λόγων, εἰς περίστασιν μάλιστα κατὰ τὴν ὁποίαν τόσον πολλὰ λέγουν τὰ πράγματα.

»Παιδάκια τῆς ἡλικίας σας, σάν ἐσᾶς καλομαθημένα καί, ἕως χθές, χαϊδεμένα, ὅπως ἐσεῖς, εἰς μίαν στιγμὴν ἀπαισίαν, ἔχασαν ὅλα ὅσα ἀπετέλουν τὴν χαρὰν καί τὴν εὐτυχίαν των· διὰ παντός, τὰ περισσότερα ἀπὸ αὐτά, ἐστερήθησαν τὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας καί τὴν φροντίδα τοῦ πατέρα· οἱ δρόμοι εἶναι πλέον τὸ σπίτι των, καί ὁ θρῆνος τὸ τραγοῦδι των. Θὰ ἤμπορούσατε νὰ εὐχαριστηθῆτε, νὰ διασκεδάσῃτε, νὰ φάγητε μέ ὄρεξιν τὸ παγωτό σας, ἀγαπημένα μου παιδιὰ, ὅταν σᾶς ἔρχονται εἰς τὸν

νοῦν τὰ ἕως χθὲς ἀκόμη εὐτυχισμένα παιδάκια τῶν Σερρῶν καὶ τῆς Νιγρίτας καὶ τοῦ Δοξάτου ;

»Κινηθῆτε καὶ πάλιν, ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεσθε, ἐργασθῆτε, συγκινήσατε ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἤμποροῦν νὰ σᾶς βοηθήσουν. Εἶνε χιλιάδες τὰ παιδάκια ποὺ πεινοῦν σήμερα. Συλλογισθῆτε το καλὰ καὶ κάμετε ὅ,τι σᾶς εἶπη ἡ καρδιά σας. Βάλετε, πρὸ πάντων, εἰς ἐνέργειαν καὶ πάλιν τοὺς συμπαθητικοὺς κουμπαραδες. Ἐνθυμηθῆτε τί θαύματα ἔκαμαν αὐτοὶ ἕως προχθὲς. Τί εἶνε μιὰ δεκάρα τὴν ἡμέραν διὰ κάθε μίαν ἀπὸ σᾶς ; Ἀλλά, μὲ αὐτάς, χιλίας θὰ ἀγοράζετε κάθε φορὰ εὐλογίας. Δι' ἓνα παιδάκι ἔρημο καὶ λυπημένο, ὅπως εἶναι τὰ Μακεδονόπουλα σήμερα, τίποτε δὲν εἶνε πιὸ γλυκὸ καὶ πιὸ παρηγορητικὸν ἀπὸ τὸ νὰ ξεύρη, ὅτι ἓνα ἄλλο παιδί τὸ συλλογίζεται καὶ πονεῖ μαζί του».

Στὸ Σχολεῖο της «ὁ Παῦλος Μελάς τιμᾶται μετὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων».

Σκλάβα, θαυμαστρία μεγάλη τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ γλαφερή της πέννα. Γράφει μὲ ξεχωριστὴ ἀγάπη κάθε θέμα μακεδονικό.

Ἔτσι καὶ στὴν ὁμιλία της στὸ Α' Ἐθνικὸν Γυναικεῖον Συνέδριον, ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τῆς Βασιλίσσης Σοφίας, τὸν Μάρτιο τοῦ 1921, (ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως), «εἶχε βάλει ὅλην της τὴν ψυχὴν, ὅπως εἶπεν ἡ ἴδια, διὰ νὰ ζωγραφίσῃ τοὺς ἀγνώστους ἡρωϊσμοὺς τῶν γυναικῶν τῆς Μακεδονίας».

Ἀλλὰ τί ἦταν ἀκριβῶς ἡ περίφημη αὐτὴ ὁμιλία της, στὴν ὁποία, ὅπως εἶδαμε προηγουμένως, «ἐθριάμβευσε ;»

Ἡ «εὐφροδὴς ὁμιλήτρια» ἀνέφερε στὴν ἀρχή, ὅτι στὸ ἑλληνικὸ γυναικεῖον Πάνθεον, «πλουσίον εἰς ὥραίας θυσίας καὶ εἰς μεγάλας ψυχικὰς κινήσεις, θέσιν ἐξέχουσαν διεκδικοῦν αἱ γυναῖκες τῆς Μακεδονίας».

Ἐξύμνησε κατόπιν τὶς θυσίαις καὶ τὰ μαρτύρια, ποὺ ὑπέστησαν κατὰ τὴν μακροαῖωνα ἑλληνικὴν ἔθνικὴν ἱστορίαν, καὶ τὸν ἡρωϊσμό, τὸν «ὅποῖον ἐπέδειξαν συναγωνιζόμεναι αἱ Ἑλληνίδες τῆς Μακεδονίας μετὰ τῶν συζύγων καὶ ἀδελφῶν των».

Νὰ μερικὰ ἀποσπάσματα, ποὺ ἀντιγράψαμε ἀπὸ ἓνα σχισμένο σὲ διαφορὰς μεριὰς φύλλο τῆς «Νέας Ἡμέρας» τοῦ Μαρτίου 1921 :

» Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ 1430, κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ ἄλωσιν ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Θεσσαλονίκης, μέχρι τοῦ 1821, ἡ ζωὴ τῆς Μακεδόνισσας εἶνε γεμάτη μεγαλοψυχίαν καὶ ἡ ψυχὴ της ποτισμένη μὲ τὰς ὑψηλοτέρας ἑλληνικὰς παραδόσεις».

«Καὶ τὰ χρόνια, συνεχίζει, περνοῦν μὲ θυσίας γυναικῶν

δημοίας, ἄλλας ἐντελῶς ἀφανεῖς, ἄλλας λησμονημένες σήμερον πλέον, ἀλλ' ὄχι ὀλιγώτερον τραγικὰς διὰ τοῦτο. Καί εἰς τὴν καταθλιπτικὴν τυραννίαν τοῦ Τούρκου ἔρχεται τώρα νὰ προστεθῆ «ἡ ἀγρία σύγκρουσις τῆς ἑλληνικῆς ἰδέας μὲ τὴν λυσσαλέαν ἐπιδρομὴν τοῦ Βουλγάρου κομιτατζῆ». Ἀγῶνες φοβεροὶ ἐκεῖ ἐπάνω τώρα, φανεροὶ καὶ κρυφοί. Ἡ γυναῖκα τῆς Μακεδονίας γιγαντώνεται μέσα εἰς τὴν διπλὴν καὶ τριδίπλην αὐτὴν πάλιν, καὶ μᾶς δίδει νέαν τώρα μορφήν τῆς· τὴν Μακεδόνισσαν τοῦ Βουλγαρικοῦ ἀγῶνος. Τὸ πρωτεῦον ἐδῶ πρόσωπον ἔχει ἡ Μακεδονίς διδασκαλίς, ὁ ἀπέριωρος συγκινητικὸς αὐτὸς τύπος, ὁ τόσον ἀγνωστος ἐδῶ. Ἀπομονωμένη ἀπὸ κάθε ἔχνος πολιτισμοῦ, μέσα εἰς χωριά, ἀπρόσιτα ἐνίοτε, μέσα εἰς λαγκάδια ἀγρία, ἔπου τὸ βουλγαρικὸν στοιχεῖον μαίνεται, διὰ νὰ ἀπορροφήσῃ κάθε τι ἑλληνικόν, αὐτὴ μὲ μόνον ὄπλον τὴν ἔθνικὴν τῆς συνείδησιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν διὰ τὴν ἀποστολήν τῆς, παλαίει διὰ νὰ στήσῃ εἰς τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τὴν νοσητὴν τῆς Μεγάλῃς Πατρίδος σημαίαν· δὲν γνωρίζει τί θὰ πῆ ἀνάπαυσις· ἀλλὰ καὶ ὁ φλογερὸς πατριωτισμὸς τῆς δὲν τὴν ἀφίνει νὰ αἰσθανθῆ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναπαύσεως».

«Εἶνε καιρὸς νὰ κάμωμεν τὸ μνημόσυνόν τῆς αἰ ἐλεύθεραι Ἑλληνίδες. Εἶναι καιρὸς νὰ γονατίσωμεν πρὸ τοῦ τάφου τῆς ταπεινῆς διδασκαλίσεως Αἰκατερίνης τῆς Γραΐτσοιτας, τῆς κόρης τῆς Γευγελῆς, καὶ πρὸ τάφων ἄλλων ἔτι ταπεινοτέρων, τῶν ἀφανῶν ἡρωῶδων, αἱ ὁποῖαι ἔδωκαν ζωὴν καὶ νεότητα, διὰ νὰ φανοῦν ἀξίαι τοῦ ἔργου, καὶ ὑπῆρξαν ἐκεῖ ἐπάνω σημαιοφόροι τῆς ἱερᾶς ἰδέας, γενναῖαι πρόμαχοι τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

» Ἑλληνίς ἐγεννήθηκα καὶ Ἑλληνίς θὰ πεθάνω, βάρβαροι», φωνάζει, μὲ τὸν Θεὸν μέσα τῆς, ἡ τρυφερὰ ἐκείνη καὶ ὠραία ὑπαρξίς τῶν μόλις εἴκοσι ἀνοίξεων, ὅταν οἱ Βούλγαροι τὴν καλοῦν, κλεισμένην εἰς τὸ σχολεῖον τῆς, νὰ παραδοθῆ· καὶ ὑπομένει τὸ φρικῶδες μαρτύριον νὰ κατῆ ζῶσα, μαζὶ μὲ τὰς δύο ἀγαπημένας μαθητρίδας τῆς, εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον τόπον, ὅπου ἐπὶ τρία ἔτη εἶχεν ἀγωνισθῆ διὰ τὴν ἱερὰν ἰδέαν, ἀφ' οὗ ὅμως ὀλιγόστευσε κατὰ δύο τοὺς ἀπαισίους διώκτας παντὸς ἑλληνικοῦ. Ἄς σκορπισθοῦν τὰ εὐωδέστερα λουλούδια εἰς τὸν ταπεινὸν τάφον τῆς Αἰκατερίνης τῆς Γραΐτσοιτας.

»Δὲν θὰ ἐπεκταθῶ περιγράφουσα ἐδῶ τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἡρωϊσμοὺς τῶν γυναικῶν ὄλων σχεδὸν τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῆς θασανισμένης χώρας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἀνταρτικῶν σωματῶν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ μὴ ἀναφέρω μὲ ποίαν σταθερὰν ἀπο-

φασιστικότητα, με ποῖον θάρρος ἡρωϊκὸν αἱ γυναῖκες τῆς Δράμας ἔσωσαν ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τῶν Βουλγάρων καὶ ἐφυγάδευσαν, με κίνδυνο τῆς ζωῆς των, μεγάλην μορφὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὸν Μητροπολίτην Δράμας, τὸν πολὺν Χρυσόστομον. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἀποσιωπήσω τὴν ἡρωϊκὴν ἀληθινὰ στάσιν, τοῦλάχιστον χιλίων Σερραίων γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸν ἀπαγχονισμὸν τοῦ Βάνια καὶ Παναγιώτου, τὸ 1907, ἐπὶ δλόκληρον σχεδὸν ἡμέραν ἐπάλασαν πρὸς τὴν Τουρκικὴν ἀστυνομίαν, διὰ νὰ κατορθώσουν νὰ παραλάβουν καὶ θάψουν τοὺς νεκροὺς τῶν δύο παλληκαριῶν, καὶ ἄφοδοι ἔπειτα, ὄλην τὴν νύκτα ἠγγρύπνησαν πλησίον τῶν τάφων, διὰ νὰ μὴ ξεθάψουν καὶ ὑδρίσουν τὰ πτώματα οἱ Τοῦρκοι· ἀλλ' οὔτε καὶ ποίους κινδύνους ἀψηφοῦσαι γυναῖκες νέαι καὶ παρθένοι κατῴρθωσαν νὰ τροφοδοτοῦν τοὺς γενναίους μας ἐκεῖ ἐπάνω ἐπὶ ἔτη δλόκληρα, μαχόμεναι τὰ πλέον παράτολμα τῶν σχεδίων».

Ἡ ὁμιλία τῆς αὐτῆ ἐνθουσίασε καὶ συγκίνησε βαθειά, ὅπως ἀνέφερε ἡ ἴδια στὴν ἐξομολόγησί της, πὺ παραθέσαμε προτιήτερα, ὅλο τὸ πολυπληθὲς καὶ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον¹. Ὁ δὲ παριστάμενος πρίγκηψ Νικόλαος ἐζήτησε τὸ χειρόγραφο τῆς ὁμιλίας τῆς αὐτῆς.

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ παραθέσουμε ἐδῶ μερικὰ ἀποσπάσματα καὶ ἀπ' τὴν ὡραία ὁμιλία τῆς με θέμα «Ἐθνικὰ Μνημόσυνα». Τὴν ἔκαμε στὸ «Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων» στίς 24 Μαρτίου 1939, ὅπου περιέγραψε τοὺς ἡρωϊσμοὺς καὶ ἄλλων γυναικῶν τῆς Μακεδονίας :

«Γνωρίζομεν βεβαίως, εἶπεν, ἀρκετοὺς ἐκ τῆς λεγεῶνος τῶν ἡρώων καὶ ἡρωίδων τῆς Πατρίδος μας, ἀλλὰ καὶ πόσαι μεγάλαι μορφαί, φυσιογνωμίαι ἐξαιρετικαί, παραμένουν ἄγνωστοι;

»Καὶ ἄς ἔλθωμεν εἰς τὴν μάλλον ἐξ ὄλων ἄγνωστον, ἀλλὰ καὶ τὴν μάλλον ἀφθαστον εἰς ὑψηλὴν ἀντίληψιν τῶν τιμῶν τοῦ Γένους, τὴν ἀξίαν νὰ καταλάβῃ θέσιν μεταξὺ τῶν σεμνοτέρων Μαρτύρων τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως, τὴν μοναδικὴν διὰ τὴν ἀσάλευτον ἐμμονὴν της εἰς τὰ Πάτρια **Παρθένον τῆς Ἐδέσσης** Μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ διεσώθη ἡ μνήμη τῆς ἡρωϊκῆς Μακεδόνης, με αὐτὸ θὰ τὴν κλείσωμεν μέσα εἰς τὰ βαθύτερα τῆς ψυχῆς μας σήμερα, διὰ νὰ παραδώσωμεν ἱερὰν καὶ ἄσπιλον τὴν μνήμην της εἰς τὰς ἐπερχομένας γεγεάς. «Λόφος τῆς Παρθένου» (Κῆς — Τεπέ)

1. Στὴν ἀπογευματινὴ ἐορτὴ τοῦ Συνεδρίου στὴν αἴθουσα τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου, πὺ ἐτίμησε ὁ πρίγκηψ Νικόλαος με τίς θυγατέρες του πριγκίπισσας καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐπισήμους.

ὀνομάζεται καὶ σήμερον ἀκόμη ὁ λόφος τοῦ μαρτυρίου τῆς ἀφθά-
στου εἰς ἡρωϊσμὸν κόρης τῆς Ἑδέσσης.

» “Ὅταν τὸ παρελθὸν καλοκαίρι, ἔφθασα εἰς τὴν θέσιν ἐκεί-
νην μὲ τὰς κυρίας τοῦ τόπου, αἱ ὁποῖαι μὲ συνώδευσαν, εἶχα τό-
σον μεταστῆ νοερώς, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν μας, ὥστε ἐνῶ ἤκουα ἀπὸ
τὰς φίλας συνοδοῦς μου λίαν ἐνδιαφέροντα, σχετικὰ πρὸς τὰ μέ-
ρη ἐκεῖνα γεγονότα, ἐγὼ εἶχα τὴν παραίθησιν, ὅτι παριστάμη
εἰς τὸ ἀνήκουστον μαρτύριον τῆς ἡρωϊκῆς Παρθένου, ὅτι ἤκουα
τὴν φωνὴν τῆς ἀκόμη ἀρνούμενης νὰ ἀλλαξοπιστήσῃ, καὶ τὴν
ἔβλεπα νὰ θάπτεται ζωντανή, κατὰ τρόπον καὶ τῆς ἀρχαίας ἀκόμη
Ἀντιγόνης οἰκτρότερον, ἢ ἀνταξία αὐτῆ τῆς ἀρχαίας ἡρωϊδος
ἀδελφῆ».

» “Ὅταν κανεὶς σήμερον εὔρεθῆ εἰς τὴν μαγευτικὴν διὰ τὴν
τοποθεσίαν τῆς πόλιν τῆς Ἑδέσσης, τὴν πόλιν τῶν χρυσταλλίνων
νερῶν, ποῦ τὴν διασχίζουν τέσσαρα θελκτικώτατα ποτάμια καὶ
τῶν περιφῆμων καταρρακτῶν, οἱ ὁποῖοι ὀρμητικὰ πίπτουν εἰς
μὴν θείαν πράγματι, διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς, πεδιάδα, δύσκολα
εἰμπορεῖ νὰ φαντασθῆ σκηναὶς ἄλλας ἀπὸ αὐτάς, ποῦ παρέχουν τὰ
ἀσυλλήπτου εὐμορφίαν τοπία τῆς. Καὶ δὲν ὀμιλῶ διὰ τὴν Ἄ-
γραν καὶ τὸν ἀνυπερβλήτου καλλονῆς καταρράκτην τῆς.

» Ἡ Ἄγρα εἶνε ἓνας ἀληθινὸς παράδεισος τῆς φύσεως. Καὶ
τώρα, εἰς τὴν πολυπαθῆ Νάουσαν, τὸ χάσμα αὐτὸ τῆς φύσεως
ἐπίσης, τὴν περικαλλῆ Νύμφην τοῦ Βερμίου, ἡ ὁποία τόσον σκλη-
ρὰ ἐπλήρωσε, καὶ κατὰ τόσον τραγικὸν τρόπον, τὴν ἐλευθερίαν,
τῆς ὁποίας ἀπῆλαυε μόνη αὐτὴ ἐκ τῶν Μακεδονικῶν πόλεων, κα-
τὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δουλείας, τῆς φύσεως τὴν ἐξαιρετικὴν εὐ-
νοιαν καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐπίσης εὐμορφίαν τῶν γυναικῶν τῆς,
διὰ τὴν ὁποίαν τόσον ἐνθουσιωδῶς ἐκφράζεται ὁ Γάλλος Cousi-
nery εἰς τὸ γνωστὸν σύγγραμμά του «Voyage dans la Macé-
doine».

» Διὰ τῆς ὀχυρᾶς θέσεώς τῆς καὶ τῶν καλλονῶν, μὲ τὰς
ὁποίας ἡ φύσις τόσον ἀφθονον τὴν εἶχε προικίσει, δὲν ἦτο δυνα-
τὸν παρὰ νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ἀπληστίαν τοῦ αἰμοσφόρου τυράννου
τῆς Ἡπέρου Ἀλῆ Πασᾶ, ὁ ὁποῖος ἐπανειλημμένως ἐπιτεθεὶς εἶχεν
ἐπὶ τέλους κατορθώσει νὰ τὴν ἐκπορθήσῃ¹. Ποία ὑπῆρξεν ἡ τύχη

1. Τὴν ἡρωϊκὴ ἀντίστασι τῶν Ναουσαίων, ποῦ κατεδίωξαν τὴν ληστρικὴς
συμμορίας τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ τὸ 1796 καὶ τὸ 1798, γιὰ νὰ ὑποκύβουν μόνον τὸ 1804

τῶν δυστυχῶν Νάουσαίων, οἱ ὅποιοι τόσον γενναίως εἶχον ἀμυνθῆ, εἶνε ἀδύνατον κανέναν νὰ φαντασθῆ. Χιλιάδες ὑπέστησαν τὸν οἰκτρότερον καὶ μαρτυρικώτερον τῶν θανάτων ἄνδρες, γυναῖκες καὶ ἀθῶα παιδιὰ. Ἡ ἥρωϊκὴ ἀντίστασις ἐναντίον τοῦ θηρίου μὲ τὸ μαρτύριον ἔπρεπε νὰ πληρωθῆ.

» Ἀλλὰ τότε διὰ δευτέραν φοράν εἰς τὴν νεωτέραν Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἐδείχθη, καὶ κατὰ τρόπον τραγικώτατα ὑψηλόν, εἰς ποῖον βαθμὸν ἥρωϊσμοῦ καὶ ἀποφασιστικότητος ἤμπορεῖ νὰ φθάσῃ ἡ ψυχὴ τῆς Ἑλληνίδος, ἀντιλαμβανομένης, ὅτι κινδυνεύει ὄχι ἡ ζωὴ τῆς, ἀλλ' ὅ,τι αὕτη θεωρεῖ πολυτιμότερον καὶ τῆς ζωῆς τῆς ἀκόμῃ, ἢ ἀρετὴ τῆς. «Νέον Ζάλογγον ἐξυφάνθη ἡ Νάουσα, ὑψηλόν, ὡς ἐκεῖνο, εἰς ἄσπιλον ἀρετὴν», κατὰ τὸν ἀείμνηστον Ζησίου. Μητέρες νεαρώταται, μὲ τὰ βρέφη των εἰς τὴν ἀγκαλιὰ καὶ παρθέναι ἀγναὶ ὡσάν τὰ κρίνα, ὁμαδικῶς ἔσπευσαν ἐκεῖ ἀφ' ὅπου θὰ ἔδιδαν τὸ ὑψηλότερον παράδειγμα γυναικείας ἀνδρείας καὶ ἀρετῆς. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς θείας τοποθεσίας τῆς ὥραλας μικρᾶς πόλεως, ὀρμητικώτατος κρημνίζεται μέσα εἰς ἀπότομον καὶ φοβερὰν χαράδραν ὁ καταρράκτης τῆς Ἀραπίτσας. Ἐκεῖ ὄρμησαν ὁμαδικῶς, καὶ εἰς ἀνωτέραν τῆς ψυχῆς των ἐπιταγὴν ὑπακούουσαι, ἐκρημνίσθησαν ὅλαι, εἰς τὰ παφλάζοντα τοῦ καταρράκτου νερά. Ὁ θάνατος ἐπεφάνη εἰς τὰς ἥρωϊκὰς γυναῖκας προτιμώτερος χιλιάκις ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὴν ἀτίμωσιν».

Δὲν ἦταν ὑπερήφανη μονάχα γιὰ τὶς ἥρωϊδες Μακεδόνισσες ἢ Ἄννα Τριανταφυλλίδου. Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὶς φυσικὲς καλλονὲς τῆς Μακεδονίας, ὅπως θὰ παρετήρησε κι' ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὰ παραπάνω ἀποσπάσματα τῆς ὁμιλίας τῆς. Τὶς ἐξυμνοῦσε μὲ ἀγάπη σὲ κάθε εὐκαιρία.

Καὶ μὲ πόση χαρὰ ὑποδεχότανε κάθε φορὰ συμπατριώτισσες ἐκδρομεῖς, ποὺ ἐπισκέπτονταν τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων».

Ὅταν τὸ Λύκειο αὐτὸ ἔδωσε σὶς αἴθουσές του μιὰ δεξίωσι πρὸς τιμὴν τῶν μελῶν τοῦ «Φιλανθρωπικοῦ Συλλόγου Κυριῶν καὶ Δεσποινίδων τῆς Ἑδέσσης», ποὺ εἶχαν ἐκδράμει, τὸ 1939, γιὰ ἐπίσκεψιν τῶν Ἀθηνῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὴν προέδρό τους κ. Καίτη Σεραφεῖμ καὶ τὴν ἀντιπρόεδρο

ἕστερ' ἀπ' τὶς φατρίες ποὺ δημιούργησεν ὁ πονηρὸς Ἀλῆς, ἀπομνημόνευσε κι' ἡ δημοτικὴ ποίησι :

«—Βάστα, καϋμένη Νάουσα, τ' Ἀλῆ πασᾶ τᾶσκέρι,
πῶς τὸ βαστοῦν τὰ Γιάνενα χειμῶν' καὶ καλοκαίρι ;
—Τὶ νὰ βαστάξω ἢ ὀρφανὴ καὶ τί νὰ νταγιατήσω,
δὲν πολεμᾶνε κλεφτουριά, μὰ μήτε καὶ τορμπάδες.
Μόν' πολεμᾶει Ἀλῆ Πασᾶς μὲ δεκαοχτῶ χιλιάδες».

κ. Φιλανθίδου, προσφώνησε τὶς συμπαθεῖς τῆς ἐπισκέπτριες ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου μὲ ξεχωριστὴ ἱκανοποίησι :

«Τὴν προσωπικὴν μου συγκίνησιν σήμερον, εἶπε, ὅτε δεξιούμαι προσφιλεῖς συμπατριώτιδας, εἶνε δύσκολον νὰ σᾶς ἐκφράσω· ἀλλ' ἐπίσης δύσκολον νὰ διερμηνεύσω καὶ τὴν συγκίνησιν, ἡ ὁποία πλημμυρεῖ τὴν ψυχὴν ὄλων ἡμῶν τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καθ' ἣν στιγμὴν ὑποδεχόμεθα εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν «Ἑλληνικὸ Σπῆτι», εἰς τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων», τὰς Γυναίκας τῆς πόλεως ἐκείνης, ἡ ὁποία ὑπῆρξεν ἡ παναρχαία κοιτίς τοῦ τόσο ἀργότερα ἐνδόξου καταστάντος Μακεδονικοῦ βασιλείου. Δὲν πρόκειται ἐθέσια νὰ κάμω σήμερον ἔστω καὶ συντομωτάτην ἀνασκέπῃσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐξαιρετικῆς πόλεως, τὴν ὁποίαν ἔχετε τὴν τύχην νὰ κατοικῆτε. Ἀλλὰ δὲν θὰ ἤθελα νὰ παρασιωπήσω, κατὰ τὴν εὐτυχῆ περίστασιν ποῦ μᾶς παρουσιάζεται σήμερον, μίαν τῶν ἀρχαιοτέρων παραδόσεων, ἡ ὁποία συνδέεται πρὸς τὴν πρώτην ἐκείνην μυθικὴν σύμπηξιν τοῦ μικροσκοπικοῦ κατ' ἀρχὰς βασιλείου, τὸ ὁποῖον ἔμελλε, μὲ τὸν καιρὸν, τὸν κόσμον δλόκληρον νὰ καταπλήξῃ».

Βλέπουμε, ἐν συνεχείᾳ τῆς προσφωνήσεώς της, νὰ συμβουλευῆ ἡ Σεραϊά πατριώτισσα τὶς Ἑδεσσαῖες φιλοξενούμενες νὰ μὴ λησμονοῦν τὶς ὥραϊες Μακεδονικὰ παραδόσεις, σὰν αὐτὴν ποῦ πρὸ ὀλίγου διηγῆθηκε, καὶ νὰ τὶς ἀναφέρουν σὲ κάθε περίστασι.

«Παραδόσεις τοιοῦτου εἴδους, συνέχισε, εἶνε πράγματα ἱερά, θησαυροὶ ἀνυπολόγιστου ἀξίας δι' ἓνα λαόν, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ ζήσῃ καὶ νὰ μεγαλοργήσῃ, ὅπως καὶ οἱ πρόγονοί του. Πόσον ὑπερήφανοὶ πρέπει νὰ εἴσθε, ὅτι ἐκεῖ, ὅπου ἀκριβῶς κατοικεῖτε σήμερον, ἐκεῖ ὅπου κάμνετε τὸν καθημερινόν σας περίπατον, πρὸ χιλιάδων ἐτῶν ἐλάμβανε τόσο ὥραϊα τὴν ζωὴν του τὸ πρῶτον Μακεδονικὸν βασιλεῖον. Ὅτι τὸ χῶμα ποῦ πατεῖτε καὶ ἡ μικρά, ἀλλὰ τόσο γοητευτικὴ, πόλις σας ὑπῆρξεν ὁ πυρὴν τοῦ ἀπεράντου ὑστερον Μακεδονικοῦ Κράτους. Θὰ προσέθετα, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, ὅτι καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου ἰδρυτοῦ θὰ ἔπρεπε μὲ ἀγάπην καὶ ὑπερηφάνειαν νὰ φροντίσῃτε ὅπως διατηρηθῆ. Ἱστορίαν καὶ παραδόσεις, ὅπως αἱ ἰδικαὶ μας, δὲν ἤξεύρω, ἂν ἠμποροῦν νὰ καυχήθω, ὅτι ἔχουν καὶ ἄλλοι λαοί»¹.

1. Στις 10 Ὀκτωβρίου 1937 τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων δεξιώθηκε τὶς Κυρίες τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Βεργίας, μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν πρόεδρό του κ. Στράλλα, τὶς ὁποῖες προσφώνησε ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ποῦ ἐξέφρασε τὴ με-

Μὲ τὴν ἴδια ἀγάπη, μὲ τὸ ἴδιο ὕφος ὀμιλεῖ καὶ γράφει ὅλα τὰ μακεδονικά της θέματα. Ὅμοια ἢ φλόγα κι' ἐξαιρετικὴ ἢ γλαφυρότητα καὶ στὰ περίφημα, ὅπως θὰ δοῦμε στὸ ἐπόμενο κεφάλαιο, Μακεδονικὰ ἠθογραφημάτων της «Ἄλλοι Καιροί».

Μερικοὶ Σερραῖοι ἐξέφραζαν παράπονα, γιατί ἡ Μεγάλῃ τους Συμπαιτριώτισσα εἶχε πολλὰ χρόνια νὰ ἐπισκεφθῇ τὴ γενέτειρά της. Μὰ δὲν εἶχαν δίκαιο. Ἦταν πάντα τρομερὰ ἀπασχολημένη. Καὶ τὰ τελευταῖα χρόνια δὲν ἐπέτρεπε ἡ ὑγεία της τὶς μακρυνὲς μετακινήσεις. Ἦταν κι' ἕνας ἄλλος σοβαρὸς λόγος. Δὲν μπορούσε ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὴν ἀδελφή της Λουίζα. Ἦταν ἡ σκιά της. Παντοῦ μαζί. Μαζὶ καὶ στὸ δωμάτιο στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων». Ἄλλ' ἢ Λουίζα ἦταν δυσκίνητη. . . Ἐνα ταξίδι στὴ Μακεδονία ; «Τόση, ἀναφωνοῦσε, ἀπόστασις ;» Ποῦ νὰ μετακινηθῇ. . . «Ἡ Λουίζα δύσκολα ἀποφασίζει καὶ δύσκολα μετακινεῖται», μοῦ εἶπε κάποτε ἡ ἀδελφή της Ἄννα, μαζί μὲ ἄλλες ἐξηγήσεις, γιὰ τὴν ἀδυναμία τῆς ἐπισκέψεώς της στὶς Σέρρες. Καὶ γιὰ παράδειγμα μοῦ ἀνέφεραν ἡ ἴδια, ὅτι ὅταν τὸ «Πρότυπον Παρθεναγωγεῖον» της μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴ γωνιά τῶν ὁδῶν Χαριλάου Τρικούπη καὶ Πανεπιστημίου στὸ οἶκημα, ὅπου ἀργότερα ἔκαμε τὴν πρώτη της ἐγκατάστασι ἡ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, (κι' ὕστερα τὸ ζαχαροπλαστεῖον Ἰγνατιάδῃ) ἡ Λουίζα παρέμεινε στὸ παλιὸ κτίριο μὲ τὶς γάτες της !...

Στὶς 30 Ἰουλίου 1952, οἱ δυὸ ἀδελφὲς Τριανταφυλλίδου μοῦ εἶχαν δώσει μιὰ συνάντησι στὸ Ἀμαρούσιο, γιὰ νὰ τὶς βρῶ ἕνα δωμάτιο, γιὰ ἕνα μόνο μῆνα. Ἦθελαν λίγο ν' ἀναπαυθοῦν, μακρυνὰ ἀπ' τὶς φροντίδες. Ἦταν ὁ πρῶτος χρόνος ποὺ εἶχα ἐγκατασταθῇ μονίμως (μὲ τὸν γάμο μου) στὸ ὠραῖο καὶ δροσόλουστο αὐτὸ προάστιο τῶν Ἀθηνῶν. Κι' εἶχα βρῆ ἕνα κατάλληλο εὐρύχωρο δωμάτιο στὴν ὁδὸν Ἀναβρυτών. Στὴν Ἄννα ἄρесе τὸ δωμάτιο. Μὰ ἡ Λουίζα εἶπεν ἀμέσως, μὲ τὸ συνηθισμένο σοβαρὸ ὕφος της :

— Θὰ τὸ σκεφθῶμεν ! . . .

Στὴν ἐπιστροφή ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου μοῦ λέγει :

— Ἄ ! πόσο θὰ ἤθελα ν' ἀναπαυθῶ - ἔστω καὶ γιὰ λίγες ἡμέρες - εἰς αὐτὸ τὸ ἀξιολάτρευτο προάστιο τῆς Ἀμαρουσίας Ἀρτέμιδος. Καὶ αὐτὸ τὸ ἐλαφρὸ, τὸ τόσο χωνευτικὸ νερὸ τῆς πηγῆς τῆς Κασταλλίας, ποὺ τὸ θαυμάζω ἐμπρός μου, καὶ γιὰ τὸ ὅποιο πολλὰ χρόνια ἤρχοντο μὲ σιάμνες ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, θὰ μοῦ ἔδιδε ἀρκετὴν ἀνακούφισιν. Νὰ ἰδοῦμε ὅμως τὶ ἀπόφρασι θὰ . . . ἐκδώσῃ ἡ Λουίζα !

Λίγες μέρες ἀργότερα μοῦ εἶπε μὲ λύπη της, πὼς ἡ ἀδελφὴ της « δὲν ἐννοεῖ νὰ μετακινηθῇ » ! . . .

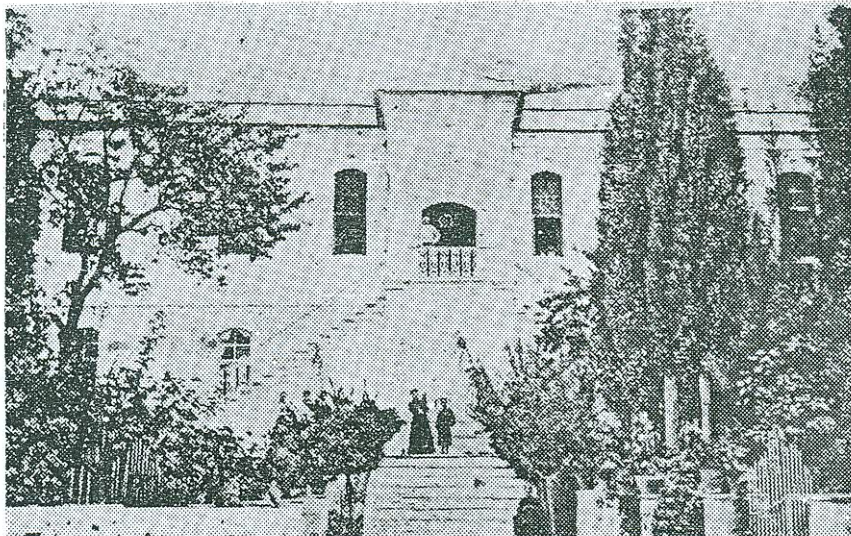
γάλη χαρά της, «διότι τὸ Λύκειον ὑποδέχεται τὰς κυρίας τοῦ τόπου, ἔνθα ἰδρῦθη ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἡ πρώτη ἐν Εὐρώπῃ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία», . . .

Καὶ προσέθεσε :

— Πῶς ὕστερα νὰ πάγω εἰς τὰς Σέρρας ; Καὶ τὸ πόθει τόσο ἡ ψυχὴ μου. Ἡ σκέψις μου, ἰδίως τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, εἶναι διαρκῶς ἐκεῖ ἔπάνω.

Αὐτὴν τὴν νοσταλγία γιὰ τὴ γενέτειρα γῆ μᾶς ἀνέφερε σὲ ἀρκετὲς συζητήσεις μας, ὅπως καὶ εἰς ἄλλους συμπατριῶτες της. Τὴν ἀναφέρει, ὅπως εἶδαμε, καὶ ὁ συγγραφεὺς Πέτρος Πέννας.

Ἑλληνικὸν Νοσοκομεῖον Σερρῶν

Καὶ ἡ ἴδια τὴν ἐξομολογήθηκε καὶ τὴν διακήρυξε, ὅπως ἀναφέραμε στὸ προηγούμενο κεφάλαιο, στὴν ὁμιλία της εἰς τὴν πρὸς τιμὴν της ἑορτῆν τῶν Μακεδόνων :

— « . . . εἶμαι εὐτυχὴς δυναμένη νὰ διακηρύξω ἐν τούτοις, ὅτι νοερῶς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἔλειψα ἀπὸ τὴν προσφιλῆ μοι γενέτειραν. Ὑπῆρξε πάντοτε αὐτὴ ἡ ἱερωτέρα μου ἀγάπη, ὁ βαθυτέρός μου πόνος ».

Μαζὶ μὲ τῆς πατρίδος τὰ κειμήλια φύλαγε ὡς τὴν τελευταία της πνοὴ καὶ τὴν παραπάνω φωτογραφία τοῦ Ἑλληνικοῦ Νοσοκομείου Σερρῶν.

Πίσω ἀπ' αὐτὴ τὴν κάρτα εἶχε σημειώσει ἡ ἴδια :

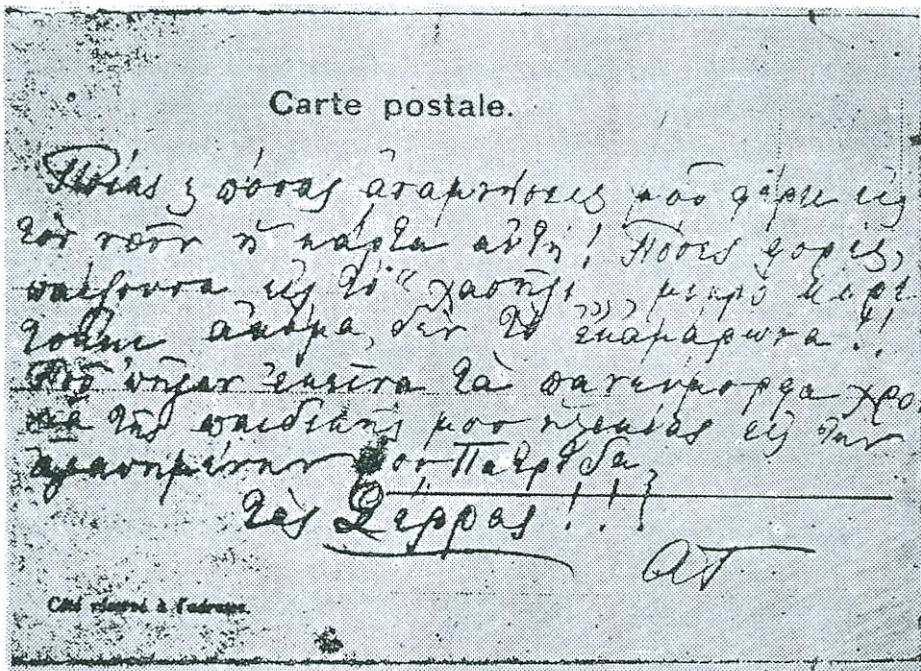
« Ποίας καὶ πόσας ἀναμνήσεις μοῦ φέρνει εἰς τὸν νοῦν ἡ κάρτα αὐτὴ ! Πόσες φορές, παίζουσα εἰς τὸ «χασήλι», μικρὸ κοριτσάκι ἀκόμα, δὲν τὸ ἐκαμάρωνα !! Ποῦ πῆγαν ἐκεῖνα τὰ πανεύμορφα χρόνια τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας εἰς τὴν ἀγαπημένην μου πατρίδα, τὰς Σέρρας !!!

Α. Τ. »

Τὴ φλογερὴ αὐτὴ ἀγάπη γιὰ τὴ γενέτειρά της εἶχε καὶ γιὰ ὅλη τὴ Μακεδονία.

«Ἀπὸ τότε ὅπου μικρὸ κοριτσάκι, τονίζει σὲ μιὰ ὀμίλια της ἡ Μ. Μομφερράτου, ἄφησε τὴν ἰδιαιτέρα της πατρίδα, τὰς Σέρρας, τόσο μικρὴ ἐκείνη καὶ τόσο μεγάλο τὸ ἄλογο, εἰς τὸ ὁποῖον τὴν ἀνέβασαν, ὥστε δὲν τὴν ἔφθασεν ὁ πατέρας της διὰ νὰ τὴν φιλήσῃ, ἀπὸ τότε ἡ μικρὰ Μακεδόνισσα εἶχε κλεισμένην μέσα εἰς τὴν καρδιάν της τὴν φανατικὴν ἀγάπη διὰ τὴν Μακεδονίαν της, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλην τὴν μεγάλην μας μικρὰν Ἑλλάδα».

Χειρόγραφο σημεῖωμα τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου στὸ ὀπισθινὸ μέρος τῆς κάρτας τοῦ Ἑλληνικοῦ Νοσοκομείου Σεργῶν

Ὅταν τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1945, ἀμέσως μὲ τὴν καταστολὴ τοῦ Δεκεμβριανοῦ Κινήματος, ὁ γράφων κινήθηκε γιὰ τὴν ἵδρυσιν τῆς «Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Βορείων Ἑλλήνων» (Ἡπειρωτῶν, Θρακῶν, Μακεδόνων)¹ στὴν Ἄννα Τριανταφυλλίδου πρῶτα ἀπευθύνθηκε, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν πολύτιμη συμμετοχὴ της καὶ τὴ γνώμη της γιὰ τὸ Καταστατικὸ τῆς Ἐνώσεως. Ἡ ἐκλεκτὴ

1. Ἡ Ἰδρυτικὴ Συνέλευσις τῆς Ἐνώσεως αὐτῆς ἔγινε στὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων» στὶς 15 Μαρτίου 1945. Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἦταν πάντα ὁ Μακεδὼν ἀκαδημαϊκὸς Ἀντώνιος Κεραμόπουλος. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἦταν πολύτιμη Σύμβουλος, καὶ παρ' ὅλα τὰ γεράματά της ἦταν τακτικὴ στὶς συνεδριάσεις τοῦ Διοικ. Συμβουλίου.

Μακεδόνισσα, σὰν καλὴ πατριώτισσα ποὺ ἦταν, δέχθηκε πρόθυμα κι' ἐνέκρινε ὅλο τὸ Καταστατικὸ. Δὲν ἀπέκρουσεν ὡς τόσο νὰ τοῦ ἐκφράσῃ μιὰ διακαῆ ἐπιθυμία της :

—Θὰ ἤθελα πολὺ, μοῦ εἶπε, καὶ κάτι τὸ δικό μας. Ἐνα Σύλλογο καθαρῶς Μακεδονικό¹. Καὶ τὸ πρόσφατον Κίνημα εἶναι, ὅπως καὶ ἐσεῖς μοῦ εἴπατε, μιὰ ἀκόμη ἀπόδειξις, ὅτι πρωτίστως ἡ Μακεδονία μας κινδυνεύει.

Λίγα χρόνια ἀργότερα ἐκπληρώθηκε ἡ ἐπιθυμία της. Ἰδρύθηκε (1952) ἡ «Ἱστορικὴ καὶ Λαογραφικὴ Ἑταιρία Σερρῶν-Μελενίκου», μὲ πρόεδρο τὸν ἀλησμόνητο Βασίλειο Σιμωνίδη², ποὺ ἦταν ἐξάδελφος τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Ἡ ἴδια εἶχεν ἐκλεγῆ Σύμβουλος. Τὸ 1953 ἀνακηρύχθηκε Ἐπίτιμος Πρόεδρος τῆς Ἑταιρίας³.

Κι' ἕνα χρόνο προτοῦ πεθάνει, ἰδρύθηκε (1-4-1959) ἡ «Μακεδονικὴ Ἑστία», μὲ πρόεδρο τὸν Ἀστέριο Χατζηδίνα⁴ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Καραμανλῆ. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶχεν ἐκλεγῆ ὡς μέλος τῆς Μεγάλης τῆς Ἐπιτροπῆς Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν. Τὸ ὄνομά της ἦταν καὶ μιὰ προμετωπίδα.

Καὶ οἱ εὐγενικὲς κυρίες τοῦ «Λακείου τῶν Ἑλληνίδων» τῶν Σερρῶν δὲν μποροῦσαν νὰ μείνουν ἀδιάφορες μπροστὰ στίς τόσες τιμὲς ποὺ ἀπονέμονταν στὴ Μεγάλη τους Συμπολίτιδα. Ἀμέσως μὲ τὴν ἴδρυσιν τοῦ σωμα-

1. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχε διαλυθῆ ὁ Σύλλογος Ἀνατολικομακεδόνων «Ὁ Φίλιππος».

2. Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρίας ἦταν ἡ Λιλίκα Καλλίνσκη - Χρηστομάνου καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς ὁ Πέτρος Πέννας.

3. Τὸ σχετικὸν ἀπὸ 9 Μαρτίου 1953 ἔγγραφόν της ἔχει ὡς ἐξῆς :

«Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τῆς ἡμετέρας Ἑταιρίας κατὰ τὴν συνεδρίασιν αὐτοῦ τῆς 5ης Φεβρουαρίου ἐ.ε. λαθὸν ὑπ' ὄψει του τὴν πολύτιμον ὑμῶν Ἐθνικὴν δρᾶσιν καὶ ἐνεργὸν συμβολὴν εἰς τὸ ἔργον τῆς διηγηματογραφίας, ἠθογραφίας καὶ λαογραφίας τῆς Μακεδονίας, καὶ ἰδίως τῶν Σερρῶν, ὠνόμασεν Ἰμάς, τιμῆς ἐνεκεν, ἐπίτιμον Πρόεδρον τῆς Ἑταιρίας μας.

»Δεδομένου ὅτι σκοπὸς καὶ ἔργον τῆς «Ἱστορικῆς καὶ Λαογραφικῆς Ἑταιρίας Σερρῶν—Μελενίκου» εἶναι ἡ ἐπισταμένη μελέτη ἀνεξερευνήτων μέχρι σήμερον πτυχῶν τῆς ἱστορίας καὶ λαογραφίας τῆς γωνίας ταύτης τῆς Μακεδονικῆς γῆς. ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὅλης Ἑλληνικῆς Ἐθνικῆς ὑποθέσεως, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ Ἰμῶν εὕρομεν τὴν θερμὴν συμπαραστάτιδα τοῦ ἔργου ἡμῶν».

4. Ἀντιπρόεδροι τῆς «Μακεδονικῆς Ἑστίας» ἦσαν ὁ Ἰωάννης Π. Κύρτσης καὶ ἡ Ἀντιγόνη Κ. Λιάπη, τὸ γένος Γ. Καραμανλῆ (ἀπὸ τὴν Πρώτη) καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς ὁ Τριαντάφυλλος Δ. Θεοδοωρίδης.

τείου τους ἐζήτησαν νὰ δοθῆ τὸ ὄνομά της σὲ μιὰν ὁδὸ τῆς γενετείρας της. Καὶ μόλις τὸ ἐπέτυχαν τῆς τὸ ἀνήγγειλαν μὲ ἓνα ἔγγραφο ¹.

Ἐν τῷ δρόμῳ ποὺ ὠνομάσθηκε «Ἄννας Τριανταφυλλίδου» ², εἶναι ἡ διανοιχθεῖσα τὸ 1958 νέα ὁδὸς ἀπὸ Ἑμμανουὴλ Παππᾶ, πλησίον τοῦ Στρατολογικοῦ Γραφείου καὶ πρὸς βορρᾶν αὐτῆς, ὅπου ἄλλοτε τὸ Παρθεναγωγεῖο καὶ σήμερα τὸ Στρατιωτικὸ Νοσοκομεῖο Σερρῶν.

Ἄλλὰ ἡ ὡραία ἱστορικὴ πόλις τῶν Σερρῶν ὀφείλει τώρα καὶ μιὰ ἐπιβλητικὴ προτομὴ στὸ ἐκλεκτὸ της τέκνο, τὴν Μεγάλῃ Δασκάλῃ καὶ Πατριώτισσῃ. Εἶναι χρέος τιμῆς.

Θὰ κλείσουμε τοῦτο τὸ κεφάλαιο μ' ἓνα ὄνειρο τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, ποὺ δὲν ἀξιώθηκε νὰ πραγματοποιήσῃ. Ποθοῦσε νὰ γίνῃ ἡ ἀνασύστασις τῶν Ἀθλητικῶν Ἀγῶνων τῆς Νιγρίτας, ποὺ ἦσαν περίφημοι καὶ διακόπηκαν τὸ 1912. Σχεδίαζε νὰ κάμῃ μιὰ σχετικὴ σταυροφορία, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ἱερός αὐτὸς σκοπὸς της. Κι' εἶχε πάντα μιὰ ξεχωριστὴ συμπάθειαν γιὰ τὴν ἱστορικὴ γενέτειρα τοῦ Ἀθανασίου Ἀργυροῦ.

Πόθος της μεγάλος ἦταν νὰ γίνῃ καὶ ἡ ἀνασύστασις τῶν «Δημητρίων Ἀγῶνων» τῆς Θεσσαλονίκης.

Θεωροῦσε, ὅπως σημειώνει σ' ἓνα πρόχειρο ἡμερολόγιο, στίς 14-4-1952, «ἐθνικὴν καθαρῶς ὑποχρέωσιν» τὴν ἀναβίωσιν τῶν παλαιῶν Ἀγῶνων τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

1. Τὸ ἔγγραφο αὐτό, ποὺ ἔχει ἀριθ. πρωτ. 93)22-12-1958, εἶναι τὸ κάτωθι :

«Σεβαστὴ Κυρία Πρόεδρος,

»Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ ἄρτι ἰδρυθέντος ἐν τῇ πόλει μας Λυκείου Ἑλληνίδων Σερρῶν, ἐμφοροῦμενον ἀπὸ αἰσθήματα θαυμασμοῦ, υπερηφανείας καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς Ὑμᾶς, ἧτις διὰ τῆς δράσεώς σας τιμᾶτε τὴν Ἑλλάδα καὶ λαμπρύνετε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν, τῆς ὁποίας εἰσθε ἐκλεκτὸν τέκνον, ὡς πρῶτον βῆμα τῆς δράσεώς του, εὐθὺς ὡς συνεκροτήθη εἰς Σῶμα, δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸν κ. Δήμαρχον Σερρῶν ἐζήτησεν, ὅπως μία ὁδὸς τῆς πόλεως λάβῃ τὸ ὄνομά Σας, ὅπερ καὶ ἐγένετο.

»Ἡδὴ εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ Σᾶς παρακαλέσωμεν, ὅπως δεχθῆτε τὰ θερμὰ συγχαρητήριά μας καὶ τὰς εὐχὰς ὄλων μας, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν ἑορτῶν.

Μετὰ Σεβασμοῦ

Ἡ Πρόεδρος

Τασία Πέτρου

Ἡ Γεν. Γραμματεὺς

Σουζάνα Γ. Γεωργιάδου

2. Ἡ ὀνομασία αὐτὴ ἐγένε διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 8)13-11-58 ἀποφάσεως τῆς παρὰ τῷ Δήμῳ Σερρῶν Ἐπιτροπῆς ὀνοματοθεσίας ὁδῶν καὶ πλατειῶν τῆς πόλεως Σερρῶν, ἐπὶ Δημάρχου Βασ. Χατζημακώβου, ὡς «ἐλάχιστον δείγμα σεβασμοῦ, ἐκτιμῆσεως καὶ ἀναγνωρίσεως τῶν ὑπηρεσιῶν της πρὸς τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Πατρίδα».

263

Ἡ ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ, με μακεδονική ένδυμασία,
μαζί με μία φίλη της

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ἀφήκαμε τελευταία τὴν ἀνάλυσι τοῦ λογοτεχνικοῦ ἔργου τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου, γιατί ἀποτελεῖ τὸ μικρότερο τομέα τῆς πλούσιας ποικιλομορφῆς δράσης της.

Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἀμφιβολία, πὼς ἦταν μιὰ πολὺ καλὴ λογοτέχνη. Αὐτὸ τὸ ἀντελήφθηκε κι' ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ ὅσα δικά της κείμενα παραθέσαμε ὡς τώρα. Ἀπὸ τὶς ὁμιλίαις της, ἀπ' τὰ μηνύματά της, ἀπ' τοὺς στίχους της, ἀπ' τὶς σκέψεις της.

Ἡ συνεχὴς κι' ἔντονη ποικίλη δράσι της δὲν τῆς ἐπέτρεψε ν' ἀσχοληθῆ ἀπερίσπαστα μὲ τὴ λογοτεχνία. Κι' ἦταν αὐτὸ ἓνα παράπονό της. Λάτρευε τὴ λογοτεχνικὴ ἀσχολία. «Τὴν εἶχα, μοῦ εἶπε, μέσα στὴ ψυχὴ μου». Μὰ καθήκοντα σοβαρότερα κι' ἱερώτερα τὴν καλοῦσαν εἰς ἄλλα ἰδανικά.

»Ἐὰν τὸ ἀποκλειστικῶς παιδαγωγικὸν ἔργον της, εἶπε σὲ μιὰ ὁμιλία τοῦ ὁ Πέτρος Πέννας, ἄφηνεν εἰς αὐτὴν χρόνον, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ λογοτεχνία θὰ ἐκοσμεῖτο μὲ ἔργα αὐτῆς ἐξαιρετικοῦ ἠθογραφικοῦ καὶ λαογραφικοῦ περιεχομένου».

Ἐμεῖς μπορούμε ἀκόμα νὰ ποῦμε, πὼς ἂν ἀφοσιώνονταν ἀποκλειστικὰ στὰ Γράμματα, θὰ τῆς ἄνοιγαν, ἴσως, καὶ οἱ πόρτες τῆς Ἀκαδημίας. Δὲν ἀποκλείονταν, ἀλήθεια, νὰ τὴν βλέπαμε καὶ ἀκαδημαϊκό. Καὶ δὲν εἴμαστε, νομίζομε, ὑπερβολικοὶ σὲ τούτη τὴν κρίσι. Ἦσαν τόσα τὰ ἀνεκτῆματα προσόντα της, τεράστια ἢ μόρφωσί της, κατεῖχε βαθειὰ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἐλάχιστοι ἐγνώριζαν σ' ὅλες τὶς λεπτομέρειαις τὰ ἔργα τῶν ἀρχαίων μας συγγραφέων ὅσο ἡ «σοφὴ Ἑλληνίδα» μας. Ἦταν κάτοχος καὶ ξένων γλωσσῶν, ἰδίως τῆς Ἀγγλικῆς καὶ Γαλλικῆς.

Ὡς ποιήτρια δὲν εἶναι γνωστὴ. Ἐγράψε λίγους στίχους. Σκόρπισμένοι σὲ διάφορα περιοδικὰ καὶ εἰς λευκώματα φίλων της Κυριῶν. Ἀλλὰ τὸ ποιητικὸ της ταλέντο εἶναι πηγαῖο. Μερικὰ ποιήματά της εἶναι μικρὰ ἀριστουργήματα.

Τὸ στοιχούργημα ποὺ παραθέσαμε στὸ κεφάλαιο «Στὴ Βασιλικὴ Αὐλὴ», μὲ τίτλο «Στὸν Ἥρωα καὶ στὸν Μάρτυρα» εἶναι βαθυστόχαστο κι' ὑπέροχο.

« . . . κοιμήθηκε σὰν ἄνθρωπος, σὰν ἅγιος θὰ ξυπνήσῃ ».

Ἐνα χαριτωμένο ποίημα της εἶναι καὶ «Τὸ τραγοῦδι τῶν Βουλγαρο-

κτόνων», ποὺ τραγουδιέται στὸ γνωστὸ μέλος τοῦ ἀντιβουλγαρικοῦ ἄσματος «Σὺν δὲ κόπτει τὸ σπαθί μου» :

I

Τὸ ἥρωϊκὸ σπαθί μου,
ποὺ ἐδόξασεν ἡ νίκη,
δὲν θὰ μπῆ μέσα στὴ θήκη,
πρὶν ὁ Βούλγαρος σβυσθῆ.

II

Πρὶν ἡ μισητὴ γενεά σας,
ποὺ διψᾷ γιὰ ἀθῶο αἶμα
κι' ὄρκο της ἔχει τὸ ψέμα,
σὺν καπνὸς ἀφανισθῆ.

III

Ἀπὸ κάθε της γωνία
ἡ δοκιμασμένη χώρα
«Ἐμπρὸς ὄλοι» κράζει τώρα
καὶ ἐκδίκησιν ζητεῖ.

IV

Ἄς ὀρμήσωμε στὴ μάχη,
κι' ἡ Πατρίδα ποὺ ἀνεστήθη
εἰς τοῦ καθενὸς τὰ στήθη
θαῦρη τὸν Ἐκδικητῆ.

Τὸ τραγοῦδι της αὐτὸ τὸ δημοσίευσε στὴν ἐφημερίδα «Σκρίπ» τῆς 14ης Ἰουλίου 1913, μὲ ὑπογραφή «ANNA T. ἐκ Σερρών», μὲ τὴν παρακάτω εἰσαγωγή της :

«(Διὰ τὰ ἀγαπημένα μας παλληκάρια, τὰ ὁποῖα κάθε πρῶτ' καμαρώνομεν ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τὰ γυμνάσια μὲ τὸ τραγοῦδι).

»Τὸ ἀντιβουλγαρικὸ τραγοῦδι «κι' ἂν δὲν κόπτει τὸ σπαθί μου» ὅσας ἀναμνήσεις καὶ ἂν ἐξεγείρη, εἰς ἡμᾶς τοὺς Μακεδόνας ἰδίως, καὶ ὅσων ἱερότητα καὶ ἂν ἐγκλείη εἰς τὰς ἀπερίττους στροφάς του, αἱ ὁποῖαι ἐλίκνισαν τὰ ὄνειρα στεναζόντων πατριωτῶν, καὶ ἐπαρηγόρησαν τὴν νεωτέραν Μακεδονικὴν γενεάν, ἃς μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ νομίζω, ὅτι παρέλκει εἰς τὴν περίστασιν. Ἐπειτα ἀπὸ τόσα μυθικά, ἀληθῶς, κατορθώματα, ἀπὸ τόσας δόξας, ἀπὸ τόσων ἀνύψωσιν εἰς τὰ μεγαλείτερα ἐθνικὰ ἰδεώδη, τὸ «κι' ἂν δὲν κόπτει τὸ σπαθί μου κι' ἡ αἰχμὴ του δὲν τρυπά» καὶ περαιτέρω «τῶν ἐχθρῶν μισῶ τὰ δῶρα, δὲν τὰ θέλω, ἃς τὰ κρατοῦνε», τῶν φράσεων αὐτῶν ἡ ἔννοια, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι σήμερον σὺν ἓνα εἶδος ἀναχρονισμοῦ, ἀλλὰ καὶ δὲν φαίνονται καμωμένοι, νομίζω, διὰ τὰ χεῖλη τῶν ὑπερηφάνων παλληκαριῶν μας, ἀπὸ τὸ καθὲν ἐκ τῶν ὁποίων αὔριον θὰ ἐκπηδήσῃ καὶ ἓνας ἥρως.

«Χωρὶς, βέβαια, ἀξιώσεις ποιητικὰς, (πολλοῦ γε καὶ δῆ), καὶ μόνον ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ ἡμέρα πού, ὅπως λέγει καὶ ὁ ποιητῆς, «ἡ Πατρίς μεγάλη, τὴν γλώσσα τὴν μεγάλη θαῦρη μέσ' τὴν καρδιά», καὶ τὰ παιδιὰ μας θὰ ἀξιωθοῦν, καὶ ὡς πρὸς τὸ τόσον μεγάλο αὐτὸ ζήτημα τῶν ἐθνικῶν τραγοιδιῶν, νὰ βαπτίζωνται εἰς νέας πλέον κολυμβήθρας, μόνον διὰ τὴν ἐξοικονόμησιν τῆς περιστάσεως, ἃς μοὶ ἐπιτραπῆ νὰ συστήσω καὶ τὸ ἀπλό μου στιχοῦργημα εἰς τὴν ἀγάπην τῶν καλῶν μας παλληκαριῶν».

Νὰ κι' ἓνα ἄλλο ὁμορφο, «χωρὶς ἀξιώσεις», ὅπως σημειώνει ἡ ἴδια, ποίημα της, ἀφιερωμένο (15-2-1955) στὴ φίλη της Ἀθανασία Ρεδιάδου :

Ἀκρόπολις—Παρθενῶν

Στὸν ἱερὸ ἀνήφορο μὲ τράβηξε καὶ πάλι
ὀλόχρυσο ἓνα δειλινό, ποὺ ἐμάγευε τὰ μάτια,
καὶ μέσα σὲ θαμπώματα, μέσα σὲ θεία ζάλη,
πάλι ἀντικρύζω τ' ἅγια τῆς ὠμορφιάς παλάτια . . .

Φεγγοβολεῖ τὸ Ἱερὸν τῶν περασμένων χρόνων . . .
Χρυσάφι στὴ γλωμάδα του ἀπλώνεται τὴν θεία,
κι' ἀθάνατες θεῖες σκιές, σεμνώματα αἰώνων,
γυροῦν μέσ' στὰ ξερίπια σὲ μυστικὴ λατρεία . . .

Σὰν ἀφθαρτες κι' αἰώνιες κι' ἀκοίμητες λαμπάδες,
οἱ θαυμαστὲς κολῶνες του γιγάντιες προβάλλουν,
καὶ οἱ ἀθάνατες σκιές, τὶς μύριες ὠμορφάδες,
τὰ κάλλη τους τὰ θεϊκά, σ' ἀγνώστους τόνους ψάλλουν.

«Ὅσοι πιστοὶ προσέλθετε». Νέα ἢ παλῆα θρησκεία
χαρίζει ἐλπίδα γιὰ ζωὴ, γιὰ ἀνάστασι, γιὰ Νίκη
καὶ τοῦ ὠραίου ἢ ὑψηλῆ, ἢ ἀνώτερη λατρεία
τὸν μέτριο σύρει λογισμὸ σ' αἰώνια καταδίκη.

καὶ δύναμι στὸν ἄξιο προσκυνητὴ χαρίζει
ξεχνῶντας κάθε πόνο του, τὴν πιὸ βαθειὰ πληγὴ,
μὲ τὸ φτερούγισμ' ἀετοῦ πετώντας νὰ δροσίζη
εἰς τὴν αἰώνια κι' ἄσωστη τὸ πνεῦμα του πηγῆ.

Χαριτωμένοι κι' οἱ παρακάτω στίχοι της, ποὺ ἀντιγράψαμε ἀπὸ ἓνα πρόχειρο σημειωματάριο της. Τὸ ποίημα ἔχει γιὰ ὑπογραφή τ' ἀρχικά της γράμματα «Α.Τ.».

Τὸ Ἑλληνικὸ Σπίτι

Σπίτι μου σὺ ἑλληνικό,
σεμνή, ἱερὴ ἐστία,
ποὺ μέσα σου ἀσάλευτη κάθε ἀρετὴ φωληάζει,
κι' ἡ θωριά σου ἄσυλο σ' ὅλους ζεστὸ φαντάζει,
καὶ τιμημένη ἢ κάθε σου μένει γλυκεῖα γωνιά.

Βάστα τὸ ἅγιο σου τὸ φῶς ἀνέσπερο καὶ μεῖνε
 γιὰ πάντα ἢ θερμὴ γωνιὰ καὶ ἢ ἀγνὴ ἐστία·
 τὸ σπῖτι τὸ ἑλληνικὸ γιὰ πάντοτε ἄς εἶνε
 τῆς τόσο κουρασμένης μας ψυχῆς ζωὴ κι' ὑγεία.

Κι' ὅλα ἄς στέλνη ὁ Θεὸς τὰ θεῖα του τὰ δῶρα,
 κι' ἄς σὲ σκεπάζῃ πάντοτε ἡ θεία του εὐλογία·
 ἐστία σὺ ἑλληνικὴ, ἐστία σὺ ἅγια,
 ὡς νὰ σημάνη ἡ στερνὴ τοῦ κόσμου τούτου ὥρα.

Νὰ κι' ἓνα ἄλλο ποίημα τῆς, μισοτελειωμένο καὶ πρόχειρα γραμμένο, ἀπ' τὸ ἴδιο σημειωματάριο τῆς, μὲ τίτλον πάλιν «Ὁ Παρθενὼν» (B'). Εἶχε ἰδιαίτερη ἀδυναμία ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου σὲ ὅ,τι ἀφοροῦσε τὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα :

Π α ρ θ ε ν ὼ ν (B)

Τὰ ἱερὰ ἐδάφη σου, μιᾶς πίστεως τεμένη,
 μοναδικῆς ἐσταθῆκαν ἄλλοτινοῦ καιροῦ,
 αὐτῆς, πὺν στ' ἀθάνατα ἐρείπια χυμένη,
 σὰν φῶς πλανᾶται ἀνέσπερο
 ἄλλου σεπτοῦ Ἱεροῦ.

Βωμοὶ φωτοπερίχυτοι, θαμβώματα αἰώνια,
 μιᾶς ἄλλου κόσμου κι' ἐποχῆς ὀρθώματα χρυσᾶ,
 μ' ἀθάνατη σᾶς ἔλουσαν δροσιὰ
 τὰ τόσα χρόνια,
 καί, χρόνια, θὰ θαμβώνετε, ἀκόμα περισσά.

Οἱ στίχοι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου εἶναι σχεδὸν πάντα λυρικοί. Φτερουγίζουν ἐλεύθεροι. Ἐντονη ἢ αἰσθησί τους. Ἐγνὴ ἢ ἔννοιά τους. Ἀνήκουν περισσότερο στὴν παλῆνὰ παράδοσι, στὸ παλαιὸ ποιητικὸ κλίμα.

Κάποτε οἱ στίχοι τῆς εἶναι σὰν τοῦ ἡλίου οἱ ἀκτῖνες, ὅπως «Εἰς τὸν Ἥρωα καὶ τὸν Μάρτυρα».

Ἀλλὰ ποιὸς θὰ φανταζότανε τώρα, πῶς κι' ἡ ἀδελφὴ τῆς Λουίζα, ἡ τόσο αὐστηρὴ κι' ὀλιγόλογη, ἦταν κι' αὐτὴ μιὰ καλὴ ποιήτρια καὶ μάλιστα σατυρική; Μὰ ὡς τὸ θάνατό τῆς κράτησε τὴν ἀνωνυμία τῆς. Ποτὲ δὲν φανερώθηκε. Ποτὲ δὲν δημοσιεύθηκε ἡ ὑπογραφή τῆς.

Μία ἀπογευματινὴ συγκέντρωσι· στὸ Λύκειο Ἑλληνίδων, στοὺς πρώτους μῆνες μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι, ἀφιερώθηκε στὴν ἀπαγγελίαν μιᾶς σειρᾶς ὀραίων ποιημάτων «ἀνωνύμου ποιητρίας». Ἦταν ὅλα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν Ἑλληνο-Ἰταλικὸ πόλεμο τοῦ 1940 καὶ σατύριζαν ἰδίως τὸν Μπενίτο Μουσο-

λίνοι. Τὰ ἀπήγγειλε μιὰ συμπαθητικὴ Κυρία ἢ Δεσποινίδα—δὲν θυμᾶμαι— τοῦ Λυκείου. Ὅλο τὸ πυκνὸ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριον ξεσποῦσε κάθε τόσο σὲ ἀκράτητα γέλοια.

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ παραθέσουμε ἐδῶ μερικὰ ἀπ' τὰ δοκτάσιχα αὐτὰ ποιηματάκια. Εἶναι πιά καιρὸς νὰ ἰδοῦν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, μαζί μὲ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἐκλεκτῆς δημιουργοῦ των. Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἦταν ὑπερήφανη γι' αὐτὰ, γιὰ τὰ ὁποῖα κάπου σημειώνει: «Λουίζας Τριανταφυλλίδου ἐλάχιστα δείγματα τῆς δροσερᾶς εὐφυΐας της, τοῦ σατυρικοῦ πνεύματός της».

«Μουσολινιάς»

«Angulus ridet»

(Ἡ γωνιά αὐτὴ μοῦ μειδιᾷ. Ὅράτιος)

«Μοῦ μειδιᾷ αὐτὴ ἡ γῆ,
μποροῦσα νὰ τὴν εἶχα» . . .
ἔσκέφθηκε γιὰ μιὰν αὐγὴ,
μὰ τοῦκοψαν τὸ βῆχα . . .
«Δὲν εἶνε, Ντουῦτσε, εὐκόλο
νὰ προσαρτᾶς Ἑλλάδες
σὲ χώρα ποῦνε πρόσφορη
μονάχα γιὰ καντάδες ! . . .

Τελειότης στρατιωτικῆ

«Πληθυντικός, νέα στολὴ
καὶ βήματα τῆς χήνας» . . .
τὸν κολοφῶνα ἤγγισες
τῆς «τακτικῆς» . . . τὶ μένος !
Κοιμήσου πλέον ἡσυχος,
«Στρατάρχα τῆς ρουτίνας»,
ποῦ γιὰ μαλλὶ ξεκίνησες,
καὶ βγῆκες . . . κουρεμένος !

Διαφορὰ

Οἱ ξακουστοὶ Τσολιάδες μας,
Μπενίτο Μουσολίνι,
τῆς »χήνας« τὸ περπάτημα
δὲν ξέρουν τί θὰ πῆ . . .
μ' ἄρβυλα σκαφαλώνουνε
στὰ βράχια μας ἐκεῖνοι,
μὰ τῶν βουνῶν εἶν' ἄετοὶ
μὲ μάτι ἀστραπή!

Impero Romano

Δόξες ἐζήλωσες παληές
Καισάρων καὶ Κατώνων! . . .
Ἐπίμονα ἐγύριζες
στὰ βάρη τῶν αἰώνων . . .
Καὶ τὶ δὲν δνειρεύθηκες,
φιλοδοξίας monstro
Μὰ τώρα κλαῖς κι' ὀδύρεσαι . . .
ᾠ! κουτα-μάρε postro

«Vinceremo»

«Ἐν τούτῳ νίκα» διάβασε
κάποι' ἕνας Μεγάλος
στὸν οὐρανό, καὶ κίνησε
γιὰ θρόιμβο νὰ πάη.
Μὰ «Vinceremo» βρόντηξε
ὁ «φουσκωμένος γάλος»,
δίχως νὰ ξέρη ποὺ τραβᾷ
καὶ τὶ ξυλιές θὰ φάη! . . .

Ρουβίκων

Μὲ ὕφος ἀρειμάνιον
«ἐρρίφθ' ὁ κῦβος», εἶπαν,
κι' ἀνύπαρκτο Ρουβίκωνα
φουσκώνοντας διαβῆκαν.
Μά, ἀληθινὸ Ρουβίκωνα
περάσαν κάποιοι ἄλλοι,
ὁποῦ τοὺς νόμιζαν μικρούς.
κι' ἦταν τόσο Μεγάλοι!

Οἱ Δυό τους . . .

Μὲ ὕφος Ναπολέοντος καὶ κάτι πε-
[ριπλέον
τοὺς μύδρους σου, λόγια παχειά,
ποὺ σκόρπιζες, Μπενίτο,
ἂν ἄκουε θᾶσκαζε ἄφενκτα
τῆς Κορσικῆς ὁ Λέων.
ὅπου δὲν ἦτο, Ντοῦτσε, αὐτὸς
μὰ μόνο Ναπολέον.

πρὸς τῶν στρατιωτῶν μας νίκες, ποὺ τόσο τις ὕμνησε ἢ ὑφήλιος ὅλη. Κι' ὕστερα, ὅπως εἶδαμε κι' ἄλλοῦ, ἡ Λουΐζα ἦταν ἡ πιὸ μεγάλη ἀγάπη τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου ¹.

Πεζὰ ἔγραψε πολλὰ ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου. Διηγήματα, μελέτες, ἄρθρα, πανηγυρικούς λόγους, διαλέξεις.

Οἱ διαλέξεις της εἶναι πάνω ἀπὸ ἑκατό. Ὅλες, γραμμένες μὲ σοφὲς σκέψεις καὶ γλαφυρότητα, σαγήνευαν πάντοτε τοὺς ἀκροατὰς της. Τὰ πιὸ ἀγαπημένα της θέματα εἶναι ἡ μητέρα, τὸ παιδί, οἱ ἐθνικὲς μας παραδόσεις, οἱ κορυφαῖες Ἑλληνίδες, ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, ἡ Μακεδονία.

Ὅργανισμοί, Σύλλογοι, Ἰδρύματα, γιὰ νὰ πανηγυρίσουν μιὰ ἐπέτειο, ἢ γιὰ νὰ διοργανώσουν μιὰ ἑορτή, εἰς αὐτὴν ἀνέθεταν, πολλὰς φορές, νὰ κάμῃ μιὰ ὁμιλία.

Ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα γιορτάσθηκε, τὸ 1934, ἡ «Ροταριανὴ Ἑβδομάδα τοῦ Παιδιοῦ», ἡ ἔναρξις ἔγινε στὴ μεγάλη αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ» μὲ διάλεξι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Τὸ θέμα της ἦταν «Ἡ θέσις τῆς μητέρας καὶ τῆς οἰκογενείας γενικῶς εἰς τὴν ἀγωγὴν τῶν νέων». Μιὰ περίληψι δημοσιεύθηκε στὴν «Καθημερινή» τῆς 1ης Μαΐου 1934. Νὰ πῶς καταλήγει :

« . . . Ἡ γυναῖκα, ἡ μητέρα, δημιουργεῖ τὸν χαρακτῆρα τῶν παιδιῶν της, αὕτη δημιουργεῖ τὸν πολιτισμὸν τοῦ κόσμου. Ἡ δια-

1. Ἡ ἀγάπη της αὐτὴ ἐκδηλώνεται μὲ βαθειὰ συγκίνησι καὶ σ' ἓνα πρόχειρο ἡμερολόγιό της, τίς μέρες ποὺ μπῆκε ἡ Λουΐζα Τριανταφυλλίδου στὸ Νοσοκομεῖο. Σημειώνει :

«1η τοῦ ἔτους 1953. Νοσοκομεῖον «Εὐαγγελισμὸς». Ἄγωνία».

Καὶ λίγο παρακάτω θυμᾶται στίχους ἀπ' τὰ θεῖα νανουρίσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ :

«Στὴ Λουΐζα μου.

» Ὁ ὕπνος μου

στὰ μάτια σου

κι' ἡ υἡγεία

στὴν κεφαλὴ σου».

Σὲ μιὰ ἄλλη ἡμερομηνία :

«Δὲν ἐπῆγα. (στὸ Νοσοκομεῖο) Θὰ τρελλαθῶ, νομίζω, Λουΐζα μου! . .

Παιδί μου! . . . Πότε θὰ μοῦ ἐπανεέλθῃς; Θεέ μου! Τί θ' ἀπογίνω; Εἶμαι ἀπελπισμένη ἀπὸ τὴν Λουΐζα μου. Ὁ Θεός!»

Κι' ἄλλοῦ :

«Ἐπέριψον ἐπὶ τὸν Κύριον τὸ φορτίον σου, καὶ σὲ θέλει ἀνακουφίσει». (ψαλμὸς)

«2 Φεβρουαρίου 1953. Θεέ μου. Λυπήσου τὴν, λυπήσου με»!

«14 Ἰουλίου 1953. Ὁ Θεός δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ λυπηθῇ».

«16 Ἰουλίου 1953. Τελείως ἀπελπισμένη πλέον θὰ ζήσω τὸ ἐσωτερικὸ μου δράμα».

ANNA ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ

Προσωπογραφία φιλοτεχνηθείσα από την άλησμόνητη Μακεδόνισσα ζωγράφο Θάλεια Φλωρά-Καραβία, η οποία υπήρξε μια εξαιρετη μορφή Έλληνίδος και Καλλιτέχνης.

γνωστική ικανότης τοῦ μητρικοῦ φίλτρου εἶναι ἀσυναγώνιστος. Ἡ θεραπευτική τῆς μητέρας εἶναι θαυματουργός. Ἄτυχως, ὁ τρομακτικὸς κίνδυνος, τὸν ὁποῖον ἀντίκρυσαν οἱ λαοὶ κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον, ἐκλόνισε τὰς θάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων στέκεται κάθε κοινωνία καὶ ἤλλαξεν—ὅπως ἦτο ἐπόμενο—καὶ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας τὸ πνεῦμα. Ἡ ἀπὸ τῆς ὥραίας ἐλληνικῆς γραμμῆς ἀπόκλισις, ἰδίως εἰς τὴν πρωτεύουσάν μας, προκαλεῖ μελαγχολίαν εἰς ὅσους βλέπουν ὀλίγον θαυότερα. Ποῖος θὰ εὔρεθῆ ἀρκετὰ δυνατός, ὥστε νὰ σταματήσει τὸ κακόν; Τὸ μαγικὸν φάρμακον πρέπει καὶ πάλιν νὰ τὸ ζητήσωμεν ἀπὸ τὴν μητέρα. Ἄρκεῖ νὰ θελήσῃ ν' ἀρθῆ εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς τῆς ἡ Ἑλληνίδος μητέρα, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αὐτὴ καὶ μόνη θὰ εὔρῃ τὴν δύναμιν ν' ἀνοίξῃ τοὺς νέους δρόμους, ποὺ χρειάζονται εἰς τὴν νεότητα. Δὲν χρειάζεται νὰ εἶναι σοφὴ μιὰ μητέρα, διότι ἡ ἀγάπη ἀναπληρῶνει τὴν σοφίαν. Ἡ μητέρα ἀρκεῖ νὰ εἶναι ἠθική, διὰ νὰ ἀπομακρύνῃ τὰ παιδιά τῆς ἀπὸ τὰς ἀμφιβόλους συγχρόνους ψυχαγωγίας καὶ νὰ τοὺς καταστήσῃ τὴν οἰκογενειακὴν ἐστίαν κέντρον ὑγειοῦς χαρᾶς καὶ ὑγειοῦς ψυχαγωγίας. Δὲν εἶναι δυνατόν, Ἑλληνίδες μητέρες, νὰ κάμετε τὰ παιδιά σας εὐτυχισμένα, ἂν δὲν φροντίσετε νὰ τὰ κάμετε καλύτερα. Καὶ ὅταν μὲ τὴν βοήθειαν τῆς μητρικῆς ἀγάπης τὰ παιδιά μας περάσουν τὴν σημερινὴν κρίσιμον περίσσοδον, ποὺ διανύει ἡ ἐλληνικὴ κοινωνία, ὅταν εὔρεθῶν ἀσφαλῆ εἰς τοὺς ὥραίους δρόμους, ποὺ ἡ μητέρα θὰ ἔχῃ ἀνοίξῃ εἰς τὴν ζώην των, τότε ὁ ἀμάραντος στέφανος, ποὺ μὲ τὰ ἴδια εὐγνώμονα χέρια τῆς θὰ πλέξῃ ἡ σημερινὴ ἐλληνικὴ νεότης εἰς τὴν Ἑλληνίδα μητέρα, θὰ εἶναι ὁ ὡραιότερος καὶ ζηλευτότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς στεφάνους, μὲ τοὺς ὁποίους ἐτιμήθη ποτὲ νικητῆς».

Πῶς νὰ μὴ θαυμάσῃ κανεὶς μιὰ τέτοια ὁμιλία; Πῶς νὰ μὴ γοητευθῆ ἀπ' τὴς σκέψεις τῆς, ἀπ' τὸ ὕψος τῆς; Καὶ παραθέσαμε μονάχα τὸ τέλος τῆς. Πόσο θὰ νοιώθαμε ἀκόμα θαυμασμό, ἂν τὴν γράφαμε ὁλόκληρη.

Τὴν ἴδια γοητεία αἰσθάνεται κανεὶς καὶ στὶς ἄλλες ὁμιλίαις τῆς.

Ἐὸ θεατρικὸς συγγραφεὺς Δημ. Μπόγγρης ἀποκαλεῖ «ὄασιν» μιὰ διὰλεξί τῆς «διὰ τὴν μητέρα ὡς κυριώτατον παράγοντα τῆς ἀγωγῆς».

Ἐὸ προνομιούχος αὐτὴ γυναῖκα, γράφει ὁ Μπόγγρης στὴν «Καθημερινή» τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου 1932 μὲ τὸ ψευδώνυμο «Εἷς», συγχρονισμένη ὅσο χαμμία ἄλλη μὲ τὴν ἐποχὴν μας, οὐδέποτε, φαίνεται, ἐλησμόνησε ποία εἶναι ἡ κυριώτερα ἀποστολὴ τοῦ φύλου τῆς εἰς τὴν ζώην. Εἰς ὅλον τῆς τὸ ἔργον διακυρῶσει μὲ χίλιους τρόπους ὅτι: Δὲν εἶσθε τέλειαις γυναῖκες: πρέπει νὰ

Ξέρετε ν' αγαπάτε τούς άνδρας σας, τὸ σπῖτι σας, τὰ παιδιὰ σας.

»Καὶ ἡ φωνή της, συνεχίζει ὁ ἴδιος, ὅσον ἄδεια καὶ κοῦφος ἂν εἶναι ἡ ἐποχή μας, συγκινεῖ καὶ συγκινεῖ, φαίνεται, βαθύτατα. Δὲν εἶχατε, διὰ νὰ πεισθῆτε, παρὰ νὰ ρίχνατε ἓνα βλέμμα στὰ μάτια ὄλων ἐκείνων ποὺ παρηκολούθησαν προχθὲς τὴν διάλεξίν της εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν. Δὲν ὀμιλοῦμεν διὰ τούς άνδρας. Ὅλες αὐτὲς οἱ γυναῖκες τοῦ ἀκροατηρίου της, ἀπὸ τὴν κοσμικὴν κυρίαν, μέχρι τῆς ἀπλῆς ὑπηρετριάδας, τὴν ἤκουον μὲ προσοχήν, μὲ θρησκευτικὴν σχεδὸν κατάνυξιν. Διότι ἡ φωνή της ἦτο «φωνὴ τῆς ἀληθείας». Διότι ἐξωτερικεὺς αὐτὸ τὸ «θεῖο» ποὺ ἔχει κάθε γυναῖκα εἰς τὴν ψυχὴν της, ἀφοῦ κάθε γυναῖκα εἶναι πλασμένη ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ εἶνε μητέρα.

»Καὶ μὴ σᾶς φανῆ παράδοξον, κυρία Τριανταφυλλίδου, ἂν ἡ διάλεξίς σας ἔφερεν ἄθελα τὰ δάκρυα σὲ πολλούς. . . . Γιατί δὲν ὑπάρχει άνδρας εἰς τὸν κόσμον, ποὺ νὰ ξέχασε ποτὲ τὴν καλωσύνη, τὸ χαμόγελο, τὸ χᾶδι, τὴν στοργὴ τῆς μητέρας του».

Ἴσως μερικοὶ παρατηρήσουν, πὼς οἱ παραπάνω διαλέξεις εἶναι τόσο ζωντανές, γιατί κατεῖχε βαθειὰ τὰ θέματά τους, σὺν ἐξαιρετῆ παιδαγωγὸς ποὺ ἦταν ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου. Μὰ ὅλες οἱ ὀμιλίες της ἔχουν βαθὺ νόημα καὶ ὕφος γλαφυρό, σιναρπαστικό.

Ἡ παρακάτω κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ «Αἱ Μοῦσαι» τῆς Ζακύνθου τῆς 17ης Ἀπριλίου 1924 (σελ. 4), γιὰ μιὰ διάλεξί της περὶ τῆς Ζακύνθου, ποὺ δὲν ἔχει καμμιά σχέσι μὲ τὴν παιδαγωγικὴ, ἐπίσης ἐπαληθεύει τὴν ρηθεῖσα κρίσι.

«Εἰς τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἐνώπιον πυκνοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου τῆς τὰ μάλλα προηγμένης καὶ διανοουμένης κοινωνίας τῶν Ἀθηνῶν, ὠμίλησε κατ' αὐτὰς περὶ Ζακύνθου ἡ τόσας ἀγαθὰς ἀναμνήσεις καταλιποῦσα κατὰ τὴν δίμηνον εἰς τὴν νῆσόν μας παραμονὴν της εὐγεν. Κα Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ἀντιπρόεδρος τοῦ Λυκείου. Ἡ σοφὴ ὀμιλήτρια διὰ τῆς ὄντος θαυμασίας διαλέξεώς της ἀπέδωκεν εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸν ὠραιότερον καὶ ἐνθουσιωδέστερον τῶν ὕμνων ὅσοι μέχρι τοῦδε διὰ τὴν νῆσόν μας ἐγράφησαν. Ἐμβριθῆς μελετήτρια, καλλιτέχνης, φιλόσοφος, πατριώτις, ποιήτρια ἐνεθάθυε καὶ ἐψυχολόγησε τὴν ὠραίαν ἀτμόσφαιραν τῆς Ζακύνθου, ἀρυσθεῖσα εἰκόνας ζωντανὰς καὶ καλλιτεχνικὰς, τὰς ὁποίας μετὰ δεξιᾶς τέχνης καὶ καλαισθησίας, ὡς διὰ φωτογραφικοῦ φακοῦ, προέβαλε εἰς τὸ ἐκλεκτὸν ἀκροατήριόν της.

Κατόπιν ἀναφέρει τὸ περιοδικό, ὅτι «τὸ ἀκροατήριον ἐκλονίσθη πρὸς στιγμὴν μὴ γνωρίζον, ἂν ὄντως εἶχε πρὸ αὐτοῦ ὀμιλήτριαν, ἢ τὰς σκηναὺς τὰς ὁποίας ἡ ὀμιλήτρια τοῦ παρουσίαζε».

Καὶ προσθέτι :

«Ἡ διάλεξις τῆς Κας Τριανταφυλλίδου δὲν εἶναι ἀπλαῖ ἐντυπώσεις ψυχροῦ παρατηρητοῦ. Εἶναι βαθεῖα καὶ περισπούδαστος μελέτη, καλλιτέχνημα φιλολογικὸν καὶ πατριωτικόν. Ἡ Ζάκυνθος ὀφείλει ἐξίσου εἰς τὴν σοφὴν ὑμνήτριαν ὅ,τι ὀφείλει καὶ εἰς τοὺς σοφοὺς ποιητάς τῆς. Τὸ ἀκρατήριον δὲν εἶδε μόνον τὴν φωτογραφικὴν εἰκόνα τῆς Ζακύνθου, τὴν ἐφαντάσθη καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς τῆς ἀκμῆς καὶ δόξης τῆς. Ἄνυψώθη αὕτη πρὸ τῶν ὀμμάτων τῆς εἰς ποίησιν, τέχνην, ρωμαντισμὸν καὶ τὰ τιμήσαντα αὐτὴν τέχνα τῆς ἐνεφανίσθησαν εἰς αὐτὸ στεφανωμένα μὲ τοὺς ἀμαράντους στεφάνους τῆς δάφνης. Ἡ Ζάκυνθος εὐγνώμων εἰς τὴν εὐγενῆ καὶ μετριόφρονα σοφὴν καλλιτέχνιδά, τὴν ὁποίαν ἀθορύβως πέρυσι ἐφιλοξένησε, εὐχεται νὰ ἴδῃ ταχέως δημοσιευμένην τὴν θαυμασίαν διάλεξίν τῆς, ἣ ἐποία θὰ εἶναι πάντοτε τὸ ἐπαγωγότερον διὰ τοὺς Ζακυνθίους ἐνθύμιον».

Ἐξαιρετικὴ σὲ περιεχόμενον εἶναι καὶ ἡ διάλεξις τῆς μὲ θέμα «Παρεγνωρισμένοι ἔθνικοὶ θηραυροί»¹, ποὺ ἔδωσε στὴν αἴθουσα τοῦ «Παρνασσοῦ» στίς 17 Φεβρουαρίου 1927. Τὴν θαύμασαν γιὰ τὴ σαφήνεια καὶ γιὰ τὴν πολυμάθειά τῆς.

Νὰ ἡ ἀρχὴ τῆς :

«Πόσον ὀλίγον ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἑλληγες ἐκτιμῶμεν τὴν μεγάλην προγονικὴν κληρονομίαν μας, πόσον ὀλίγοι εἶναι οἱ μεταξὺ ἡμῶν αἰσθανόμενοι τὴν ἐαυρότητα τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος καὶ οἱ προσπαθοῦντες ἐπαξίως νὰ τὸ φέρουν, εἶναι, δυστυχῶς, πλεόν ἢ γνωστόν. Τὴν πικρὰν ἀλήθειαν ἀρκετὰ εὐγλώττως μαρτυρεῖ πᾶσα σχεδὸν κίνησις καὶ πᾶσα ἐνέργειά μας, σχετιζομένη πρὸς ζητήματα ἐθνικά. Εἶχε δίκαιον λόγιος ἐκ τῶν συγχρόνων μας, τὸν πατριωτικὸν πόνον του εἰς εὐθυμον ἐνδύων τόνον, νὰ ζητῆ κάποτε τὴν ἴδρυσιν, μεταξὺ τῶν τόσων ἄλλων «Συλλόγων», καὶ ἐνὸς ἐπὶ πλεόν, ὃ ὁποῖος θὰ ἔκαμνε τοὺς Ἑλληγας νὰ γίνουσι Φιλέλληγες.

«Τὸ τελευταίως τόσον μεταξὺ ἡμῶν ἐπικρατήσαν πνεῦμα τῆς ξενομανίας καὶ ἡ ἄγνοια τῶν πραγμάτων, αὐτὴ κυρίως, διότι φυσικὴ συνέπεια ταύτης εἶναι εἰς τόσον μεγάλην κλίμακα ἐμφάνισις τῆς ξενομανίας, ἔχει φέρει εἰς τῶν περισσοτέρων τὴν σκέψιν τε-

1. Ἐξεδόθηκε τὸ 1927 εἰς κομψὸ βιβλιαράκι ἀπὸ τὸν Ἐκδοτικὸ Οἶκο «Ἑλλάς» τοῦ Σ. Παπασωτηρίου, στὴ σειρὰ τῶν δημοσιευμάτων τοῦ «Ἐθνικοῦ Συνδέσμου».

λείαν σύγχυσιν. Είναι φυσικόν, κατόπιν τῆς τριαύτης καταστάσεως τῶν πνευμάτων, νὰ μὴ βλέπωμεν πλέον τὰ πράγματα εἰς τὴν θέσιν των: νὰ ἐκλαμβάνωμεν σοβαρὸν τὸ γελοῖον, καὶ ἀντιστρόφως· νὰ καταβιβάζωμεν ἀπὸ τὰ σεμνὰ βάθρα τῶν ἀξίας, τὰς ὁποίας ἐν πνεύματι λατρείας ὑψηλῆς προσητένισαν ἀνέκαθεν οἱ αἰῶνες, διὰ νὰ τὰς ἀντικαθιστῶμεν σοβαρώτατα μετὰ διαφόρων εἰδῶν καὶ ποιότητων εἰδῶλα τῆς ἡμέρας· νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἐνεργοῦμεν σοβαρῶς ἐνεργοῦντες κατὰ τὸν περιέργον αὐτὸν τρόπον, καὶ νὰ χαρακτηρίζωμεν ἀθασανίστως σχολαστικισμόν καὶ προγονοπληξίαν πᾶν ὅ,τι δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς, πνεῦμα, τὸ ὁποῖον, ἅς τὸ εἴπωμεν, μειώνει καὶ τὴν ἀξίαν μας ἔτι ὡς λογικευμένων ἀτόμων.

»Δὲν θὰ μακρυγορήσω ἐπὶ καταστάσεως τόσοσιν εἰς ὄλους μας γνωστῆς, τὴν ὁποίαν τόσοσιν θαρέως φέρουν ὅσοι συμβαίνει νὰ βλέπουν ὀλίγον μακρύτερα. Θὰ εἰσέλθω ἀμέσως εἰς τὸ κύριον θέμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ θαυμαστῶς μορφωτικὴ δύναμις τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἀφ' ἑνός, ἡ θλιβερὰ ἀφ' ἑτέρου παραγνώρισις τοῦ τιμιωτέρου τούτου τῶν ἔθνικῶν μας θησαυρῶν. Καὶ λοιπὸν ἅς ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν πικρὰν ἀλήθειαν, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο τοῦλάχιστον. Ἄς τὴν φωνάξωμεν χωρὶς πολλὰς περιστροφάς.

»Αἱ Ἑλληνικαὶ σπουδαί, ὑπὸ τὴν εὐρυτέραν αὐτῶν ἔννοιαν, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μακρὸν στάδιον τῆς αὐτοαγωγῆς τοῦ ἀτόμου ἀπετέλεσαν ἀνέκαθεν τὸ ἐντρύφημα διὰ πάντα ξένον, ἔχοντα τὴν ἀξίωσιν νὰ λέγηται καὶ νὰ εἶναι πράγματι μορφωμένος, ὅχι μόνον εἰς δευτέραν καὶ τρίτην μοῖραν ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους παρ' ἡμῖν τίθενται, ἀλλ' οὐδ' ὑπολογίζονται κἂν αὐταὶ ὡς παράγων περαιτέρω μορφώσεως. Ἡ νέα γενεὰ π.χ. ἀφίνουσα τὰ βάθρα τοῦ σχολείου θεωρεῖ ἄκραν σχολαστικότητα, καὶ μείωσιν τοῦ γοήτρου τῆς ἀκόμη, τὴν ἀφιέρωσιν καὶ ὀλίγων μόνον ὥρων καθ' ἑβδομάδα εἰς μελέτην, ἢ ὁποῖα, ὡς ἐκ τῆς προσφάτου ἐν τῷ σχολείῳ σχετικῆς προπονήσεως, δὲν θὰ τὴν ἐδυσκόλευε καθόλου, ἐνῶ τὴν ὠφέλειαν θὰ προσεπόριζε διὰ τὸν εἶον ἐν γένει καὶ διὰ νὰ πολεμήσουν τὴν ἀλλόκοτον αὐτὴν πράγματι σκέψιν, οὐδὲ μίαν λέξιν εὐρίσκουν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων γονέων σήμερον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ περίξ ἡμῶν πολιτισμένος κόσμος πλουσίας ἀντλεῖ τὰς ἐμπνεύσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ δὲν ἀργοῦν νὰ μετατρέπωνται εἰς ὠραίας ἐφαρμογὰς, ἐξασφαλιζούσας λαῶν δλοκλήρων τὴν εὐημερίαν».

Καὶ καταλήγει :

« . . . Καὶ ἤδη, ὅταν πνεύματα τόσοσιν μεταξὺ των διάφορα,

ἀλλ' εἰς τὸ εἶδος των ὄλα μεγάλα, μὲ τόσον ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν τὸν θαυμασμὸν των ἐκδηλώνουν πρὸς τὴν ἰδικὴν μας πνευματικὴν κληρονομίαν, δὲν παρουσιάζομεν οἱ ἀπόγονοι ἀξιοθρήνητον πράγματι εἰκόνα ζητοῦντες παντοῦ ἀλλοῦ ἢ εἰς τὰς ἐθνικὰς, τὰς διαυγεῖς, τὰς αἰωνίας ἐκείνας πηγὰς τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου πάντα ἀνώτερον ἀνθρωπισμὸν ; Ὅπως ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύεται « ἡ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα προσήλωσις », κατὰ τὴν χαρακτηριστικωτάτην ἔκφρασιν ἐνὸς τῶν ἡμετέρων λογίων, τοῦ ἀειμνήστου Σάθα, « δὲν εἶναι φόρος δεισιδαίμονος λατρείας πρὸς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ πραγματικὴ τοῦ παρόντος ἀνάγκη ». Ἄς προσέξωμεν ὄλοι εἰς τὴν μεγάλην ἀλήθειαν. Ὅλοι πάσης τάξεως καὶ πάσης ἡλικίας. Ἄς μὴ τὴν παρίδουν ἰδίως οἱ ὄνειρευόμενοι μίαν κοινωνίαν πνευματικωτέρας ὄπωσδήποτε μορφῆς, ἀντὶ τῆς τόσον ὄλιστικῆς συγχρόνου κοινωνίας μας. Ὅλοι οἱ ἐννοοῦντες τὴν σημασίαν μιᾶς ἀγωγῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἐθνικῆς, βασιζομένης δηλαδὴ εἰς τὰς μεγάλας τῆς φυλῆς παραδόσεις, εἰς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ Ἑλληνος, ἀγωγῆς, διὰ τῆς ὄποιας, σὺν τῷ χρόνῳ, θὰ ἀναπτύξωμεν ἴδιον πολιτισμὸν καὶ ἄλλην μίαν φορὰν θὰ ὄψωθῶμεν εἰς τοῦ κόσμου τὴν συνείδησιν. Ἄς χωρίσωμεν, εὐλαθεῖς ἰκέται καὶ προσκυνηταί, πρὸς τοὺς αἰωνίους ναοὺς τῆς Ἀληθείας καὶ τῆς Ὁραιότητος καὶ τῆς Ἀρετῆς. Ἄς σπεύσωμεν, ἐν πνεύματι πίστεως ζώσης, τὴν τόνωσιν τὴν πνευματικὴν καὶ τὴν ὄγειαν τὴν ψυχικὴν νὰ ζητήσωμεν ἐκεῖ, ὄπου ἡ ἀνθρωπότης ἐζήτησε πάντοτε τὸ μυστικὸν μιᾶς ζωῆς ἀνωτέρας. « Ἄς κλείσωμεν εἰς τὴν ψυχὴν μας τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ αἰσθανθοῦμε νὰ λαχταρίζη μέσα μας κάθε εἶδους μεγαλεῖο », ὄπως λέγει καὶ ὁ Σολωμός. Εἶναι καιρὸς νὰ συλλάθωμεν πλήρη τὴν ἔννοιαν τοῦ εὐγενεστάτου ἐθνικοῦ σαλπίσματος. Θὰ μᾶς ἀναδείξῃ τὸ πρᾶγμα ἀξίους τῆς μεγάλης προσωνομίας τοῦ Ἑλληνος, εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ὄποιας τόσῃν ἔκτασιν ἀποδίδει σήμερον ἡ μᾶλλον ἐπίλεκτος τῆς ἀνθρωπότητος μερίς διὰ τοῦ μεγαλοστόμου κηρύγματος μεταξὺ ἄλλων καὶ τοῦ περιπύστου Ἑλληνιστοῦ Alfred Croiset. Ἐπαναφέρων ὁ φημισμένος Ἑλληνιστῆς εἰς τὴν μνήμην μας τὸ τοῦ Ἰσοκράτους, ὄτι τὸ ὄνομα τῶν Ἑλλήνων, ὄς ἐκ τοῦ εἶδους τῆς παιδείας των, κατωρθῶθη νὰ εἶναι σύμβολον ὄχι πλέον τῆς καταγωγῆς, ἀλλὰ τῆς πνευματικῆς ἀνυψώσεως, ἀποφαίνεται ἀπεριφράστως, ὄτι τὸ ὄνομα Ἑλλήν δὲν σημαίνει τόσον ὄνομα φυλῆς, ὄσον θαθμὸν παιδείσεως καὶ ἐπομένως πολιτισμοῦ ».

Γιὰ τὴν διάλεξι αὐτὴ ὄ ἀλησμόνητος Ἀχιλλεὺς Κύρου ἔγραψεν ὄλό-

κληρο κύριον ἄρθρο στήν «Ἐστία» του τῆς 26-2-1927 (ἀριθ. φύλ. 17.741) με τίτλο «Ἑλληνοκεντρικός πολιτισμός», γιά νά «ἐπιστήση τήν προσοχήν καί ὅσων δέν ἠτύχησαν νά τήν ἀκούσουν». Μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει :

«Ἡ κ. Τριανταφυλλίδου, στιγματίσασα, μέ τήν δικαιολογημένην ἐκ τῶν πραγμάτων ἀυστηρότητα, τήν σημειουμένην συχνά ἐν Ἑλλάδι παραμέλησιν τῶν κλασσικῶν σπουδῶν, ἰδίως μετὰ τὸ τέλος τῆς σχολικῆς περιόδου, εὔρε τήν εὐκαιρίαν νά ἀναφέρῃ εἰς μίαν λαμπράν καί ἐντυπωτικὴν σύνοψιν τὰς γνώμας καί τὰ ἀποφθέγματα τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ὄλων τῶν ἐποχῶν καί ὄλων τῶν ἔθνῶν πού πιστεύουν ἀκραδάντως, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς κλασσικὸς πολιτισμὸς εἶναι ἡ πηγὴ, ὁ ὁδηγὸς καί ἡ ἐσωτερικὴ δύναμις ὄλων τῶν μεταγενεστέρων ἐκδηλώσεων τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καί ὅτι χωρὶς ἐκεῖνον δέν ἡμπορεῖ νά νοηθῆ πραγματικὸς πολιτισμὸς, ἐπιστήμη, πρόοδος».

Οἱ ὁμιλίες της εἶχαν πάντα ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον. Καί πάντοτε ἐνθουσίαζε. Ἀκόμα καί στὰ βαθειὰ της γεράματα ἐξακολουθοῦσε νά συγκινηθῆ μέ τίς διαλέξεις της καί τίς διάφορες ἄλλες ὁμιλίες της.

Δυὸ χρόνια προτοῦ ἀποτραβηθῆ ἀπὸ τὸ Λύκειο τῶν Ἑλληνίδων, τὸ 1956, ἦτοι στὰ 89 χρόνια της, ὁμίλησε γιά τὴ μητέρα. Ὅλο τὸ ἐκλεκτὸ της ἀκροατήριον εἶχε βαθειὰ συγκινηθῆ. Καί μιὰ σεβαστὴ δέσποινα τῶν Ἀθηνῶν, ἡ Σοφία Πανταζίδου τῆς ἔστειλε στὶς 3 Φεβρουαρίου 1956 τὸ παρακάτω γράμμα :

«Ἀγαπημένη μου Ἐκλεκτὴ Ἑλληνίς,

Μὲ πάλλουσαν τήν καρδίαν ἤκουσα τὸν ὠραῖον σου λόγον διὰ τὴν Μητέρα. Ἐχάρηκα ἰδιαιτέρως πού ὁ Θεὸς σὲ ἀξίωσε νά ἐχῆς δύναμιν, ὥστε νά εὐχαριστήσης ὄλους σῆτινες σέ ἤκουσαν. Ἐνθυμήθηκα ὅταν εἰς τὸ 1884 ὁ πατέρας μου μέ ἐπῆρε εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀρσακείου, καί εἶδα ἓνα κοριτσάκι μέ σπινθηροδόλο βλέμμα, ἀλλὰ καί μέ ἡρεμίαν, νά παίρνης ἀπὸ τὸ χέρι του τὸ Ράλλειον Βραβεῖον. Χειροκροτοῦσα καί ἐγώ, ἀλλὰ τώρα ὅλες αἱ καλὲς Ἑλληνίδες πρέπει νά σὲ χειροκροτοῦν.

Βεβαίως σὲ ἐτίμησαν ὡς ἤξιζε, ἀλλὰ νομίζω, πὼς τὸ ὄνομα Ἄννα Τριανταφυλλίδου εἶνε ἡ μεγαλυτέρα τιμὴ πού ἔχεις.

Ἔδωσες καὶ δίδεις ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν σου, ἀλλὰ συγχρόνως σκορπᾶς χαράν, ποίησιν, μουσικὴν, τέλος τὰ πάντα.

Ἐἶθε ὁ καλὸς μας Θεὸς νά σὲ προστατεύῃ καί νά σοῦ διδῇ

μίαν ζωὴν πλήρη ὑγείας. Σὲ θέλομεν, σὲ θέλομεν. Λοιπὸν τῶρα
σὲ ἀσπάζομαι μὲ μιὰ ἀπέραντη ἀγάπη.

Σ. Πανταζίδου»

Ἀποσπάσματα ἀπὸ προσφωνήσεις της καὶ ὁμιλίες της σὲ ἐορτὲς καὶ διάφορες συγκεντρώσεις παραθέσαμε ἀρκετὰ σὲ προηγούμενες σελίδες. Ὅλα εἶναι, ὅπως εἶδε ὁ ἀναγνώστης, ὠραῖα καὶ ἐμπνευσμένα.

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἀνέπτυξε λογοτεχνικὴ δρᾶσι καὶ στὸ περιοδικὸ τύπο. Ἐκτὸς ἀπ' τὶς συνεργασίες της σὲ διάφορα περιοδικά, ἴδρυσε τὸ 1927, μαζὶ μὲ τὴ Μαρία Μομφερράτου, τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸ περιοδικὸ «Παιδικὴ Ζωή»¹.

Ἦταν τότε αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψι γιὰ τὴν παιδικὴ ἡλικία καταλλήλων ἀναγνωσμάτων, πὺ νὰ συμβάλλουν στὴν καλύτερη διαπαιδαγώγησι κι' ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσι τῶν παιδιῶν. Ἀπ' τὰ παιδικὰ περιοδικὰ ξεχώριζε μόνον ἡ αἰώνια «Διάπλασις τῶν Παίδων», πὺ κι' ὁ γράφων τὴν ἔπαιρνε τότε μὲ θερμὸν ἐνδιαφέρον κι' ἀνυπομονησία. Ἡ «Παιδικὴ Ζωή» τέσσαρα χρόνια ἐμφύσησε κι' ἐμφύχωσε στὰ Ἑλληνόπουλα—ἀγόρια καὶ κορίτσια—τὸ αἰσθημα τῆς Πατρίδος, τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Ἀλληλεγγύης².

Ἀρχισυντάκτρια κι' ἡ ψυχὴ τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ἡ ἀλησμόνητη³ Μαρία Μομφερράτου. Ἀλλὰ καὶ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου ἡ συνεργασία ἦταν

1. Ἦταν ἐκδόσις τοῦ «Ἐθνικοῦ Συνδέσμου». Μὰ αὐτὸ ἦταν τυπικὸ, γιὰτὶ ὁ Σύλλογος αὐτὸς δὲν εἶχε καμμιά ἀνάμιξι στὸ περιοδικὸ. Παρόμοιον εἶχε συμβῆ καὶ μὲ τὸν γράφοντα, ὅταν ὡς δεκαεπταετῆς μαθητῆς τῆς Δημοσίας Ἐμπορικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης (1929-1930) ἐξέδιδε τὸ μηνιαῖο φιλολογικὸ περιοδικὸ «Ἀυγή», μὲ ... ἐκδότῃ τὸν Γυμναστικὸ Σύλλογο «Ἐθνικός» τῆς Νέας Ζίχνης (Σερρών), πὺ ἦταν ἀνύπαρκτος, γιὰτὶ εἶχε διαλυθῆ. (Ἴδε Τριανταφυλλοῦ Δ. Θεοδορίδου : «Τὸ χρονικὸν τῆς ἐκδόσεως τῆς ΑΥΓΗΣ Νέας Ζίχνης», Σέρρες, 1959).

2. Τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας (Ὑπουργὸς Θ. Νικολοῦδης) μὲ τὴν ὑπ' ἀριθ. 9942)10-3-1928 ἐγκύκλιον τοῦ στοὺς Ἐπιθεωρητὰς Στοιχειώδους Ἐκπαιδεύσεως εἰσηγείτῃ νὰ συστήσουν στοὺς μαθητὰς τὴν «Παιδικὴ Ζωή». Ἡ Μ. Μομφερράτου δημοσίευσεν σ' αὐτὸ τὸ περιοδικὸ τὸ παιδικὸ μυθιστόρημά της «Τὸ καλογεράκι τοῦ Μυστρᾶ», μὲ εἰκονογράφησι τῆς Μαρίας Καλάρη, καὶ διηγήματα, ἱστορίες καὶ διάφορα ἄλλα. Ἐπίσης ἔγραφαν ἡ Ἀρσινόη Παπαδοπούλου, οἱ ποιήτριες Εὐφημία Σωσσίδου, Ἀθηνᾶ Ταρσοῦλη, οἱ Δ. Καλογερόπουλος, Ἀλέξ. Φιλαδελφεύς, Ἀλέξ. Παπακωνσταντίνου, Γ. Θώμης καὶ ἄλλοι. Τὰ Γραφεῖα τοῦ περιοδικοῦ ἦσαν στὴν ὁδὸ Βησσαρίωνος 8, ἧτοι στὸ σπιτί τῆς Ἑλένης Τσακασιάνου, ἀδελφῆς τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου.

3. Τὸ βιβλίον αὐτὸ πλησίαζε στὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεώς του, ὅταν ἀναγγέλθηκε (18-8-62) ὁ θάνατος τῆς Μαρίας Μομφερράτου. (Γ. Δ. Θ. «Μαρία Μομφερράτου» εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 25-8-62. σελ. 4 καὶ «Περιοδικὸ Ἑλληνίδων Βορείου Ἑλλάδος», τεῦχος 67, (Ἰανουαρίου—Φεβρουαρίου 1963).

πολύτιμη. Καὶ τὸ ὄνομά της ἔδινε ξεχωριστὸ κύρος στὸ περιοδικό. Σὲ κάθε σχεδὸν τεῦχος εἶχε καὶ δική της ἐκλεκτὴ συνεργασία ¹.

Ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ἦταν κι' Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως τοῦ ἀγγλοφώνου περιοδικοῦ «HELLENIA» (The voice of Greek women), ὅπου ἔχει δημοσιεύσει μερικὰ ἄρθρα της (ἀγγλιστί). Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ διευθύντρια τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἡ κ. Ἰωάννα Ζαΐμη.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, πὼς εἶναι καὶ ἐκλεκτὴ συγγραφεὺς ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου ².

Εἶναι δύσκολο ν' ἀπαριθμήσουμε ἐδῶ τὶς μελέτες ποὺ ἔγραψε, γιὰ νὰ ὑποστηρίξη τὰ ἰδανικά της. Εἶναι πολλές. Μὰ λίγες ἀπ' αὐτὲς ἐξεδόθησαν εἰς βιβλία. Οἱ περισσότερες, ποὺ ἀπετέλεσαν καὶ θέματα διαλέξεών της, δημοσιεύθηκαν σὲ διάφορα περιοδικά. Σημειώνουμε τὰ κυριώτερα ἔργα της :

«Μωσαϊκὸν» (1893). Τόμος μὲ ἠθοπλαστικὰ ἀναγνώσματα ἰδίως γιὰ κορίτσια.

«Ἡ θέσις καὶ ἡ δύναμις τῆς Μητρὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ». (Ἐκδοσις τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων, 1930).

«Ἡ μητέρα κυριώτατος παράγων τῆς ἀγωγῆς». (Πρακτικὰ Πανελληνίου Συνεδρίου Μητρότητος, 1930).

1. Στὸν πρῶτο τόμο (σελίδες 380) τῆς «Παιδικῆς Ζωῆς» (1/11/1927—31/10/28) βλέπουμε νὰ ἔχη ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου συνεργασία σὲ κάθε τεῦχος. Ξεχωρίζουν : «Ὁ Ναῖσκος τῶν Φιλικῶν» (ποὺ εἶναι στὴ Ζάκυνθο) στὶς σελίδες 3—5, «Χριστούγεννα» (σελ. 50—51), «30 Ἰανουαρίου» (γιὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες, σελ. 98), «Ἡ Ἁγία Λαύρα» (σελ. 143—144), «Τὸ Ἅγιον Μανθῆλιον» (Ἀρχαιοτάτη χριστιανικὴ παράδοσις, σελ. 162—163), «Ἡ 29 Μαΐου 1453» (σελ. 226—227), «Ἀϊσωπος» (σελ. 243—245), «Ἡ ἀρχὴ ἑνὸς μεγάλου ἔργου» σελ. 263—266), «Ἀπὸ τοὺς ἡρωϊσμοὺς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος» (σελ. 305), Αἰσώπειοι μῦθοι : 1. Μικρὸς κόραξ ἄρρωστος, 2. Σελήνη καὶ ἡ μητέρα της, 3. Λύκος καὶ ἀρνάκι» (ποιήματα-παράφρασις Ἄ. Τ. σελ. 350) καὶ μερικὰ ἀπ' τὰ περιφημὰ της Μακεδονικὰ ἠθογραφήματα (σελ. 9, 22, 38, 127).

Στὸν δεῦτερο τόμο (σελ. 382—770) βλέπουμε, μὲ τὴν ἴδια περίπου ἀναλογία, ὠραῖες πάλιν συνεργασίαι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Ὑπέροχα εἶναι πάντα τὰ θέματά της ποὺ εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀρχαιότητα, ὅπως «Τὸ μυστηριῶδες κιβώτιον» (ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κέκρωπος, τοῦ πρώτου βασιλέως τῶν Ἀθηναίων, σελ. 386—387), «Ἡ ἀρπαγὴ τῆς βασιλοπούλας καὶ ὁ παράδοξος γαμβρὸς τῶν Ἀθηναίων» (σελ. 618—418) κ. ἄ.). Θαυμάσια κι' ἐδῶ τὰ Μακεδονικὰ της ἠθογραφήματα (σελ. 417—448, 584—585 κ. ἄ.). Ἐπίσης ὠραῖα ποιήματά της, ἐμπνευσμένα ἀπ' τοὺς μῦθους τοῦ Αἰσώπου (παράφρασις, σελ. 382, 480).

Καὶ στοὺς δύο τελευταίους τόμους τῆς «Παιδικῆς Ζωῆς» ὑπάρχουν ἐπίσης ἀρκετὲς ἐνδιαφέρουσες συνεργασίαι τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου.

2. Ἡ «Ἐνωσις Ἑλλήνων Λογοτεχνῶν» (ἐπὶ προεδρίας Δ. Καλογεροπούλου) τὴν εἶχε ἐγγράψει, μὲ τὸ ἔγγραφο της Νο 73)29-9-1954, ὡς «τακτικὸν μέλος» της.

«Αἱ Ἑλληνίδες Μητέρες διὰ μέσου τῶν αἰώνων». (1932).

«Ἡ συμβολὴ τῆς Ἑλληνίδος εἰς τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν». («Ἡ Παναγιυπτία», περιοδικὸν Ἀλεξανδρείας, 1934).

«Ἡ ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ». (Ἐπιστημονικὸ περιοδικὸ «Τὸ Παιδί», 1934).

«Αἱ Ἑλληνικαὶ Σπουδαὶ ὡς παράγων περαιτέρω μορφώσεως». («Πλάτων», περιοδικό, 1954).

«Περὶ Ζακύνθου καὶ τῶν κυριωτέρων ἐκκλησιῶν της».

«Ellen Key». (Βιογραφία Σουηδῆς παιδαγωγοῦ).

«Selma Lagerlöf», (Βιογραφία).

«Ἐθνικὰ Προσκυνήματα».

«Ἀπὸ τοὺς θεῖους ἑλληνικοὺς μύθους».

«Μεγάλαι Ἱεραὶ Ἀναμνήσεις».

«Ἐθνικὰ Μνημόσυνα—Ἄγνωστοι γυναικεῖοι ἡρωϊσμοί».

«Οἱ Μάννες τῶν Ἡρώων».

«Αἱ ἐθνικαὶ παραδόσεις, σκάφος σωτηρίας».

Ὅλες αὐτὲς οἱ μελέτες, γραμμένες μὲ βαθειὲς σκέψεις καὶ λογοτεχνικὸ ταλέντο, πλημμυρίζουν ἀπ' τὸν φλογερὸ πατριωτισμὸ της καὶ τὸν ἀπέραντο ἐνθουσιασμὸ της γιὰ τὴν Πατρίδα. Φανερόνουν καὶ τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον της γιὰ τὴ Μητέρα καὶ τὸ Παιδί καὶ γενικὰ γιὰ τὴν πρόοδο καὶ τὸν πολιτισμὸ. Εἶναι κι' ὁ καθρέπτης τῆς ψυχῆς της, τῆς ἐξαίρετης γυναίκας, τῆς Μεγάλης Μακεδόνισσας καὶ Ἑλληνίδος.

Ἄλλὰ τὸ κυριώτερο ἔργο της εἶναι οἱ «Ἄλλοι Καιροί». Ἕνας τόμος, σὲ πολυτελεῖ ἔκδοσι, μὲ 38 Μακεδονικὰ ἠθιογραφήματα. Ἀποτελεῖ αἰώνιο λαογραφικὸ μνημεῖο. Εἶναι ἀπ' τὰ πιὸ πολύτιμα κείμενα τοῦ λαογραφικοῦ θησαυροῦ τῆς χώρας. Ἀντικατοπτρίζεται στὶς 173 σελίδες του ἡ Μακεδονικὴ ζωὴ μὲ τὶς γραφικὰ καὶ ἀγνὲς παραδόσεις κι' ἔθιμα τῶν παλαιῶν καιρῶν, πού, δυστυχῶς, ἔχουν πιὰ σβύσει.

Κι' εἶναι ὀλοζώντανα τὰ Μακεδονικὰ αὐτὰ ἠθιογραφήματα—ἀφηγήματα, γιὰτὶ εἶναι γραμμένα μὲ τὴ γλαφυρὴ πέννα τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου κι' εἶναι οἱ νεανικὲς ἀναμνήσεις τῆς ἴδιας.

Στὸ πρόλόγὸ της ἐξηγεῖ :

«Τὰ κομμάτια αὐτὰ τῶν κυριωτέρων ἀναμνήσεων τῆς παιδικῆς μου ζωῆς, πού εἶνε, κατ' ἓνα τρόπον, ἐν εἶδος καθρέπτου τῆς οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς ὅλης σχεδὸν τῆς τότε ζωῆς τῶν Σερρῶν, τῆς φιλότατης ἰδιαιτέρας πατρίδος μου, θὰ ἤθελα τόσο νὰ παρουσιάσω ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ζωντανὰ καὶ ἀκριβῆ. Ἀντιπροσωπεύουν αὐτὰ, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, τὸν βίον τῶν κυριωτέρων Μακεδονικῶν πόλεων τοῦ τότε καιροῦ. Δι-

δουν μιὰ ἰδέα τοῦ πῶς ἐσκέπτοντο καὶ πῶς ἠσθάνοντο ὅλοι ἐκεῖ ἐπάνω οἱ ὁμογενεῖς, φλογεροὶ καὶ ἀκραιφνεῖς Πατριῶται, οἱ ὅποιοι ἀπολαμβάνουν ἐπιτέλους καὶ αὐτοὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας».

Σπάνια κανεῖς ἀντικρούζει σὲ παρόμοια κείμενα τῆ γοητεία καὶ τῆ γλαφυρότητα τῶν ἀφηγημάτων αὐτῶν. Συγκινοῦν κι' ἐνθουσιάζουν.

«Ἡ θυσία τῆς Τιτίκας», «Σοῦρβα—Σοῦρβα», (Ἡμέρα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου στὰς Σέρρας), «Χάσκα» (ἀποκρηάτικο ἔθιμο μικρῶν κοριτσιῶν, πού ρίχνουν στὸ χεῖμαρρο τῆς «Παναγιάς τῆς Λιόκαλης» τὸ πρῶτο τους ἐργόχειρο, γιὰ νὰ βοηθήσῃ ἡ Παναγιά νὰ πλέκουν πιὸ γρήγορα), «Τὸ χασῆλι τοῦ Ἐπιταφίου», «Ἄξιος! Ἄξιος!», «Ἡ Μαννίτσα καὶ ἡ θεολογία της» (ἓνα ἀριστούργημα), «Κληδόνας», «Μακεδονοπούλα» εἶναι ἀπ' τὰ διαμάντια τῶν «Ἄλλων Καιρῶν».

Μὲ τὰ ἀφηγήματα τοῦ βιβλίου της ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου θέλησε συγχρόνως νὰ ἐξυπηρετήσῃ κι' ἓνα ἀνώτερο σκοπὸ. Ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ στὸν ἴδιο της πρόλογο :

«Ὁ ἀείμνηστος Καλαμάρας, ὁ αἰσθηματίας ἐκεῖνος καὶ φωτισμένος πατριώτης, διατελέσας, μεταξύ ἄλλων, καὶ Νομάρχης Φλωρῆνης, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της, παρακολούθησας, ἐπομένως, ἐκ τοῦ πολὺ πλησίον τὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν θαυμασιῶν διὰ τὴν ἀντοχήν των σιωπηλῶν ἐκείνων Πατριωτῶν, ἔγραψε κάποτε : «Κάθε Μακεδονικὴ οἰκογένεια εἶνε καὶ μιὰ Βυζαντινὴ ἐστία : Εἶναι αὐτὴ ἡ παράδοσις πιστῆ, ζωντανή, μὲ τὴν κατανυκτικότητά της, μὲ τὴν νοσταλγίαν, πού φέρει εἰς ὄσους τὴν αἰσθάνονται, μὲ τὰς ἀρχάς της καὶ μὲ τὰς Ἑλληνικὰς ἀρετάς της. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ παραμονῆς μου, (ἐξακολουθεῖ ὁ ἀείμνηστος πατριώτης), διεπίστωσα τό, διὰ μέσου τόσων ἐπιρροῶν καὶ τόσων σατανικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀκμαῖον καὶ φλογερὸν πατριωτικὸν αἶσθημα τοῦ λαμπροῦ Μακεδονικοῦ λαοῦ, τὸ ὁποῖον διατηρεῖ οὗτος εἰς τὸ ἀκέραιον, ἔστω ἐν μέσῳ τόσων ἀντιξῶν περιστάσεων καὶ τόσων περιπετειῶν !»

«Καί, προσθέτω ἐγώ, καταλήγει τὸν πρόλογο ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ὁ φλογερὸς ἐκεῖνος πατριώτης δὲν εἶχε γνωρίσει τὰς . . . Σέρρας : Τὸ «φλογερὸ καμίνι» τοῦ ὑψηλοῦ πατριωτισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων, τὴν φωτοβόλον ἐκεῖνὴν τὴν Μακεδονικὴν Ἑστίαν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐν μέσῳ Τουρκίας, τὸν ἰδιότυπον πολιτισμὸν τῆς παναρχαίας πόλεως τῶν Σερρῶν, πού, κυριολεκτικῶς, κατέπληττεν

δλους, ὅσοι, δι' ἓνα ἢ δι' ἄλλον λόγον, ἐπέρασαν ἀπ' ἐκεῖ. Ἦς γνωρίση, τουλάχιστον, ἡ Νέα Γενεὰ ἓνα μέρος, ἔστω καὶ ἐλάχιστον, τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῶν Ἀδελφῶν ἐκείνων, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀργά».

Τὸ μνημειῶδες αὐτὸ βιβλίον τελειώνει μὲ τὴ «Μακεδονικὴ ψυχὴ» (σελ. 171-173), ὅπου ἡ Μεγάλη Σερραία πατριώτισσα ὀμιλεῖ γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν Σερρῶν, γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἀναγέννησι τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς πόλεως, καὶ γιὰ τὴν ἀδάμαστη, αἰώνια Μακεδονικὴ ψυχὴ, ποὺ δὲν λυγίζει οὔτε ἔμπρὸς στὰ ἐρείπια καὶ «ξεύρει ἀπὸ ποῦ κρατεῖ». Εἶναι Ἑλληνικὴ, «καὶ αὐτὸ τὰ λέγει ὅλα». Μὰ ἄς δοῦμε πῶς ἀρχίζει ἡ ἴδια τὸ ὄρατο αὐτὸ ἀφήγημα :

«Ἡ ἀγρία καταστροφὴ τῶν πάντων δείχνει φανερὰ τὸ πέρασμα τῶν ἀνθρωπομόρφων θηρίων ἀπὸ τὴν τόσο σκληρὰ δοκιμασθεῖσαν ἡσυχὴ ἕως τότε ἀρχοντικὴν πόλιν αὐτὴν, ποὺ τόσο θαυμάσια, μὲ τοὺς μυστικούς τῆς θησαυρούς, εἶχε διατηρήσει τὸν Ἑλληνοβυζαντινὸν πολιτισμὸν τῆς εἰς ὅλας τῆς καθημερινῆς ζωῆς τῆς τὰς ἐκδηλώσεις αὐτὴν ποὺ ἐλογαριάζετο, ἀπὸ τοὺς γνώστας καὶ τοὺς σοφούς, ὡς ἡ κορωνὶς τῆς Μακεδονικῆς Γῆς, γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς εἰς τὰ γράμματα καὶ γιὰ ὅ,τι ἦτο γνησίως Ἑλληνικὸ ἀκόμα . . .

»Σπίτια, Ἐκκλησίαι, τὰ σεβάσματα καὶ ἐπιβλητικὰ κτήρια τῶν Σχολείων τῆς, ἄλλα κέντρα ἱερά, ὡς ἐκ τῶν ἐθνικῶν ἐκδηλώσεων, ποὺ ἐκεῖ μέσα ὑπεδαύλιζαν διαρκῶς τῆς ἀθανάτου Πατρίδος τὸ αἶσθημα, στάκτη πλέον ὅλα, ἐξακολουθοῦν νὰ καπνίζουν ἀκόμα. Βωμὸς τῆς θεᾶς Ἐλευθερίας ἀπέραντος ἢ μοναδικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς ἄλλοτε, Μακεδονικῆς πόλις, ὀλοκαύτωμα νομίζει κανεὶς, ὅτι σήμερον πᾶν ὅ,τι μέχρι τῆς χθὲς ἀπετέλει τὴν εὐζωΐαν τῆς δλόκληρον τὸ προσφέρει εἰς τῆς θεᾶς Ἐλευθερίας τὸν βωμόν· καὶ ὁ καπνὸς ποὺ ἐξακολουθεῖ, ἀφθονος ἀκόμη, ν' ἀναδίδεται ἀπὸ τ' ἀγαπημένα Ἐρείπια, δίδει τὴν ἐντύπωσιν τραγικῆς, ἀλλὰ καὶ πρωτοφανοῦς εἰς τὸ εἶδος τῆς θυσίας, συνωδευμένης μάλιστα καθῶς, ἕξαφνα καὶ ἐντελῶς ἀπροσδόκητα παρουσιάζεται, ἀπὸ τοὺς τόνους τῶν Ὑμνων, ποὺ ἀντηχοῦν ἐπάνω εἰς τὰ Ἐρείπια».

Καὶ ὕστερ' ἀπὸ δυὸ σελίδες τελειώνει :

«Ναί! Καὶ τὰ ἐρείπια ἀκόμα ἀνθοῦν, ὅταν ἡ ψυχὴ μένει δλόρθη, γιὰ νὰ τὰ ἀντικρύσῃ γενναῖα. Καὶ ἀπὸ τὰ θλιβερὰ αὐτὰ σήμερον ἐρείπια, ἀπὸ τὰ σνντρίμματα αὐτὰ τῆς τήσης, μέχρι καὶ

της χθές ακόμη, άκμής και ευζωίας, νέα θα ξεπροβάλλη ζωή και νέα δύναμεις. Νέα γενεά θα έλθη εις φώς, και ή Μακεδονική ψυχή, άλλη μιá φορά, θα δείξη εις τόν κόσμο πόσα σπέρματα έσωσε εις τὰ βάθη από την παληά εκείνη εποχή του Μακεδονικού μεσουρανήματος!

» Άλλη και άλλη Γενεά θα ξεπροβάλλη διαρκώς μέσα από τὰ χαλάσματα, για να βροντοφωνούν όλοι αυταί διαδοχικώς εις τόν κόσμον της ύλης, και εις τούς άπαισίους σφαγιαστάς, της Έλληνικής Ίδέας πρό παντός αυτό, τó όποιον, με τόσην έξαρσιν πατριωτισμού, άκούονται να ψάλλουν, και κατά την τραγικήν άκόμα αυτήν στιγμήν, οι Μακεδονοπούλες μαζί με τές μητέρες των, την στιγμήν κατά την όποίαν όλοκληρωτικά κατεστραμμένην πλέον βλέπουν την λατρευτήν των Πατρίδα :

»Σ' είχ' ό κόσμος δοξασμένην,
σ' έπροσκύνα μιá φορά,
πάλι τέτοια σε προσμένει,
ώ Πατρίς μου ιερά!».

Οί «Άλλοι Καιροί» εκδόθηκαν τó 1958, αλλά τὰ περισσότερα ήθο-γραφημάτά τους είχαν γραφή πριν από τριάντα χρόνια, κι' άρκετά άπ' αυτά έχουν δημοσιευθή στην «Παιδική Ζωή», που εξέδιδεν ή Άννα Τριανταφυλλίδου, όπως είδαμε, μαζί με την Μαρία Μομφερράτου.

Ή συγγραφεύς «εδώρησε» τó έργο της αυτό στο «Λύκειον τών Έλληνίδων» για τὰ μορφωτικά κέντρα του Τμήματός του «Μητέρων και Παιδαγωγών». Από τις εισπράξεις του βιβλίου θα καλύπτονται και μερικά έξοδα τών Σχολών Άγραμμάτων Μητέρων του Λυκείου.

Όλοι σχεδόν οι κριτικοί υπεδέχθηκαν με ένθουσιασμό την τελευταία αυτή δημιουργία της Άννας Τριανταφυλλίδου¹. Και μερικοί βρήκαν μιá άκόμα ευκαιρία να έξάρουν την έξαίρετη μορφή της.

«... Έτσι θα μπορούσε να πη και για την ίδια κανείς, γράφουν οι «Είκόνες» της κ. Έλένης Βλάχου (25-31 Αυγούστου 1958, άριθ. 148), ότι είναι ένα ζωντανό μνημείο, ενός άλλου ύψηλοτέρου ήθους, άλλ' ίσως ό χαρακτηρισμός γεννούσε αντίρρησης, άφου πρόκειται για μιá γυναίκα, που και στα ένενήντα ένα της άκόμα χρόνια έξακολουθεί να θητεύη ένεργώς την παιδαγωγική της άποστολή».

1. Μερικά άποσπάσματα δημοσιευθεισών κριτικών, που υπέπεσαν στην αντίληψί μας είναι και τὰ παρακάτω :

ΣΠΥΡΟΣ ΜΕΛΑΣ, ἀκαδημαϊκός, στήν «Ἑστία» (Ἀθηνῶν) τῆς 13-8-58 :

« . . . Τὸ κύριο, λοιπόν, ἐνδιαφέρον τοῦ βιβλίου εἶναι ἠθογραφικὸ καὶ λαογραφικόν. Ἐκείνος, ποῦ θὰ θελήσῃ νὰ συγκομίσῃ τὸ ἠθογραφικὸ καὶ λαογραφικὸ ὄλικὸ τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς Σερρῶν (καὶ μάλιστα στήν ἐκτάκτως ἐνδιαφέρουσαν περίοδον τῆς Τουρκοκρατίας) θὰ μποροῦσε νὰ ἀντλήσῃ ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς κ. Τριανταφυλλίδου πολὺτιμα στοιχεῖα. Ὁ ἠθογραφικὸς καὶ λαογραφικὸς πλοῦτος δίδεται μὲ τὴ μορφή μικρῶν ἀφηγήσεων, ποῦ ἡ συγγραφεὺς πολὺ σωστὰ χαρακτηρίζει ὡς «Μακεδονικὰ ἠθογραφήματα». Εἶναι ἱστοριοῦλες ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κοινοτικὴ τῶν Σερρῶν, παιδικῆς ἀναμνήσεις, ὅπου τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο κυριαρχεῖ.

Ἐδὲν πρόκειται γι' ἀφηγήσεις πλοκῆς, γιὰ ἱστορίες, ὅπου ὑπάρχει μῦθος, περιπέτεια, ἐπεισόδια ἢ δραματικὸν ἐνδιαφέρον. Εἶναι ἀφελῆ διηγηματάκια, γύρω ἀπὸ στιγμῆς χαρακτηριστικῆς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶσχόλης, ὅπου εἰκονίζονται οἱ παραδόσεις καὶ οἱ συνήθειες, ἡ νοστοροπία καὶ οἱ σχέσεις τῶν ἀνθρώπων τοῦ περιβάλλοντος τῶν παιδικῶν καὶ νεανικῶν τῆς χρόνων, εἶπα, ὅτι ἡ κ. Τριανταφυλλίδη δὲν φιλοδοξεῖ νὰ δρέψῃ δάφνας λογοτέχνου. Καὶ ὅμως ὁ λόγος τῆς, μεστός ἀπὸ τοπολαλίς, λέξεις, φράσεις, παροιμίαι τῶν ἀνθρώπων τῶν καιρῶν καὶ τῶν τόπων ποῦ περιγράφει, ἔχει χρῶμα, θερμότητα καὶ ἀμεσότητα ἀξιοσημείωτη.

Ἡ ἀπομίμησις τῆς ἰδιωματικῆς ὁμιλίας τῶν προσώπων, στίς ἀφηγήσεις τῆς, εἶναι πολλῆς φορῆς ἀριστουργηματικὴ, ἔργο τεχνίτη».

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ εἰς «Τὸ Βῆμα» τῆς 21 9-58.

« . . . Μὲ τί ζωντάνια στὴ γλῶσσα καὶ μὲ τί παραστατικότητα ἡ κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου περιγράφει ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν Σερρῶν μὲ τὴν ἑλληνικὴ πάντοτε ψυχὴ, κάτω ἀπὸ τὸ πέλαμα τοῦ Τούρκου καὶ τοῦ Βουλγάρου κατόπιν κατακτητοῦ. Ἡ κ. Τριανταφυλλίδου ἐξέδωσε μεταξὺ ἄλλων παλαιότερα, καὶ ἓνα ἔργον ὑπὸ τὸν τίτλον «Μωσαϊκόν». Ἀλλὰ πραγματικὸν μωσαϊκὸν τῆς ζωῆς καὶ τῶν ἠθῶν τῆς ὠραίας πατρίδος τῆς θὰ πρέπει νὰ θεωρηθῇ τὸ καινούργιον λογοτεχνικὸν τῆς βιβλίου, ποῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ διαβάξῃ κάθε γενεά, γιὰ νὰ ἀναπνέῃ ἓνα ἀγνὸ ἑλληνικὸ μῦρον καὶ νὰ αἰσθάνεται δυνατὸ τὸν ἑλληνικὸν πατριωτικὸν παλμόν, τὸν ἀλύγιστον στό πέρασμα τόσων χρόνων καὶ τόσων περιπετειῶν τῆς φυλῆς. Ἡ ἑλληνικὴ Ἀνατολικὴ Μακεδονία ξαναζωντανεῖ στίς σελίδες τοῦ ἔργου αὐτοῦ καὶ φέρνει τὴν ψυχὴν μας κοντά, στήν ψυχὴν τῆς, ποῦ σὲ ὅλες τίς ἐποχὰς ἔμεινε ἄθικτη καὶ ἀναλλοίωτη».

ΝΕΣΤ. ΜΑΤΣΑΣ στὸν «Ἐθνικὸν Κήρυκα» (Ἀθηνῶν) τῆς 23-8-58 :

« . . . Εἶναι εἰλικρινὰ ἀξιολάβαστες οἱ σελίδες τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Ἀποπνεύουν μιὰ παλαικότητα, ἔχουν ἐκείνη τὴν ξεχωριστὴ μαγεία ποῦ τόσο μᾶς ἀγγίζει στὰ παλῆὰ ἄδρᾶ κομψοτεχνήματα. Ἐχουν εὐαισθησία, εἰλικρίνεια, εὐγένεια, προτερήματα, ποῦ δὲν τὰ συναντᾷ κανεὶς καθόλου εὐκόλᾳ στὸν φόρτον τῶν μέτριων καὶ τῶν κακῶν βιβλίων ποῦ ἀποτελοῦν, μὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, τὸν κύκλον τῆς νεωτέρας λογοτεχνικῆς μας παραγωγῆς».

«ΕΙΚΟΝΕΣ» τῆς 25-31 Αὐγούστου 1958 (No 148) :

«Τὸ θαυμάσιον τυπωμένον αὐτὸ βιβλίον, κατὰ κάποιον τρόπον, εἶναι ἓνα

μνημεῖο. Ἐνα μνημεῖο, ζωντανό ὅμως, παλλόμενο. Οἱ παιδικές ἀναμνήσεις τῆς συγγραφέως, πού γεμίζουν τὰ τριανταοκτῶ σύντομα ἀφηγήματα, εἶναι ἢ κάθε μιὰ καὶ ἕνα πετράδι, καὶ συνθέτει ἕναν γενικώτερο πίνακα πού τόσο μοιάζει μὲ βυζαντινὸ ψηφιδωτό. Φαίνεται σχεδὸν παραμυθένια ἐκείνη ἡ ἀτμόσφαιρα, τῆς σκλαβωμένης ἀκόμα Μακεδονίας, φαίνεται ὅτι δὲν ἀνήκουν σ' αὐτὸ τὸν κόσμον οἱ ἄπλοι ταπεινοὶ ἄνθρωποι μὲ τὸ ὑψηλὸ ἦθος, πού παρελαύνουν μέσα ἀπὸ τὸ ὀπτικὸ πεδίο τῶν μικρῶν ἡρώων τοῦ κάθε ἀφηγήματος. Καὶ ἔμως ἡ ἀτμόσφαιρα καὶ οἱ ἄνθρωποι ὑπῆρξαν κάποτε πραγματικότης. Πραγματικότης πού κράτησε ἐπὶ αἰῶνες ἀναμμένη τὴ φλόγα τῆς ἐλληνικῆς θυσίας, καὶ στέλνει ἀκόμα ἀπηχήσεις ὡς τίς μέρες μας, τώρα πού τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Εἶναι οἱ ἴδιες οἱ ρίζες τοῦ ἀκατάβλητου «Ἑλληνισμοῦ».

«ΕΚΛΟΓΗ» τοῦ Ὀκτωβρίου 1958, σελ. 112 :

« . . . » Ἄν δὲ θελήσουμε νὰ κρίνουμε τὸ βιβλίον αὐτὸ μὲ αὐστηρὰ λογοτεχνικὰ κριτήρια, θὰ συγκινηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀγνότητα καὶ τοὺς ἐλληνικοὺς παλμούς πού κλείνει».

237

ΤΙ ΕΜΑΘΕ ΑΠ' ΤΗ ΖΩΗ

Ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ νομίση κανεῖς, ὅτι εἶναι ὑπερβολικὸς ὁ κριτικὸς τῶν «Εἰκόνων», ὅταν ἀποκαλῆ τὴν ἡρωίδα μας «μνημεῖο ὑψηλοτέρου ἤθους». Μὰ αὐτὴ εἶν' ἡ ἀλήθεια. Τίποτε τὸ ὑπερβολικόν. Ἦταν ἐξαίρετη, ἰδανικὴ γυναῖκα ἡ Ἄννα Τριανταφυλλίδου. Κανεῖς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀνωτερότητά της.

Καὶ ποιὸς δὲν τὴν θαύμαζε. Ἦσαν τόσες οἱ ἀρετές της.

Χαλκέντερη καὶ σιτὴ δουλειά. Ἄδιαφοροῦσε γιὰ τὴν κούρασι. Καὶ σιὰ βαθεῖά της γεράματα δὲν παραμελοῦσε κανένα καθήκον.

Μοῦ εἶχε κάμει ἐντύπωσι, πὼς ἦταν τακτικὴ καὶ σ' ὅλες τὶς συνεδριάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ἀντωνίου Κεραμοπούλου «Ἐθνικῆς Ἐνώσεως Βορείων Ἑλλήνων¹» Ἡ μόνη ποῦ δὲν εἶχε σημειώσει καμμιά ἀπουσία, ὅσα τουλάχιστον χρόνια ἦταν κι' ὁ γράφων στὸ ἴδιο Συμβούλιο. Στὶς νυκτερινὰς συνεδριάσεις μας συνωδεύετο πάντα ἀπ' τὴν ἀδελφὴ της Λουίζα. Ἦσως ἀπὸ φόβο μήπως σκοντάψῃ τὴν νύχτα στὸ δρόμο.

Στὶς συσκέψεις τῆς ἀνωτέρω Ἐνώσεως θαυμάζαμε πάντοτε, κοντὰ στὴ σοφία της, καὶ τὴ σωφροσύνη της. Πόσο μετρημένα τὰ λόγια της. Καὶ πόσο συγκρατημένη στὶς σκέψεις της.

Ἡ σωφροσύνη της ξεχωρίζει καὶ στὸν ἀνέκδοτο «δωδεκάλογο», ποῦ ἔγραψε ἡ ἴδια σ' ἓνα πρόχειρο σημείωμα, τὸ ὁποῖο ἀνεκάλυψα τυχαία.

Ἔχει τίτλο «Πόσα πράγματα μοῦ ἔμαθεν ἡ ζωή».

Τὸ παραθέτω ἕδῳ αὐτούσιου :

1. Νὰ μὴ κρίνω τὸν ἄνθρωπον ἀμέσως, καὶ δὴ ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς του ἐμφανίσεως.

2. Νὰ ἐμβαθύνω εἰς τὸ κάθε πρᾶγμα καὶ . . . νὰ περιμένω.

3. Νὰ φοβοῦμαι . . . τὰ πολλὰ καὶ τὰ μεγάλα λόγια, τὰς ὑπερβολικὰς περιποιήσεις καὶ τὰς ἐξαφνικὰς συμπαθείας.

4. Νὰ μὴ ρισκοκινδυνεύω ἐγὼ ἢ ἴδια λέγουσα πολλὰ ἢ ἐκθέτουσα καὶ ἄλλους.

5. Νὰ μὴ δίδω πίστιν ἀμέσως εἰς ὅσα ἀκούω λεγόμενα περὶ τῶν ἄλλων.

6. Νὰ φροντίζω ὅσον ἠμπορῶ νὰ μὴ διασύρεται ὁ πλησίον μου εἴτε ἐξ ἀγνοίας τῶν ἀφορῶντων αὐτὸν καὶ ἐπιπολαιότητος, εἴτε καὶ ἀπὸ σκοποῦ.

7. Νὰ μὴ ζητήσω ποτὲ νὰ φανῶ καλυτέρα ἀφ' ὅ,τι εἶμαι.

Νόθα οράματα των εταδων
5^η ζων.

1. Να μη ληφθῶντων ἀνδρῶν ἀρίστων,
1 μὴ δὲ τῶν ἐπιλοβηθῶντων τῶν ἐργασιῶν
2. Να ἐκβληθῶν τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ ἀπὸ τῆς
τῆς οὐραίας.
3. Να φοβηθῶνται... τὰ ὄρη καὶ τὰ ἕλαρα τῶν
τῶν τῶν ἐπιλοβηθῶντων οὐραίων καὶ τῶν ἐπα-
θῶντων οὐραίων.
4. Να μη φεραίνωνται ἐπὶ τῆς ἰδίας τῆς οὐραίας
οὐραίας, ἢ ἐπιλοβηθῶντων ἐπὶ τῆς οὐραίας.
5. Να μη δίδωσιν οὐραίας ἀρίστων ἐπὶ τῶν αὐτῶν
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
6. Να φεραίνωνται ὅσοι ἀπὸ τῆς τῆς οὐραίας
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων καὶ τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
7. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
8. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
9. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
10. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
11. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.
12. Να μη φεραίνωνται οὐραίας τῶν οὐραίων
τῶν οὐραίων ἀπὸ τῶν οὐραίων.

8. Νὰ μὴ λέγω τίποτε, εἰ δυνατὸν περὶ τῶν γνωστῶν μου, ἂν δὲν ἔχω τὸ θάρρος νὰ τὸ ἐπαναλάβω καὶ ἐνώπιόν των. Δυσκολώτατον τὸ πρᾶγμα.

9. Νὰ συγχωρῶ ὅποιανδήποτε κακίαν στρεφομένην ἐναντίον μου, ὅσον καὶ ἂν αὐτὸ μοῦ κοστίζει. Ἀκόμη πὶὸ δύσκολον.

10. Νὰ μὴ φθονῶ.

11. Νὰ μὴ νομίζω ποτέ, ὅτι ἔφθασα ἐκεῖ πού ἔπρεπε.

12. Νὰ προσπαθῶ, ὅσον ἤμπορῶ, νὰ εἶμαι καλὴ καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς μου. Καὶ αὐτὸ δυσκολώτατον.

Οἱ σκέψεις της αὐτὲς ἀποτελοῦσαν, φαίνεται, τὸ κοινωνικὸ της Εὐαγγελίῳ ὡς τὰ βαθειά της γεράματα.

Ἀπέθανε στὶς 12 Ἰουλίου 1960¹. Σὲ ἡλικία δηλαδὴ 93 χρονῶν. Γεμᾶτα ζωντάνια καὶ δρᾶσι.

Ἐβδομηντα καὶ πλέον χρόνια τῆς ζωῆς της ἀφιέρωσε γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῆς γυναίκας, τοῦ παιδιοῦ, τῆς Πατρίδος. Θυσίασε ὅλον τὸν ἑαυτόν της γιὰ τὴ μόρφωσι καὶ τὴν ἐξύψωσι τῆς Ἑλληνίδος. Καὶ ποτὲ δὲν λησμόνησε τὴν ἰδιαίτερή της πατρίδα, τὴν πολυαγαπημένην μας Μακεδονία.

Ἐμβλημα καὶ ὁδηγὸς της σ' ὅλη της τὴ ζωὴ ἦσαν τὰ παρακάτω λόγια³ τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

«Ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφημα εἰ τις ἀρετὴ καὶ εἰ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ταῦτα πράττετε».

Ὁ ἀναγνώστης ἴσως θὰ ἔχη, τώρα μιὰ ἀπορία. Δὲν ἀντίκρουσε στὶς σελίδες αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τίποτε γιὰ τὴν αἰσθηματικὴ ζωὴ τῆς Ἄννας Τριανταφυλλίδου. Δὲν ἐρωτεύθηκε ποτέ ;

Ἀγάπησε μόνο τοὺς . . . ἀρχαίους μας συγγραφεῖς !

---

1. Στὸ σπίτι τῆς μόνης ἐπιζώσης ἀδελφῆς της Τασίας Σακορράφου, ὁδὸς Νηρηίδων 24, Παλ. Φάληρον.

2. Τὰ ἴδια αὐτὰ λόγια ἀπέτελεσαν τὴν εἰσαγωγὴν τριῶν ἄρθρων τοῦ γράφοντος μὲ τίτλο «Ἄννα Τριανταφυλλίδου, ἡ Μεγάλη Σερραία Πατριώτισσα», πού δημοσίευσε, γιὰ τὴν 90ετηρίδα της, στὶς ἡμερήσιες ἐφημερίδες «Νέα Ἀλήθεια» Θεσσαλονίκης τῆς 7ης, 8ης καὶ 9ης Ὀκτωβρίου 1957 καὶ «Πρόοδος» Σερρῶν τοῦ Ὀκτωβρίου 1957.